EL TEMPS

2/8 juliol 1990

Any VII - No. 315 - Setmanari d'informació general - 300 Ptes.

Festivals d'estiu

De Mozart a Albert Pla

Entrevista a Jaume Cladera

Mallorca: cap al turisme de qualitat

RDA-RFA: La Unificació

L'hora d'Alemanya

© DEUTSCHE GRAMOPHON

PRODUCTES PER A LA JUBILACIÓ

Per afrontar el futur amb confiança, actuï avui.

Per afrontar el futur amb tranquil·litat i seguretat plena, pensi i actuï avui. Ara ho té molt fàcil: Caixa de Catalunya li ofereix tres solucions per planificar el seu futur:

- Pla de Pensions.
- Pla de Jubilació Garantit.
- Llibreta Previsió.

Com avanç, li recordem alguns consells bàsics per a una bona elecció:

— Informi-se'n bé. Actuï amb coneixement i convenciment; el millor pla, a la seva mida, només és un.

— No es deixi portar per previsions massa optimistes.

— Consideri el seu Pla de Pensions com un complement de la seva pensió de jubilació de la Seguretat Social.

— Determini vostè mateix com i quant vol estalviar sense deixar-se influir exclusivament pels avantatges fiscals.

Pensi-s'ho bé. La seva jubilació és important. Li oferim els 560 punts d'informació de Caixa de Catalunya.

Amb tota confiança

CAIXA DE CATALUNYA

Alemanya és gran

Hi ha un "problema alemany" o no hi ha un "problema alemany"? O, dit d'una altra manera, ¿el problema alemany era la divisió, o el problema començarà amb la reunificació? Aquesta és la pregunta que els governs –secretament– i la premsa i l'opinió pública europea –públicament– no paren de fer-se d'ençà que la nova Alemanya Gran s'anuncia com un fet imminent. A partir del primer de juliol, començarà a quedar sense sentit ni contingut aquella frase que resumia l'ambigüitat i la por, en aquest cas dels francesos: "Ens estimem tant Alemanya, que preferim que n'hi haja dues".

Perquè dues Alemanyes, a pesar de la força creixent d'una d'elles, no feien una Alemanya Gran. I ara, amb la vista posada en la unió monetària i econòmica del primer de juliol, la mirada dels europeus s'ha fixat en un tema obsessiu: la magnitud, el volum, la potència de l'Alemanya unida. Una magnitud tal, que pot significar el desplaçament del centre de gravetat d'Europa. França s'havia acostumat a pensar-se com a centre, al voltant del qual, i amb un pes equivalent, hi havia una Gran Bretanya postimperial, una Alemanya pròspera però limitada, i una Itàlia que no era cap competència real per a la centralitat francesa. La nova Alemanya pot capgirar tot això, i desplaçar el centre efectivament cap al *centre:* a l'est, els països eslaus i danubians, que necessàriament s'hauran de reintegrar a Europa passant per Alemanya, si més no pels imperatius de l'economia, del mercat i del finançament. I a l'oest, allò que fins ara es pensava com l'*autèntica* Europa, l'Europa estrictament occidental.

Una Alemanya gran, en tot cas, no ha de ser necessàriament una "Gran Alemanya", la *Grosses Deutschland* de Bismarck o de Hitler. El retorn d'una Alemanya gran és, simplement, el retorn a una constant en la història d'Europa: Alemanya –en forma d'Imperi Germànic, o d'immens conjunt de ciutats principats– fa més de mil anys que és *gran,* i voler-la reduir a una posició menor i marginal ha estat només un dels efectes, transitori, de la bogeria hitleriana.

L'Europa de l'Atlàntic als Urals de què parlava De Gaulle tindrà inevitablement el seu centre a Alemanya. Per raons de geografia, però també per raons d'economia, de cultura i d'història. Alemanya és gran perquè ho ha estat sempre, i era anti-natural que deixara de ser-ho.

TGV: economia i política

El president Mitterrand ha afirmat que la implantació de la xarxa de trens de gran velocitat pot representar una revolució en les comunicacions. Equivalent a la que va representar en el seu temps la primera xarxa de ferrocarrils, l'aviació comercial, o la construcció d'autopistes. Les àrees que queden fora d'aquesta nova xarxa, quedaran també fora dels gran eixos d'intercanvi europeu. Quedaran, simplement, com zones marginals i perifèriques.

Com que la connexió de la península Ibèrica amb aquesta xarxa futura passa necessàriament per França, els punts i les línies d'aquesta connexió s'han convertit en un tema crucial per al nostre futur. El govern francès ja ha expressat el seu projecte de fer arribar, prioritàriament, el TGV als Pirineus a través de Perpinyà i en direcció a Barcelona. El govern espanyol encara no ha pres cap decisió: encara dubta si és prioritari anar de Madrid a París per Irun o per Barcelona. Perquè el govern espanyol, evidentment, pensa en termes de Madrid, i en termes d'un eix *espanyol.*

Aquest eix, i ací rau el perill, serà Sevilla-Madrid-Barcelona, o serà Sevilla-Madrid-Irun, o bé a llarg terme seran tots dos. I en aquest eix espanyol València queda fora. Les consideracions econòmiques sembla que són secundàries: si foren el factor determinant, ja fa temps que estaria decidit que la primera línia del TGV hauria d'entrar per Barcelona i arribar almenys fins a València. Per la simple raó que aquesta línia és la que ofereix majors perspectives de trànsit, per tant d'ús del nou mitjà.

Si Barcelona queda fora de les prioritats inicials espanyoles, i si València queda exclosa definitivament de la xarxa del TGV, les raons no seran econòmiques ni tècniques, seran estrictament polítiques: les que deriven d'una certa *idea d'Espanya.*

EL TEMPS. SETMANARI D'INFORMACIO GENERAL. **Director:** Oriol Castanys. **Subdirector:** Josep Maria Pasqual. **Redacció:** Miquel Alberola, Eduard Company, Xavier Duran, Ismael López Belda, Sílvia Montfort, Nel.lo Pellicer, Albert Punsola, Jordi Sebastià, Xulio Ricardo Trigo, Albert Vicent, Miquel Payeras (Palma de Mallorca), M. Carme Grau Ribot (Andorra), Pau Echauz (Lleida), Cinta Bellmunt (Tarragona), Patrícia Alberola (Alacant), Bernat Joan Marí (Eivissa), Univers Bertrana (Perpinyà). **Fotògrafs:** Xesc Amengual, Rafa Gil, Domènec Umbert. **Rúbriques:** Ramon Barnils, Fabià Estapé, Joan F. Mira, Valentí Puig, Joan de Sagarra, Josep M. Sanmartí. **Col.laboradors:** Adolf Beltran, Joan A. Benach, Francesc Caballero, Antoni Castel, Jaume Comelles, Llibert Ferri, Carles Gàmez, Daniel Giralt Miracle, José Luis Guarner, Juan M. Játiva, Ronan Killeen, Enric A. Llobregat, Josep M. Lluró, Josep Morell, Josep V. Marqués, Manuel Ollé, Vera Orlova, Vicent Partal, Toni Picazo, Miquel Porta Perales, Antoni Reig, André Ricard, Enric Satué, Josep Lluís Sirera, Andreu Sotorra, Ferran Torrent, Manuel Vázquez Montalban, Vicenç Villatoro. **EDITA:** Edicions del País Valencià, SA. Consell d'administració: Rafael Mansanet (president) **Editor:** Eliseu Climent **Direcció, redacció, administració, publicitat i subscripcions**: Avda. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001 València. Telèfon: (96) 352 48 69. Fax: (96) 352 09 83. **Redacció de Barcelona:** Carrer de Casanova, 46, 4-2. 08011 Barcelona. Telèfon: (93) 323 00 71. Fax: (93) 323 35 41. **Redacció de Mallorca:** Plaça de Caterina de Thomàs, 4, 4rt, B. 07001 Palma de Mallorca. Telèfon: (971) 72 07 63. **Fotolits**: Gràfiques Papallona. **Fotomecànica color**: Anón. **Impressió:** Gràfiques Morvedre. Depòsit Legal: V.853-1984

EL 315 TEMPS

2 - 9 juliol

PAÍS

11 M. PAYERAS M. MORALES
"Balears s'ha de convertir en la destinació del turisme europeu".
Entrevista a Jaume Cladera .

15 Carles CAPDEVILA
Aeroport del Prat: aterra com puguis.
Obres a l'aeroport de Barcelona.

18 Jordi SEBASTIÀ
Sense rumb ni patró.
L'estranya trajectòria de la TVV.

24 Ismael L. BELDA
Rotatives al roig viu (i 2).
Més projectes encara.

INTERNACIONAL

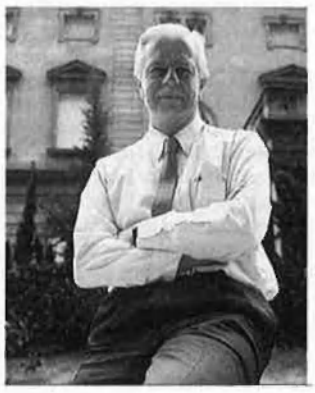
30 'Der Spiegel'
A l'ombra de la reunificació.
Entrevista a O. Lafontaine.

34 Antoni REIG
La unificació d'Alemanya ja està servida.

TEMPS OBERT

40 Assumpció MARESMA
André Ricard: el seny del disseny.

44 Lluís A. BAULENAS
VIATGES
Berlín encara hi és.

49 Lluc SOLER
Manuel Muñoz: sempre al món de la música.

54 Albert PUNSOLA
Fer les amèriques.
Emigrants catalans i valencians arreu del món.

59 Andreu SOTORRA
Mirant un Grec postolímpic.
Entrevista a Ferran Mascarell.

CRÍTICA

62 José Luis GUARNER
CINEMA'
Little Big Sam cavalca de nou.

63 Enric SATUÉ
DISSENY
L'absència de disseny en TVE.

64 Joan A. BENACH
TEATRE
Grec-90: el teatre, de més a més.

SUMARI

Ny VII - Núm. 315 - Setmanari d'informació general - 300 Ptes

65 Daniel GIRALT-MIRACLE
ART
L'H- art 1990, art per a la ciutat.

66 Paco BUENO
DISCOS
Una fluixa versió analògica.
MÚSICA
Grandiloqüència interpretativa.

72
Pel.lícules

81 Màrius SERRA
L'obra inacabada.

84 Anna Ma. GIL
Alemanys en català.

92 Manel OLLÉ
Sobre la poesia de Fuster.

100 Xavier DURAN
HGH: L'hormona per a donar la talla.

104 Pere MARTÍ
Entrevista al doctor Lience.

110 Sílvia MONTFORT
Una unificació productiva.

113 Albert VICENT
Barcelona-Vitòria: lluita pel TGV.

DOCUMENT
119 Lydia WILLS
DOCUMENT: Mikhaïl Gorbatxov, l'home d'enlloc.

RÚBRIQUES
8 P. CALDERS F. TORRENT
KNOCK-OUT

10 R. BARNILS V. PUIG
OPINIÓ

28 Josep M. SANMARTÍ
DES D'EL RETIRO

32 Vicent PARTAL
Idees:
Europa després d'Alemanya.

38 Llibert FERRI
La recta final.

69 SANDOVAL & GÀMEZ
Perdre's dins d'un altre món.

91 Joan de SAGARRA
L'OU COM BALLA

117 Fabià ESTAPÉ
EL PRONOSTIC

129 J.FONALLERAS
MOBILIARI

130 Joan F. MIRA
CONTRAPUNT

LA PUÇA

M'en vaig, que ve la çalor...
¡Ja ens veurem a la tardor!

Amigues i amics d'EL TEMPS:
avui escric amb l'alegria
de qui se'n va de vacances
i ho fa en bona companyia.
He trobat una moscarda
que treballava en la CIA
i una lladella de l'Est
que es nodria d'un espia.
I totes tres hem pensat,
ja que l'atzar ens unia,
d'anar-nos a córrer món
sense rumb i sense guia.
Jo ja estava més que farta
de la columna on vivia,
sense un sostre que em cobrís
si feia sol o plovia.
Perquè no cregueu, companys,
que tothora em divertia:
les setmanes que he fallat
no ha estat pas voluntat mia.
Sí, sí, us ho puc jurar
per ma mare i per ma tia:
més d'un colp amb un esprai
m'han flitat amb ferotgia.
I com sóc força prudent
i amant de l'ecologia
durant dos mesos o tres
deixaré l'escrivania.
Però no patiu per mi:
¡tornaré quan minve el dia
amb la sàtira insolent
que el prepotent denuncia!
La puça del Túria... i del primer gos que passe.

D'allò que sobra

Fa mesos que compro gairebé cada setmana EL TEMPS i trobo que va millorant, que cada vegada es fa més interessant. Però hi sobren la pedanteria i la buidor d'alguns articles que només deuen entendre quatre gats, perquè a mi, que sóc jove, ni em va ni em ve allò que m'expliquen. Són rancis, passats de moda, excessivament politizats. N'hi ha que no, però en general EL TEMPS em sembla massa obsedit per la política, per la política de vol rasant. No hi veig gaires idees i si n'hi ha alguna és vella, heretada del temps del progressisme més tronat.

El mateix podria dir-se de la crítica literària que s'hi practica. Jordi Subirats ho ha dit amb molt d'encert en una carta d'aquest número passat. Hi ha una endogàmia que fa fàstic. Baltasar Porcel ja ho deia en unes declaracions de mesos enrere: sembla com si tots fóssim amics i coneguts, però quasi mai pensem en el públic en general. I així ni anirem enlloc ni farem res. ¡Poseu-hi remei! Els comentaris d'Isidor Cònsul em sembla que són models de no dir res, per exemple. Semblen destinats a omplir paper. I a no res més. Són crítiques lamentables, basades en l'amiguisme, buides de cap opinió mínimament aprofitable. M'afegeixo, doncs a la queixa del senyor Subirats que s'hauria de posar a ratlla aquest cofoisme carrincló i vacu. Les seves batalletes de bons i dolents no van enlloc ni ens diuen res de nou. Per fer gran la literatura, el país, més valdria comptar amb gent més capaç. Gent que pensi en el lector normal i que en comptes de l'habitual, bla, bla, bla pensi a eixamplar la base assumint el repte de la qualitat.

Josep Armengol
Barcelona (el Barcelonès)

Secessionisme tortosí

Referent a la carta apareguda el núm. 311, sobre el secessionisme d'Alacant, de Jaume Pastor, li puc dir, si li serveix de consol, que ací al sud del principat i més concretament a les terres de l'Ebre, també patim aquestes idees secessionistes. I encara que són un grup molt minoritari no deixa de ser preocupant per la catalanitat de les nostres comarques.

Les seues campanyes són prou sonades, seguides moltes vegades per associacions de veïns i associacions recreatives i culturals. Per a ells tots els problemes vénen de Tarragona o Barcelona. És el cas de les campanyes contra la portada d'aigües del riu Ebre cap al Camp de Tarragona, Barcelona o el nord del País Valencià, on en les seues manifestacions hi havia fins i tot representants del govern d'Aragó, perquè, segons les seues teories, les terres de l'Ebre, estarien millor a la comunitat autònoma d'Aragó. A més, per a ells, la nostra cultura, com les jotes tortosines, boleros corrandes o correbous, no tenen res a veure amb la cultura catalana, sinó al contrari. Fins i tot per acabar de ficar la guinda al pastís, les seues absurdes teories sostenen que la nostra variant del català occidental, conegut popularment com tortosí, no és una altra cosa més que un xampurrejat com pugui ser el fragatí, o el ribagorçà. ¡Que ignorants! ¡Com si les parles catalanes de la Franja de Ponent fossin una altra llengua!

Per això tots hem d'anar contra aquestes idees absurdes i mesquines, no sols els de les comarques del sud, sinó tots els catalans.

Avui se'ls sent a les principals poblacions de les nostres comarques com Tortosa, Amposta, Gandesa, Deltebre, Alcanar... Demà, sinó ho parem ara, qui sap.

Arnau Ferrer March
la Cava (Baix Ebre)

En favor d'una cultura

El número 313 del vostre setmanari publica una entrevista titulada "Autor contemporani: aposta ambigua" fet per Blanca Lucas a Ramon Gomis i a mi mateix, en la qual sembla que es confirmi la tesi del títol, quan referint-se al fet que el Centre Dramàtic de la Generalitat de Catalunya hagi programat –en una mateixa sessió– les dues peces que van guanyar ex–aequo el Premi Ignasi Iglésias, es diu que ha estat una mala experiència.

D'una manera semblant, una part de la crítica ha expressat la seva opinió i fins i tot ha responsabilitzat el director Mesalles d'haver acceptat l'encàrrec, el Centre Dramàtic per haver-lo programat així i els autors per haver-s'hi prestat.

Per aquest motiu vull aclarir que si els autors, el director i el centre Dramàtic van prestar-s'hi, no va ser perquè programar-ho d'aquesta manera ho consideressin una solució ideal sinó una solució possible. Una solució que, malgrat tot, ha fet possible el compromís d'estrenar les dues obres. Pel que fa al tractament que ha rebut concretament la meva, manifesto admiració per com el director ha sabut resoldre-la i per la modernitat i joventut que hi ha sabut infondre.

Això no obstant, considero que l'esforç que hi ha posat el Centre Dramàtic no ha estat per una *aposta ambigua*. Tot al contrari, em consta la simpatia amb què Domènec Reixach ha intervingut en la gènesi de l' "aventura teatral" d'Alfons Quart, com també la seva contribució empresarial, tècnica i fins i tot dramàtica, en els inicis del plantejament de l'obra per arribar a fer-ne un excitant espectacle. Finalment, com a espectador que sóc de les programacions dels teatres públics a casa nostra, crec que la decisió que ha pres el Centre Dramàtic en oferir una temporada significativament rellevant d'autors catalans contemporanis ha estat –a part d'inèdita– oberta i significativa en favor d'una cultura.

Josep M. Munoz Pujol

Aclariment

En el reportatge "El casament de la Gimpera" publicat en el núm. 314 d'EL TEMPS, on feia referència al districte *Tropical* que quedi clar que es tractava del jutjat de Primera Instància i Instrucció de Gavà.

L'esperit i la cendra

Tothom sap a Monòver que Azorín passà els darrers quaranta anys de la seva llarga vida sense voler posar-hi els peus. S'hi negà fins i tot quan li posaven un automòbil a la porta de casa per a fer el viatge. Els seus motius devia tenir per a no voler tornar a Monòver encara que només fos per uns dies. Posició que a mi m'ha de semblar respectabilíssima. Si més no, més respectable que la decisió de traslladar el seu cadàver – i el de la seva esposa– de Madrid a Monòver.

Un dels especialistes en la vida i obra de l'escriptor munover, José García Mercadal, deia a *Destino* (28.7.73). "Parco en demasía para hablar, era yo quien tenía que romper el silencio, y vigilado de continuo por su senora, que debía recelar que yo pidiese hablar de Monóvar, de sus familiares o de cualquier suceso inconveniente". (...) "Tengo yo todos los materiales para hacer un libro titulado "José Martínez Ruiz". Sería más que curioso, porque existen cosas familiares, y aun de él mismo, raras, pues siempre sintió una enemiga subterránea contra su padre, y en él propensión a no pronunciar el Martínez, y como consecuencia de él Ruiz, aunque guardase un profundo recuerdo para su madre".

No sé si García Mercadal va escriure el llibre. En tot cas, aleshores, callava el que sabien molts munovers que ara tindrien més de cent anys. La desavinença entre l'escriptor i el seu pare sorgí quan aquest, en l'època que Josep Martínez Ruiz estudiava a València, protagonitzà un pertinaç afer sentimental amb una senyoreta quan ja li havia fet a la seva esposa cinc fills. Cal situar-se cent anys enrere i en un poble de deu mil habitants, del qual don Isidro Martínez, pare d'Azorín, polític conservador dels de Romero Robledo, havia estat l'alcalde i el president de la societat del Casino. Penso que l'enrenou que s'hi produí degué ser d'una certa intensitat.

És més, l'enfrontament de Josep Martínez Ruiz amb el seu pare coincideix amb el període d'anarquisme literari de l'escriptor. D'acord, l'anarquisme fou el corrent ideològic predominant de fi de segle, i Josep Martínez Ruiz s'hi apuntà, com tants altres joves intel.lectuals d'aleshores, mig per convenciment mig per moda. Però no hi ha cap dubte que el conflicte familiar hi actuà de forma coadjuvant.

Uns quants anys després, fetes les paus amb el pare, Josep Martínez Ruiz, convertit en Azorín i sent un maurista fervent, va casar-se (1908) amb Julia Guinda, senyoreta aragonesa, filla de militar. Arran del seu matrimoni, les seves anades a Monòver foren molt escasses. Diu la gent del poble que les relacions entre les germanes de l'escriptor i la seva dona sempre foren tibants per simple incompatibilitat de caràcters. Antipatia entre cunyades que s'agreujà quan la posició econòmica de les germanes minvà ràpidament. Aquestes circumstàncies familiars ja foren comentades a *La Vanguardia* (24.2.1970) per Álvaro Ruibal, i van ser més que suficients perquè Azorín i la seva esposa no tornaren a posar els peus a Monòver a partir de 1930.

I no obstant això, tant abans com després d'aquesta última estada, Monòver sempre fou una constant en l'obra azoriniana. Un Monòver fet de formes, colors, olors, remors i silenci, que han anat desapareixent i dels quals la joventut d'ara no té ni idea, i que precisament per això se'ls fa tan distant la lectura d'Azorín. No és qüestió de comprendre l'obra de l'escriptor sinó de fer-se càrrec de com era el model que la inspirava i que pràcticament ha desaparegut.

I un comentari final. L'obra d'un escriptor no és tan sols els llibres que ha escrit sinó també els que ha llegit i conserva. Gràcies a la viuda i a alguns familiars d'Azorín, a les gestions d'alguns munovers i a l'ajuda d'una caixa d'estalvis, la seva biblioteca no és a Madrid sinó a la Casa Museu Azorín de Monòver. Conservar la seva biblioteca és tenir a mà la seva obra i les seves lectures, que foren moltes i escollides. El seu esperit, per tant, aletejava per Monòver. No calia remoure ossos i cendres, sobretot si diem que Azorín, i molt menys la seva senyora, no van expressar mai el desig de ser enterrats a Monòver.

Antoni Ródenas
Barcelona (el Barcelonès)

KNOCK OUT

Ploure sobre mullat

Pere Calders

Sembla segur que no hi haurà restriccions d'aigua a les poblacions catalanes. I el que són les coses: fa l'efecte que algú n'ha sofert un desencís considerable, com si ja s'hagués il.lusionat amb la perspectiva de tocar a someten i demostrar que tot estava previst i a punt per a fer front a l'emergència. És com aquell refrany castellà que parla del desencant d'una núvia que es troba davant l'altar, mudada a tot vestir i sense nuvi.

La propaganda per preparar l'ànim dels ciutadans ha estat intensa, sota la direcció d'experts, que ja ens tenien ben esverats, però amb la dosi de resignació que pot proporcionar una bona rentada de cervell. Quan va començar a ploure, en principi poc, les autoritats hidràuliques –valgui l'expressió– van proclamar que allò no era res, que només servia per a mullar carrers a estones. Tot seguit, quan les pluges van persistir i tendien a intensificar-se, se'ns va dir a través de la premsa, la ràdio i la televisió que sí, que plovia, però no pas sobre els embassaments. O sigui que es tractava d'una pluja perversament selectiva, amb ganes de fastiguejar i prou, amb la irritant propensió a considerar que els pantans eren intocables i impermeables.

Després, quan els xàfecs van causar inundacions, el to de la campanya va canviar una mica com si fos a contracor, admetent que les restriccions d'aigua quedaven ajornades fins a passat l'estiu. I, finalment, una rendició a l'evidència: ja no podíem tancar els ulls davant els ruixats i les tempestes, ja no caldrà racionar el preciós líquid.

Que consti que l'actitud previsora dels responsables corresponents era molt lloable i que van procedir d'una manera adequada. Però hi ha un circumstància inquietant, pertorbadora. Les companyies que tenen al seu càrrec l'administració de l'aigua, anuncien que pujaran els rebuts dels qui en gastin massa. No ho sé... És com si ja s'haguessin fet els comptes feliços de valorar a l'alça un producte escàs, i ara que això se'ls ha fet més difícil, s'erigeixen en dictadors de l'estalvi, tot penalitzant els seus millors clients. Una situació que, en una societat que mitifica el consum, és francament contradictòria.

Mosquer

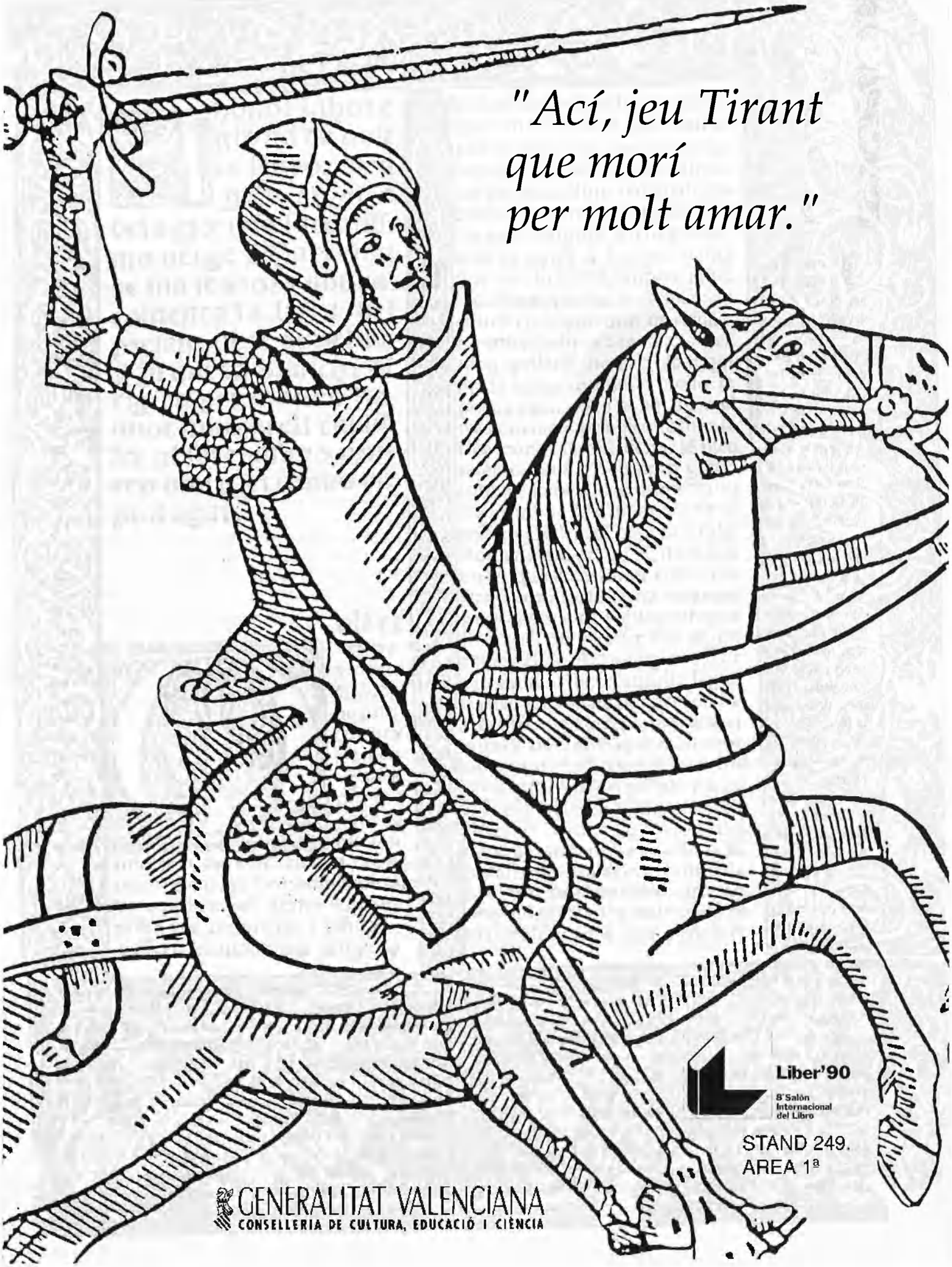
Ferran Torrent

Al marge de Camerun, l'espectacle d'aquest mundial de futbol ha estat a càrrec dels periodistes esportius. Cal reconèixer l'oriental paciència de jugadors i tècnics, que a més de l'enorme tensió que representa deixar el pavelló patri en condicions de dignitat plausible, breguen amb totes les forces amb els corresponsals desplaçats. Els incidents entre uns i altres han estat l'ordre del dia i quasi sempre al marge del futbol. S'han de donar notícies i qualsevol insignificança adquireix protagonisme, circumstància que posa nerviós l'equip en qüestió i heus ací que aquest desfici es converteix en notícia i ja hi som de nou, en l'embolic.

No hi ha hagut pràcticament cap selecció que no haja tingut dos o tres problemes amb els periodistes del seu país. Ara, els que van fer un pa com unes hòsties van ser els informadors anglesos. Els pobrets estaven desesperats. La veritat és que el primer partit d'Anglaterra no fou excessivament ressenyable; damunt, els *hooligans* es van portar com uns homenets i els periodistes, potser pressionats pel redactor en cap, s'inventaren un idil.li entre una hostessa i tres jugadors. De fet, el major i únic indici que posseïen era l'abandó d'una hostessa del lloc de concentració. Amb això i un poc de fantasia muntaren l'escàndol basant-se en el fet que, si la senyoreta se'n tornava a casa, no era sinó que el tècnic de la selecció l'expulsava per comportament indecorós.

De Pulitzer. Es dóna la notícia, a l'endemà la desmenteixen els jugadors, un dia després també la desmenteixen les dones dels afectats així que els seus marits han donat les explicacions oportunes, tot seguit, en protesta, tots els jugadors decideixen no parlar amb la premsa, cosa que constitueix notícia de portada. Per fi, una autoritat de renom intervé per posar pau, s'anota el punt i salva l'honor de la reina, el de l'imperi i el de totes les donzelles del regne. Quatre dies després de l'inici del guirigall Anglaterra juga de nou i de nou es parla de futbol. Els periodistes demanen excuses. Tampoc tenen per què ser infal.libles.

"Ací, jeu Tirant
que morí
per molt amar."
Liber'90
8º Salón Internacional del Libro
STAND 249.
AREA 1ª
GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA DE CULTURA, EDUCACIÓ I CIÈNCIA

OPINIÓ

Ramon Barnils

L'Ylla

Josep Ylla, un dels enviats de TV3 mort en accident a Alemanya la setmana passada, el vaig conèixer a la facultat de Periodisme de Bellaterra. Ell hi estudiava i jo hi feia de professor, però la coneixença va ser d'un altre grau: era d'aquells estudiants que realment volia fer de periodista, així, doncs, immediatament van passar a la condició de col.legues.

De fet, m'hi vaig fixar abans de conèixer-lo: a la llista d'estudiants hi havia el nom complet, Josep Ylla-Català i Puig-refagut. Aquest deu ser de Vic, vaig pensar, i efectivament era d'una de les famílies de pes de la Plana. Era un tímid espectacular amb ambició, potser mai no satisfeta, de sarcàstic permanent.

No li va costar gaire de fer-se notar entre els centenars de matriculats –ja he dit que era dels pocs que volia ser periodista, i em sembla que ja en feia– i va formar grup amb els pocs del seus condeixebles de la mateixa intenció. Ell per les notes anuals i jo pels capricis burocràtics ens vam anar trobant més de la meitat dels cursos de la carrera.

A segons, potser a tercer, ens en vam anar a un bar del carrer d'Escudellers, el que surt a la portada del primer disc de Gato Pérez, que havia estat bar de mariners americans i noies *a d hoc*. Hi vam anar perquè hi posaven música de la que ara en diem salsa, i concretament perquè una de les lletres parlava de nosaltres:

Eres
como el periódico de ayer,
que nadie quiere ya leer.

Tímid, sarcàstic, va resultar explosiu: s'ho va passar pipa. "Com mai a la vida", opinaven alguns dels seus companys.

Un parell de cursos més tard, avorrits de tot, vaig proposar als qui vulguessin fer una reportatge sobre Salvador Puig-Antich, del gruix d'un llibre. L'Ylla no es va apuntar a la idea, i el vaig anar a buscar:

—No –va dir, acotant el cap, envermellint fins al front, intentat laboriosament una ganyota escèptica i comunicant-me que tenia altres projectes. El reportatge va funcionar, enllà del més il.lús dels optimismes. No crec que l'Ylla es penedís mai de no haver-hi estat: efectivament, tenia altres projectes.

Era tossut, morrut, estudiós, no es fiava de ningú i molt menys dels de dalt (potser perquè, en l'edat anterior, se n'havia fiat massa). No volia tenir fe en res si abans no ho veia: tenia doncs, una enorme bona fe. Abominava de la tendresa perquè era tendre. Va sobreviure a *Trossos* i no ha sobreviscut al miracle de la fi del mur de Berlín: típic d'ell, etern aprenent del sarcasme.

Ha tingut l'enorme sort, i l'enorme desgràcia, de servir per a l'ofici que havia triat. Vaig plorar, i amb llàgrimes grosses, quan Ramon Pellicer farfollava la notícia. No li hauria agradat.

Valentí Puig

Abans de la revolució

En el darrer viatge nordamericà, Gorbatxov va demanar consell a Milton Friedman. El millor món és el dels *Chicago boys*, mentre Àfrica s'enfonsa encara més. Tot sempre anava millor abans de les revolucions i de les descolonitzacions. Abans de tallar-li el coll a Lluís XVI, algú suggerí que seria millor fer-lo anar a Nord-amèrica, a refer-s'hi la vida. A París, la Capella Expiatòria del *square* Lluis XVI demostra que aquell suggeriment no va servir de res: el botxí Samsom –designat pel mateix rei– li tallà el coll amb perícia. Aleshores l'art pretenia retratar com fos la idea de la llibertat: És una bella paradoxa que qui ho aconseguís fos Delacroix, que era fill natural de Talleyrand. Abans i després de les revolucions, el cinisme no defrauda mai.

Fins i tot els historiadors d'esquerra ara troben simpàtic el marit de Maria Antonieta i accepten que en catorze anys feu tres vegades més reformes que Lluís XV en cinquanta nou anys de regnat. Lluís XVI no va construir palaus sinó hospitals i escoles. Indecís, poc coherent, volia que el poble l'estimés. Tal vegada hauria pogut salvar-se encaixant mans amb un règim constitucional i el reformisme, però un bon dia es posava l'escarapel.la tricolor i l'altre el barret frigi. Nostàlgia republicana i nostàlgia monàrquica: és el vaivé de França, sempre desitjosa d'allò que no té. Mitterrand voldria la corona i De Gaulle governava en nom dels Capets.

La gran nostàlgia seria, en tot cas, per la dolçor de viure d'abans de la revolució, amb capsetes de rapè i un bust de Voltaire, els secrets opulents i les obres de Mostesquieu, la *grand toilette* i els temples, a la filosofia el *boudoir* amb concert de música de cambra i el jardí de Bagatelle. Al Petit Trianon la reina jugava a fer de pastora d'ovelles alpines: una ecologista *avant la lettre* per bé que als libels i a les cançons dels carrrers de París fos lesbiana, nimfòmana i després capaç de depravar el seu fill. Abans de la guillotina, aquella societat privilegiada i laboriosa s'entusiasmava amb els experiments científics i quedava bocabadada amb els globus dels germans Montgolfier.

Després de la retòrica de les revolucions, ens adonem que les reformes sempre foren menys sagnants. La Bastilla trencà el reformisme iniciat per Turgot i ens llegà la idea d'un estat militaritzat –diu Schama–, prototip del totalitarisme modern. Per encarnar el bust de la *Marianne* que representa la República, Brigitte Bardot i Mireille Mathieu ja feren el seu servei. Ara ha pertocat al rostre Chanel de la model Inés de la Fressange. Per sort, som una mica més lluny d'aquelles donotes que tricotaven el més prop possible del cadafal, sempre exigint més sang.

PAÍS

Parla Jaume Cladera

"Balears s'ha de convertir en la destinació del turisme europeu"

El Conseller de Turisme del Govern Balear, Jaume Cladera, analitza per a EL TEMPS els problemes immediats del turisme a Balears, els intents de reconversió i el futur que necessàriament passa "per convertir les Balears en el destí natural del turisme europeu".

"Amb vista al futur no és probable la baixada del mercat, encara que la baixada del mercat britànic vagi a més". JUAN CELIA

Potser és convenient començar per analitzar com es presenta l'actual temporada, sobretot tenint en compte els insistents rumors de crisi provocada per la presumible baixada del turisme anglès.

—En general, la majoria del mercats tindran un comportament semblant a l'any passat, amb una petita pujada d'italians i espanyols, i una baixada molt important del mercat britànic. Atès que la participació dels britànics és molt alta –un 30% a Mallorca, un 80% a Menorca i un 70% a Eivissa, aproximadament– farà que el resultat global tengui un descens. En aquesta línia, la baixada tendrà més incidència a Menorca i a Eivissa. En síntesi, hi haurà una disminució global de l'afluència turística a les Illes.

—Un descens el resultat del qual es veurà agreujat per un excés d'oferta.

—Si, és clar, això és cert. La baixada és un fet i, si se li afegeix un excés d'oferta, la situació es complica perquè sembla com si venguessin menys turistes. La situació resultant no és gens bona i amb vista a futur s'ha d'ajudar al mercat a corregir-la a través de la demanda o bé augmentar-la, o disminuir l'oferta, o bé que augmenti un poc la demanda i disminuesqui un poc l'oferta.

Que augmenti la demanda en determinats mercats és molt difícil. Mercats com l'espanyol, l'italià i el francès són mercats que, activant-los i fent esforços, tal vegada es puguin obtenir increments, podran ser notables. Amb vista al futur, per altra banda, no és probable la baixada del mercat, encara que la baixada del mercat britànic vagi a més. Inclús crec que tendrà lleus increments encara que difí-

cilment tornarà a on era fa uns anys.

—¿Quantes places creu que sobren a les Illes del total de l'oferta?

—Nosaltres creim que a Mallorca s'haurien de reduir unes 50.000 i a Eivissa d'unes 12.000 a 15.000. I ara n'explic el perquè: si es tenen mil llits amb una mitjana de 12 dies d'estada (que ès la mitjana), per a tenir-los plens tot un mes es necessiten 2.500 clients; si es tracta de tota la temporada –6 mesos– se´n necessiten 15.000. Normalment no se sol tenir 6 mesos al 100%, sinó que és bona una ocupació del 80% que representaria la necessitat de tenir 12.000 clients per a aquests 1.000 llits durant aquests 6 mesos. I amb això nosaltres feim el procés a la inversa. Suposam que perdrem un 10 o un 11% (sobre uns 5'5 milions de turistes) que són uns 550-600 mil, ¿quants llits ens sobraran? la reposta és clara: 50.000.

LA COMPETÈNCIA D'ALTRES PAÏSOS MEDITERRANIS

—I a més de la baixada de turistes, de l'excés d'oferta, hi ha el problema de la competència d'altres països mediterranis, ¿creu que a la llarga ens poden desplaçar en les preferències dels europeus?

—Bé és cert que aquesta competència que s'ha obert aquests últims anys té, per a nosaltres, un factor negatiu com és que cerca els segments de demanda on ho fem nosaltres. És a dir, tots anem cap al mateix lloc: Europa occidental. Per tant, és evident que hi ha una competència. Ara bé, ¿quin és el nostre plantejament? ¿Podrem competir amb el Marroc, Turquia..., podrem competir amb països subdesenvolupats? ¿Són països que tenen monedes amb depreciació constant respecte a les monedes europees, amb nivells d'inflació superiors al 30%, amb cert exotisme perquè no són massa coneguts... És a dir, són països que repeteixen el que nosaltres érem, fa uns 30 o més anys, ¿podrem competir amb ells? Evidentment, no. Nosaltres no podem competir amb ells perquè la situació és distinta, la seva oferta complementària és baratíssima, per exemple.

Aleshores, si nosaltres volem seguir liderant el mercat, només tenim una solució. I és intentar convertir-nos en la destinació natural dels europeus. ¿Què vol dir això? Això significa dir clarament als europeus que si volen preus barats, oferta complementària barata, etc., evidentment aquests països estan en millor situació que nosaltres; però si el que volen és la mateixa qualitat de vida que en els seus països d'origen, que venguin a Balears. Però és clar que això significa que nosaltres puguem donar aquesta qualitat, que tenguen una infrastructura pública europea, que es vegi que aquí també és Europa; i per això hem fet el Pla d'Inversions de més de 14.000 milions. D'altra banda també es necessita una infrastructura privada, i per això hem fet la Llei d'Allotjaments Turístics per a explicar als empresaris que amb aquesta competència existent ens hem de situar a un altre nivell, que necessitam elevar el nivells de servei, és a dir, que a més de la bona capacitació professional també es cuidin els detalls: bones vaixelles, bons tassons... en definitiva, un bon servei, aquest és el camí que hem de seguir. Hem d'entendre que si ens quedam de brasos creuats no tenim res a fer, però si elevam el nivell de qualitat general podrem competir. En definitiva, ens hem de convertir en la destinació natural del turisme europeu.

—A aquest desig de convertir les illes en el destí natural del turisme europeu hi ha un problema que s'interposa, com és el problema de l'oferta complementària massa cara, d'acord amb les queixes que en aquest sentit s'han fet ¿com es pot solucionar?

—Això és un tema que hem discutit i, a més, en aquests moments estam fent un estudi sobre si aquestes queixes responen a una realitat. És un tema difícil, determinar si és o no cara; hi ha productes que potser sí que ho són i d'altres que no. Per escatir què és el que hi ha de cert darrere aquestes queixes hem fet, d'acord amb la Federació de restauració, una *cistella de la compra turística:* la federació ens ha donat una relació dels productes més consumits pels turistes i nosaltres hem fet un sondeig dels preus a cada zona turística. Ara serà el moment de comparar els nostres preus amb els preus dels països emissors de turistes i tendrem una referència exacta. D'aquesta manera podrem tenir clar si és o no massa cara l'oferta complementària. I si ho és, haurem de dir als empresaris: "Senyors, això és més car aquí que a tal país, vosaltres sabreu què feu...".

LA NECESSÀRIA RECONVERSIÓ HOTELERA

—Ja s'ha referit vostè a aquestes 50.000 places que sobren. Es fa necessària, per tant, una reconversió. Aquesta només es pot fer de dues maneres: augmentant la demanda o disminuint l'oferta. ¿És aquesta la idea del Pla de Modernització de la planta hotelera?

—Això és clar: o augmentam la demanda o disminuïm l'oferta, o un poc de les dues coses. Quant a augmentar la demanda, això és molt difícil a pesar que hi ha un mercat nou com és el de la RDA que, amb poc temps, serà un bon mercat; hem de tenir en compte que seran uns 16 o 17 milions de persones més (Suècia, Dinamarca, Noruega i Finlàndia tots junts fan uns 20 milions) que potencialment són molt interessants i, de fet, ja tenim un representant a la RDA que en controla l'evolució; he de dir, a més, que la campanya que hi hem fet d'invitacions ha estat molt positiva perquè coneguin les Illes; enguany n'han vingut pagant uns quinze mil i jo crec que l'any que ve fàcilment arribarem a tenir uns 50 o 60 mil turistes de l'Alemanya de l'Est. És un mercat a l'alça, però hem de tenir clar que no ens resoldrà el futur.

L'altra part és l'oferta. La Llei de Modernització, i això ho he explicat moltes vegades, no és tant una llei per anar a dir a l'empresari d'un establiment que funciona bé com ho ha de fer, sinó és per anar a l'empresa que té un edifici que s'ha quedat en una situació dolenta, intentar ajudar-lo a reconvertir. I no es tracta d'obligar a tancar, sinó d'intentar trobar solucions on hi ha problemes.

—Hi ha zones molt degradades on pràcticament és impossible la modernització, ¿què es farà?

—Hem de distingir dues coses: la zona i l'oferta turística. Si en una determinada zona l'oferta es modernitza i no es modernitza la infrastructura pública, no hi ha res a fer, i a la inversa igual. Evidentment, hi ha zones que són més urbanes que turístiques. I això pot permetre que la reconversió passi per fer pisos o oficines i deixar l'ús turístic. És cert que hi ha determinades zones i establiments que tenen mala solució, hi ha hotels que per les seves característiques no ho tenen gens fàcil. De tota manera, això és cada empresari el que ha de decidir el que li interessa més: o modernitzar-se o retirar-se.

—Aquesta reconversió-modernització hotelera pot provocar certes reticències entre els empresaris.

—Sí, això jo ho comprenc, perquè s'ha de reconèixer que té [La llei] un cert grau d'intervencionisme i l'empresari, per si, és una persona que creu que la seva actuació ha de ser completament lliure. I

això a determinats sectors és així, però no en altres, on la teva actuació empresarial incideix sobre el veïnat: si en una determinada zona turística hi ha X establiments que funcionen malament, la perjudicada és tota la zona, i els que funcionen bé es veuen afectats per l'actuació dels altres.

—¿No es corre el risc que les places turístiques que es perdin siguin places noves i, en canvi, es mantenguin les velles, les que ja estan amortitzades?

—Aquest és un tema molt discutit. Jo crec que no despareixeran els bons productes, encara que potser sí que canviaran de mans. És a dir, que si un establiment nou ha de tancar per raons econòmiques, sempre hi haurà qui el compri si el producte és bo. El que no es comprarà serà un establiment molt vell. Si de cas, es podria comprar per a fer una operació immobiliària però no per a ús turístic. I a més, s'ha de confiar en la lliure competència, en el sentit que a tots els mercats el que s'imposa és el millor producte al millor preu.

—Vostè inicià una revolució l'any 84 amb els 35 m2 de zona verda per a cap plaça, després seguiren els 60 m2 i, ara, es parla de 135 m2 de zona verda per plaça. ¿Aquest és el futur, anar ampliant els metres de zona verda per plaça?

—Jo estic convençut que en el futur s'anirà per aquest camí. En aquests moments les peticions de construcció s'han aturat per si l'equilibri d'oferta i demanda es reondueix, d'aquí a un cert temps hi tornarà a haver l'oportunitat de seguir construint. I precisament amb aquestes normes pretenem assegurar pel futur unes *regles de joc* que establesquin clarament com afrontar una nova onada de construccions, per exemple cap a l'any 2000. I concretament, aquesta xifra de 135 metre quadrats de zona verda per plaça s'aplicarà a algunes zones, però n'hi haura d'altres on sigui superior.

—El tema de la reconversió de la planta hotelera té un aspecte que no s'ha tractat massa o, almenys, no s'ha dit públicament. Es tracta de la possible pèrdua de llocs de feina que, inevitablement, una reconversió com aquesta produiria. ¿Quina postura mantenen els sindicats respecte a aquesta qüestió?

—És evident que, si desapareixen empreses, desapareixen llocs de treball. Això està clarissim. Però jo estic convençut que els sindicats tenen molt bona informació i saben si una empresa és rendible o no i què és el que pot aguan-

"Si no n'hi ha prou amb els turistes per a totes les empreses, n'hi haurà que faran suspensió de pagaments". JUAN CELIA

tar. Es un tema que s'haurà de negociar, trobar una solució. Ara bé, el que no es pot fer és tancar-se a la realitat: si no n'hi ha prou amb els turistes per a totes les empreses, n'hi haurà que faran supensió de pagaments.

—Es parla, segons previsions de cert s hotelers, de 15.000 llocs de treball menys per enguany; i això afectaria sobretot eventuals i especialment gent que vinguda de fora, no està empadronada aquí i que, per tant, no apareixeran a les estadístiques...

—Em sembla massa. De tota manera, enguany serà un bon punt de referència per a saber què passa exactament. Ja hi ha establiments que no obren enguany, no molts encara. Hi ha una baixada d'ocupació. Enguany podrem calcular què és el que pot passar en el futur.

URBANISME I TURISME DE LUXE

—Ara està molt d'actualitat el tema del medi ambient i es parla contínuament de controlar el creixement, inclús de la moratòria urbanística. ¿Creu vostè que s'ha de créixer més? ¿Creu conveninet una moratòria?

—Crec que s'ha de definir nolt clarament una política de creixement i que això ja no sigui motiu de batalla política. Seria bo que participàs tothom en aquest debat que s'està obrint. Nosaltres no podem deixar de donar resposta a certes demandes turístiques del futur. Però això no significa que es pugui urbanitzar sense control. La cosa més normal, la cosa més lògica és dir que l'oferta turística d'allotjaments és suficient, per tant, és normal –a través del pla d'ordenació– posar una sèrie de condicionaments excepcionals per a qui vulgui construir.

Després, hi ha el tema de les segones residències, que segurament hi haurà una demanda important a causa de l'alliberament del transport aeri, i és normal que li donem resposta, però no a base de donar més sòl urbanitzable. No és necessari. Avui ja hi ha prou sòl urbanitzable programat que pot donar resposta a aquesta demanda. Jo crec que avui seria desitjable no crear més sòl urbanitzable. ¿Fins quan? Ja ho veurem, però de moment aturar.

—Amb els camps de golf projectats recentment es diu que es tracta d'atraure turisme d'alta qualitat, però els ecologistes diuen que això provocarà noves places hoteleres i, consegüentment, més impacte en el medi.

—L'oferta d'alta qualitat només es pot tenir creant uns atractius, i nosaltres diem constantment que una de les vies són els camps de golf, però no camps de golf amb urbanitzacions. Això, ho repetesc i ho neg rotundament: no es tracta de fer camps de golf amb urbanitzacions. A la llei es preveu que es pugui fer un hotel de 400 places a cada a camp, ¿perquè? Perquè la realitat és que d'hotels de categoria, no tenim prou. Només n'hi cinc de cinc estrelles. El jugador de golf és, normalment, usuari d'un bon allotjament turístic i, per tant, se li ha de donar una sortida. I a més, quan deim això estam parlant –actualment n'hi ha onze– de deu camps de golf més. Per tant parlam de 10 hotels més, però de luxe. I mai en cap moment hem pensat en les urbanitzacions.

—¿El futur turístic de Balears?

—Com hem dit, estic convençut que en aquests moments el camí més clar és convertir les Illes Balears en la destinació natural dels europeus.

Mario Morales i Miquel Payeras

Aeroport del Prat: aterra com puguis

La reforma Bofill de l'aeroport del Prat, a més de ser insuficient per a la Barcelona del 2000, ocasiona greus molèsties de visibilitat i aparcament.

Hi ha dues imatges d'una ciutat que el viatger no sol oblidar. Són, evidentment, la primera i l'última que rep. En el cas de Barcelona, conseqüentment, més de 8 milions de passatgers anuals corren el risc d'associar la ciutat dels Jocs a l'aeroport del Prat. I la xifra es dispara a ritme d'un 20% anual, anunciant 12 milions de passatgers l'any 1992, els suficients per a deixar obsoleta l'actual reforma de l'aeroport.

En les últimes setmanes, la saturació de l'aparcament privat de l'aeroport i la manca de visibilitat de la torre de control s'han afegit a les molèsties originades per l'actual reforma de l'aeroport i a les pròpies d'un espai aeri col.lapsat. Una visita al Prat aquests dies és prou significativa per a preveure un estiu caòtic, que batrà els rècords d'edicions anteriors, per molt espectaculars que fossin.

La xifra de 12 milions de passatgers anuals pot ser superada a partir del 1995.

Les obres de reforma han convertit l'aparcament privat de l'aeroport en l'únic espai utilitzable per al viatger. Amb un *petit* inconvenient: és molt difícil trobar-hi plaça lliure. Els maldecaps que origina per a l'usuari regular de les instal.lacions, prou castigat per les inconveniències del pont aeri, han reobert un estat de pessimisme en els soferts clients aeris, que últimament semblaven més resignats davant les expectatives olímpiques de la reforma Bofill.

Segons l'última versió del nou director de l'aeroport, el tema de l'aparcament pot anar per a llarg, perquè l'empresa concessionària, SAVE, esta pendent d'una sentència a València per unes presumptes irregularitat, i això impedeix intervenir sobre el servei que donen o eliminar-los la concessió.

DESCONTROL DE TORRE

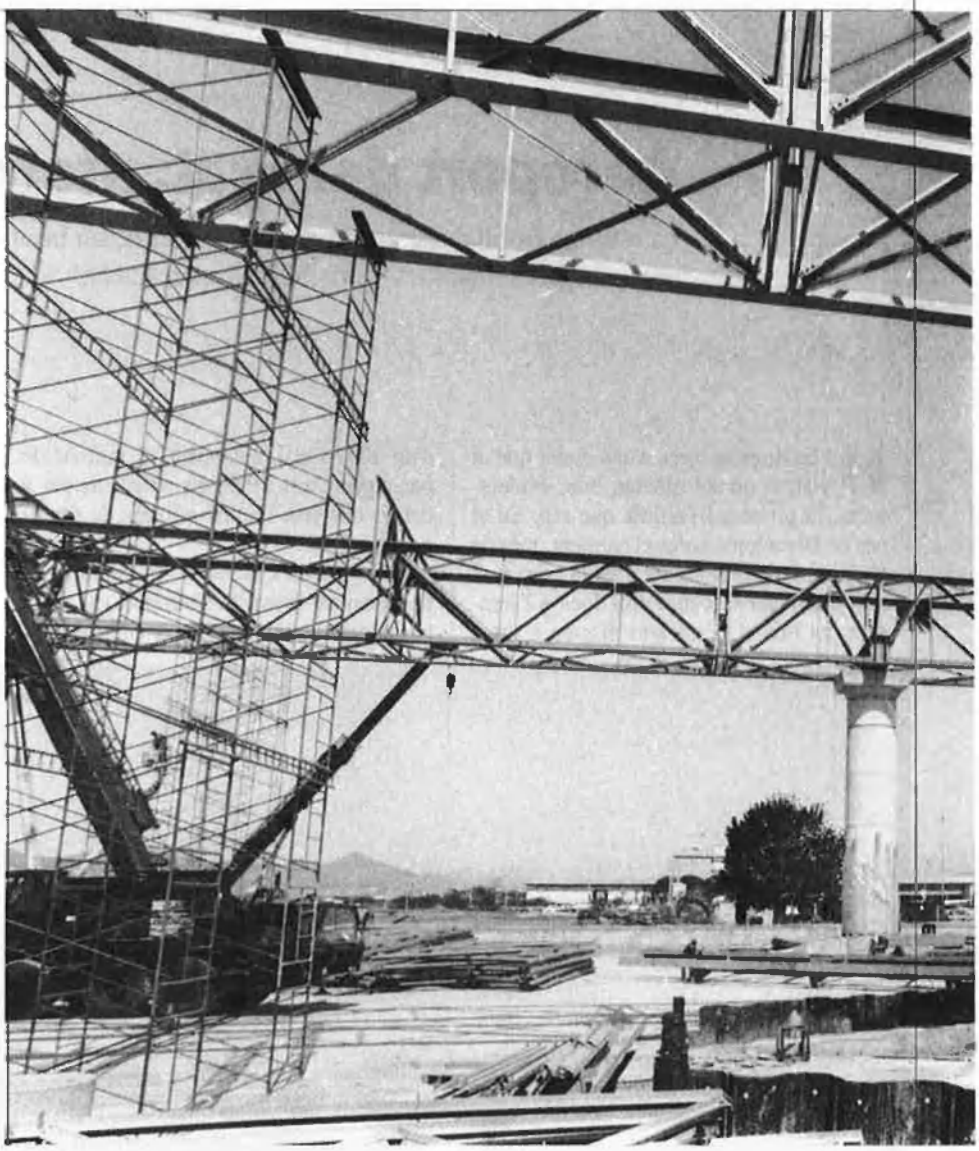
Ricard Bofill, l'arquitecte responsable de les obres de reforma, calculades en prop de 20.000 milions de pessetes, rebrà una nova consulta de l'ens Aeropuertos Nacionales, responsable dels aeroports del l'estat. Haurà d'assessorar en la configuració de la nova torre de control que es farà al Prat, com a resposta a dos anys de reivindicacions dels controladors aeris. El director del Prat, Alfonso de Alfonso, reconeix que s'ha fet necessària una nova torre.

Els responsables tècnics de la torre actual han afirmat públicament que les obres dificulten la visibilitat, i en especial el seguiment dels avions a la pista abans d'aixecar el vol. La notícia, gens esperançadora per als passatgers, tindria com a solució provisional, a l'espera de la nova torre, canviar algunes rutes i endarrerrir alguns vols, però això sembla difícil d'aconseguir a les portes de la temporada més alta per al Prat, que dobla pràcticament el nombre d'avions respecte a les altres èpoques de l'any.

NO ARRIBARÀ AL 2000

La nova torre de control és una de les rectificacions que el Ministeri de Transports ha admès ja a la reforma presentada el 1988, però n'hi ha més. Fa unes setmanes el director general d'infrastructura del Transport Aeri, Antoni Alcaide, va admetre públicament a Barcelona que abans del 2000 El Prat necessitarà una nova terminal, donat l'increment constant de passatgers. El ministeri reconeix, dos anys després, i quan encara no ha acabat la reforma, que ha fet curt.

Es dóna la circumstància que l'Associació Europea d'Aerolínies va assegurar el juny de 1988 que la reforma projectada al

Capital europea d'una àrea limitada entre València, Mila i Lió.

L'aeroport de Barcelona té com a reptes la seva gestió i la seva projecció internacional. De les dues coses, n'és reponsable el Ministeri de Transports, que ha de decidir la seva política internacional i permetre una direcció autònoma i catalana per al Prat. El que el port de Barcelona va aconseguir fa anys, un estatut d'autonomia, no arriba al Prat, quan aquesta mesura podria permetre l'entrada de Generalitat i Ajuntament, com també de la Cambra de Comerç, en la gestió.

La indiferència amb què des de Madrid s'ha tractat l'aeroport de Barcelona en els últims anys, evidenciada pel fet de tenir-lo a la llista dels de segona categoria, ha plantejat com a totalment necessària la intervenció de poders locals i autonòmics, amb un model definit de projecció catalana que passa inevitablement per Barcelona.

La batalla per impedir que Madrid sigui escala obligada en els vols internacionals s'ha guanyat en casos específics com Nova York o Tòquio, però majoritàriamenrt està encara per aconseguir la normalització de vols directes des del Prat.

En aquest context, la voluntat europeista de Barcelona, que en qüestió de transports és ferma candidata a capital del *Nord del Sud*, passa per la projecció del Prat. L'àrea que va des de Valènica fins a Milà i Lió, inclosa Marsella. Això ha de convertir Barcelona en segon aeroport i centre de comunicacions de l'estat, al darrere de Madrid.

Carles Capdevila

Les obres de reforma al desembre de 1991, mig any abans dels jocs.

Prat seria insuficient el 1995, tres anys després dels Jocs Olímpics. L'estudi de les companyies aèries ja parlava de 16 milions de passatgers anuals a Barcelona per a l'any 2000, quan la reforma està pensada per a un màxim de 12 milions per any. Dos mesos després, el ministre Barrionuevo aterrava a Barcelona per presentar la reforma i assegurar, ja amb menys triomfalisme, que el nou Prat arribaria al 2010 dignament. Ha tardat dos anys a rectificar aquelles previsions, i ara el ministeri busca nous terrenys per a la nova terminal.

La gravetat d'aquesta improvisació recau en el sacrifici i el risc que significa per a Barcelona haver de patir un període de dos anys de reformes en un aeroport ja col.lapsat. Els responsables municipals i olímpics van pressionar a principi del 1989 perquè comencessin les obres en els terminis anunciats (no ho van fer), ja que qualsevol retard implicaria el ridicul el 1992.

Responsables del COOB han manifestat repetidament el seu malestar perquè una reforma és molt més arriscada que la construcció d'una nova terminal. Per això es fa ara més incomprensible que s'acabi fent la terminal, quan plantejar aquesta necessitat en el seu moment podria haver estalviat molts enrenous i diners.

El metre quadrat de reforma de l'aeroport, i més després que dels 12.000 milions anunciats el 1988 s'hagi passat a un pressupost de 19.000 milions. A aquestes xifres cal afegir sempre 4.000 milions destinats a la millora de les condicions tècniques. El president Pujol va manifestar l'agost de 1988 davant de Barrionuevo el desig que el Prat "deixi de ser una vergo-nya", però les millores estètiques de la terminal no podran fer oblidar els problemes actuals si la capacitat no és suficient.

Per als dies dels Jocs hi ha dubtes seriosos sobre les possibilitats d'una pista que pot acollir 53 avions de gran capacitat però té només dues pistes d'aterratge.

INCREMENT RÈCORD A TOT L'ESTAT

La liberalització de l'espai aeri i el *b o-om* turístic postolímpic s'afegiran com a factors decisius en l'increment de passatgers de Barcelona. Això augmenta unes expectatives que en els últims anys han anunciat ja l'entrada a la CEE i l'abaratiment de preus com a conseqüència dels vols *charters*. En uns moments delicats per al turisme, en què fins i tot a aeroports com el Ciutat de Mallorca ha baixat lleugerament el nombre de vols, Barcelona té el percentatge de creixement més elevat de l'estat espanyol.

Les xifres són espectaculars. En el període gener-abril Barcelona ha passat de tenir 1.896.615 passatgers l'any 1987 a tenir-ne 2.725.882 aquest 1990. El nombre de vols per aquest mateix quadrimestre ha augmentat en 10.000 en els últims 4 anys. En les dades parcials del 1990 respecte a les del 1989 l'incremnt aproximat és d'un 20%.

Quan les companyies privades puguin accedir al trànsit aeri de passatgers, l'ajustament de preus significarà igualment un augment de vols i passatgers. Això podria ocórrer aquest mateix any, si el ministeri dóna l'ordre que ja té elaborada, i representaria l'entrada de prop d'una desena de noves companyies en joc.

De moment, però, i tenint en compte la parsimònia demostrada pel ministeri en la decisió de la reforma (que va arribar quan els límits de tercermundisme s'havien superat) no sembla probable que es projecti la nova terminal en els pròxims 5 anys.

Queda clar que si les reformes continuen al mateix ritme la Barcelona olímpica oferirà una terminal amb la cara neta. Del projecte Bofill destaca especialment el disseny d'una Rambla i mòduls de preembarcament, consistent en un recorregut de 870 metres de llarg i 18 d'ample, equipat amb quioscos, bancs i arbres. La reforma consisteix a ampliar la plataforma per fer-ne una de sola, de 400.000 metres quadrats, l'adequació de l'antiga "terminal nacional", la construcció d'un nou pont aeri i d'una terminal internacional amb 45 llocs de facturació. Pel que fa als aparcaments, es faran 4.200 places més per a vehicles, 500 per a taxis i 48 per a autobusos.

Carles Capdevila

La Televisió Valenciana no segueix les indicacions de la llei de creació

Sense rumb ni patró

Amb una indústria àudio-visual en crisi i sense cap pel.lícula per a doblar al valencià, Canal 9 prepara una programació d'estiu en castellà, especial per a turistes, amb "morb i sexe".

Els grups parlamentaris d'Esquerra Unida i Unitat del Poble Valencià han demanat la compareixença del director general de Ràdio Televisió Valenciana i del president del Consell d'Administració, davant la Comissió de Control de la RTVV. El motiu és l'estranya nota on es comenta la "programació especial per a l'estiu", però darrere hi ha un judici a l'orientació d'una televisió que no acompleix cap de les raons de ser que contempla la llei de creació.

La nota que ha provocat la revolta estava dirigida a les agències de publicitat.Quan arribà a la redacció d'EL TEMPS, ningú no li donà massa crèdit. No podia ser que el departament comercial de la Televisió Valenciana, amb tot l'enginy que se li suposa a un encarregat de cercar publicitat, no haguera trobat millor títol per a llançar una oferta que: "Verano en Canal 9: Bienvenidos al Levante Feliz".

Però era veritat i, a més, per si fóra poc, l'oferta consistia en una programació especial de pel.lícules en castellà per tal de satisfer els estiuejants que vénen d'arreu de l'Estat Espanyol. És aquesta programació juntament amb "la facilidad con que se captan nuestras emisiones en toda la costa Levantina" la que fa pensar als responsables de la publicitat a Canal 9 que hi haurà una forta audiència. Aquesta audiència i la rebaixa d'estiu en les tarifes dels anuncis són les raons que "hacen altamente atractiva la inversión publicitaria en Canal 9".

La programació especial en castellà inclourà la nit eròtica; un espai destinat a satisfer la "fam de morb i sexe" que "un parell de proves pilot" han confirmat que té l'audiència de la Televisió Valenciana. També aquesta "fam", ha estat rebuda amb incredulitat per l'opinió pública, sobretot quan s'ha conegut que les pel.lícules en qüestió no són més que una mostra de les pitjors del gènere "S".

Per a Pasqual Mollà, diputat per Esquerra Unida a les Corts Valencianes, "la maniobra tracta d'afrontar el retall pressupostari aplegant publicitat com siga, amb una visió exclusivament comercial del que ha de ser una televisió pública i que, a més, pot estar totalment errada. Segons es dedueix, la direcció de TVV pensa que a més castellà, més audiència. Jo crec, segons he pogut averiguar d'empreses de *consulting*, que fer ofertes de temporada no ajuda a consolidar un mercat i un públic, que és el que ha de tractar de fer una televisió".

El retall de pressupost a què es refereix Pasqual Mollà va venir quan el Consell de la Generalitat Valenciana va atorgar 5.261 milions de pessetes per a la RTVV en lloc dels 6.600 que havia demanat Amadeu Fabregat. El conseller d'Economia i Hisenda, Antoni Birlanga manifestava en entrevista concedida a EL TEMPS en el numero 302 que "la partida de publicitat de la TVV està calculada de manera molt conservadora i cal augmentar-la, la retallada de 1.000 milions aplicada a la subvenció de despesa corrent, es pot cobrir amb publicitat". En aquell moment el mateix director general de l'ens, que no ha volgut contestar a les preguntes d'EL TEMPS, va dir a la premsa que li semblava difícil cobrir la quantitat de publicitat fixada pel Consell, tot i que considerava que 1990 seria un bon any comercial per a la TVV i que el percentatge d'ús del valencià hi augmentaria.

LA PRIMERA TELEVISIÓ BILINGÜE

Malgrat aquesta declaració d'intencions la presència del castellà a la TVV resulta ja inevitable. Amadeu Fabregat

manifestava a la premsa que "som la primera i l'única televisió bilingüe d'Espanya", i la nota del departament comercial s'encarrega de confirmar "como televisión bilingüe que somos". Les proporcions d'ús d'una i altra llengua han provocat una autèntica guerra de xifres perquè malgrat que el departament de relacions exteriors de TVV continua insitint que el valencià és majoritari, els minutatges realitzats per EL TEMPS demostraren que el percentatge se situava al voltant del 50% feia uns mesos i les últimes comprovacions indiquen que l'equilibri es trenca en favor d'una o altra llengua segons les setmanes. La programació especial en castellà, amb tres pel.lícules diàries, convertirà el valencià en el segon per excel.lència a la Televisió Valenciana. Una idea senzilla de la situació real de la llengua a Canal 9 pot extraure's de la programació de pel.lícules per a aquesta setmana. Només quatre dels tretze films que es projectaran, seran en versió doblada al valencià, ni un terç del total.

Per a Pasqual Molla: "La trajectòria de Canal 9 va en contra de la llei de creació de l'ens, on s'especifica que un objectiu prioritari serà la recuperació i revitalització del valencià". A més, fa solament dos mesos el Ple de les Corts Valencianes aprovava una moció en la qual es manifestava la voluntat que les emissions de la TVV foren majoritàriament en valencià.

Una altra dada significativa d'aquesta situació és el fet que actualment cap estudi de doblatge a València no té ni una pel.lícula per a doblar al valencià. segons manifesten diverses fonts del sector: "Únicament tenim per a doblar dibuixos animats o documentals però no pel.lícules. Hem perdut les il.lusions que teníem en un principi; les perspectives que donava Maria Consuelo García Lliberós no s'han acomplert i s'han vist defraudades". La situació en els estudis de doblatge és ben complicada, segons indiquen :"Estem treballant al 30% de la nostra capacitat però no ens podem arriscar a ampliar inversions perquè no hi ha perspectives". Preguntats sobre si hi ha por a perdre el treball, la resposta és ben contundent: 'No hi ha por sinó pànic, perquè no sabem què passarà. Des d'octubre estem esperant a parlar amb algú del departament de doblatge per veure condicions, preus, criteris, etc. i encara no hem parlat amb ningú amb capacitat de decisió".

Amadeu Fabregat va declarar a la premsa fa algun temps que la qualitat dels doblatges no era bona i que això perjudicava la TVV. Els estudis reconeixen que hi ha doblatges dolents però indiquen que " som els primers interessats a millorar, volem que existesca un bon control artístic i repetirem totes les vegades que calga perquè el producte siga de qualitat".

UNA INDÚSTRIA AMENAÇADA

Un altre sector que també s'ha vist influït per la inexistència d'una planificació a la TVV ha estat el de les productores. Com a mostra, el nombre de pel.lícules produïdes l'any passat al País Valencià: cap.

Les conclusions d'un estudi encomanat per l'Associació de Productores Àudio-visuals de la Comunitat Valenciana a una agència de *consulting* són prou negatives. Segons indica Josep Ferrandiz, president de l'associació: "No és exagerat dir que en el 93 no hi haurà sector àudio-visual en la Comu-

nitat Valenciana, som pocs i estem començant i les expectatives de treball que proporcionà la creació de la TVV es mantenen encara en això, en expectatives, i el temps va passant".

L'informe inclou en les conclusions finals la recomanació que la Televisió Autonòmica trobe el seu paper. Segons indica cal que "se supere la feblesa de l'enfocament actual de la televisió comercial, que la sotmet a la dictadura dels *ratings* i que es vincule a la indústria àudio-visual mitjançant la producció externa" (Cal assenyalar que la TVV no té cap departament de producció externa). També es recomana la creació d'una política valenciana entre Conselleries o departaments i l'establiment d'un conveni marc entre la TVV i la indústria del sector, acord que ja tenen les televisions basca, gallega i també la TV3.

Per a Josep Ferrandiz, "a Brussel.les s'ha declarat el nostre sector estratègic, i això em fa ser optimista però ací no tenim una ajuda coordinada ni suficient". Ell mateix indica que "l'àudio-visual serà molt prompte el vehicle de comunicació cultural més important i en aquest nivell a Europa sí que s'aposta per l'Europa de les regions. Si no tenim una infrastructura forta, ens quedarem fora i no tindrem res a dir, no podrem transmetre allò que hem fet per fer-nos conèixer".

Les passes de la televisió valenciana en el camp de la col.laboració amb les productores són molt prudents. Les productores maneguen actualment sis projectes de llargs metratges i la Televisió Valenciana, tot i que la signatura definitiva encara no està feta, ja s'ha compromès a comprar els drets d'antena d'un. Això podria ser el primer precedent en una política d'ajuda i enteniment mutu que fins ara no ha aparegut. perquè, com diu el president de l'associació de productors "la TVV hauria de ser el nostre primer mercat natural i hauria de funcionar, tal com diu la seua llei de creació, com a revitalitzador de la indústria, nosaltres ens comprometem a fer un mínim de tres llargs metratges a l'any però les administracions en general i l'autonòmica en particular han d'entrar amb decisió".

Una decisió que, en el cas de la Televisió Valenciana, no va més enllà de les bones paraules, amb tot el perjudici que això representa per a la societat que la va crear i la manté.

Jordi Sebastià

Dalt, Reproducció del document enviat per la TVV a les empreses publicitàries; baix, Amadeu Fabregat.

CANAL 9
TELEVISIÓ VALENCIANA

-3-

VERANO EN CANAL 9: BIENVENIDOS AL LEVANTE FELIZ

TRECE MILLONES DE VERANEANTES NACIONALES

Gandía, Cullera, Benidorm y el resto de las poblaciones de La Comunidad Valenciana, van a ser un año más los destinos favoritos de los veraneantes españoles.

El año pasado 13.637.276(*) visitantes nacionales, pernoctaron mas de diez días en nuestras costas, y de ellos tan solo el 10% lo hizo en hoteles.

Estos datos muestran la gran afluencia de turistas nacionales que, o bien poseen una segunda residencia en nuestra Comunidad, o bien la alquilan durante los meses de Julio y Agosto.

Como conocedores de la realidad turística Valenciana y cada la tipología del turista familiar que nos visita, podemos afirmar que en esta época vacacional, el televisor viaja con la familia, y las audiencias en nuestra región no descienden, sino al contrario, se ven fuertemente reforzadas. Pero estos datos no pueden ser captados por los audiometros, que se quedan desconectados en la ciudad de origen.

PROGRAMACION ESPECIAL: CINE EN CASTELLANO

Por todo lo expuesto, en Canal 9 nos hemos preparado para recibir a esta avalancha nacional, y como televisión bilingüe que somos, vamos a ofrecer una programación especial en castellano, donde las películas diarias tanto en sobremesa como de noche van a ser los platos fuertes diarios, destacando cuatro ciclos que iniciaremos la última semana de Junio en horas de noche: CINEMA NOSTALGIA: Martes, CINEMA TERROR: Jueves, NOCHE EROTICA: Sábado a las 23,30 h. y CINEMA COMEDIA (HUMOR): Domingo a las 22,00 h. Le adjuntamos como ejemplo las películas del ciclo Cinema Comedia.

DESCUENTOS ESPECIALES

La facilidad con que se captan nuestras emisiones en toda la costa levantina, unida a una fuerte programación cinematográfica en castellano nos hace pensar que vamos a gozar de la atención de muchos de nuestros visitantes estivales. Y para animar a los anunciantes, hemos establecido un descuento estacional en Julio del 10% y otro en Agosto del 25%, que unidos al 9% por primera campaña, hacen altamente atractiva la inversión publicitaria en Canal 9 en Verano.

Bienvenidos y Felices Vacaciones

(*) - Datos facilitados por el Instituto de Turismo

EL TERMÒMETRE

Amnesty València ↑

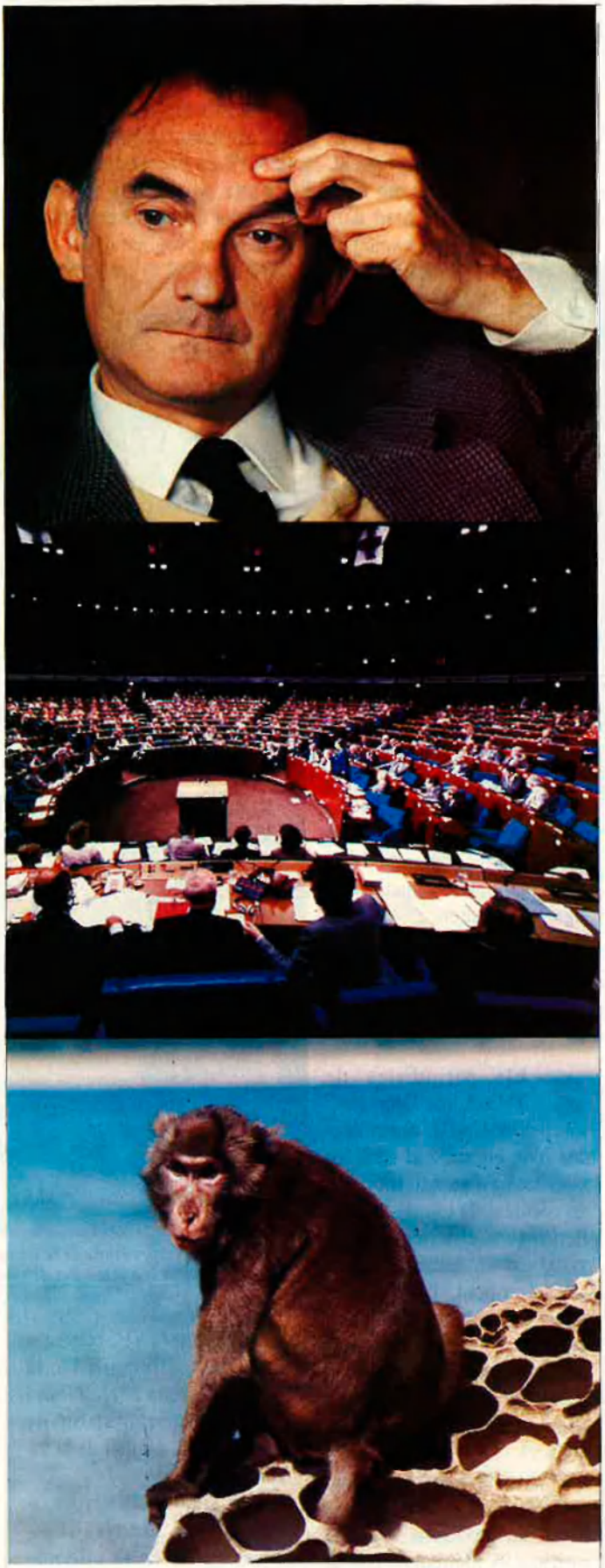
El treball del Grup Local d'Amnesty International de València ha servit perquè el pres de consciència turc, Haydar Sanli, que va ser empresonat per la seua activitat sindical, fóra alliberat. El grup, que prengué Haydar com a pres de consciència "adoptat", va llançar una campanya de pressió, i va enviar cartes i telegrames a les autoritats turques; el resultat ha estat, encara que després d'un bon període a la presó, l'alliberament. Enhorabona per a Amnesty i per a Haydar Sanli.

Ogilvy & Mather ↑

La important empresa publicitària ha aconseguit obrir una oficina a Moscou. Malgrat que el mercat soviètic no destaca per la capacitat d'adquisició dels seus consumidors, Ogilvy & Mather han apostat per tenir presència en el que pot ser el major espai publicitari del món. Com a exemple de les ganes d'entrar en aquesta roda: l'oferta del diari *Argumenty i Facti*. Aquest diari, de 34 milions de tirada, donarà suport als anunciants amb el contingut de l'editorial.

Comissió de Peticions del Parlament Europeu ↑

La Comissió de Peticions de la Cambra Europea s'ha decidit per unanimitat a reconèixer que el català és una llengua viva en les instàncies comunitàries. Encara que la decisió no ha fet més que reconèixer una situació real, ara el català té entitat per a ser considerada llengua oficial, extrem sobre el qual no vol decidir el Parlament. Més val això que res. Com a mínim els textos i tractats fonamentals de la Comunitat Econòmica Europea seran editats en català.

De dalt a baix, Tomàs i Valiente, president del Tribunal Suprem, el Parlament Europeu i una mostra de la fauna salvatge balear fotografiada des d'un jeep.

Cardenal O'Connor ↓

El cardenal de la diòcesi de Nova York, John O'Connor, ha preparat un document sobre l'avortament que conté amenaces d'excomunicació per als polítics, especialment el governador de Nova York, Mario Cuomo, i activistes catòlics que no es manifesten en contra de l'avortament. Després de negar que ho haguera fet, fins i tot davant la lletra impresa, va decidir que l'església es gastaria 525 milions de pessetes en una campanya publicitària contra l'avortament i ho va justificar amb la següent i *genial* frase : "El Nostre Senyor no va usar mai un telegrama o una màquina de fax, ni volà en un avió ni tan sols va muntar en cotxe, però ¿qui pot dir que no ho faria si tornara a la terra avui?".

Safari-Mallorca ↓

Abaixem els Tour-Operators desaprensius que com a reclam per a atraure turistes anuncien uns anomenats "Jeep-Safari Mallorca" que consisteixen en excursions amb vehicles tot terreny per zones verges de l'illa. Una pràctica denunciada repetidament i que enguany, gràcies a una ambigua normativa legal , s'ha vist incrementada de forma considerable.

Tribunal Suprem ↓

El Suprem ha decidit que l'ús del terme català en els estatuts de la Universitat d'Alacant resulta "motiu de confusió" i per tant ha de serne eliminat; tal com va demanar Unió Valenciana. Els estatuts deien que "un dels fins de la Universitat d'Alacant és potenciar l'ús i el coneixement de la llengua pròpia, valencià segons l'Estatut d'Autonomia, acadèmicament català". La confusió, creiem, apareixerà ara que el concepte de *valencià*, queda sense cap definició, a l'espera de la identitat que Unió Valenciana i el Suprem li vulguen donar .

LA SETMANA 7

Alacant violenta

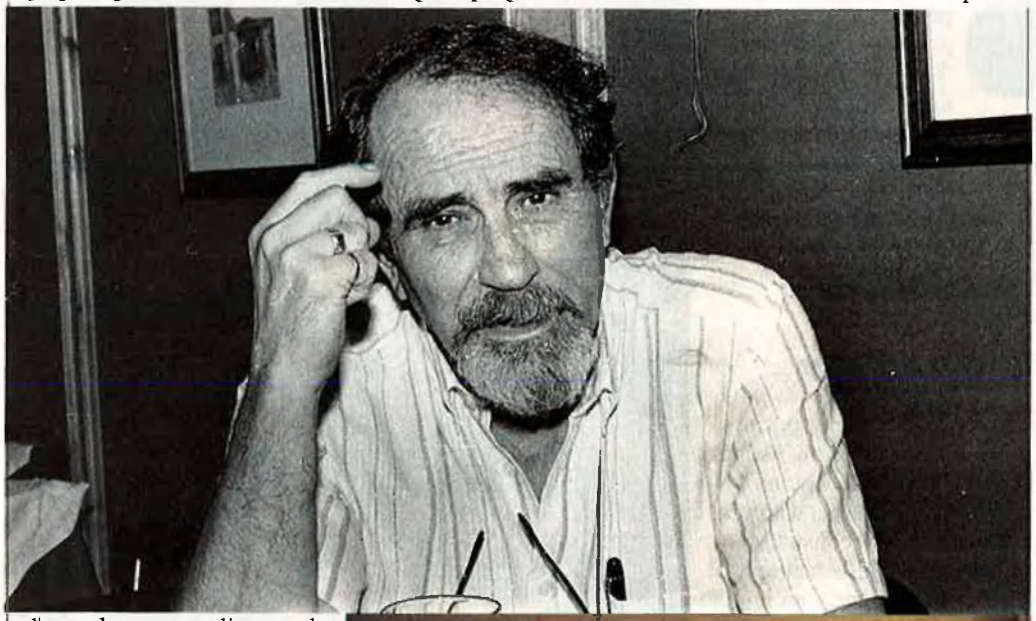
1 Sis dies després de haver rebut un anònim, el cronista oficial de la Ciutat d'Alacant, escriptor i periodista Enrique Cerdán Tato, era salvatgement agredit per tres desconeguts. La brutal pallissa, –colps de puny, patades i insults– va ser a la una i mitja de la matinada i en un carreró estret i fosc, només acabar d'acomiadar-se d'un amic i quan ja tornava a sa casa. Una vegada en terra, un dels tres agressors li va xafar amb el peu la mà dreta, al temps que vociferava: "Te vamos a partir las manos, rojo asqueroso, para que no escribas mas".

L'escriptor va ser ingressat a la habitació 217 de la Clínica Vistahermosa d'Alacant amb politraumatisme cranial, magolaments i ferida d'esclafit per aixafada .

Doctor honorari en literatura per la World University d'Arizona, EUA, i doctor en lletres pel Centre International de Recherches Universitaires de França, Cerdán Tato, nascut el 31 de juliol de 1930 a la capital de l'Alacantí, ha estat des de sempre un dels principals animadors culturals i polítics del sud valencià. Premi de novel.la Sésamo i Gabriel Miró, premi de periodisme Misteri d'Elx, Tato va ser president del Club d'Amics de la Unesco i un dels més destacats monitors de la resistència antifranquista a Alacant. Conseller de l'Institut de Documentació i Estudis Europeus, és alhora membre de l'Academie Europeénne des Sciences, des Arts et des Lletres i del Pen Club Internacional.

Des de sa casa, on haurà de guardar una baixa d'un mes i amb tot l'ànim recuperat, l'ex-cap de premsa de l'Ajuntament d'Alacant recorda: "Els tres caminaven pel carrer i, primer que tot, em van donar un colp al ronyó. No sé si va ser una coincidència o una cosa premeditada. Per prudència, no si es tracta del ximple atac d'un grup de gamberros excitats o d'una clara represalia per algún escrit". La policia alacantina ha rebut una reivindicació poc fiable, signada amb sigles d'ultradreta.

Ismael L. Belda

Dalt, Ferran Tato, victima de la intolerància i baix Lluis Diumaro, que ens va deixar mentre feia el seu treball a Berlín.

Adéu companys

2 Els periodistes de TV3, Lluis Diumaró i Josep Ylla-Català, el realitzador Joan Fornell i el sociòleg xilè, José Fuita, van morir en un accident de trànsit prop de Berlín quan el vehicle en què viatjaven va xocar contra el pilar d'un pont. Tots els ocupants del vehicle van morir en l'acte i les circumstàncies de l´accident encara no són clares, tot i que sembla que es podia haver degut a una punxada.

El fatal accident es produí mentre els periodistes preparaven un programa sobre la unificació alemanya per al programa *"Actual"* del Canal 33.

Lluís Diumaró , de 31 anys, era el més conegut dels tres periodistes morts, ja que havia presentat els informatius de TV3 en una primera etapa i, a més, era conegut anteriorment per haver presentat també alguns programes del circuit català de TVE. Nascut a Ganollers, Diumaró havia fundat la revista *Plaça Gran* i havia estat impulsor de l´emissora municipal de la localitat.

Josep Ylla-Català havia nascut a Vic feia 29 anys i va especialitzar-se en la informació cultural, col.laborant en programes com "Galeria Oberta", "Trossos" i "Crònica 3".

Josep Fornell, nascut a Berga feia 33 anys, va entrar a TV3 com a ajudant de realització de programes informatius i actualment treballava en la realització de diversos programes especials com l´"International Headlines". A més, Fornell acabava de rebre un premi de televisió de l´organització "Mans Unides" pel programa "Nord-Sud , un mur que no cau".

Albert Punsola

Els verds contra el govern central

3 Els verds han presentat un recurs de reposició, previ a la presentació d'un contenciós administratiu, contra l'administració de l'Estat per permetre la presència de vaixells que porten armament nuclear i, o són de propulsió nuclear, la qual cosa contradiu flagrantment una de les tres condicions del referèndum OTAN, específicament la que fa referència a declarar l'estat espanyol com a zona desnuclearitzada.

Aquesta acció s'inclou dins els actes duts a terme per els verds contra la presència de vaixells nuclears a la badia de Palma. Precisament aquests dies el portaavions Dwight Eisenhower ha visitat les aigües de Palma propulsat per reactors nuclears i, suposadament, amb armament nuclear a bord.

Joan Buades, dirigent destacat d'Els Verds ha presentat diverses instàncies demanant a Gabriel Canellas, president del govern autònom balear i a Ramon Aguiló, batlle de Palma, que comproven si els vaixells porten o no armament nuclear i que la Conselleria d'Indústria realitzi una medició de la radioactivitat de les aigües de la badia.

Joan Buades recordà com en 1985 un submarí de propulsió nuclear va trencar les amarres i va quedar a la deriva durant dos dies, la pregunta és ben senzilla: ¿què hagués passat si arriba a xocar contra un altre vaixell o a les roques i s'hagués enfonsat?

57 vaixells nuclears visitaren les costes de l'estat espanyol en 1989. Per a Buades, "el perill és una realitat"

Miquel Payeras

COP D'ULL

Quan s'acosta l'estiu i els convenis no arriben, tota solidaritat és benvinguda.

"¿Què volen aquesta gent?"

4 El guàrdia civil Alexandre Alvárez Borja, detingut dimarts 19 en la Plana, es troba als calabossos de la penitenciaria militar de Cartagena, Múrcia. Alexandre Alvárez és el president de l'Associació Cultural de la Guàrdia Civil al País Valencià i va ser atrapat amb tota l'estètica que va fer famosa la policia del general Franco.

A les 5,45 de la matinada, un sargent, un caporal i dos guàrdies li comunicaven l'ordre de detenció i li emmanillaven en la pressó de Castelló, lloc habitual de la seua feina. A continuació, entrava a la Comandància 312 de la ciutat. A les 8,30 un cotxe del servei d'informació de la Benemèrita el conduïa a València, davant la Sala Militar togada núm. 17, presidida pel titular Arturo Hernández. Després, era arrestat 72 hores a la caserna de Benimaclet, València. Finalment, divendres 22, ingressava a la pressó murciana. El seu telèfon familiar va ser punxat durant tot un trimestre, els seus passejos i temps lliure gravat i filmat en vídeo, la seua esposa, Elena Martínez, perseguida.

El guàrdia empresonat té una llarga experiència al cos verdioliva creat pel Duque de Ahumada que ara dirigeix el binomi ministerial dels socialistes Narcís Serra i José Luis Corcuera. Borja va ingressar fa 18 anys, quan tant sols en tenia 18.

L'acusació pretén implicarlo en activitats relacionades amb el clandestí i perseguit sindicat il.legal dels guàrdies civils, el SUGC.

Excepte el PSOE oficialista, tot el món de la política i el sindicalisme ha demanat a Felipe Gonzalez la seua llibertat i la de tots els sindicalistes encara tancats. Tant Juli Busquets, diputat socialista i ex-fundador de l'Unió Militar Democràtica, com Esquerra Socialista, Esquerra Unida, CC.OO., UGT, CiU o el PP han demanat drets de sindicació i llibertat immediata per als *números* progressistes. L'Honorable socialista Joan Lerma s'ha mostrat favorable a legalitzar la vida sindical de la Guàrdia Civil i, ben prompte, la seua Associació Cultural, idea a la qual va donar suport des de el principi. El delicte d'Alvárez Borja és, comentava, " ser només un demòcrata ".

Ismael L. Belda

Rotatives al roig viu (i 2)

La setmana passada informàvem d'alguns dels projectes que sobrevolen la premsa valenciana. Ara és el torn d'altres informatius. Ben distints entre si, i amb una situació futura que dependrà de la combativa cacera de lectors.

La redacció d'*El País* que a València dirigeix **Miquel Àngel Villena** aposta fort per a la pròxima temporada. Des que el primer diari de l'estat en vendes va introduir el seu quadern independent d'informació exclusivament valenciana, la seua acceptació ha passat de 30.000 exemplars a prop dels 36.000 de mitjana diària, que augmenta fins a 65.000-70.000 números el cap de setmana. Villena, director i delegat al País Valencià del prestigiós rotatiu de **Jesús de Polanco** i **Juan Luis Cebrián**, es mostra "molt content". "Hem fet –observa– un diari dins del diari, i encara volem una aposta molt més descentralitzada. El nostre periòdic s'ha adonat que hi havia una via territorial de creixement".

La compaginació ja no depèn totalment de Madrid i aquesta setmana ja entra en una ampliació de quatre pàgines, de vuit a dotze. Una xifra que, publicitat inclosa, es mantindrà a la tardor, amb l'esperança immediata de saltar a 16 planes i amb l'estratègia futura d'aconseguir fins a les 24. Una amena informació general, una cartellera completa i un bon assortit de serveis en són el motor, " i atendre el conjunt del país, tant les ciutats grans com les menudes, la nostra obsessió profesional ", afirma Villena, qui preconitza: "el repte és la tardor". Per a aquest pols de força el diari de **Joaquín Estefania** només haurà de superar algunes mancances: unes planes encara més combatives, aprofitant a fons els especialistes de la seua redaccció; una indústria humana més àmplia i una distribució més matinera. A més de no dependre de la terminal madrilenya de maquetes.

La bola màgica de tardor que acarona *El País* també la desitja *El Independiente*. La il.lusió, però, d'aquest rotatiu propietat d'Ediobser, SA, i presidit per l'ex-ministre UCD d'Educació, Luis González Seara, que dirigeix Pablo Sebastián, és editar més suplements amb qualitat, i no tant introduir nous plecs d'informació autonòmica. Manuel Peris, delegat valencià del rotatiu, ho explica així: "La qüestió és, bàsicament, enfortir ben bé el conjunt de les planes d'un diari que arriba a tot l'estat. I el que hem d'aconseguir és que el País Valencià hi tinga un lloc en primera plana". La voluntat de la casa és estendre la trama de delegacions i corresponsalies amb nous periodistes. El consell d'administració va ampliar capital fins a 2.000 milions de pessetes, i es va posar un terme màxim de dos anys per a consolidar el producte o, si les xifres ho recomanen, donar-li l'eixida més dolorosa.

PAELLA AMB PEBROTS

Amb una bona rotativa de segona mà, el diari *La Verdad*, de Múrcia, Albacete i Alacant, que dirigeix **Antonio González Conejero**, avança de nou, després d'una constant caiguda del tiratge –de més de 43.000 exemplars calculats per l'OJD el 1984 a uns quants més de 38.000 el 1988– del braç del grup editor basc Corporación de Medios, SA, Comecosa. Propietària d'*El Correo Español-El Pueblo Vasco*, i del *Diario Vasco*, *Diario Montanés*, *Ideal* i *Hoy*, amb l'adquisició de *La Verdad*, l'empresa

catòlica Comecosa-Bilbao Editorial ha aconseguit ampliar el seu grup informatiu pel sud de la península i reflotar les seues xifres roges. Comecosa va ampliar el capital de la seua societat, entre altres operacions, després de la venda dels multimilionaris terrenys que posseïa prop de la plaça de Castilla de Madrid, i al costat de les fantàstiques torres Kio i Picasso, i va lluitar contra el poderós *holding* multimedia francès de **Robert Hersant** –amo del 25% de Tele Cinco– per fer-se amb el rotatiu murcià i la resta dels diaris de la cadena Editorial Católica, SA, Edica, participada en un 20 per cent per la Conferència Episcopal.

"Perdíem diners abans de Comecosa", confessa des del número 15 de la Ronda de Levante, a Múrcia, **José Luis Castelló Plana**, director general de *La Verdad*. "El canvi bàsic és que s'ha obert el periòdic, s'ha independitzat més i ha variat la seua línia editorial", diu. I comenta: "No hem perdut terreny en absolut". La divisió del seu cor de paper entre tres comunitats autònomes obliga el diari a fortes inversions per sostenir la competència. A la nova rotativa, cal afegir-hi també un nou edifici en la capital del Segura i millores en el tancament i la impressió, a més d'una moderna maqueta. El projecte oficial d'inversió és de 1.800 milions de pessetes i el nou diari veurà la llum el dia 1 d'octubre. El seus com-

petidors més directes són dos diaris del grup de Javier Moll, *Información* d'Alacant i *La Opinión* de Múrcia.

La Verdad, amb un bon mercat de lectors fidels al Baix Segura i el Vinalopó Mitjà, manté redacció a Alacant, però intenta replegar-se a les seues places tradicionals, i en especial a la seua delegació d'Elx, on té una edició pròpia, i a Elda. A Elx, ja la nova ciutat de les ones i les rotatives, el diari ha obert nous locals i ha destacat com a redactor en cap el seu ex-delegat a València, **José Luis Masia.** Segurament, la planta d'Alacant anirà despoblant-se per reforçar el pis de la ciutat del Misteri. L'entrada del socialista *Mediterráneo* obliga a l'esforç.

PROBLEMES PER A C.D.

Per a l'informatiu de la Plana, *Castellón Diario*, les coses no van tan bé. Les dades d'OJD demostren, dins de la seua fiabilitat, que aquest producte lligat a un molt divers *holding* d'empresaris de les comarques de Castelló és més que res un butlletí de notícies entre el PP, l'Opus i la CEOE. De 4.442 exemplars al 1985, el 1988 la pujada arribava amb prou feines a cent diaris més.

Però els seus amos no tenen cap problema amb l'incert futur del castellonenc. Propietat de Casedisa i sobretot de Porcelanosa, la baixa de les seues vendes no afecta gens ni mica el seu *trust* propietari: **José Soriano**, el rei dels taulellers –Porcelanosa i Zirconio, Isabel Preysler i Julio Iglesias–; **Adolfo Forcadell**, gran del vidre i president del consell d'administració; **Tomàs Llorens**, promotor; **José Luis Ramirez**, ramader; **Porteiro**, BMW de Castelló, i **Pallarés,** fabricant de plàstics. CD va intentar la seua venda al Grupo 16 i a Prisa-*El País*, amb mala sort. Juan Luis Cebrián, el totpoderós de Prisa, que va comprant nous diaris per províncies, no va veure clara aquesta adquisició. Casedisa participa el *Diario de Elche*, del Grupo 16, que alhora utilitza la rotativa del diari del nord.

Ismael L. Belda

Tutti fruti

El grup Anaya –25 % de Tele Cinco, compartida amb Berlusconi, l'ONCE, Chocolates Trapa i l'empresari extremeny Angel Medrano– vol xafar fort a València. En principi, Anaya, societat presidida per l'editor Germán Sánchez Ruipérez, busca un taller per al seu diari, *El Sol*, a sumar a la rotativa central d'Illescas, Toledo. En segon lloc, el *paper* dirigit per José Antonio Martínez Soler instala delegació i contracta personal.

– Salvador Barber, director d'Hoja del Lunes de València i *animador* del programa *Tal Com Show* de Canal 9, es troba molt descontent al seu despatx. Barber, que amb l'ajuda d'altres membres de l'Associació Valenciana de la Premsa va oferir l'*Hoja* al Grupo 16 i a la CEOE, no es mostra ara d'acord amb la nova temptativa d'acabar a les mans de l'empresariat i als braços del Partit Popular. Idea bastant arrelada al sector dominant de l'A.V.P., propietària del diari. Tampoc tolera Barber que el seu davantal d'opinió haja volat de la pàgina dos.

– Luis Espinosa Fernández, secretari de la Confederació Empresarial Valenciana, CEV-CEOE, podría ser el màxim promotor entre la patronal a fer mans i mànegues per obtenir L'*Hoja*. Espinosa acostaria així el diari setmanal a Pedro Agramunt, líder provincial dels *pepes* i ex-president dels empresaris.

– Mentre que tots els diaris del País Valencià es preparen ja per a ncapturar la primera generació de bons-bones periodistes que el privat CEU San Pablo de València i Montcada entregarà al mercat l'estiu 91, el rotatiu *Mediterráneo* busca, com Diògenes, formar la seua redacció no castellonenca estirant de les plantilles dels altres. Amb la llanterna del presidencial Ximo Puig.

– Televisió Valenciana ampliarà estudis i passadissos als nous terrenys de Paterna, l'Horta. En total, 1.500 m2. propietat de la Generalitat de la plaça de Manises. Alhora, la RNE de'Enric Sopena abandonarà els seus locals radiofònics del carrer del Miracle i l'avinguda de l'Oest per traslladar-se a un apartament de 1.000 m2. al cèntric i caríssim carrer de Colom.

Les velles instal.lacions s'utilitzaran per a completar cursos de *master* en el gremi que, fins a la data, només es podien adquirir a la Universitat Complutense de Madrid.

CAFE DEL TEMPS

Miquel Alberola

L'hora dels adjectius

El corrent d'opinió Esquerra Socialista de Catalunya (ESC) ha elaborat un vast, i tocat i posat, document per a animar la discussió en el pròxim congrés, el VI, del Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC). És, després de nou anys d'existència com a corrent, la quarta volta que ho fa (ho va fer denunciant la LOAPA, posicionant-se contra l'OTAN o assumint les reivindicacions del 14-D) i ho fa ara amb el títol *L'hora del socialisme democràtic*, i té un cert interès repassar-ne els punts. I això farem, ja que en tenim l'exclusiva. L'epígraf, com resulta de fàcil assimilació, ja indica que el socialisme admet tota classe d'adjectius, contràriament al sentir oficial, el qual considera que adjectius com el de dalt són virtuts intrínseques al partit. Això, per tant, ja constitueix un indici de rebel.lió.

Entre les consideracions generals, els d'ESC destaquen que els partits d'esquerra han renunciat a actuar com a col.lectiu de reflexió i que, per contra, han dirigit la totalitat de les accions a consolidar-se com a maquinàries electorals, cosa que ha propiciat que els militants hagen derivat cap a la passivitat i la incapacitat crítica. I que, paradoxalment, aquells militants que no han volgut renunciar a allò de què el partit ha prescindit, han estat, en el millor dels casos, arraconats. I diuen més: troben a faltar un tipus de democràcia més participativa i un projecte de reforma electoral, que acabe amb la dependència jerarquitzada entre el diputat i la direcció del partit i que facilite la vinculació del diputat amb els seus electors. I això ja és la rebel.lió declarada.

Però abandonem les generalitats i anem a les particularitats. Pel que fa a l'apartat de política autonòmica, els d'ESC atribueixen l'èxit de Convergència i Unió (CiU) i el Partido Nacionalista Vasco (PNV), així com el suport rebut per Herri Batasuna (HB) i ETA, al retard de l'estat per a abordar amb serietat, i no amb mesquinesa, la realitat plurinacional i acabar amb el litigi històric. Més endavant, consideren un greu error polític la posició desqualificadora i defensiva del PSOE i el PSC quant als acords aprovats pels Parlaments català i basc sobre el dret a l'autodeterminació.

La falta de rigor i el fet d'abordar el tema amb tots els prejudicis de l'estat centralista, sempre segons ESC, fa que els dirigents socialistes confonguen els conceptes autodeterminació i independència, i que, en conseqüència, s'histeritzen amb tanta facilitat. El reconeixement del dret de l'autodeterminació, insisteixen, passa per la modificació de l'Article 2 del Títol Preliminar de la Constitució i del Títol VIII, que no és fer altra cosa que defensar políticament (al PSOE, federalista per definició, no li hauria d'espasmar) l'estat federal i la seua constitució. Són objectius, proclamen, que ja no suporten més dilació.

I un parell de punts més: els que conceptuen la política de CiU i la del PSC. Dels primers, diu aquest document que han practicat una política nacionalista-conservadora, i com a tal es presenten com l'aglutinant de les reivindicacions nacionalistes no resoltes davant Madrid, i, aprofitant-se al màxim de les reserves i les indecisions del govern central, legitimen el seu paper. Des del punt de vista d'ESC, el PSC pateix una important dificultat per a construir una alternativa social suficientment diferenciada de CiU. I aquesta malaltia s'origina en el seguidisme que el partit fa del govern central. L'actitud del PSC respecte al PSOE, la corresponsabilització amb tota la política del govern, i el flirteig madrileny i ocasional del PSOE amb CiU, provoca la sensació que el Partit dels Socialistes de Catalunya o està fora de joc o està fent nosa.

El PSC, reclamen, és un partit sobirà, com diu la declaració de constitució del partit, i la seua alternativa política s'inscriu i es desenvolupa en una nació concreta: Catalunya. "A partir d'aquesta premissa inqüestionable —val la pena transcriure-ho—, la praxi política i les relacions orgàniques de l'actual PSC amb el PSOE per a ser fidels als principis del Protocol d'Unitat de 1978 han d'emmarcar-se en l'ortodòxia d'una *articulació funcional sobirana*, allunyada de qualsevol noció de dirigisme verticalista que ens ha resultat negatiu tant políticament com pel que fa a la ideologia". És evident que aquest PSC no té res a veure amb el PSC. I és llàstima.

El nacionalisme és a debat.

Revista trimestral

El núm. 10-11 és al quiosc o llibreria

debat
NACIONALISTA

"Pretén ésser una eina més al servei de la reconstrucció nacional dels Països Catalans oberta a totes les tendències i ideologies que vulguin, sense complexos, construir la nació catalana".

Subscriu-te i participa en el debat.

Targeta de subscripció

Nom _____

Adreça _____

Població _____ *Tel.* _____

☐ *Subscripció normal* ..... *2.200 Ptes.*

☐ *Subscripció suport* ..... *3.000 Ptes.*

Altres formes de pagament

☐ *Xec bancari adjunt núm.*

☐ *Contra reembolsament*

☐ *Gir postal*

Domiciliació a Banc o Caixa

_____

de de 199

Sr. Director Banc o Caixa _____

_____

Sucursal _____

Adreça _____

Compte corrent/ llibreta d'estalvis núm. _____

A nom de _____

_____

Distingit senyor,

Us preguem que fins a una nova ordre feu efectiu a Fundació CDP amb càrrec al meu compte corrent/llibreta d'estalvis els rebuts anyals, que per a aquesta entitat us siguin presentats. Cordialment,

Signat

Gran Via de les Corts Catalanes, 570, entresol
Tel. 254 97 02
Fax: 254 97 03
08011 Barcelona

Fundació
CDP
Centre Documentació Política

DES D'EL RETIRO

Josep M. Sanmartí

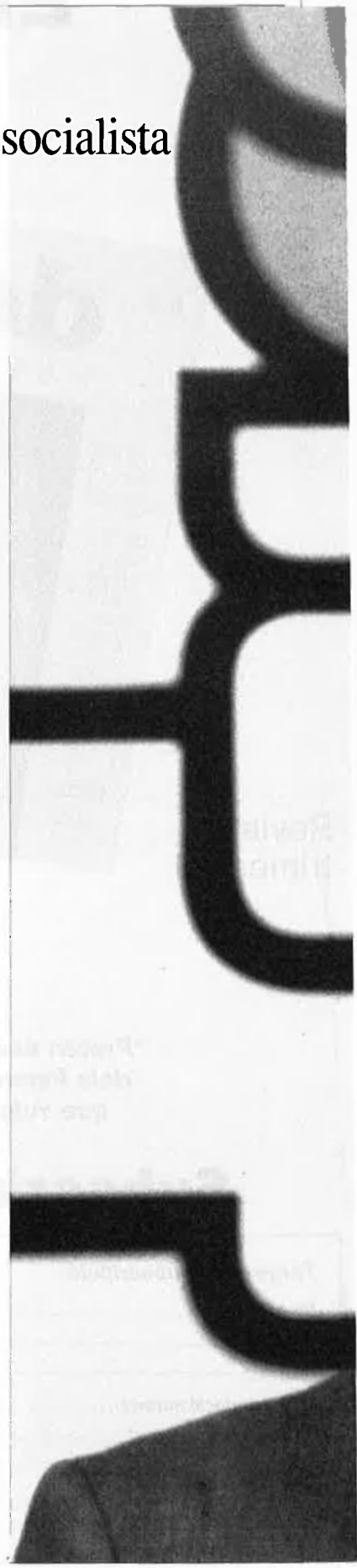
Andalusia, la gran reserva electoral socialista

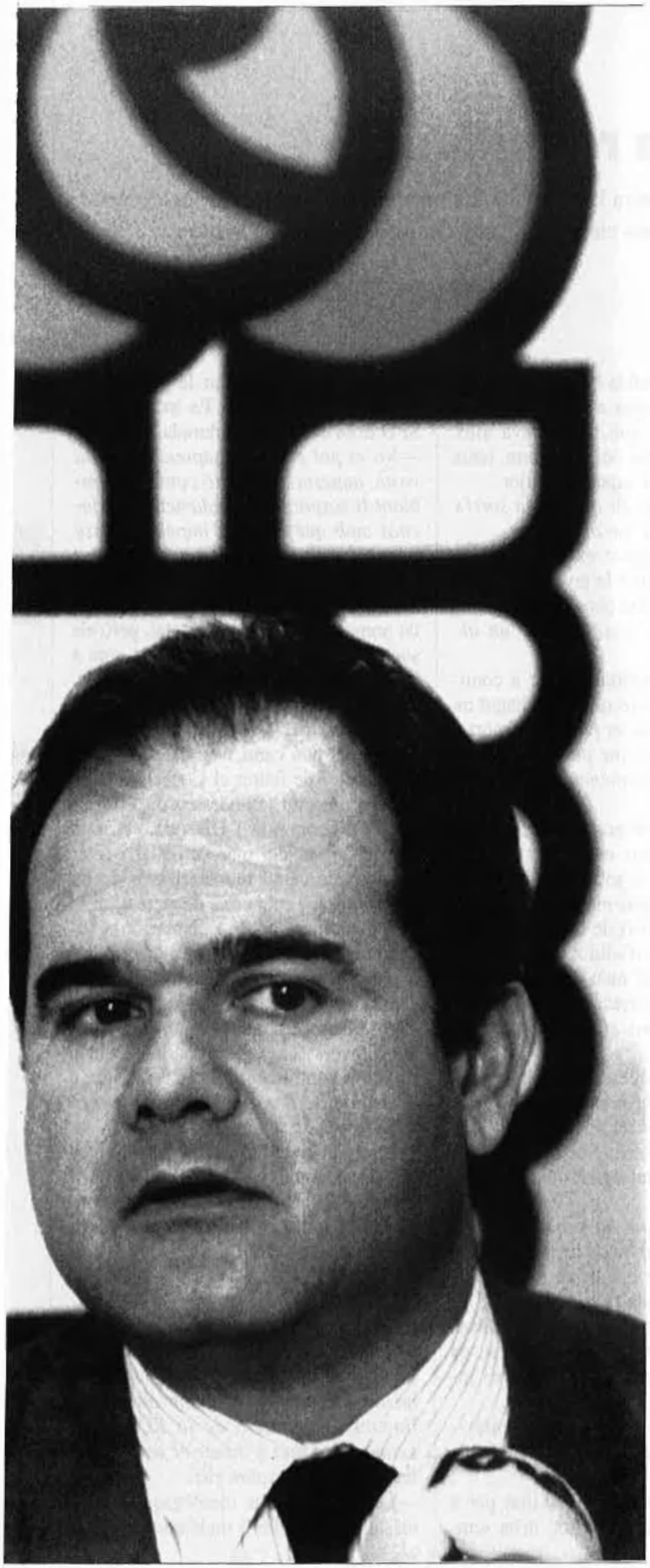
Dissabte passat, dia 23, el PSOE va salvar airosament i clarament el repte electoral andalús i va deixar les coses tal com estaven especialment pel que fa al mapa polític estatal. Havent obtingut gairebé la meitat dels vots i algun escó més que el 1986, segons els resultats provisionals, el PSOE es va presentar amb raó com el gran triomfador de la jornada, tot i que les enquestes prèvies ja havien anunciat amb una rara unanimitat que els socialistes tornarien a superar la majoria absoluta al Parlament regional. No es pot passar per alt l'ajudeta que la llei electoral dóna als partits guanyadors per facilitar majories parlamentàries còmodes que faciliten la governabilitat del país afectat. El 23 de juny va demostrar que Andalusia (juntament amb Extremadura i Castella-La Manxa) continua sent la gran reserva de vots del PSOE i que el pas dels anys no ha minvat, ans al contrari, aquesta característica política de les províncies meridionals. Sigui quina sigui l'anàlisi que es faci dels resultats a Andalusia, el fet cert és que el PSOE ha conservat la meitat gairebé de l'electorat i que l'altra meitat se l'han hagut de repartir els altres partits de l'oposició.

Hi va haver una forta abstenció, superior al 50%, que l'oposició va atribuir al fet de celebrar-se les eleccions un dissabte a començament d'estiu. És possible que això hi influís una mica, però no ho explica tot. Cal tenir en compte que en aquesta mena de consultes la participació sol ser baixa, perquè la motiviació és menor i la pressió ambiental també. Però aquesta vegada els analistes seriosos han convingut a atribuir a l'abstenció una intenció de càstig a tots els partits i candidats pels escàndols anteriors a la campanya, molt especialment l'afer Juan Guerra, i a la manera de dur la propaganda electoral excessivament personalitzada i dura de llenguatge. A la gent li agrada la crítica i l'enginy, però li fan por les topades dialèctiques massa fortes perquè deixen ferides i tard o d'hora bloquen acords inútilment. I la cultura política espanyola des de la transició és essencialment de tall pactista. Tots els partits, andalusos i estatals, hauran de rumiar el tractament que han donat als escàndols, els uns no donant-hi importància i els altres convertint-los en l'eix de la vida política, però en qualsevol cas sense que ningú hi posés remei per a castigar els possibles defraudadors i prendre mesures perquè això no torni a passar. Marejats per una marea informativa on era impossible destriar què hi havia de veritat i què era simplement periodisme groc o simple manipulació, els andalusos han optat segurament per no distingir entre presumptes innocents i presumptes culpables i ha donat un toc d'alerta fugint de les urnes, màxima expressió de la voluntat política popular.

Al PSOE aquesta victòria li va com anell al dit. Li permet enterrar les polèmiques, els escàndols i els fracassos judicials que l'han perseguit des del 29 d'octubre passat. L'agressiva eufòria mostrada per Alfonso Guerra la mateixa nit de les eleccions provava la por que ha arribat a passar per les conseqüències d'una hipotètica derrota, ni que fos parcial. Ara ningú gosarà revisar la brusca substitució de José Rodriguez de la Borbolla, ni què passa amb Juan Guerra i els seus tripijocs. Guerra podrà rumiar amb calma el seu futur i preparar també amb tranquil.litat un XXXII Congrés del PSOE, on s'han de decidir coses molt importants. En qualsevol cas, Guerra conserva el seu as d'espases: haver convertit el PSOE en la més poderosa màquina electoral d'aquest segle a l'estat espanyol. I, per tant, en la més gran concentració de poder, excloent-ne el franquisme.

En la campanya andalusa, s'hi van comprometre personalment els principals dirigents estatals. Ara s'ha vist que va ser un error. José M. Aznar ha escapat pels pèls a una perillosa derrota que podia haver acabat d'enfonsar el seu projecte regeneracionista endegat al Congrés de Sevilla al mes d'abril. El PP andalús es manté simplement com a primer partit de l'oposició, i per tant com a llunyana alternativa. Però no creix, ni beneeix, ni aprofita el desgast accelerat del PSOE. No hi haurà cap crisi al si del PP

Manuel Chaves.

per aquesta causa, però tampoc no es poden tirar coets. I això després de les expectatives aixecades pel liderat d 'Aznar no deixa de ser perillós a la llarga.

Julio Anguita sí que haurà de donar moltes explicacions, i no solament sobre els seus dubtes sobre la condició humana. IU-CA és el gran perdedor de la jornada a les mans bàsicament del Partit Andalusista. És difícil explicar com s'ha produït aquest transvasament de vots, però vol dir que IU, al revés que el PSOE i el PP, té una massa de vots fluctuant, cosa que li proporciona èxits com el del 29-0 i daltabaixos com el del 23-J. Per la seva banda, el PA, després de les tres últimes eleccions, apareix com una força automàtica andalusa consolidada, si bé molt lluny encara dels grans centres de poder regionals. L'ascens espaterrant del dia 23 li permetrà pujar el to de les seves crítiques i preparar millor les pròximes municipals, però poca cosa més. Per acabar, cal constatar que Adolfo Suárez és pràcticament un cadàver polític. Ni tan sols va ser capaç d'anar al seu propi enterrament andalús. Passi-ho bé.

LES PRÒXIMES MUNICIPALS DECIDIRAN

Les eleccions andaluses han tingut la virtut de deixar les coses com estaven. Això atorga més importància encara a les pròximes eleccions municipals del 1991. Aquesta serà l'autèntica batalla per a conèixer si realment el 19 d'octubre va marcar el final de l'hegemonia socialista, o bé si tenen raó els que creuen que el 23 de juny apunta a un rebrot electoral del PSOE, que s'assegura el poder fins al segle XXI. Si l'any vinent el PSOE perd les capitals que governa ara en una majoria molt precària, com és el cas de Sevilla, ja en parlarem, i el president Manuel Chaves haurà de suar molta més tinta que els seu predecessor, tot i gaudir de la mateixa majoria al Parlament regional. El problema és que aquesta vegada als andalusos no se'ls ha ofert cap raó de pes per a canviar de govern i córrer una aventura amb qualsevol altre partit al poder, sobretot quan és palès que el PSOE ha bolcat enormes quantitats de recursos públics en aquesta regió, la més afavorida juntament amb Madrid pel govern central. ¿Què haurien guanyat amb una majoria conservadora o del PA o d'IU? Com que ningú no ho sabia, ho han deixat tot igual, perquè els pobles assenyats i vells diuen que val més boig conegut que savi per conèixer. I vostè perdoni, senyor Chaves.

Entrevista a Oscar Lafontaine

A l'ombra de la reunificació

Seriosament afectat per l'atemptat contra la seua vida, Lafontaine es recupera psicològicament i prepara la campanya per a les pròximes eleccions. L'objectiu: ser canceller de la nova Alemanya unida.

Senyor Lafontaine, ja han passat unes setmanes d'ençà del seu atemptat a Colònia. Però té molt bon aspecte. ¿Es troba realment bé?

—Ja torno a estar molt bé, però encara em cal temps per a superar l'atemptat.

—¿Com es vencen les seqüeles d'un atemptat contra la pròpia vida?

—S 'ha de mirar de trobar la calma.

—Els especialistes diuen que un no pot assimilar-ho sol, que cal l'ajuda d'un psicoterapeuta. ¿La té, vostè, aquesta ajuda?

—De moment no, encara que uns psicòlegs amics me n'han ofert la seva. D'altra banda, s'ha de dir que el qui es mou contínuament en actes massius també té present aquesta possibilitat i, fins a cert punt, hi està preparat. Sempre he tingut en compte que una cosa així pot passar, tothom sap que una protecció absoluta és impossible.

—Diu que de moment no recorre a l'ajuda de cap psicoterapeuta. ¿No ho és clar per un futur, doncs?

—No es pot predir amb seguretat el curs del restabliment posterior. També em sembla absurd jugar a fer el saltamartí. Però, perquè puguin encasellar bé les coses, els diré que, si tots els neuròtics obsessius de la política haguessin de fer una teràpia, hi hauria un munt de feina.

—Quan cada matí es mira al mirall en afaitar-se, no pot evitar veure's la cicatriu al coll. ¿Comença el dia per a vostè amb el record de l'atemptat?

—Aquest matí, per exemple, no hi he pensat. He mirat si em baixa la inflamació. Això de banda, no sento cap odi quan penso en la senyora Streidel. N'és l'autora i la víctima alhora.

—¿Ha fet públiques l'actitud agressiva contra algunes persones i les fotografies de l'incident?

—Puc mirar-me les fotografies de Colònia sense que m'afectin gaire. Al moment dels fets jo sabia bé què havia passat, i en quedar estès a terra, vaig tenir temps d'esbrinar què significava allò. Quan vaig despertar del cloroform, tenia la sensació d'haver superat el pitjor.

—Willy Brandt ha dit que, quan sortís de la clínica, seria "un altre".

—Així és. L'atemptat és un esdeveniment que cal afegir a la teva vida i m'ha convertit en una altra persona.

—¿Com defineix vostè aquest "un altre"?

—Crec que té importància per a continuar vivint quan saps que hi ha hagut un moment en què vas ser prop de la mort.

—Els diaris diuen que pateix impulsos depressius a conseqüència de l'agressió.

—Si els diaris, amb grans titulars, intenten usar l'atemptat en contra meva i qüestionar sobre si sóc depressiu, o bé en situació d'ocupar-me d'afers importants, deixo al criteri de l'opinió pública considerar si això d'adiu a les regles del bon gust. Però, del meu estat d'ànim, ja poden fer-se'n el càrrec.

—Precisament un efecte depressiu, vostè no el fa...

—... gràcies per aquest descobriment.

—...encara que hi hauria motius pensant en la situació del seu partit.

—Pensar en el Partit Socialdemòcrata Alemany (SPD) de vegades també em fa content.

—¿Aquests dies no ha pensat mai seriosament allunyar-se de la política?

—Ja fa anys que em trobo en aquesta tensió. D'una banda faig política i, d'altra, sé a quantes coses renuncio a canvi. Després d'un atemptat com aquest, és clar que aquests pensaments són més intensos que abans.

—¿Però continua decidit a presentar-se com a candidat pel SPD a la cancelleria?

—Necessito temps i tranquil.litat per a superar l'atemptat. Així i tot, m'ha semblat convenient demanar la paraula pel que fa al pacte polític. Es tracta que el SPD trobi decisions de durada.

—No es pot evitar la impressió que, a vostè, aquesta unificació continua semblant-li sospitosa, no solament la velocitat amb què Kohl la impulsa. Vostè sempre ha dit que la integració europea havia de tenir prioritat.

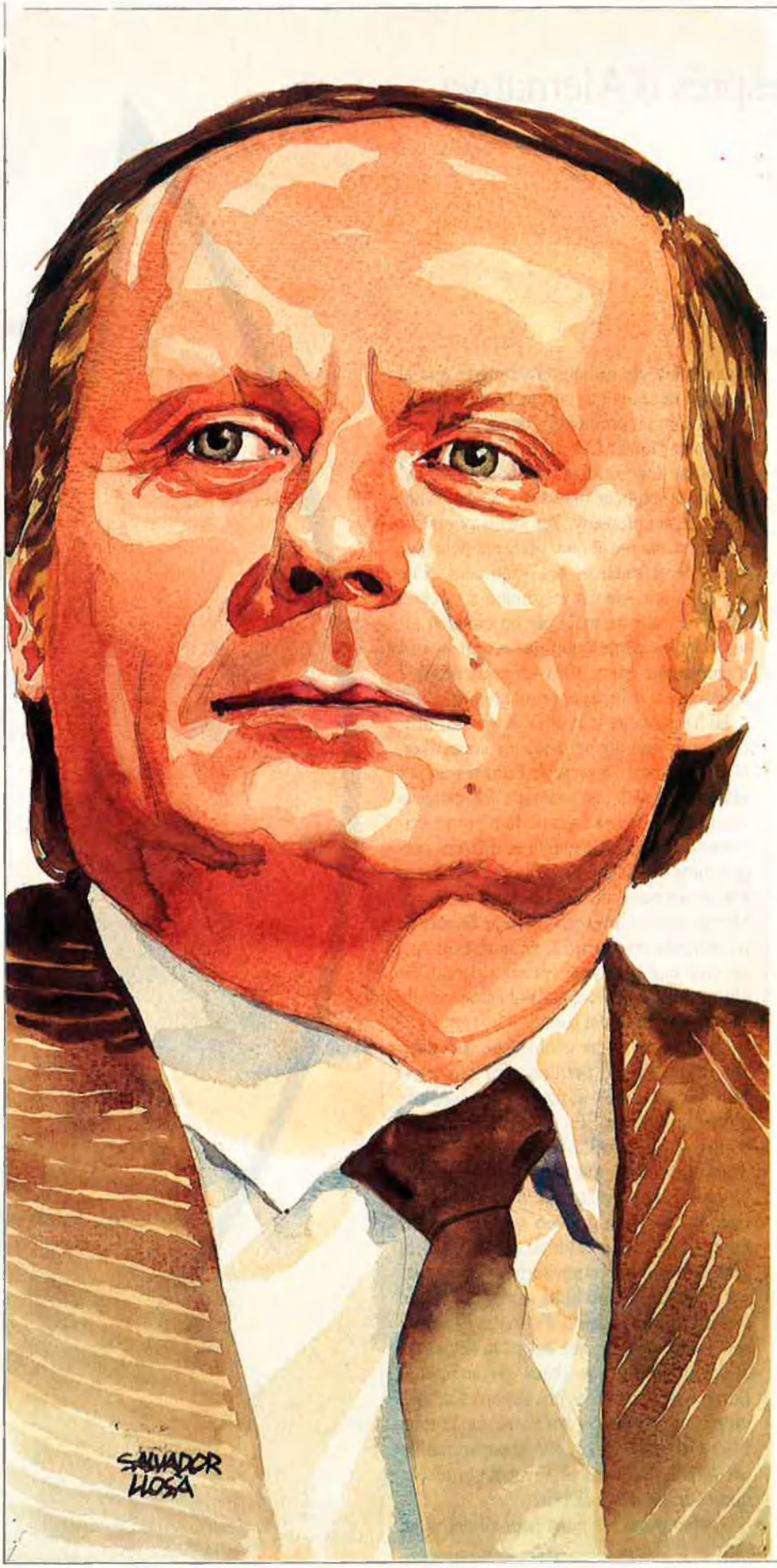
—Hi ha gent que sota el concepte d'unitat només entén la unitat estatal, però els socialdemòcrates també l'entenen com a la uniformitat de les condicions de vida. La introducció abrupta del DM és el camí més car per a les dues parts d'Alemanya. El bon camí, van assenyarlar-lo abans del 7 de febrer el Consell Tècnic, el Banc Federal (Bundessbank) i el ministeri d'Economia i Hisenda: crear la convertibilitat del marc oriental i fixar un tipus de canvi monetari, a fi de no prescindir de l'economia de mercat, ni –i això és el decisiu– de l'adaptació de l'economia exterior. ¿Què faran tots els herois de Bonn que recomanaven el mal camí quan la productivitat i els sous no vagin a l'hora? L'única resposta que tindran llavors serà cridar contínuament a pagar els contribuents alemanys.

—Helmut Kohl vol eleccions conjuntes a l'hivern.

—El pròposit de fer eleccions conjuntes el 2 de desembre o el 13 de gener el trobo errat. Aleshores tindríem un govern i un Parlament, però continuaríem tenint dues societats amb diferents nivells de pensions i de sous.

—Quan s'hagi realitzat la unió econòmica i monetària, ¿s'ha d'advocar també per unes eleccions conjuntes al més aviat possible? La majoria de les resolucions del govern de Bonn afectarien llavors la població de la RDA. Ells tambe tenen dret a donar el seu vot sobre qui decideix sobre ells.

—Les apreciacions ideològiques tenen un valor en si. Però malauradament les

coses són així: la resolució de les tasques necessita temps. A la RDA ara hem tingut les eleccions de la Cambra popular, hem tingut les eleccions comunals, ara n'hi haurà de regionals. S'han de crear administracions, els Parlaments han d'aconseguir una capacitat de funcionament. Jo sóc del parer que no és defensable precipitar-ho tot només perquè el grup parlamentari té por de perdre les eleccions.

—¿Insisiteix que les eleccions del Bundestag han de ser el 2 de desembre?

—Em sembla convenient.

—¿I les eleccions conjuntes de tots els alemanys l'any vinent?

—Ara m'interessa la qüestió de com poder evitar un aument dràstic de l'atur a la RDA, amb totes les conseqüències negatives també per a la RFA. La contínua discussió sobre les dates de les eleccions no soluciona el problema.

—En la seva oposició contra unes eleccions conjuntes ràpides, un té la sospita que es tracti d'una estratègia: com pitjor vagin les coses a la RDA, més fàcil serà per a vostè guanyar les eleccions a la República Federal.

—De mica en mica començo a dubtar de la meva capcitat de convèncer-los que per a mi es tracta del contrari, és a dir, d'evitar desenvolupaments socio-polítics erronis. Si la política del canceller federal té èxit, aleshores guanyarà amb justícia les eleccions. Però si la nostra alternativa és la correcta –i això ho demostrarà el temps–, aleshores les guanyarem nosaltres. Això no té res a veure amb estratègies.

—Si sap tan bé com prevenir els mals per a tot el poble alemany, ¿quan tornarà a la campanya per a arribar a la cancelleria?

—Puc tornar a emprendre la totalitat de les meves funcions després de la pausa d'estiu. No tinc pas cap problema a dirigir dins de tres mesos una campanya electoral eficaç. La condició: que la política sigui la correcta.

—¿Farà ara unes vacances o algun tractament?

—He de seguir el consell dels metges. Encara no puc participar contínuament en sessions, o fer entrevistes. Respecte a això, és tota una excepció que exposi en aquest moment la meva posició vers el pacte polític.

© Der Spiegel
Trad.: Carme Gala

Europa després d'Alemanya

La història recent del nostre continent té pocs fets tan importants com la unitat alemanya. De fet, possiblement cap notícia havia estat tan important com aquesta, d'ençà que els soldats soviètics van enfilar-se a dalt del Reichstag per proclamar la derrota nazi.

Des d'aleshores, des del final de la II Guerra Mundial, Europa ha viscut, per a bé i per a mal, encotillada per la guerra freda i les garites de sentinella que ens han tutelat des de Moscou i Washington. Des del 9 de novembre, des de la caiguda del mur, un nou horitzó es dibuixa, encara amb perfils imprecisos. I com totes les novetats, produeix esperances i pors.

La nova Alemanya emergent de la unitat dels dos estats actuals serà una potència d'una grandària que difícilment no provocaria temors. Només cal explicar que, teòricament, la seua renda per càpita serà la més alta de les superpotències (19.770$, contra 14.340 de l'URSS o 13.987 del Japó). No hi haurà cap país del món amb un volum d'exportacions comparable i la seua balança exterior positiva només serà superada –i per poc– pels japonesos. La nova Alemanya serà també el país amb més medalles als Jocs Olímpics i el de major població a Europa, sense comptar-hi l'URSS.

Però tot això són xifres fredes. I la unificació és molt més. Té sobretot, un factor psicològic que no cal menystenir: ha retornat als alemanys l'orgull de ser-ho.

El poble alemany vivia acostumat a carregar amb les culpes de les tres guerres que ha provocat i dirigit en poc menys de cent anys. Especialment amb la culpa del nazisme. L'horror hitlerià era, i és, una càrrega feixuga per a un poble que es deixà arrossegar pel fanatisme criminal d'un boig ressentit. I d'un boig ressentit que va perdre. Les conseqüències de la derrota encara es deixen sentir aquests dies quan les potències aliades fan servir els seus drets sobre la nova Alemanya. Però aquestes conseqüències han vist, sobretot, el seu impacte sobre els milions d'alemanys que al llarg de dècades han viscut la seua nacionalitat com un problema. Alguns escriptors (pense en Günter Grass i en Christa Wolff, per posar dos exemples un de cada banda) han sabut explicar diverses vegades l'anomalia de ser alemany. Ser alemany era ser ciutadà d'una nació que, obligada pels fets, havia de refredar el seu sentiment. S'ha acabat. I ara Alemanya tornarà a circular sobre els rails normals per on circulen totes aquelles pàtries que han tingut la sort d'aconseguir per a elles un estat propi. I aquest, d'ací naix, és el primer temor.

Hi ha gent que tem el IV Reich. És difícil pensar que arribe, però no impossible. Napoleó també va sacsejar Europa i no per això França serà una amenaça. Els catalans atemorírem Atenes i ara no fem por pràcticament a ningú. Alemanya és diferent perquè torna a l'escena mundial convertida en una de les peces clau del tauler. I amb problemes polítics irresolts. Però la derrota l'ha marcada clarament. I, en qualsevol cas, no crec que guanyem res considerant els alemanys com incapaços d'esmenar els seus greus errors del passat.

He dit que hi ha problemes irresolts. Sens dubte el més perillos és el dels territoris que no entren al nou estat. I no parle d'Àustria o Suïssa. En algun lloc d'aquest número d'EL TEMPS hi ha el mapa de les zones alemanyes que algú reclama com a pròpies. No és cap broma. A la RFA 3 milions de persones formen part dels grups irredemptistes que voldrien veure onejar la seua bandera sobre territoris avui polonesos o soviètics. I no hi ha cap partit polític que tinga tres milions d'afiliats. El subtil canvi terminològic que ha fet la democràcia cristiana (el que abans era anomenat Europa de l'Est ara es diu Europa Central) indica que els pactes per respectar la línia Oder-Neisse poden esdevenir paper mulllat per la pressió social en favor de la reconquesta de les terres de l'Est.

Si això passa, és quan haurem entrat en

un tombant perillós. ¿Però com prevenir-ho?

Segurament només a través de la unitat europea.

La desfeta dels blocs ha deixat Europa com un paper en blanc en el qual els diversos actors han d'escriure un guió que encara és impossible endevinar. Però el que sí que s'insinua clarament és la voluntat per part de tots de solucionar els conflictes arbitrant fórmules de govern i de discussió internacional que permeten reduir el paper dels Estats Units i l'URSS i fomentar la multiplicitat de veus. Alemanya, la nova Alemanya unida, té un paper clau en aquest procés. D'ella depèn el futur –així de clar– de la Comunitat Europea. Si Alemanya s'hi manté, la Comunitat prendrà una volada que es constituirà en el focus referent de tot el continent. En el focus de referència i, segurament, en l'àrbitre dels conflictes que puguen originar-se dins seu. Si Alemanya es manté dins de la Comunitat, els altres països ho faran tot per impedir que Berlín intente maniobres expansionistes, de tipus militar o polític (no econòmiques, aquestes les permetrà tothom) que posarien en greu crisi el futur. Però Alemanya, ¿s'hi mantindrà?

Aquesta, crec, és la gran qüestió de futur. ¿Què passarà el dia que els alemanys consideren la Comunitat com un fre? ¿Què passarà el dia que ells vulguen una cosa i la comunitat una altra? ¿Tindran prou intel.ligència política per a acceptar voluntàriament els retalls a la seua nova sobirania que puguen provenir de la construcció europea o es deixaran arrastrar per un patriotisme clandestinitzat durant dècades?

Ningú pot fer pronòstics sobre això. I segurament aquesta és la por principal. Que no sabem com anirà a la llarga un procés que endevinem com absolutament fonamental.

Siga com siga la imatge, la setmana passada, de la grua desmuntant Check Point Charlie és una imatge positiva. Perquè Europa no pot aspirar a viure una nova vida sense esborrar les restes d'un passat que cinquanta anys han deixat darrere. Europa no pot aspirar a ser lliure si Alemanya no ho és, completament. I, nosaltres els europeus, no podem oblidar que la llibertat és un risc. Un preciós risc que cal córrer.

Vicent Partal

Dibuix: Andreu Alfaro.

La unificació alemanya ja està servida

A partir de l'1 de juliol la gran Alemanya o Alemanya unificada ja serà una realitat perquè haurà entrat en vigor el tractat d'unió econòmica, monetària i social interalemany.

De fet és la República Federal que absorbeix la República Democràtica i és el govern de Bonn qui decidirà la política econòmica, monetària i social. Queda per resoldre la unió política, que segurament es consumarà el pròxim mes de desembre amb la celebració d'unes eleccions legislatives conjuntes, i els aspectes militars que es negociaran a nivell internacional en l'anomenada conferència "dos més quatre" (les dues Alemanyes més les quatre potències vencedores de la Segona Guerra Mundial, és a dir, Estats Units, Unió Soviètica, Gran Bretanya i França).

El procés ha tingut un protagonista indiscutible, el canceller federal Helmut Kohl, que s'ha situat com a figura de primer rengle en la política internacional.

La sortida de la cursa pot situar-se en aquell ja llunyà 9 de novembre del 1989 en què la pressió obligà les autoritats de la RDA a obrir el mur de Berlín i donar llibertat per a viatjar als ciutadans de l'Alemanya de l'Est. Començava una nova era al continent europeu. Les fronteres interalemanyes s'obrien i s'iniciava el procés d'unificació, de retrobament dels alemanys per la base. Només vuit dies abans, l'1 de novembre, el líder de la RDA Egon Krenz deia que enderrocar el "mur defensiu de Berlin és irreal". Dos dies després, el president francès, François Mitterrand, afirmava que la qüestió alemanya seria l'afer predominant a Europa durant la pròxima dècada.

El 10 de novembre començava l'enderrocament del mur de Berlín, s'anunciaven a la RDA eleccions lliures i democràtiques, sense precisarne dates, i Polònia ja demanava que es respectessin les fronteres actuals. Kohl, prudent, deia als alemanys que caminessin "vers un futur comú". El dia 13 el Parlament de la RDA elegeix el reformista comunista Hans Modrow com a primer ministre que formarà un govern amb una tercera part de ministres no comunistes. Krenz insisteix que "la unificació no és a l'agenda de discussions". El dia 15, el president soviètic, Mikhaïl Gorbatxov, declara que "la unificació d'Alemanya no és una qüestió política d'actualitat". Modrow introdueix un seguit de reformes polítiques i econòmiques i proposa, el dia 17, una "comunitat contractual amb la RFA", que vol dir cooperació sí, unificació no. El dia 21, el ministre de l'Alemanya Occidental d'Afers Estrangers, Hans Dietrich Genscher, diu a Washington que "malgrat una separació de dècades, som una nació". I el dia 28 Khol presenta al Bundestag (Parlament de la RFA) el seu pla d'unificació que primer seria per una confederació per a després ser una federació. La proposta sorprèn els aliats, irrita Moscou i esvera Polònia. Mitterrand diu que cal reflexionar i molts dirigents comunitaris temen que la CEE sigui víctima d'una ràpida unificació alemanya. Kohl tranquil.litza els seus aliats però no pot evitar el rebuig

de Modrow i dels països de l'Est.

Però el curs dels esdeveniments a la RDA és inaturable i l'1 de desembre el Parlament posa fi al paper dirigent dels comunistes. El dia 3 dimiteix Krenz de la direcció del partit comunista i el dia 6 com a cap d'estat. Modrow és ara l'home fort. El dia 9 Modrow revela que la RDA està en situació de fallida econòmica i el dia 11, 300.000 manifestants a la RDA demanen la unificació. El secretari d'estat nord-americà, James Baker, viatja a les dues Alemanyes i el govern de la RDA anuncia per al 6 de maig eleccions democràtiques.

El dia 19 Kohl i Modrow és reuneixen a Dresden i acorden iniciar negociacions sobre una "comunitat contractual". El 22 obren la Porta de Brandenburg de Berlín, símbol de la divisió alemanya.

L'1 de gener del 1990, 400.000 alemanys celebren el Nou Any a la Porta de Brandenburg. Durant el mes proliferen a la RDA les massives manifestacions anticomunistes i els partits de la RFA creen o busquen "germans" a la RDA. La situación és prou greu perquè Modrow ofereixi a l'oposició participar en el govern. Finalment, el dia 28 grups opositors entren a formar part del gabinet i es decideix que les eleccions seran el 18 de març. El 30 Modrow s'entrevista amb Gorbatxov a Moscou. El líder soviètic diu

que correspon al poble alemany decidir la unificació i que no pot qüestionar-se el principi de la unitat alemanya. Així, en tres mesos passa de considerar irreal la unificació a acceptar-la.

L'I de febrer Modrow proposa un pla d'unificació en base a una neutralitat militar.

El dia 2 el ministre soviètic d'Afers Estrangers, Eduard Xevardnadze, suggereix un referèndum internacional sobre la unificació alemanya. Kohl rebutja la neutralitat militar de l'Alemanya unida i el referèndum internacional, i el dia 6 proposa a la RDA obrir immediatament negociacions sobre la unió econòmica i monetària. El canceller federal promet al president de la Comissió Europea, Jacques Delors, que la unificació alemanya no frenarà el procés d'integració europeu i davant el Bundestag diu que la unificació podria realitzar-se enguany. Va a Moscou a parlar amb Grobatxov i torna el dia 11 dient que "el camí està lliure per a la unificació".

El dia 13 les quatre potències garants de l'estatut de Berlín (EUA, URSS, Gran Bretanya i França) i les dues Alemanyes decideixen iniciar converses a nivell ministerial sobre els aspectes exteriors de la unificació i sobre les qüestions referents a la seguretat dels estats veïns. Polònia demana participar-hi Modrow accepta negociar la unió monetària. El 16 la CEE convoca una cimera extraordinària sobre el tema per al mes abril i el 17 es comença a desmuntar sencer el mur de Berlin.

El 6 de març Modrow i Gorbatxov, reunits a Moscou, insisteixen que el procés unificador ha de ser lent i oferir garanties sobre la frontera occidental polonesa. Genscher vol donar aquestes garanties però Kohl es nega perque significa renunciar a Silèsia i Pomerània. El dia 14 comença a Bonn la conferència "dos més quatre" sobre la unitat alemanya i s'invita a participar Polònia quan es parla de fronteres. I el 18 se celebren les eleccions legislatives a la RDA que donen una victòria àmplia als demòcrata-cristians dirigitis per Lothar de Maiziere. De fet, el gran guanyador és Kohl. Els socialdemòcrates en surten derrotats. Es negocia un govern d'àmplia coalició de demòcrata-cristians, socialdemòcrates i liberals dirigits per De Maiziere. La CEE destina un fons especial per a ajudar la RDA i Kohl garanteix a Delors un procés d'unificació alemany paral.lel al procés d'integració de la CEE.

El 28 d'abril se celebra a Dublín la cimera extraordinària de la CEE sobre la unificació alemanya i Kohl en surt amb el suport dels seus col.legues. Tanmateix, Gorbatxov rebutja una Alemanya unida dins de l'OTAN i proposa que formi part dels dos blocs (OTAN i Pacte de Varsovia). Washington diu que no.

El 6 de maig se celebren a la RDA eleccions municipals, que tornen a guanyar els demòcrata-cristians però per un marge menor. Es diu que les eleccions legislatives conjuntes podrien ser el gener del 1991. El 14 es reuneixen Kohl i De Maiziere a Berlín-est i el canceller federal diu que les eleccions podrien ser el mes de desembre. Es posa com a data límit el 13 de gener del 1991. El 16 els dos primers ministres alemanys van junts al Parlament Europeu, a Estrasburg, i el 18 se signa el tractat interalemany d'unió econòmica, monetària i social. Kohl va a Washington i referma a Bush la seva aliança amb els EUA.

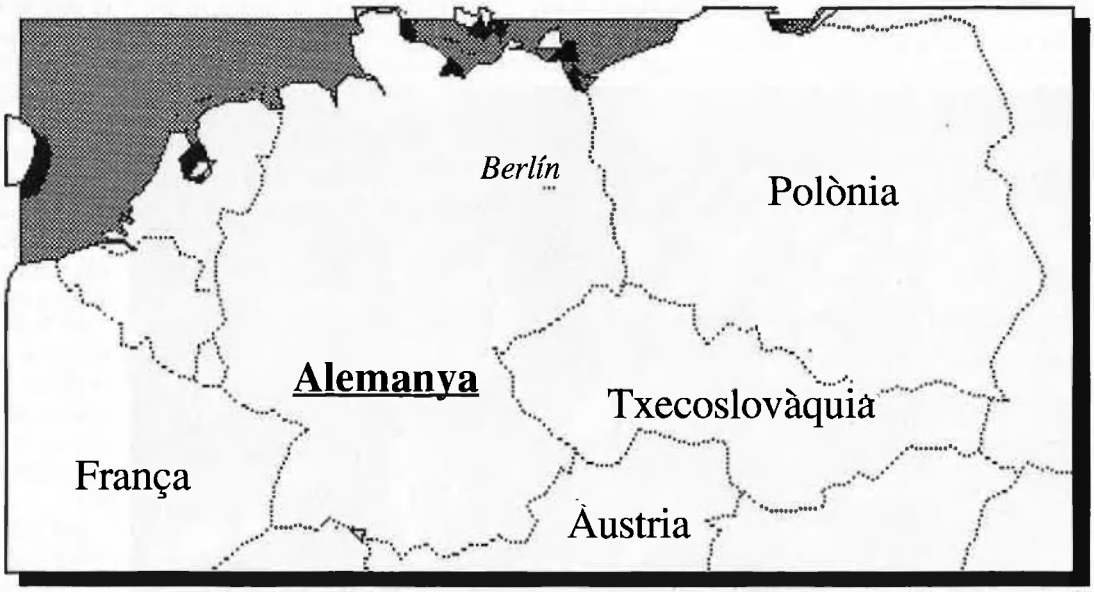
El 25 l'URSS suspèn la retirada de les seves tropes de la RDA i vol que el futur exèrcit alemany sigui limitat per un tractat sorgit de les converses dels "dos més quatre".

Del 30 de maig al 3 de juny Alemanya és el tema central de la cimera Bush-Gorbatxov de Washington. Hi ha desacord en el tema militar. Gorbatxov suggereix que la seguretat europea estigui a càrrec de la CSCE (Conferència sobre Seguretat i Cooperació a Europa), per sobre de l'OTAN i el Pacte de Varsòvia. Bush no cedeix en la postura de que l'Alemanya unida ha d'estar dins l'OTAN. S'inicia una marató de reunions bilaterals Baker-Xevardnadze i Genscher-Xevardnadze sobre el tema.

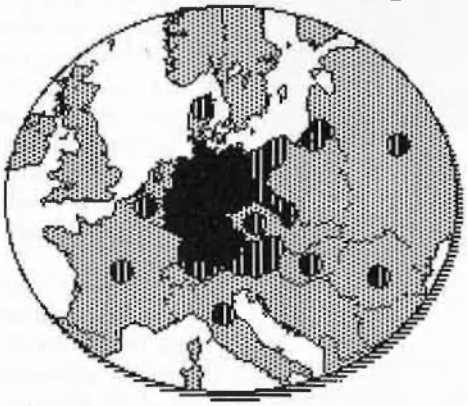
El 16 de juny Kohl reconeix les fronteres occidentals de Polònia (el dia 20 ho faran els dos parlaments alemanys) i el 18 diu que "1990 serà l'any de la unitat política d'Alemanya". Els socialdemòcrates de les dues Alemanyes s'unificaran el 28 de setembre, els liberals el 26 d'agost i els demòcrata-cristians l'octubre. I el 21 cau un altre símbol de la divisió de Berlín en desmantellar els aliats Checkpoint Charlie. La unitat ja està servida. Kohl n'ha estat el cuiner. Sols queda per resoldre el problema militar.

Antoni Reig

Alemanya, una

els altres alemanys

Hi ha alemanys que no viuran a la nova Alemanya. Hi ha minories alemanyes a Txecoslovàquia (56.000), Dinamarca (8.000), França (1.270.000), Hongria, Itàlia (300.000), Luxemburg (10.000), Romania (363.000), l'URSS (1.100.000) i Bèlgica (60.000). Grups nacionalistes alemanys reclamen els territoris de l'antiga Alemanya de l'est (actualment a Polònia i l'URSS). L'alemany és la llengua d'Àustria, Liechenstein i una part de Suïssa.

El nou exèrcit unit

RFA		*RDA*
494.300		173.100
507		335
5.005		3.140
14		19
24		0

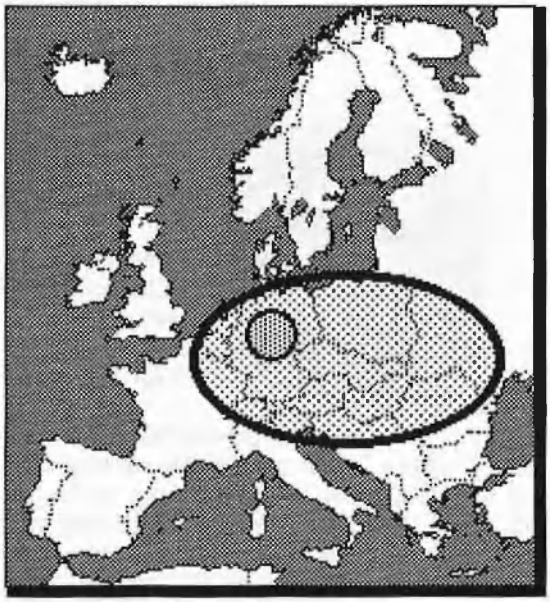
Els Estats Units mantenen a la RFA un enorme dispositiu militar amb capacitat nuclear.

La Unió Soviètica té a RDA 422.000 soldats, un miler de tancs i 6.000 blindats. També armes nuclears.

Hi ha 48.000 soldats francesos estacionats a la República Federal d'Alemanya.

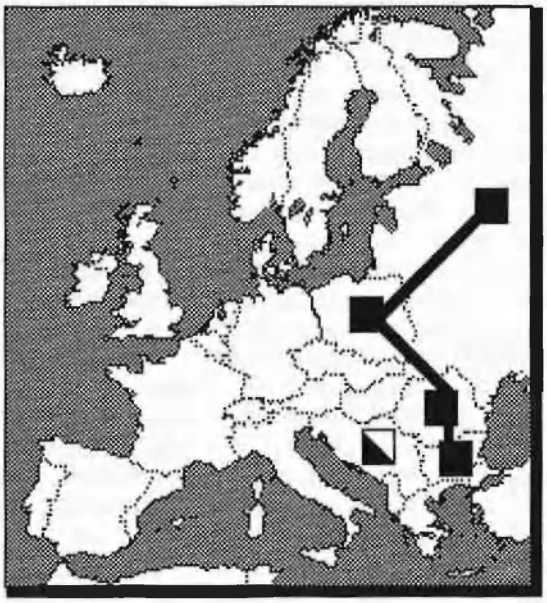
Gran Bretanya estaciona a Alemanya el cos d'exèrcit del Rin i la Reial Força Aèria

Tres estratègies sobre la nova Alemanya

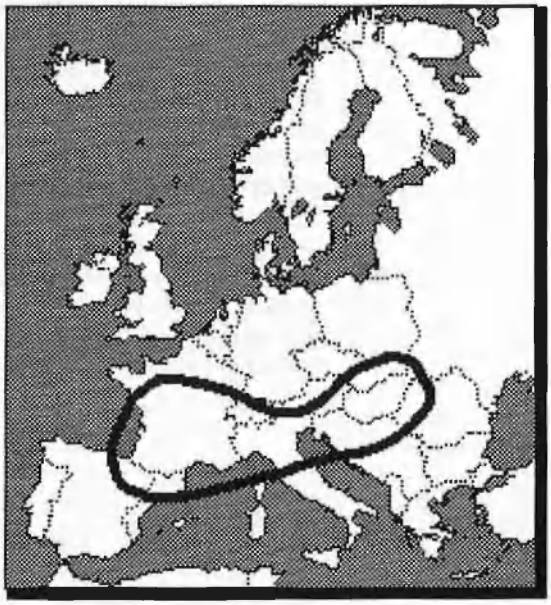
1. L'àrea del marc .

Alemanya buscarà estendre la seua influència, sobretot a través de l'economia. Els països de l'est, fins als Balcans, són el terreny ideal d'expansió. Són, a més, països on l'idioma alemany és bastant conegut.

2. El front de l'Est.

La Unió Soviètica buscarà recompondre el seu espai basant-se ara més en raons geopolítiques i d'afinitats, que no ideològiques. Romania i Bulgària apareixeran en aquest front al costat d'una Polònia temerosa d'Alemanya. Iugoslàvia podria acabar també en aquest conjunt.

3. L'envoltant francesa

França mirarà d'encapçalar un moviment de contenció a la força de la nova Alemanya, basat en dues àrees: el bloc Mediterrani de la CEE i els antics països de l'est amb els quals historicament ha tingut més tractes.

vicent partal

OPINIÓ

La recta final

Els conservadors del PCUS preparen la seva victòria en el XXVIII Congrés. Els radicals són a punt de fer l'escissió. Gorbatxov, entremig.

No sembla que al president soviètic Mikhaïl Gorbatxov li hagi servit de molt la seva política de pactes i de contemporització amb els conservadors del PCUS. Les seccions constituents, la setmana passada, del Partit Comunista de la Federació Russa van evidenciar que Iegor Ligatxov i la seva gent estan disposats a donar la batalla final contra el líder reformista. Ligatxov, que fins ara només havia utilitzat l'atac directe contra els radicals –Ieltsin, Popov, Afanassiev– es va despatxar a fons i sense contemplacions amb el camarada president i secretari general: el va culpar de la descomposició nacional de l'URSS, de l'ensorrament del PCUS, de la crisi econòmica, de la pèrdua dels països de l'Est –la pèrdua de l'*imperi*– del malestar a l'exèrcit i al KGB. I Ligatxov va arribar a dir "doncs sí, dimiteixi" quan Gorbatxov va plantejar la possibilitat de renunciar al càrrec de secretari general. Si s'hagués d'utilitzar un terme psicoanalític per definir aquesta situació caldria dir que "s'ha trencat el vidre"; que el "superjo" que fins ara emmascarava els enfrontaments a la cúpula del Kremlin s'ha esvaït i ha donat pas a la presa de posicions per la guerra oberta. I el camp de batalla serà el XXVIII Congrès del PCUS que comença el dia 2 de juliol.

UNA ESCISSIÓ ANUNCIADA

Amb la constitució del Partit Comunista rus –que Stalin va dissoldre l'any 1925 després de la mort de Lenin– els conservadors amb Ligatxov al capdavant, han consolidat la principal base de poder. I es preveu que els delegats d'aquest sector seran majoritaris en el Congrés federal que comença la setmana que ve.

En canvi els corrents radicals reformistes, que a través del bloc Rússia Democràtica han aconseguit el control dels ajuntaments de Moscou i de Leningrad i han catapultat Boris Ieltsin a la presidència de la Federació Russa, han quedat minoritaris en l'elecció de delegats al XXVIII Congrés. A la URSS, els conservadors són els amos quan es tracta de fer cooptacions i conxorxes d'aparell i perden quan s'enfronten amb el sufragi universal. Als radicals els hi passa tot el contrari: es calcula que només cent dels cinc mil delegats que seran presents el dia al Kremlin pertanyen a la Plataforma Democràtica, la tendència reformista radical del PCUS.

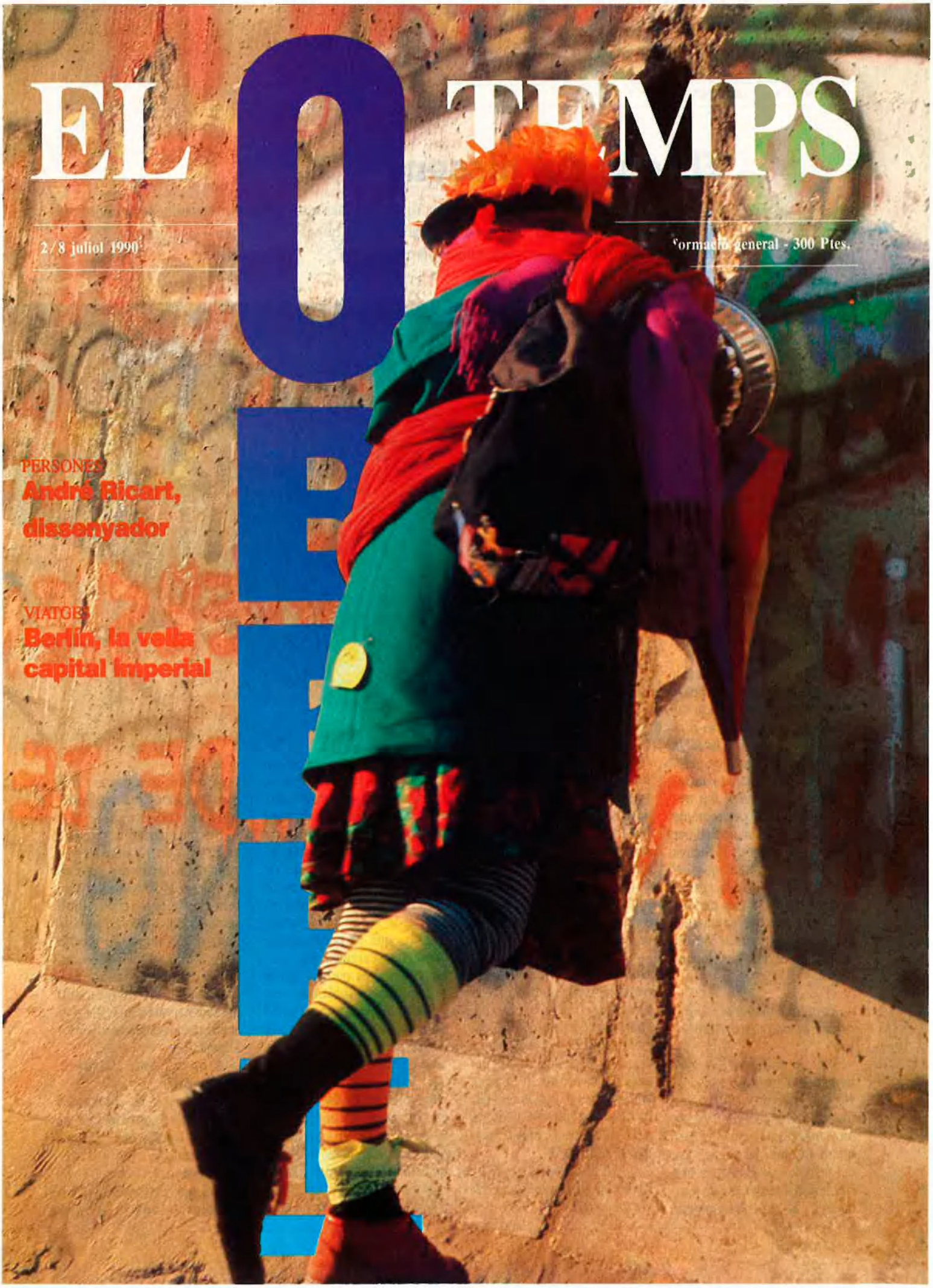
Tot i que la Plataforma compta amb el suport de més del 42 per 100 dels militants de base es dóna per fet que els seus líders no podran fer res per evitar l'allau conservadora. I hi haurà escissió. La majoria dels radicals anirà a omplir les carcasses, ara mig buides, del nou Partit Democràtic de Rússia i també del Partit Socialdemòcrata.

POQUES OPCIONS

Però per més fort que arribi a ser el setge conservador, cal descartar, d'entrada, la hipòtesi d'una sortida del PCUS dels reformadors centristes encapçalats per Gorbatxov. Això seria el suïcidi. El PCUS és, encara, molt més que un partit. El PCUS es fon i es confon amb l'estructura de l'estat i de l'exèrcit; són gairebé la mateixa cosa. I Gorbatxov sap que si vol continuar el llarg i tortuós camí de la reforma ha de continuar controlant el màxim de racons de l'aparell del PCUS. Encara que aquest partit, el comunista, ja no tingui legitimitat constitucional com a força dirigent. Encara que les seves essències ideològiques s'hagin evaporat i el símbols ja no signifiquin gairebé res.

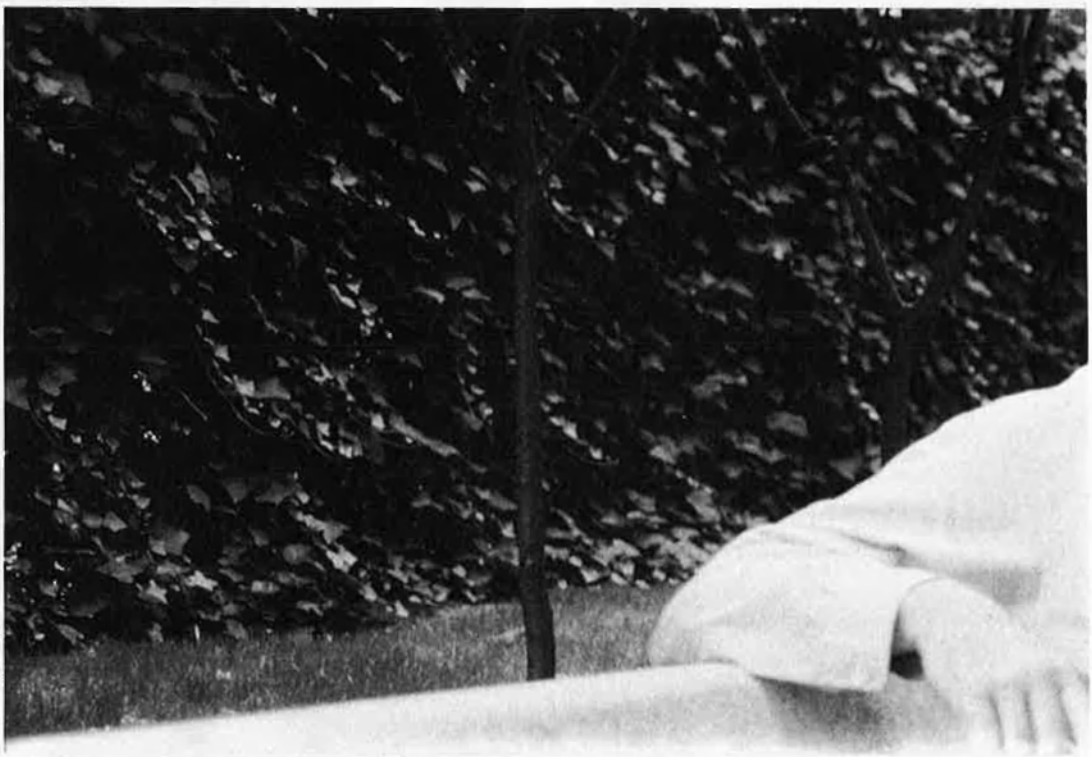
Amb tot, si els conservadors copen el poder i Gorbatxov queda en minoria, el president només podra fer dues coses: pactar un altra vegada amb la gent de Ligatxov –i tornar al cul-de-sac– o oposar a la força del Comitè Central i del Politburó, la legitimitat democràtica de les institucions, del Parlament, del Consell presidencial i del govern. I per enfrontarse a aquesta guerra oberta i perillosa des d'una posició mínima de força, a Gorbatxov no li quedaria més remei que comprometre's amb els radicals, que ja estarien organitzats fora del PCUS. La *perestroika* ha entrat en la recta final.

Llibert Ferri

EL TEMPS
2/8 juliol 1990
Formació general - 300 Ptes.
PERSONES
André Ricart, dissenyador
VIATGES
Berlín, la vella capital imperial

El seny del disseny

A André Ricard li agrada dir que la paraula disseny porta a dins una altra parula, seny, almenys en català. Aquest joc de paraules va molt més enllà del que podria ser una frase brillant. Sintetitza una manera de fer i entendre el disseny.

André Ricard recorda la seva nacionalitat francesa i ràpidament afegeix que té el cor barceloní. Li agrada fer broma dient que faria un bar que es digués *Silent Bar*. Té clar que per a saber si el disseny ha fet impacte en un país, s'ha d'anar al supermercat o a la ferreteria de la cantonada.

Crític per coherència amb el *boom* del disseny a Barcelona en els darrers anys, explica sense gota de paternalisme l'ahir i l'avui del disseny definint dues línies molt clares: l'idealisme enfront del vedettisme. La seva crítica és precisa, reflexiva i documentada. No busca l'espectacle gratuït.

En un moment determinat va sentir la necessitat de posar els punts a les is des de la seva òptica i ho va fer, o més ben dit encara ho està fent. Ha publicat llibres i articles, però, potser la millor manera de demostrar-ho està en el seu treball quotidià, on per exemple ara acaba de fer un aparell per a les arnes més útil i menys perillós per als nens que les tradicionals boles. Un aparell que no sortirà a cap exposició, però que ben segur tots acabarem fent servir com el seu magnífic cendrer Copenhagen.

—Es pot dir que vostè va inventar el disseny a Catalunya.

—Vaig ser un dels que va participar en el moviment inicial. No vaig ser l'únic, ni de bon tros. Hi havia gent que va ser molt més decisiva que jo. Sobretot l'Antoni Moragas, des del seu lloc de Secretari del Col.legi d'Arquitectes de Catalunya i Balears. Precisament d'allà va sortir el primer intent. Jo també feia els meus passos per desenvolupar aquesta activitat. Ens vam trobar i va anar sortint tot. N'érem bastants: l'Antoni Moragas, l'Alexandre Cirici Pellicer, l'Oriol Bohigas. Vaja, molta gent.

—¿En quin any es pot situar aquest inici?

—Cap a l'any 59. Primer es va voler fer un Institut independent, però no hi va haver l'autorització per a fer-ho. Aleshores, va ser quan se'ls va acudir, perquè jo aleshores no conexia el FAD, de fer-ho dins d'una institució ja existent perquè així ja no feia falta demanar permís a ningú. Això és el que va donar finalment l'ADI-FAD.

—¿Què feia abans de dedicar-se al disseny? Vostè va ser un autodidacte.

—Treballava en un laboratori farmacèutic familiar, que no tenia res a veure amb això. Allà dins, en el limitat marge de possibilitats que oferia aquest laboratori, feia disseny. Per exemple, crec que va ser el primer laboratori, inclús mundial, que va tenir una cullereta de xarop per a nanos estable, que es podia deixar sense que caigués. Els flascons també es podien agafar bé, no tenien problemes d'estabilitat. S'intentava una acció de disseny. Aquests van ser els primers passos. Després vaig descobrir que això era el que m'interessava. De fet, vaig conèixer el disseny quan estava vivint a Londres, que és on hi va haver aquesta renaixença després de la guerra mundial. Vaig tornar sabent que es podien fer les coses d'una manera diferent de com es feien.

—¿Pot fer una síntesi del que han estat aquests quaranta anys de disseny?

—No puc parlar de l'època anterior que jo m'integrés. Aquí hi havia disseny, però no se'n deia. Hi havia gent que feia coses ben fetes i amb seny. Jo dic que la paraula disseny té sempre la paraula seny a dins, almenys en català. Crec que hi havia grans artesans que treballaven amb productes i que feien disseny abans que es creés aquest moviment

—A partir dels seixanta ¿què passa?

—L'ADI-FAD es converteix en un aglutinant de tota la gent que sentia una vocació en aquesta direcció. Nosaltres volíem fer una via nova. Crec que el que distingeix aquest moment és una ideologia.

Érem com deixebles d'una nova religió. Volíem introduir una nova forma d'entendre les coses que ens envoltaven .

Aquesta etapa va ser molt coherent i molt homogènia. Tots els dissenyadors d'aquest període teníem una mateixa intenció. Després, no puc dir quan, va passar el mateix que amb la política. Crec que hi ha una gran similitud en els dos fenòmens. A l'oposició política hi eren tots: els convergents, els socialistes, els del PSUC. Tothom era contra. Contra alguna cosa et pots unir, pots fer un bloc.

Quan va haver-hi aquesta obertura del país en el disseny es van començar a notar les individualitats. Cadascú va fer el seu camí, ja no era qüestió de lluitar per introduir perquè ja estava introduït .

—¿Quina és la diferència entre aquest passat i el present?

— La gran diferència entre avui i ahir és que abans érem un grup molt homogeni que volíem triomfar com a grup, com a idea, i no com a individus. Ara, em sembla que a la gent el que li agrada es triomfar personalment, no sé si tenen –això ho haurien de dir ells- massa ideologia darrere el que estan fent. No sé si no és senzillament una forma d'expressió, una forma de fer-se, de donar-se a conèixer. Una mica seria l'idealisme contra el vedettisme. Aquestes són, potser, les dues grans línies.

—¿Quin paper va tenir-hi la indústria en el moment inicial? ¿Va ser difícil interessar-los pel disseny?

—Continua sent difícil. Si vostè trau tres o quatre cases de mobles i de llums, ¿qui fa disseny? La moda és una altra història. ¿Els que fabriquen sucre han demanat a un dissenyador que els faci un paquet de sucre? Jo dic sempre que per veure el nivell de disseny d'un país el que cal fer és anar a un supermercat i veure els productes essencials com estan dissenyats. Si estan ben dissenyats i ben presentats vol dir que el disseny ha fet impacte en el teixit social. Si no és així, és un moviment superficial, de quatre cenacles que es miren els uns als altres, que fan cosetes perquè surtin als mitjans de comunicació. Continuo dient que es difícil. Encara no hem guanyat la batalla del disseny. Estem bastant lluny. I no solament es culpa de les empreses .

Moltes vegades és culpa dels mitjans de comunicació que només posen en relleu els dissenys estrafolaris i sorprenents. A qui fa un tornavís mai se li acudirà anar a un dissenyador perquè li'l faci. Dirà "el disseny no és per a mi, és una altra història, és una cosa divertida". Hi ha una culpa dels mitjans de comunicació i dels dissenyadors que es presten a aquest joc.

—¿Es pot dir que el boom del disseny dels vuitanta ha estat negatiu?

—Alguna cosa bona ha tingut. Es parla de disseny al carrer, a vegades no saben ben bé de què parlen, però el tema està al carrer. En aquest sentit està bé perquè és un tema que interessa al públic. El problema està en el fet que el que s'ha posat com imatge de disseny no és exactament la totalitat del disseny. És una part. I, potser, no la part més decisiva per a la bona qualitat de vida de la gent. La qualitat de vida de la gent ve molt condicionada pel disseny de les coses que l'envolten: un interruptor, un calaix que s'obre bé. Hi ha milers de petits *insults* que ens fan les coses a diari. Les coses, els artefactes, estan per a ser un complement i una ajuda. Hi ha gent que pensa que el que estic dient són romanços. Que el que cal fer són coses maques, que es vengui. Tot el que dic potser no es pot fer. Lamentablement la professió no es cridada cada dia per a fer coses decisives sinó per a fer coses una miqueta frívoles. Però que la intenció del disseny és això no hi ha dubte. Passaran les modes, passaran les cadires divertides i quedaran les coses que funcionen. La gent es deixa enlluernar per unes tendències, però no és estúpida. El que queda de bagatge cultural d'una ètnia o d'una col.lectivitat és el que realment funciona.

—¿Cal una política de govern en aquest sentit?

—Sí. El creixement espontani de les coses no es dóna. Hi ha d'haver un cultiu que ajudi. És un fet favorable que es parli de disseny i que la gent en principi desitgi el disseny. Dic, en principi, perquè des-

prés no saben si són mobles o llums o si hi ha més coses que es poden fer en disseny.

Jo vaig formar part de la Comissió que va redactar el Llibre Blanc de Disseny a Catalunya. Allà vam fer unes propostes. He de dir que no he fet un seguiment d'aquest afer, però no em fa la impressió que s'hagi fet gran cosa en aquest sentit. Potser era molt ambiciós el que dèiem, o potser hi ha altres coses que semblen més urgents. No vull fer un judici d'intencions. Em sembla que se n'han fet poques o cap. ¿Quines eren aquestes idees? Existeix una barrera que impedeix a certes indústries de cridar el disseny. Bona part dels industrials, com dèiem abans, creuen que el disseny no és per a ells perquè els hem fet creure que el disseny és només per a fer mobles estrafolaris. En aquest sentit, cal una educació. El disseny no és per als mobles i els llums, i això s'ha d'explicar. S'han fet conferències, però les conferències són només paraules i tot queda en res. La gent no sap com posar el fil a l'agulla. Una de les suggerències que fèiem al Llibre Blanc era que perquè l'opera prima d'un dissenyador i l'òpera prima d'una empresa rebessin subvencions. El millor advocat és l'èxit. La millor manera d'explicar una cosa és demostrant com es fa.

Per exemple, si hi ha una empresa que fa tornavisos, a la qual mai se li acudiria trucar a un dissenyador, se'l posa en contacte amb el dissenyador i les institucions subvencionen el disseny. Aquesta empresa no arrisca res, però quan veurà que aquest producte agrada més quedarà com deia no sé qui l'altre dia, inoculat d'un virus bó. Difícilment podrà fer res que no tingui la col.laboració del dissenyador.

—¿De quin objecte està més satisfet?

—Aquesta és una pregunta que em fan sempre.

—Una curiositat tòpica.

—Típica. Diria que dels objectes que el públic acaba sent més fidel. Per exemple, el cendrer Copenhagen, que té més de vint-i-cinc anys. Encara es ven i encara té el seu públic. El que intento es satisfer unes necessitats. No tinc preferències personals.

—¿Podria explicar com va fer aquest cendrer? ¿Què es va plantejar?

—Quan ho explico sembla molt elemental. ¿Què existia abans d'aquest cendrer? Hi havia uns cendrers triangulars molt plans. Jo llavors fumava. Quan bellugaves un paper tota la cendra s'aixecava i s'escampava sobre la taula. Llavors vaig pensar que els cendrers havien de ser profunds. La cendra és volàtil i té molta facilitat per a escampar-se. Se l'ha de tancar en alguna forma que sigui profunda. Aquesta va ser la primera constatació. La segona és que si era profund havies de posar els dits a dins per apagar el cigarret. Aleshores va ser quan vaig aixecar de la part de baix una peça petita, on es pogués apagar. Després era necessari que es pogués subjectar bé. Els cendrers que hi havia llavors tenien una mena de teula al revés per deixar el cigarret, quan el deixaves molt de temps s'humidificava el cigarret i quan arribaves a fumar aquesta part tenies problemes. Vaig posar el sistema de pinça que ja existia. També vaig fer que fossin apilables, en el sentit que quan un cigarret no està ben apagat surt fum i és molt molest, és el pitjor dels fums. Fent el cendrer apilable amb l'altre, podies tapar-lo i la brasa s'apagava. També era un cendrer que es prestava a agafar-lo amb la mà, de la mateixa manera que agafes un vas amb un còctel. Això era una cosa que abans no es podia fer.

Tot això em sembla d'una elementalitat absoluta. Era un concepte que estava esperant que algú el fes. No era una cosa tan extraordinària de descobrir el que acabo d'explicar. Només era una qüestió de fer una analítica al que ens passava als que fumem.

—¿El plagi el preocupa?

—No. Suposo que preocupa els meus clients. Jo vaig escriure un article arran de l'exposició que es va fer sobre el plagi. Vaig dir que el plagi és l'acte més sublim d'admiració. No es pot admirar més enllà del plagi. Quan una cosa t'agrada tant no saps com superar-la, t'hi has de sotmetre i la forma d'entregar-t'hi és copiar-la. D'alguna manera, et traus la frustració d'haver estat incapaç de fer-la. És una explicació freudiana. Hi ha gent amb menys complicacions mentals que plagien perquè ha estat un èxit. Però normalment admiren allò que plagien. L'enveja la satisfàs copiant, te la treus de sobre. Des d'un punt de vista creatiu és agradable perquè et plagien el que és bo, no el que és dolent. Des del punt de vista comercial té problemes. En aquest terreny ja hi ha els jutges i les lleis per protegir. Des d'un punt de vista del públic en general no és tan dolent perquè potser és posar un producte a un preu més baix, sempre que la qualitat es mantingui. També és la manera de crear els estils

—Als orígens del disseny industrial hi ha un intent d'abaratir els costos, en canvi ara el disseny sembla que augmenta el cost del producte.

—El moviment racionalista va nàixer com un moviment d'una ideologia d'esquerra. Això està clarissim. Era el benestar per a tothom. Era una mena de democratització de certs bens. Després, els arquitectes racionalistes alemanys es van expatriar a Estats Units i han acabat essent els símbols del capitalisme.

El disseny no ha d'encarir les coses, ni tampoc les ha d'abaratir. Em sembla que no

Cendrer 'Copenhagen".

s'ha de plantejar així. Crec que la missió del disseny és millorar les coses, i millorar a vegades no és abaratir. Millorar les prestacions i la qualitat de vida a vegades és encarir perquè donen més serveis. Es evident que certs dissenys que donen més prestacions que altres han de ser més cars. No crec que estigui relacionat. En una època s'ha parlat molt d'això.

—Em referia més al disseny com a marca.

—Pensi que el dissenyador quan cobra royalties, jo no sé el cas dels altres, però generalment el límit és el 5%. El 95% restant del preu no depèn del dissenyador. El 5% sobre el preu de venda a la botiga. Tots sabem que les botigues doblen el preu. Potser caldrà buscar solucions per una altra banda.

—¿Vostè ha creat escola?

—No m'he preocupat de ferho. Això ho dirà el temps. Jo he defensat les meves idees. Això sí, ho he fet sempre. No vull dir que no hagi evolucionat. Però, a partir d'un cert moment que he vist que hi havia aquesta diàspora, que hi havia gent que deia coses contradictòries amb el que pensava, el meu propòsit ha estat defensar una certa forma d'entendre el disseny. Quan vaig escriure el primer article qüestionant les propostes de Menphis a la revista *On,* ara fa set anys, hi va haver gent que va pensar que era molt atrevit. Els altres em deien que tenia raó privadament, però ningú s'atrevia a dir-ho. He canviat en algunes coses. Ja he trobat el que ha aportat aquest moviment.

—¿Què ha aportat?

—Ha refrescat l'ambient, ha obert una finestra, s'ha tret una miqueta la cotilla, hi ha més agilitat. Fins i tot, als que no seguim aquest estil ens ha permès fer coses una mica més atrevides. Les fronteres del permissible s'han ampliat una mica.

—¿Mariscal podria ser l'extrem oposat a vosté?

—Mariscal és un cas únic. I no afegiré per sort. Hi tinc una gran amistat, crec que compartida per ell. No crec que sigui de la mateixa espècie que jo, parlant en termes de biologia. Ell representa un altre tipus de creativitat. Té un traç excepcional, inclús quan escriu. Té una gran personalitat en el traç. Les seves composicions gràfiques crec que reflecteixen fantàsticament el caos de la vida d'avui. I això és una cosa que no s'aprèn. Parla molt amb el seu llapis aquest artista. El que passa és que fa tantes altres coses a més, que hi ha una mena de barreja. Quan el jutja la gent que no li agrada, el jutgen com una globalitat . Potser a mi no m'agraden certes coses, li ho he dit i ho sap. Com a dissenyador de mobles és divertit, però no són mobles, són objectes per a mirar, no per a seure-hi. No és disseny en el sentit que jo ho entenc. Oposats, no. Complementaris. Jo admiro la seva capacitat, i crec que ell la meva. Als mitjans de comunicació els agraden les baralles. Jo dic que hi ha unes coses que es fan que no se'ls pot dir disseny. Una vegada el Daniel Giralt Miracle em va dir " tu André diries aquella frase bíblica de no utilitzaràs el nom del disseny en va".

Assumpció Maresma Matas

Berlín encara hi és

Després de la caiguda del mur de Berlín, la vella capital imperial esdevé una ciutat molt més interessant i emotiva per al visitant.

¿Recorden la pel.lícula *The day after*, el dia després? Doncs l'estiu del 90 és el primer "estiu després". ¿Cal que en fem un repàs? Segurament no. El farciment d'informació sobre la vella capital imperial alemanya és tan gran que, s'agafés per on s'agafés, qualsevol comentari sobre Berlín quedaria curt i incomplet. No es deixin guanyar per l'actualitat, no s'afanyin, que hi haurà trossos de mur per a tothom, l'eficiència prussiana hi està compromesa. Per contra, no oblidin que el Berlín de sempre contiua sent-hi, que no s'escapa. No siguin tan esnobs de dir que ara ja no cal visitar la ciutat del mur perquè no té emoció. Seria imperdonable. I en qualsevol cas, tampoc és ben bé així: Berlín continuarà oficialment dividit fins que no es dugui a terme la unió política de les dues Alemanyes. Així, doncs, l'emoció de travessar Berlín-Est amb cotxe o a peu per la duana de Checkpoint Charlie o fer-ho amb metro (incloent-hi el pas fantasma per les estacions mortes, on el temps va aturar-s'hi el 1961) continua exactament igual. La unió monètaria entre els dos estats alemanys ha fet que s'hagin suprimit els antics tràmits monetaris a la duana. Els marcs orientals ja no existeixen. Cap a Berlín, doncs. A amarar-se d'història. No hi haurà mur, però l'emoció, per exemple, de trobar-se enmig de la immensa esplanada que hi ha davant de l'antic Parlament Alemany, més gran que un camp de futbol, i saber que allò era gairebé un barri del Berlín antic abans de la destrucció que va dur la guerra, no ens la traurà ningú.

¿COM HI ANEM?

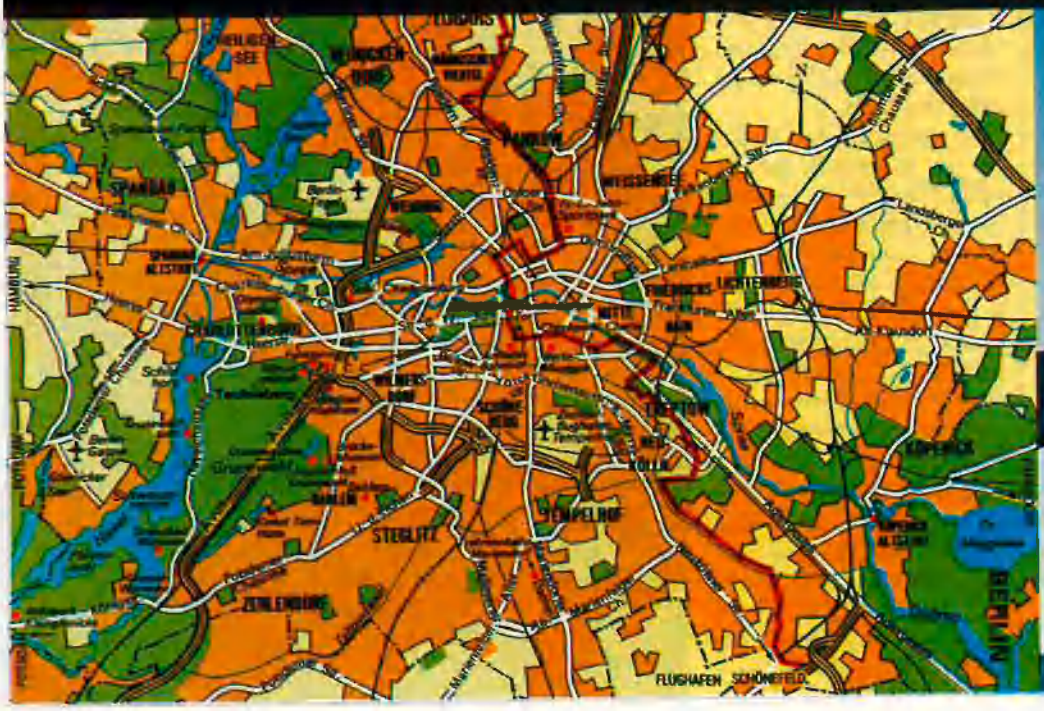
No cal demanar el visat anticipadament. Amb el passaport al dia n'hi ha prou. Els automobilistes obtenen la visa de trànsit cap a Berlín Oest directament a les duanes de la República Democràtica Alemanya situades a les autopistes de transbordament des de la RFA (Gudow-Zarretin, Helmstedt-Marienborn, Harleshausen-Wartha i Rudolphstein-Hirschberg). Si no es modifica la situació tradicional, està rigorosament prohibit aturar-se a l'autopista o abandonar-la per qualsevol altra sortida que no sigui la berlinesa. Per a fer-ho cal demanar una autorització.

A Berlín, per tren, pot arribar-s'hi travessant la frontera interalemanya pels passos fronterers de Buchen-Schwanheide, Helmstedt-Marienborn; Bebra-Gerstungen; Ludwingstadt-Probstzella o Hof-Gutenfürst. Consulteu amb la Companyia de Ferrocarrils Alemanys les ofertes de preus per anar a Berlín, n'hi ha de totes menes (informació a l'oficina de Turisme de Berlín, per escrit: Berlin Tourist Office,1000 Berlin 30, Europa-Center, Tel. 030-2121234).

A Berlín, l'acolliment dels viatgers és meticulós i pràctic sempre que t'hi presentis en hores de feina. En les seves hores de feina, és clar. Si s'hi deixen caure sense cap intenció prèvia, el més pràctic és dirigir-se cap a l'oficina d'informació turística més propera. Si hi arriben per tren o avió, les mateixes oficines de l'estació o de l'aeroport donen tota mena d'informació sobre càmpings, incloent-hi la reserva immediata d'una plaça en un hotel o una pensió, que de vegades quan s'arriba en segons quines condicions, és el més urgent (tel. de l'oficina d'informació de l'aeroport de Tegel: 41013145). No protestin si els cobren comissió pel servei, és normal (depèn de la categoria de l'hotel, a partir d'uns cinc marcs). Si arriben a Berlín Oest per carretera, es deixen endur pels senyals indicadors que porten a l'oficina principal de turisme de la ciutat. Són clars. Si són dels que els agrada patir resseguint des del cotxe en marxa els mapes de carrers de les ciutats que no coneixen, aquí tenen l'adreça de la seu a Berlín Oest en l'Ens Nacional Alemany de Turisme: Verkehrsant, a l'Europe Center (entrada per la Budapester Strasse, tel. 7823031), obert de les 7'30 a les 22'30. Si són dels previsors, poden fer reserves de bestreta, segons les possibilitats econòmiques, a qualsevol dels més de 400 hotels i pensions de la ciutat. Els preus, els usuals a Europa: entre unes 6.000 ptes. i l'infinit, segons la categoria, per a la cambra doble, amb bany. En la majoria de casos s'hi inclou l'esmorzar (oblideu-vos de les torradetes i el cafè, només formatge, embotit, ous...). Les pensions, aproximadament un 30 o un 40 per cent més barates. Els càmpings, molt bé de preu.

Berlín és una gran capital europea amb una oferta sòcio-cultural de primera magnitud. Cal tenir una mica clar què és el que s'hi va a fer perquè altrament t'hi perds. L'oferta cultural és extraordinària: alguns dels millors museus del món són a Berlín, algunes de les millors manifestacions musicals també, congressos, teatres, pinacoteques. Per altra banda, Berlín és tan famós per la vida nocturna com per l'aliança entre el que és la ciutat i el seu entorn natural. No hem d'oblidar que, si parlem de Berlín Oest, ens estem referint gairebé a un petit país, més que a una ciutat. Entre tots dos Berlins arriben gairebé als 900 km. quadrats. Berlín Oest en té 481. Comparem-los amb els 97 de Barcelona o els 135 de València i ens adonarem del que significa. Molta fent desconeix que més d'una tercera part del territori berlinès està composta per llacs, boscos i camps (Wasee, Schlachtensee, el famós Grunewald...) Berlín, amb el seu quilòmetre i mig de vora sorrenca llepant el Wansee, posseeix la platja fluvial interior més gran d'Europa. Al centre mateix de la ciutat, sense anar més lluny, hi ha el conegut parc del Tiergarten, que com el seu nom indica, conté el zoològic, un dels més rics en varietats d'espècies animals del món. Tot plegat, unit a una densitat de població no gaire gran, fa que ens trobem davant d'una ciutat amb una relació hab/km2 molt interessant (cosa que ha degut ajudar en el seu moment a mitigar la claustrofòbia provocada pel mur). A més a més, una de les característiques que defineix la ciutat ve donada per les mesures econòmiques preses el 1950 encaminades a

SPANDAU
CHARLOTTENBURG
STEGLITZ
ZEHLENDORF
TEMPELHOF
KÖPENICK
FLUGHAFEN SCHÖNEFELD

Marx-Engels-Platz

Dades útils

HOTELS BERLÍN-OEST: (preus per cambra doble amb bany):

Frauenhotel Artemisia: Brandenburgische Strasse, 18. Tel. 878905. Entre 7.000 i 25.000 ptes. Hotel molt especial perquè només admet dones.
Steiggneberger: Los-Angeles Platz, 1. Entre 21.000 i 32.000 ptes. Gran luxe. Molt cèntric.
Savoy-Hotel: Fasanenstrasse, 9. Tel. 311030. Entre 20.000 i 25.000 ptes. Un dels més antics de Berlín. Va sobreviure a l'última guerra mundial.
Seehof: Liwrzensee-Ufer, 11. Tel 320020. Entre 15.000 i 18.000 ptes. Vista tranquil.la sobre el Lietzensee.
Riehmers Hofgarten: Yorkstrasse, 83. Tel. 781011. Entre 10.000 i 13.000 ptes. Prop de Tempelhof, és una casa típica berlinesa d'època.
Econtel: Sömmerringtrase, 24. Tel. 344001. Sobre les 9.500 ptes. Modern. Prop de Charlottenburg.
Regina Hotel: Kurfürsrtendamm, 37. Tel. 8815031. Des de les 5.000 ptes. antic, però confortable i supercèntric.

HOTELS A BERLÍN EST:

Grand Hotel: Friedrichstrasse, 158. Tel. 20923253. A partir de 25.000 ptes. Màxim confort. Gran luxe.
Palasthotel: Karl-Liebknecht-Strasse, 5. Tel. 2410. des de 20.000 ptes. Al costat de l'Alexanderplatz i del famós pirulí televisiu de 360 mts. d'alçada (amb restaurant als 200 mts).

CÀMPINGS:

Kohlhasernbrück: (a la vora del llac Griebnitz). Neues Kreis/Ecke. Stubenrauchstrasse. Obert de l'1/IV al 30/IX.
Kladow: Krampnitzer Weg 111-117. Obert tot l'any.

fer-ne una mena d'*aparador* permanent de l'abundància i l'èxit del sistema capitalista. Per al turista consumidor. Berlín és el paradís. Tan sols en el Kurfürstendamm, amb els seus 3'5 quilòmetres de llarg, hi ha més de mil botigues de tota mena. Per als histèrics de la compra, un bombó: a les Wittenbergplatz hi ha l'anomenat "KaDeVe". un del grans magatzems comercials més enormes del món, amb més de 43.000 metres quadrats d'exposició. Tot Berlín, de fet, és un gran magatzem. Era la pica capitalista clavada al cor dels comunistes i això és nota pertot arreu, a Steglitz, la zona per a vianants coberta a Wilmersdorferstrasse, el Centre de Tegel. a Müllerstrasse, a Karl-Marx-Strasse o a la part vella de Spandau. La proposta indubtable és passejar. Desgastin les soles per Berlín, val la pena. Mentre li prenen el pols a la ciutat poden tastar les salsitxes berlineses, fetes al curry; poden treure el nas per una de les cerveseries, prendre un Persico, un cafè ben negre i una Berliner Weisasse. cervesa clara, l'especialitat de la ciutat. Si tenen més temps i diners, els recomanem un dels plats més exquisits de la gastronomia local berlinesa: la Havel-Aal-Grün, una mena d'anguila del riu Havel feta amb salsa verda.

En aquest sentit cal no oblidar que la xarxa de transport públic berlinès és extensa i cobreix pràcticament tot el territori. Amb autobús, metro (U-Bahn) o amb tren urbà de superfície (S-Bahn) es pot anar a tot arreu, cosa que en una ciutat de distàncies tan enormes com Berlín és imprescindible. Existeixen tota mena de targetes i cartes de descompte (Berlin-Ticket, uns 10 marcs, vàlid per a viatjar 24 hores amb transport públic). En situació de penúria econòmica és particularment interessant traslladar-se amb el tren de superfície. Es el

Berlín ha anat acumulant un fons museístic de primera magnitud.

mitjà més vell i desballestat però ofereix un plaer inigualable: observar amb tranquil.litat Berlín des de les altures. Es una excel.lent talaia per a descobrir les famoses parets decorades que omplen la ciutat. Es tracta de façanes anònimes, mig enderrocades, supervivents dels bombardejos de la guerra, que han estat pintades amb dibuixos gegants que enganyen la vista.

¿I què se n'ha fet, de la nit berlinesa? Doncs com a tot arreu, depèn de les ganes de conèixer coses i gent i dels diners que es tinguin. De nit, Berlín és una ciutat extraordinàriament viva i t'ofereix mil possibilitats d'escollir. Està oberta les vint-i-quatre hores del dia, de fet. Per començar, cal anar a sopar. Podran fer-ho bé, tant en restaurants de renom, al centre, com a les senzilles tavernes de barri. Per una altra banda, l'oferta és amplíssima i, segons els gustos, l'humor i la resistència, es pot triar qualsevol possibilitat. Berlín és una gran metròpoli, tocada per la bogeria de la seva esquizofrènia. Hi ha la programació teatral i concertística, d'alta qualitat (i que ara, amb la facilitat de trànsit a l'Est, permetrà de retre homenatge com cal al Berliner Ensemble, el teatre de Bertolt Brecht). Però també hi ha els teatres, els cafès-concert i els cabarets, de gran tradició. Son interessants el Dollywood (Kurfürstenstrasse, 114), el Chez Nous (Marburger Strasse, 100); New Eden incomptables, de totes menes, mesures i preus. Per als aficionats al *jazz*, un bon lloc és el Quasimodo (Kantstr. 12). Al Salsa domina el *reggae* (Wielandstr. 13). I no oblidem els bevedors de cervesa: els recomanem que facin un tomb pel Kudorf (entrada per la Joanchimsthaler Strasse) o per la Sperlingegasse (Lietzenburger Strasse, 15) dos enormes conglomerats subterranis de tavernes especialitzades en cervesa.

I bé, que ningú s'espanti, que tot seguit parlem de la cosa estrictament cultural. Pel que fa als teatres i sales de concerts i representacions, els n'estalviem la llista detallada. No cal dir que sigui quina sigui l'època de l'any que visqui el viatger, hi trobarà algun esdeveniment d'importància. La temporada cultural dura tot l'any (en fem cinc cèntims a la fitxa final). Certàmens i festivals se succeeixen sense aturador. Al maig, per exemple, hi ha els festivals de teatre; a la tardor hi ha el festival del cinema; al novembre el festival de *jazz*, etc. L'Opera de Berlín o l'Orquestra Filharmònica estan sempre al primer pla; grups de *rock* i *jazz* ofereixen concerts al Centre ICC, a la Deutschlandhalle o a la mateixa Filharmònica. L'Oficina de Turisme de Berlín envia qualsevol mena d'informació a tothom que la demani, sobre els esdeveniments culturals més importants.

I no oblidem els museus. Berlín, per les característiques de la seva evolució al llarg del temps, ha anat acumulant un fons museístic de primera magnitud. Fem una mica de memòria: ja a partir del 1470, els electors de Brandenburg van fixar-hi la residència oficial; del 1701 endavant, Berlín va esdevenir la capital del regne de Prússia. Els seus reis van donar cara i ulls al Berlín de l'actualitat: van construir gairebé tots els palaus, els monuments commemoratius, van fer-hi els parcs, les grans avingudes... El 1871 es va convertir en la primera capital del Reich alemany; el 1918 va proclamar-s'hi la República alemanya, després va ser la capital del III Reich hitlerià, i finalment, perduda la guerra, va ser repartida i físicament dividida com tots sabem. Això fins a l'actualitat, que no sabem on ens durà. Això fa, doncs, que la llista de museus d'alta qualitat, tant d'interès local com general, sigui llarga. Ens referirem, perquè no

A l'Est s'ha optat per reconstruir i mantenir l'aspecte històric. DOMENEC UMBERT

sigui dit, a una de les joies del fons artístic berlinès: el bust de la reina Nefertiti, exposat al Museu d'Art Egipci (Schlosstrasse 70, davant del castell). ¿Han sentit parlar de la síndrome de Stendhal? Doncs vagi amb compte perquè si la munió de japonesos que l'envolta tothora els permet de fer-li una miradeta, els atraparà sense remei. A la reina li falta un ull, però tant se val, els ho garanteixo.

¿I a l'Est? ¿O potser cal dir l'ex-Est? Abans que res cal avisar que, si no ha canviat la legislació al moment d'aparèixer aquest article, els visats de visita turística a Berlín Oriental són per a vint-i quatre hores i s'acaben a les dotze de la nit. Així doncs, com la Ventafocs, quan toquin les dotze campanades, cap a casa. Amb tot, els recomanem dues tavernes simpàtiques, la Zurletzten Instanz (Waisenstr, 14) i la Clärchens Ballhaus (Auguststr, 24). ¿Qui no ha sentit parlar de l'avinguda Unter den Linden, l'avinguda entre els til.lers? Antigament travessava Berlín de cap a cap, d'Est a Oest. El mur va partir-la en dos i avui en dia, la part occidental es diu carrer del 17 de juny. L'antiga avinguda ha esdevingut un símbol del que ha estat la vida berlinesa dels darrers 45 anys. A l'Oest, renovada a fons, plena d'edificis nous i lluents; a l'Est, s'ha optat per reconstruir i mantenir l'antic aspecte històric. El que no els recomanem és que vagin a l'Alexanderplatz després d'haver llegit el llibre d'Alfred Döblin *Berlin Alexanderplatz*. De la plaça berlinesa dels anys trenta sí que no en queda res, avui dia és una plaça grandiosa, moderna, sense trànsit, amb el gran hotel Stadt Berlon, el gran magatzem Centrum, la Casa del Mestre i un palau de congressos. La torre de la televisió de Berlín Est sobresurt per damunt de les teulades de la ciutat. Ja n'hem esmentat els 365 metres d'alçada, amb un restaurant gairebé al capdamunt que va girant sobre l'eix de la torre. Berlín Est també s'ha de passejar. Conserva tot sovint l'aire de l'antiga ciutat i en molts punts encara està fins i tot per reconstruir. De teatres, museus i edificis especials i recomanables, tants com en vulguin. No ens podem estar, però, de recordar que a la Bertolt-Brecht-Platz, hi ha el famós Berliner Ensemble, el teatre de Bertolt Brecht. També es pot esmentar L'Opera Nacional Alemanya (Unter den Linden 7) o el cabaret Distel (Friedrichstrasse 101). Dels museus, el més conegut és el Pergamon Museum, considerat com el millor del món en Arquitectura. Només per veure la reconstrucció que hi tenen feta d'un carrer sencer de l'antiga Babilònia, ja val la pena d'anar-hi. Està situat a l'anomenada Illa dels Museus, a l'esquerra de la Marx-Engels-Platz i del pont Monbijou. A part d'això, un lloc superagradable per fer una excursió a Berlín Oriental és el llac Müggel.

Lluís Anton Baulenas

Alguns esdeveniments interessants (juliol/agost/setembre)

Juliol:
-Concerts d'estiu a la Capella Eosander del castell de Charlotenbrug (diaris).
-Concerts d'instruments de vent en el castell de caça de Grunewald (diumenges alterns).
-Somni berlinès d'una nit d'estiu (festival d'arts vàries, juliol/agost).
-*La Bohème* de Puccini, Deutsche Oper Berlin.
-Jornades de Bach, cicle de concerts (del 2 al 8).
-Festa popular germano-americana (27/VII-15/VIII).

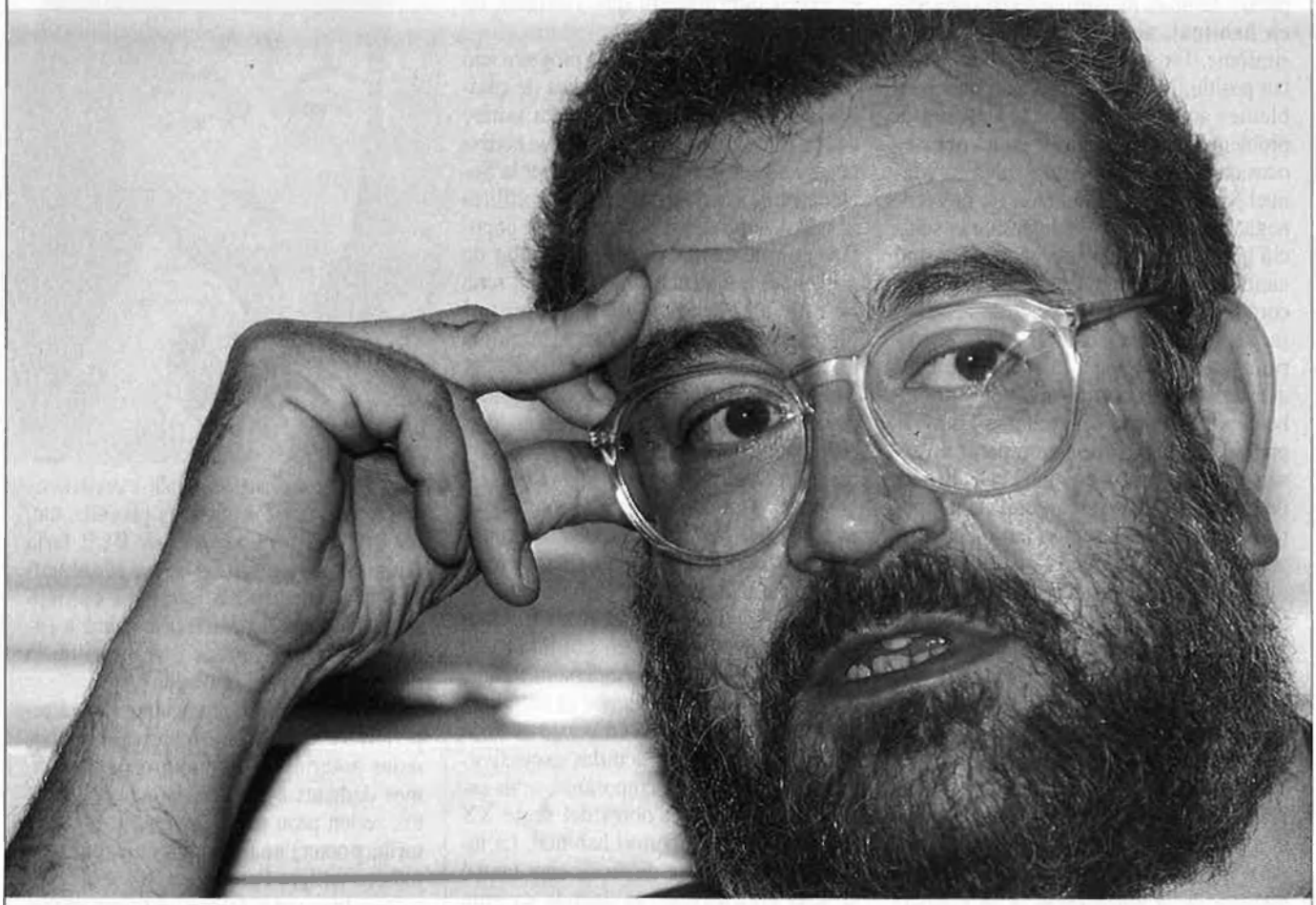
Agost:
-Els déus de l'Himàlaia, exposició repartida entre el museu d'art hindú i el d'etnografia. Tot el mes.
-Festa del barri de Kreuzberg (a la Katzbachstrase, del 24 d'agost el 9 de setembre).
-Festa de la fantasia (prestidigitació a la Los Angeles Platz del 24 d'agost al 2 de setembre).

Setembre:
-40 Festival berlinès d'arts vàries.
-Festa d'octubre berlinesa (Oktoberfest, del 14 de setembre al 14 d'octubre).
-Rally d'automòbils Berlín-Praga (del 28 al 30).
-Marató de Berlín (el dia 30).

DOS LLIBRES
Berlín-Alexanderplatz, d'Alfred Doblin.
Una princesa a Berlín, d'Arthur R. G. Solmssen.

"Sempre he estat al món de la música"

Manuel Muñoz (Múrcia, 1952), ex-delegat d'*El País* a València i melòman, ocupa des de principis d'any la direcció del Palau de la Música, l'auditori més important que hi ha actualment al País Valencià.

"Estic en la direcció del Palau per la meua afició a la música". RAFA GIL

Des de la inauguració, el 5 d'abril de 1987, el Palau de la Música s'ha constituït en una de les principals atraccions de la vida cultural valenciana. Construït per un dels màxims especialistes en construcció d'auditoris, l'arquitecte sevillà José María García Paredes, mort el 7 de febrer passat, el Palau és el llegat més destacable de Ricard Pérez Casado, l'alcalde que va inciar la transformació integral del vell llit del Túria. Per les seues sales han passat ja les principals figures i formacions orquestrals del món de la música clàssica. Aquesta brillant trajectòria sembla enfosquida, però, per algunes deficiències infrastructurals que es manifesten, sobretot, quan arriba l'estiu i el sol d'agost sobre la cúpula de cristall de l'edifici crea allò que alguns denominen l'*efecte hivernacle,* i converteix el Palau en un forn. Per això, els més maliciosos anomenen aquest sumptuós edifici el *Microones.*

Després de la tragicòmica dimissió del professor Conejero com a director del Palau a principis d'any, va ocupar el càrrec el periodista Manuel Munoz, un melòman reconegut que havia estat delegat d' *El País* a València durant vuit anys.

Manuel Munoz, nascut a Múrcia l'any 1952, és un home profundament arrelat al País Valencià, fins al punt d'haver pogut arribar a parlar valencià amb accent de la Vall d'Albaida en menys de deu anys. Ben considerat pels sectors progressistes de la ciutat, però sospitós per a la dreta tradicional valenciana, Manuel Munoz té dos reptes fonamentals com a director del Palau: mantenir l'excel.lent nivell de programació i solucionar els problemes d'infrastructura d'un dels principals auditoris moderns d'Europa. De tot això, n'hem parlat al seu despatx del Palau.

—¿Com es troba vostè, que procedeix del camp professional del periodisme, en un lloc de gestió cultural tan important per a València com és el Palau?

—Estic en la direcció del Pa-

Bona música, mala acústica

En la valoració de l'actual temporada del Palau, i abans d'entrar en una anàlisi sumària de la programació, s'han d'assenyalar dos aspectes que influeixen decisivament en els resultats obtinguts. En primer lloc, la resposta positiva del públic. El *no hi ha entrades* s'ha convertit en habitual, almenys per al repertori simfònic. En segon lloc, i això ja no és tan positiu, la falta de resolució dels problemes acústics en la sala A. Aquests problemes s'han denunciat en nombroses ocasions i des de diferents mitjans. Manuel Muñoz, l'actual director, els ha reconegut. Però no hem d'oblidar que la solució té un cost alt, no sols econòmic, sinó també polític. Assumir la necessitat d'una correcció de l'acústica (excés de reverberació, sobrevaloració dels plans posteriors, etc.) representa el reconeixement que les coses es van fer mal fetes des de bon començament. I no faltaran grups de pressió que deixen de traure partit a l'assumpte. Així doncs, continua la tàctica de l'estruç i s'esgrimeixen arguments tan peregrins com: "si se sentira tan malament, la gent no hi aniria", etc.

D'altra banda, tant amb Manuel Angel Conejero (que va dirigir el Palau durant els dos primers trimestres d'aquesta temporada) com amb Manuel Muñoz, han pogut escoltar-se a València intèrprets i agrupacions d'indiscutible prestigi internacional. Noms com els de Sinoppoli, Metha, Barenboim, Larrocha, Maazel, Penderecki, Hogwood, Haebler, Pogorelich, Richter, Rostropovich, Brown, Rampal o Zimerman, són prou eloquents. I orquestres de la importància de la Philharmonia, Filharmòniques d'Israel, Dresde, Varsòvia, Londres, Rotterdam, Nacional de França, Estatal de l'URSS, Segle XVIII, RTV soviètica –entre d'altres–, han elevat el llistó d'exigència, tant per al públic com per als mateixos músics valencians. Ara ja no es pot tocar aquí com es tocava abans. Simplement perquè una o dues vegades a la setmana, solistes o orquestres de primeríssima categoria van a deixar les coses al seu lloc, és a dir, en el nivell interpretatiu que s'exigeix en qualsevol país civilitzat.

Més tranquil.la ha estat la programació del Palau pel que fa a la música de cambra, encara que n'hi haja hagut també concerts excel.lents. Es veritat que aquesta parcel.la es troba ben coberta per la Sociedad Filharmónica, que també utilitza la sala A del Palau, i amb preus tan populars com aquest. Però la necessitat de *fer-se soci* frena encara molta gent, i seria bo estimular l'audició de partitures que representen, d'alguna manera, la quinta essència de la nostra tradició musical.

Les obres simfònico-corals i els recitals de cant no s'han oblidat: l'*Oratori de Nadal* (Bach), *El Mesises* (Handel), el *Rèquiem alemany* (Brahms), la *Passió segons sant Mateu* (Bach), la *Gran Missa en do menor* (Mozart), *Vuitena Simfonia* (Mahler), *Novena simfonia* (Beethoven), recitals de Montserrat Caballé, Josep Carreras, Teresa Berganza, Paata Burchuladze (aquests quatre en col.laboració amb Musica 92), June Anderson, Renata Scotto, etc. S'ha donat també el segon acte del *Tristany i Isolda*, en versió de concert. Tampoc s'ha descuidat excessivament la música contemporània, amb estrenes o audicions d'obres del segle XX poc usuals en el repertori habitual. La insistència en aquesta direcció, com també la seua organització, és deguda en gran part a l'Àrea de Música de l'IVAECM.

Des de la inauguració de l'orgue hi ha hagut bastants sessions dedicades a aquest instrument, i s'ha continuat amb la política –ja iniciada en temporades anteriors– de concerts, festivals i certàmens de bandes, cors, orquestres juvenils, etc. Pel que fa a les audicions de BUP, faria falta una major agilitat per a la sol.licitud d'entrades (els telèfons es col.lapsen), i un estudi més seriós quant a l'adequació (en quantitat i qualitat) de la programació que s'hi oferta.

Convé assenyalar, per acabar, que el repertori s'està ampliant respecte a temporades anteriors. Els nombrosos programes dedicats a Mahler, Bruckner i Bartók serien prou per a corroborar-ho. Faltaria, potser, una major dedicació a la música antiga. Perquè no sols estan per a descobrir certes facetes dels tres últims segles. Abans del XVIII també es va fer música. I seria bo per a tots poder conèixer-la en directe.

Rosa Solà

---

lau no per haver treballat com a periodista, sinó per la meua afició a la música. Tinc una formació musical prou completa perquè vaig estudiar uns quants anys de violí i també vaig fer cant. A més, he estat sempre un bon col.leccionista de discos. Encara que no tenia experiència en gestió cultural, vaig treballar durant vuit anys en un lloc de certa responsabilitat com a delegat d'*El País* ací a València. En tot cas, no crec que la gestió del Palau tinga per què ser complicada. Es tracta en realitat de saber col.locar els diners on penses que podrien anar millor i de prendre decisions. En canviar de professió no m'he sentit estrany, perquè d'alguna manera sempre havia format part d'aquest món de la música i ací em trobe a gust.

—En un principi, alguns sectors polítics i informatius de la ciutat van manifestar certes reticències al seu nomenament, a causa de certes afinitats amb postures nacionalistes d'esquerra que se li atribueixen. ¿S'han superat els recels inicials?

—Em va sorpendre molt, durant els primers dies del meu nomenament, que des d'algun mitjà de comunicació m'atribuïren fama de ser una persona conflictiva. No tinc consciència d'haver estat mai una persona que cause problemes. He fet simplement el meu ofici com a periodista independent intentant mantenir unes postures que em semblaven correctes. Van arribar fins i tot a insinuar que amb el meu nomenament els contactes amb els Països Catalans serien més estrets. La qual cosa em sembla absurda. Després, s'ha de-

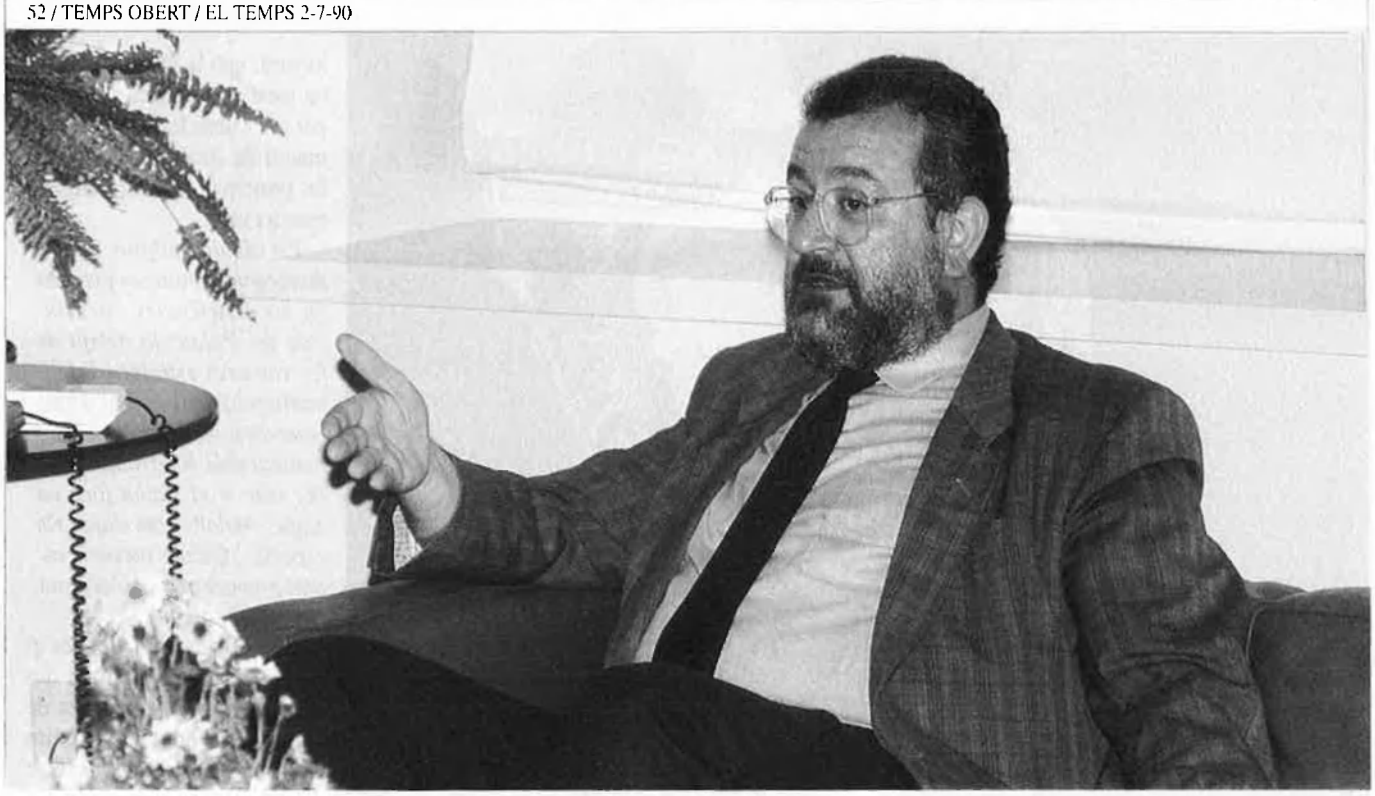
mostrat que la meua gestió no ha estat catastròfica i que ara per ara estem fent una programació de qualitat que inclou les principals figures i orquestres del món.

—En alguns mitjans de comunicació continuen insistint en les deficiències estructurals del Palau: la neteja de les vidrieres exteriors, la climatització del vestíbul, la incomoditat de les butaques, la humitat dels soterranis. Sembla com si el Palau fóra un edifici malalt, com diuen els experts. ¿Quines mesures estant prenent per a solucionar aquests problemes?

—El problema més greu és el de la calor en el vestíbul durant determinades èpoques de l'any. Els tendals que tenim previstos per a reduir l'efecte del sol sobre el vidre de la cúpula no es van fer en un primer moment per raons pressupostàries. Des del meu punt de vista s'han fet inversions, com la de l'orquestra, que no eren prioritàries i que després s'ha demostrat que no servien per a res. En tot cas, calcule que molt prompte, possiblement durant l'estiu, els tendals ja estaran col.locats.

—¿I les butaques? Sembla que "Música 92" podria col.laborar econòmicament en la renovació...

—"Música 92" ajudarà en la col.locació dels tendals. Canviar les butaques, però, es una qüestió més delicada perquè qualsevol modificació té repercussions en l'acústica pròpia de les sales. És un tema que ha de ser estudiat per especialistes. Recentment he parlat amb el gabinet d'arquitectes de García Paredes, el constructor del Palau que com saps va morir fa un parell de mesos, i estan d'acord en la col.locació dels tendals i la introducció d'algunes modificacions parcials sobre el disseny de les butaques per tal de no alterar l'acústica de les sales.

Col.leccionista de discos i meloman, Munoz no estranya la nova professio. RAFA GIL

Tot això està encara en fase d'estudi. Però insistesc, el tema prioritari ara és el de la climatització del vestíbul.

—El Grup Popular de l'Ajuntament de València, a través del seu portaveu, Martín Quirós, ha manifestat que vol controlar les depeses del Palau perquè li semblen excessives. ¿Què en pensa vostè?

—Em sembla una ingenuïtat, perquè el Palau és una dependència més de l'Ajuntament com ho pot ser la Policia Municipal i llavors el seu moviment econòmic, les seves despeses, poden ser perfectament conegudes per qualsevol regidor anant simplement a Intervenció. D'altra banda, el grup socialista, que governa en aquest moment, no té cap problema a deixarlos els comptes. No hi ha cap secret i per això crec que s'ha plantejat la qüestió d'una manera absurda i que respon segurament a interessos polítics.

—¿Quin és en aquest moment el pressupost del Palau?

—El Palau de la Musica costa a l'Ajuntament de València uns 600 milions a l'any, 240 dels quals són per a la programació musical. Enguany, la Generalitat valenciana s'ha compromès a aportar una ajuda al voltant del 50 o 60 milions de pessetes mitjançant "Música 92".

—El projecte de la Generalitat valenciana, "Música 92", pretén situar València com a capital musical d'Europa d'ací a dos anys. ¿Què pensa vostè que pot significar per a la ciutat aquest projecte?

—"Música 92" és un projecte conjuntural per a un període concret d'un any o dos. El que més m'interessa d'aquest projecte és que significarà una aportació econòmica important per a la programació del Palau que podrà millorar d'una manera substancial amb la presència de figures consagrades del panorama internacional. D'altra banda, i encara que no estic vinculat directament al projecte, sé que s'ha previst construir auditoris i fer una programació musical per a tot el País Valencià. Crec que tot el que siga invertir en música, és sens dubte positiu.

—Des del seu punt de vista, ¿quines han estat les figures més destacades de la programació dels cinc mesos que ja porta vostè com a director del Palau?

—Jo destacaria la presència del pianista Sviatoslav Richter, que fou un dels primers artistes que vaig programar, i també els concerts d'Ivo Pogorelich, Mstislav Rostropovich, Paul Kuentz, la soprano Helen Donath, Jean Pierre Rampal i per acabar Krystian Zimerman. També assenyalaria l'acord amb l'Orquestra Nacional perquè oferesca un concert cada trimestre, el primer dels quals fou *La Passió segons San Mateu*, dirigit per Hans Martín Schneidt, que es va celebrar l'abril passat.

—¿I per al futur?

—Amb la mateixa Orquestra Nacional tenim previst el *Rèquiem* de Verdi per a setembre. Tornarà segurament Zubin Metha amb la Filharmònica d'Israel. També està prevista la presència de Carlos Kleiber, Carlo Maria Giulini, la Simfònica de Viena i Guidon Kremer, un dels més importants violinistes actuals. Per al 91 esperem comptar amb la pianista Martha Argerich, Rozhdestvenski, Gustav Leonardt i l'Acadèmia Saint Martin in the Fields.

—Per acabar, ¿té el Palau un públic consolidat?

—Crec que sí. Hi ha un públic majoritari que acudeix als concerts de les grans figures i orquestres de la temporada, però ara estic intentant consolidar un públic molt específic que s'interesse per la música contemporània i pels cicles de música de cambra que estem programant a la sala B i que fins ara estan funcionant molt bé.

Lluc Soler

EL NOSTRE SÍMBOL

EL NOSTRE SERVEI

"la Caixa"
CAIXA DE PENSIONS

El nostre símbol és conegut.
El nostre servei, reconegut: visió de futur,
creació constant de nous productes,
una experiència de 85 anys
i l'atenció més personalitzada
que reben els nostres clients.
Resultat de la formació dels professionals
que atenen les més de 1500 oficines de "la Caixa".
En qüestió de serveis,
és prudent escollir cinc estrelles.

GGK

Fer les Amèriques

Acabat el temps de les fugides i les aventures, els nostres emigrants són, d'uns anys ençà, una elit que busca la millora professional. No han de trobar la fortuna, la tenen assegurada.

Catalunya i el País Valencià no són ni Irlanda ni Armènia sinó més aviat tot el contrari terres d´acollida per a milers d´immigrants. Aquesta és, si més no, la imatge tòpica que s´ajusta a la veritat només en part ja que, si bé és cert que tenim gairebé més d´un milió d´andalusos que viuen al nostre país, també tenim al voltant de 150.000 catalans i valencians a l´exterior, segons una apreciació –que no un cens– de l´administració espanyola feta el 1986. D´aquesta xifra, gairebé 60.000 serien catalans i uns 90.000 valencians. A banda, caldria considerar uns 5.000 balears.

Aquestes xifres poden semblar poc tenint en compte l´enorme massa de persones que van deixar el país després de la guerra civil. Segons fonts de la Generalitat de Catalunya i de la valenciana, "si comptem els de l´exili, la xifra es multiplica, però no sabem per quant, ja que mai no se n'ha fet un cens". Més val tard que mai, i conscients d´aquesta manca les nostres administracions, han iniciat aquest any un recompte que serà el més fiable que s´hagi fet mai ja que els casals i centres culturals valencians i catalans repartits pel món esdevindran una mena d´oficines del cens. També l´administració central en un anuari que sortirà el mes de setembre –però tenint en compte només el cens electoral– elaborarà per primera vegada les xifres de ciutadans de l´estat residents a l´exterior especificant el seu lloc d´origen per cadascun dels països del món.

L´emigració catalano-valenciana i, en molt menor grau, la balear es reparteix principalment per Nord-amèrica i Llatinoamerica i també per Europa. També hi ha nuclis en altres llocs com Àsia (Emirats Àrabs i Xina), Àfrica (Guinea Equatorial) i Austràlia, però són minoritaris en comparació dels que hi ha al món occidental. Xavier Tudela, autor de diversos estudis i llibres sobre la presència catalana en el món, ens explica que les causes econòmiques han fet canviar les destinacions tradicionals dels nostres emigrants, canvi que ha produït una restricció de països. "Abans del 1973 la nostra emigració es dirigia a molts països del món i entre aquests els que anomenem una mica despectivament del Tercer Món. Només cal pensar en quants catalans va acollir Mèxic després de la desfeta de la guerra civil. A partir d´aquella data, amb la crisi del petroli, això canvià simultàniament a les condicions polítiques de l´estat espanyol, conseqüència: l´emigració es converteix en minoritària, d´alta qualificació i busca no fugir sinó projectar-se en la seva professió, per això les destinacions passen a ser els països del primer món, Europa Occidental i Amèrica del Nord". L´etapa iniciada el 1973 és la que continua actualment, hi ha hagut, però, algunes modificacions ja que

darrerament països com Austràlia, que podem considerar del primer món, que han restringit per primera vegada l´entrada d´estrangers. La nostra emigració es caracteritza per no derivar-se de condicions econòmiques inestables sinó, ben al contrari, per una millora d´aquestes condicions, hem arribat a adquirir la capacitat d´exportar enginyers, metges, professors universitaris, arquitectes, i darrerament diplomàtics, traductors i euròcrates. La procedència social d´aquesta emigració és la classe mitjana-alta fet que la diferència de l´emigració de dècades anteriors que era de classe mitjana. Victòria Alfonso, de l´oficina d´ajuda als valencians de l´exterior, afirma que l'emigració valenciana presenta l´especificitat de dedicar-se principalment al comerç, per exemple, un dels mercats més importants de la ciutat de Par´ls és pràcticament valencià".

VALENCIANS I CATALANS

Tot i ser superior el nombre de valencians a l´exterior al de catalans, ens trobem amb més de 80 casals i centres ca-

Els emigrants més brillants

Sense pretendre fer una llista exhaustiva, heus ací una petita mostra dels nostres emigrants que ocupen llocs destacats en diverses parts del món:

Narcís Bonet, músic, director, professor de teoria musical, anàlisi i composició al Conservatori americà de Fontainebleau; Maria Mercè Alabau, economista, segon cap del gabinet del membre espanyol del Tribunal de Comptes de la CEE; Vicenç Altaió, escriptor, membre del Comitè Technique d´Acquisition du Fond regional d´Art Contemporain Midi-Pyrénées de Tolosa.

Rosa Bernedo, traductora i correctora de les Nacions Unides a Nova York; Josep Carid, cap de l´equip de Cooperació Sanitària al Zaire; Joan de Dalmau, enginyer industrial, administració del departament de personal i encarregat dels efectius, l´estructura i planificació de l'agència espacial europea.

Lluís Maria Gonzalez, funcionari internacional, cap del departament de la legislació alimentària i vegetal de la FAO (organització de l' ONU per a l'agricultura i l'alimentació).

Frederic Mayor Zaragoza, bioquímic i actual director general de l' UNESCO; Manuel Ribas, arquitecte i membre de l"International Laboratory of Architecture and Urban design de Milà.

Joan Antoni Samaranch, president del Comitè Olímpic Internacional; Antoni Sabater, doctor enginyer químic, especialista en aliments a l'Organització de les Nacions Unides per al Desenvolupament Industrial.

A.P.

talans –incloent-hi els de l'estat espanyol– i només amb 8 valencians. ¿Com s´explicaria aquesta diferència? Segons Josep Nubiola, director general d´afers institucionals de la Generalitat de Catalunya i coordinador dels casals catalans a l´exterior, "alguns valencians, segons ens han confirmat fonts dels casals catalans, acudeixen als casals catalans amb els quals s´identifiquen". Per la seva banda, Victòria Alfonso diu que "és veritat que encara no hi ha prou associacionisme entre els valencians, però aviat pensem inaugurar diversos centres. La senyora Alfonso ens revela, però, un fet important: "La relació entre emigrants catalans i valencians allà on coincideixen, tant a nivell individual com a nivell d´agrupacions col.lectives és excel.lent i es pot assegurar sense cap mena de dubte que és molt millor que l'existent al país d'origen. Tot s´explica per un motiu. Quan es crea artificiosament la divisió que suposa el blaverisme en l'època de la transició, això no arriba sortosament a l´exterior, de manera que en les relacions catalans-valencians són els aspectes de lligam els que continuen predominant". Les dues administracions coincideixen també a assenyalar que recentment es detecta un fenomen de tornada similar a un degoteig constant, es tracta de membres de l´antiga immigració o dels seus descendents que davant la situació econòmica d´Amèrica Llatina, prefereixen instal.lar-se de nou en el lloc d´on van venir.

¿EMIGRACIÓ POSITIVA?

Massa sovint se sol fer un símil que dóna a entendre que l´emigració és per a un país el mateix que una hemorràgia per a un cos. Segons Xavier Tudela, "un exili massiu i , a més de, la flor i nata del país, és una hemorràgia, ara bé, l´emigració actual té una sèrie de característiques que la converteixen en enormement positiva. D'una banda, no és per molt de temps i l´horitzó sol ser la tornada al país. Amb això guanyem dues coses: es donen a conèixer catalans a l´exterior amb tot el que això suposa per al prestigi i, d' altra banda, aquestes persones adquireixen coneixements i experiències prou interessants que reverteixen al país amb la seva tornada. Però el que pugui ser vàlid en alguns terrenys no ho és en tots, especialment en el cas de la recerca científica, es prou conegut el cas del científic Joan Oró, que va tornar al país amb les millors intencions i va haver de marxar de nou a la NASA, "per manca de possibilitats".

L´emigració també té repercussions polítiques, segons ens ha confirmat un català resident a Argentina durant molts anys, "el fet que la visita del president Pujol a Argentina es convertís en la visita d' un autèntic cap d´estat i el fet de que si algú no conegués ni Catalunya i Argentina, hauria vist un encontre de dos estats sobirans, només és degut al treball dels residents catalans allà i a ningú més ja que l´ambaixada espanyola no va veure amb massa bons ulls el desenvolupament de la visita. A més, en una exposició catalana, també a Buenos Aires, hi havia divuit banderes del nostre país i només una d´espanyola, naturalment imposada". Josep Nubiola no comparteix del tot aquesta visió, "els centres catalans no són *lobbys*. Qui marca la línia política dels catalans de fora és el que passa a Catalunya i aquí s´ha acceptat una constitució i ja no hi ha una actitud radical davant els símbols espanyols que hi havia abans".

Un altre fet que no es pot passar per alt és el de les publicacions i emissions de ràdio fetes pels nostres emigrants. Pel que fa a les publi-

Entrevista a Francesc Granell: "Treballar a Brussel.les és fer-ho al propi país"

Es considera un emigrant, treballant a la comunitat europea?

—No, perquè estic a Brussel.les de dilluns a divendres, però els caps de setmana torno a Barcelona. A més, no he pensat d´estar-m´hi un llarguíssim període de la vida, com era típic dels emigrants que anaven a fer fortuna. La possibilitat de tornar era utòpica per a ells, jo torno cada setmana.

—¿Així la seva estada no és definitiva?

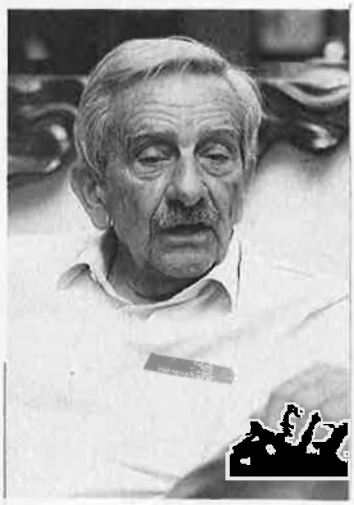
—Sóc director general de desenvolupament de la comissió de les comunitats europees, és només un càrrec per al qual he estat nomenat.

—Té relació amb els altre s catalans que ocupen llocs a les comunitats europees?

—I tant. Ens reunim sovint.

—¿Per damunt de diferències polítiques?

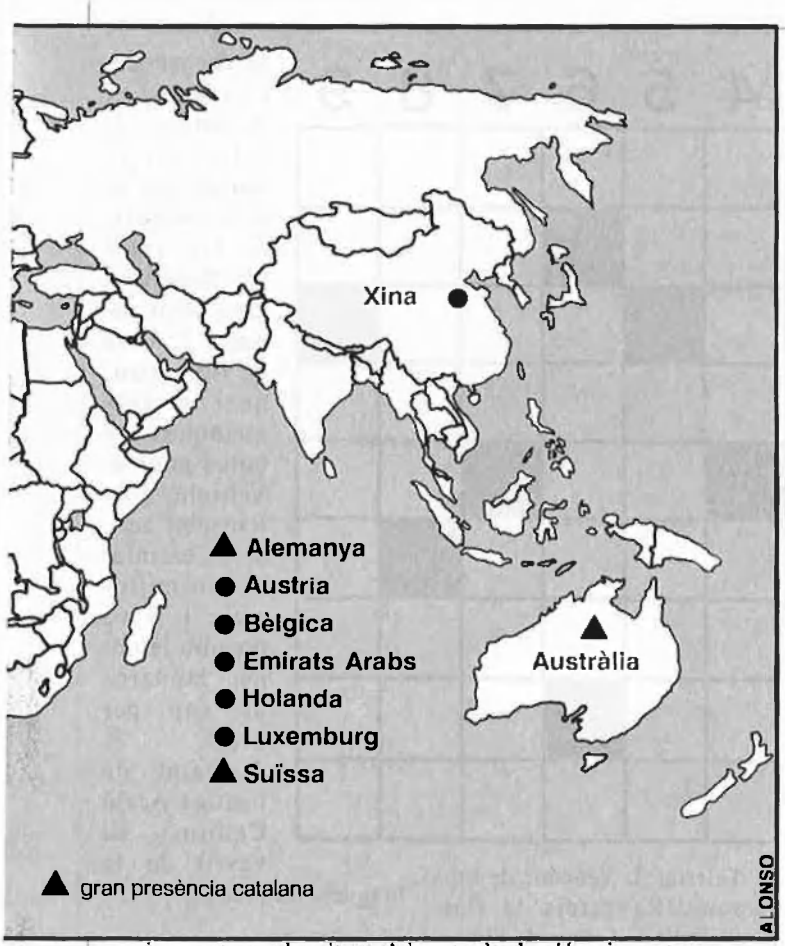
—Absolutament.

—¿Se sent part d'una emigració d´elit?

Alguns ens anomenen així, però jo no m´hi sento. A més, caldria tornar al principi i voldria afegir que amb el nivell actual i amb el ritme d´integració europea, anar a treballar a Brussel.les és com fer-ho al propi país.

A.P.

cacions estem, al voltant del mig centenar, i les emissions de ràdio arriben a la desena d'estacions.

EL COST DE LA IDENTITAT

Falla Valenciana el Turia és una associació de valencians que viuen a Argentina i que, arribat el moment celebren la festivitat de la ciutat. Altres grups promouen igualment diverses activitats folklòriques. De fet, però, hi ha el perill que aquestes manifestacions siguin pura retòrica d'una identitat no sempre ben mantinguda. Segons Josep Nubiola, "la identitat en general es manté, però caldria matisar moltes coses. En l'emigració que porta més temps –diverses generacions– la identitat pot arribar a esdevenir un mer títol sense contingut, això passa quan la naturalesa d'alguns d'aquests centres catalans es transforma i deixen de ser simples llocs de trobada d'emigrants per a convertir-se en clubs que ofereixen serveis a tota la població mentre pagui una quota. Un exemple d'això el tenim en el Centre Català de Caracas, on "l'entrada massiva de veneçolans pot acabar desfent la idiosincràsia del centre". Un fet esperançador és –segons Josep Nubiola– que "darrerament molts descendents de catalans que desconeixien la llengua senten la necessitat de recuperar part dels seus orígens i és possible trobar-se amb la paradoxa que un fill de catalans no parli l'idioma però sí que ho faci el seu fill, el nét de la primera generació que s'hi va instal.lar. De tota manera, el fenomen del manteniment de la identitat és mou massa en el terreny personal per a poder arribar a generalitzar-lo. Per a nosaltres, tan del país són els qui viuen fora com els seus fills que, havent nascut en un altre país, continuen pensant en el dels seus pares". *A. P.*

Entrevista a Josep Font: "És bo que la gent emigri, si després tornen"

Quan va marxar a l'Argentina?

– Doncs l'any 62, quan ja era relativament gran. No vaig fer-ho al 39 i estava ja podrit i fastiguejat d'aguantar tants anys aquell règim, un problema de consciència en definitiva.

—¿I allà a què es va dedicar?

—A tot. A vendre joguines i sobretot a fer de català promovent la nostra cultura amb altres companys, naturalment.

—¿I per què s'ha decidit a tornar ara i no quan va arribar la democràcia?

—Jo, allà vivia bé, però no havia fet una gran fortuna. A banda les meves filles mai havien vingut a l'Argentina, nosaltres volem que vinguessin allà i es van casar aquí i aleshores van voler que jo vingués. Jo no volia, però llavors em van donar una pensió de l'exèrcit i vaig venir aquí.

—¿Sempre s'associa l'emigrant amb el sentiment de l'enyorança?

—Jo no em podia enyorar perquè mentalment estava a Catalunya. Realment sembla estrany, però només es pot comprendre què sent un emigrant quan un emigra.

—L'emigració en principi té un caire negatiu, ¿hi està d'acord?

—Jo crec que es bo que emigri molta gent amb la condició que tornin. Està bé que l'experiència adquirida després s'apliqui aquí i se n'aprèn fora. Ara, també és llàstima que Catalunya tingui tanta gent de vàlua fora.

—¿Quina relació tenia a Argentina amb els valencians i els illencs?

—Individualment, venien molts valencians i mallorquins al centre català. Ara, a nivell col.lectiu, els grups de valencians que jo conec estan totalment al marge. Fins i tot el dia de la desfilada de les nacions van amb la resta de regions espanyoles cosa que catalans i bascos no fem.

—Suposo que amb el pas del temps la identitat es perd.

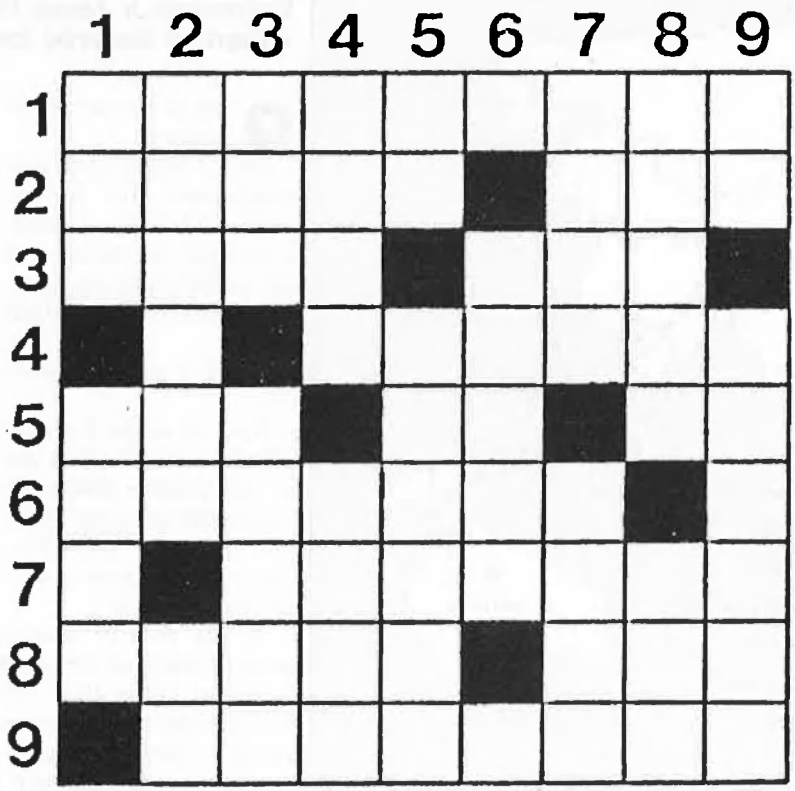
—No sempre. És curiós, però els fills i néts dels primers catalans que van anar a Argentina de classe alta han perdut la llengua, en canvi els de classes més baixes no. Els que van perdre el català ho van fer a consciència creient que així serien més bons argentins. Naturalment és un error, perquè és possible compaginar les dues condicions.

—¿Els catalans influeixen en la vida argentina?

—Sí i molt. Des dels fundadors de la república, l'autor de la lletra de l'himne argentí Lopez i Planes era de mare catalana, fins a polítics actuals del partit radical, passant per enginyers, arquitectes, etc. Al Complejo cultural San Martín –una mena de centre Pompidou de Buenos Aires– hi ha tres sales de Teatre, de les quals dues porten noms d'actors catalans, Cabrera i Casacuberta. L'hospital més important del país es diu Argelich. I en trobaríem molts més, d'exemples. Algun investigador argentí ha arribat a comparar la influència catalana al país amb l'anglosaxona, que no és poca.

Mots barrufats

Per resoldre la majoria dels mots d'aquest encreuat fraseològic cal endevinar la paraula que s'amaga darrere de qualsevol forma del mot escarràs *barrufar*.

Horitzontals: 1. Antimilitarista militant. 2. Es barrufa d'una berruga. Estri del major lladre amb vocació de reforma social de la història. 3. Et deixa els pèls de punta. Preservatiu del guitarrista. 4. Creu. El ministre que més es mira al mirall s'ho diu. 5. Segons els eslògans oficialistes, el vam fer tots, fins i tot els que no hem anat mai a la muntanya. Relativa als humors serosos. Te. 7. Matrícula d'Àustria. Dona amb renéts. 8. Conte. Barrufadòlars dels grocs més rics. 9. Barrufadora de patates.

Verticals: 1. Sant Barrufet, ¿quina hora és? Barrufar la barca enrere. 2. Passiu. Crit d'alerta. 3. Venedor de cupons. Revesteix la llar d'habilitat. 4. País de l'integrisme més carismàtic. Autèntic. 5. Elabora. Barrufa per un dels llebrers. 6. Un romà sol. Presonera. Cinc-cents romans. 7. Arbre de flors blanques o groguenques i baies negres. Vehicle de transport aeri. 8. Va barrufar el seu millor amic i li va prendre la dona. Monarca de cap per avall. 9. Acrònim de l'antiga Acció Catòlica. El vestit de la bragueta més llarga.

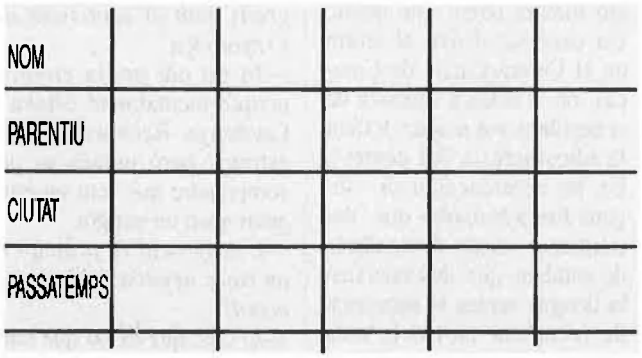
Problema de lògica

El senyor Ramon, el de les criades, té cinc parentes fanàtiques dels passatemps. Cal esbrinar els seus noms, el grau de parentiu que ostenten, la ciutat on viuen i els seus passatemps preferits.

1.- La filla de la germana del senyor Ramon no és addicta als autodefnits, però es diu Rosa.

2.- La Cristina viu a Sóller, però no es la tieta del senyor Ramon.

3.- L'addicta als damerogrames viu a la capital del surrealisme, però no és filla del fill del senyor Ramon.

4.- La dona del fill del senyor Ramon no és l'addicta als damerogrames ni es diu Carme.

5.- A Tortosa els encreuats blancs són els preferits, però no gràcies a Anna.

6.- La mare de la dona del senyor Ramon no és la que té el pis al Call.

7.- Les creuades són un joc facil per a la filla del fill del senyor Ramon, la que no viu a Elx.

8.- La Carme soluciona els problemes de lògica, però no a Girona.

9.- La que viu a Sóller no es diu Mercè, sinó Cristina.

10.- La tieta, que fa autodefinits en hores de lleure, no es diu ni Carme ni Rosa

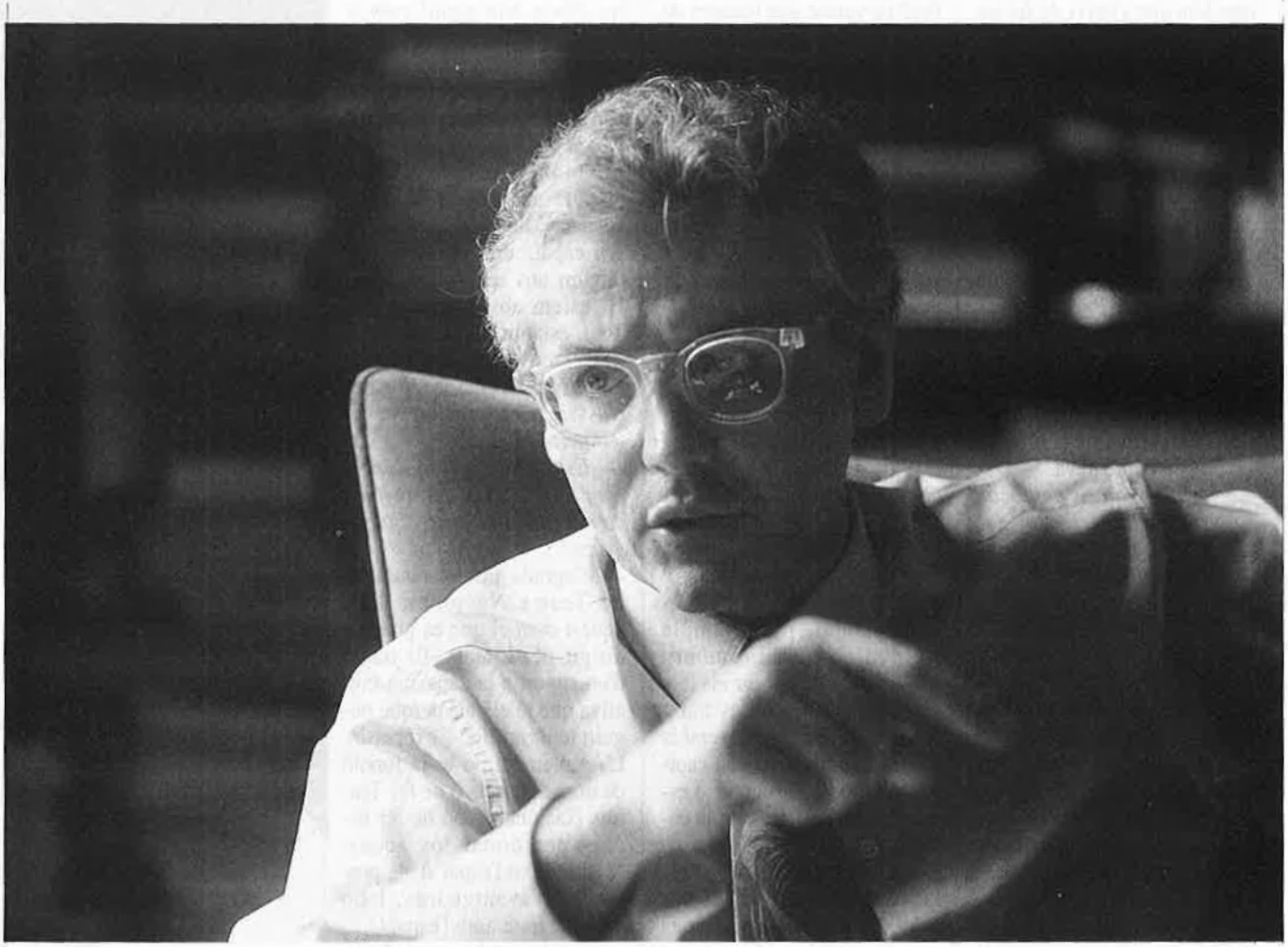
11.- La dona del fill del senyor Ramon es diu Mercè, però no viu ni a Figueres ni a Elx.

Màrius Serra i Anna Genis, d'OLISSIP

Solucions: Mots barrufats.- **Horitzontals**: 1. Pacifista. 2. Opera. Arc. 3. Laca. Pua. 4. T. Narcís. 5. Clm. Pe. Ro. 6. Icorosa. T. 7. A. Beskvia. 8. Relat. Ien. 9. Peladora. **Verticals**: 1. Pol. Clar. 2. Apàtic. Ep. 3. Cec. Moble. 4. Iran. Real. 5. Fa. Aposta. 6. I. Presa. D. 7. Saüc. Avió. 8. Trair. ieR (Rei). 9. Ac. Solana. **Problema de lògica**. Les cinc parentes del senyor Ramon es diuen Rosa, Cristina, Carme, Anna i Mercè. La Rosa és nebodà seva, viu a Figueres i li agraden els damerogrames. La Cristina és la seva néta, viu a Sóller i es delèix per les creuades. La Carme és la temible sogra, viu a Elx i fa molts problemes de lògica com aquest. L'Anna és la tieta, viu a Girona i es dedica a l'autodefinit. La Mercè viu a Tortosa, fa encreuats blancs i té el gallós paper de ser la seva nora. El senyor Ramon no sabem on para.

Mirant un Grec postolímpic

Ferran Macarell, coordinador de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, ha qualificat el Festival d'Estiu Grec'90 com el de la qualitat i la coherència. Mascarell parla dels últims projectes i mira l'any 93 com a data òptima per a fixar el Grec tant en pressupost com en intencions.

"La confiança ens l'ha donada el públic en els últims dos anys". DOMENEC UMBERT

El Festival d'Estiu de Barcelona ha canviat el logo identificatiu. Amèrica Sánchez ha donat una nova imatge al seu predecessor malgrat que algunes veus han dit que no s'havia de trencar amb la línia del faune de Peret. Tot fos, però, tan fàcil de canviar com un faune, perquè, contràriament, el pressupost del Grec 90 es mou amb xifres gairebé similars a les de l'any passat per donar abast a un programa que des de finals de juny a primers d'agost omplirà les nits barcelonines de teatre, música, dansa i òpera, amb una quarantena de representacions de primera fila.

—¿Hem de parlar de bona gestió o de miracles davant d'un pressupost que està per sota dels de l'última edició del Grec?

—Diguem que és un bon model que seria bastant aplicable a moltes altres gestions i que les característiques del país ho demanaran. Ens movem amb el model "trenta-trenta-trenta", a parts iguals entre aportació pública, patronatge i taquillatge. Una altra cosa és que pensi que, malgrat tot, el Festival d'Estiu necessita més recursos. Comparem els quasi 400 milions d'enguany amb Avinyó, Edimburg, o el de Madrid, o el mateix de Tardor de Barcelona, i veurem que estem encara per sota tot i que en traiem un rendiment alt. Per això parlo de model òptim.

—L'aportació municipal, però, es redueix i el pressupost augmenta la revisió de taquillatge. ¿No hi ha molt d'optimisme o molta confiança en un públic sempre sorprenent?

—La confiança, ens l'ha donada el públic en els últims dos anys del Grec. S'ha establert una comunicació amb un públic propi del Grec. Per tant, parlar d'un mínim de noranta-cinc mil entrades, de les cent vint mil places disponibles, ja no és una ironia com els altres anys s'ha demostrat.

—Hi ha concerts amb entra-

des esgotades de fa dies, però també es va anunciar l'anul.lació d'un espectacle de Vassiliev per motius aparentment econòmics...

—No, econòmics, no. Conceptuals. Havíem establert uns acords i a l'últim moment va aparèixer una condició que deia que s'havia de fer en un petit teatre per encabir-hi només cent quaranta persones per representació. Després de tres o quatre dies, arribàvem a cinc-cents espectadors. Per molt extraordinari que pugui ser un Vassiliev, i no hi ha dubte que ho és, considero que no es pot acceptar que es gravi un cost amb aquests condicionants. Però no descartem que en una pròxima edició puguem obtenir uns acords més favorables a les dues parts. En tot cas, la decisió presa entra dins la línia de gestió que comentava.

—El cas és que s'ha tocat sostre amb els cent mil espectadors... I els pressupostos augmentaran inevitablement pels costos de les companyies i la producció general...

—Només queda l'opció de créixer en espai. Enguany són quatre al màxim. No hem de pretendre que es quedi gent sense poder veure els espectacles. Hi haurà d'haver una solució si el Grec demostra que pot continuar creixent.

—¿A l'any 1991?

—No. Jo ho procuraré, però també s'ha de ser conscient de les necessitats que té la ciutat en aquest trienni. Jo crec que el pròxim any podrà haver un gran creixement econòmic. El 1992 serà una edició atípica. Si hi ha Grec, haurà de ser molt especial, per la coincidència amb els Jocs. El Festival Olímpic de les Arts ha de celebrar-se dins aquella època. Haurem de decidir com entra el Grec dins el Festival Olímpic o si s'hi fon per evitar duplicacions. En canvi, crec que a l'edició del 1993 serà quan el Grec haurà d'explicitar tota la seva definició.

—Arribats a 1993, olimpíades llestes, amb el compromís d'una Barcelona que podrà presentar-se a mitges tintes, ¿quin pressupost hauria de ser el d'un Grec òptim?

—No ho sé. Les xifres es poden disparar d'aquí a allà. Però és veritat que haurem de potenciar les manifestacions. Jo crec sincerament que aquesta voluntat s'haurà de veure immediatament en les Festes de la Mercè del mateix 1992. Seran les primeres després dels Jocs Olímpics.

—¿Podria ser també l'oportunitat perquè dins un Festival d'Estiu entressin altres institucions que per ara no hi intervenen?

—Es una de les contradiccions que encara tenim. Puc assegurar que he fet constantment propostes tant al Ministeri de Cultura de Madrid com a la Generalitat de Catalunya. Hem explicat que la majoria de Festivals del món d'aquesta mena tenen una important participació del govern estatal, per exemple Avinyó, o el d'Edimburg igualment, i no cal dir els festivals de teatre que es fan a Madrid. A Barcelona sembla que ni que tinguem una capital cultural, la participació estatal pensa que la ciutat ja camina pel seu compte. I això és un error que hem de superar. Si serà al 1993, o més aviat, no ho sé. La realitat és que fins ara no hi ha hagut respostes positives.

—El Grec manté l'espai B del mercat que ja s'havia anunciat com a tancat. ¿Hi ha un retard en l'operació del Teatre Lliure al Mercat de les Flors?

—Nosaltres, per conveni, tenim l'obligació de cedir l'espai B del Mercat. El Lliure va accedir-hi i hem aprofitat la celebració del Grec perquè les obres del futur teatre Lliure s'iniciaran a la tardor.

—¿I el nou espai C té ja una definició? ¿Carpa o edifici? ¿Dins del recinte del Mercat de les Flors o fora? S'ha parlat d'una instal.lació entre el Mercat i el Paral.lel...

—Ho tenim molt configurat. Puc dir que ens quedarem molt a prop del mateix mercat. Però també estem treballant amb els recursos que aquest nou espai reclama.

—Els espais del Mercat de les Flors han sonat com a ubicacions de diferents iniciatives. Per exemple, les companyies que s'han adherit al Teatre Nacional promogut per Boadella...

—Nosaltres sempre els hem dit que una vegada tinguem l'espai C adequat, pot ser el seu espai, amb el qual mantinguin una relació preferent. Hi estem absolutament d'acord, establir els mecanismes de relació entre els grups i nosaltres. No demanen sales d'assaig sinó un lloc on fer temporada llarga.

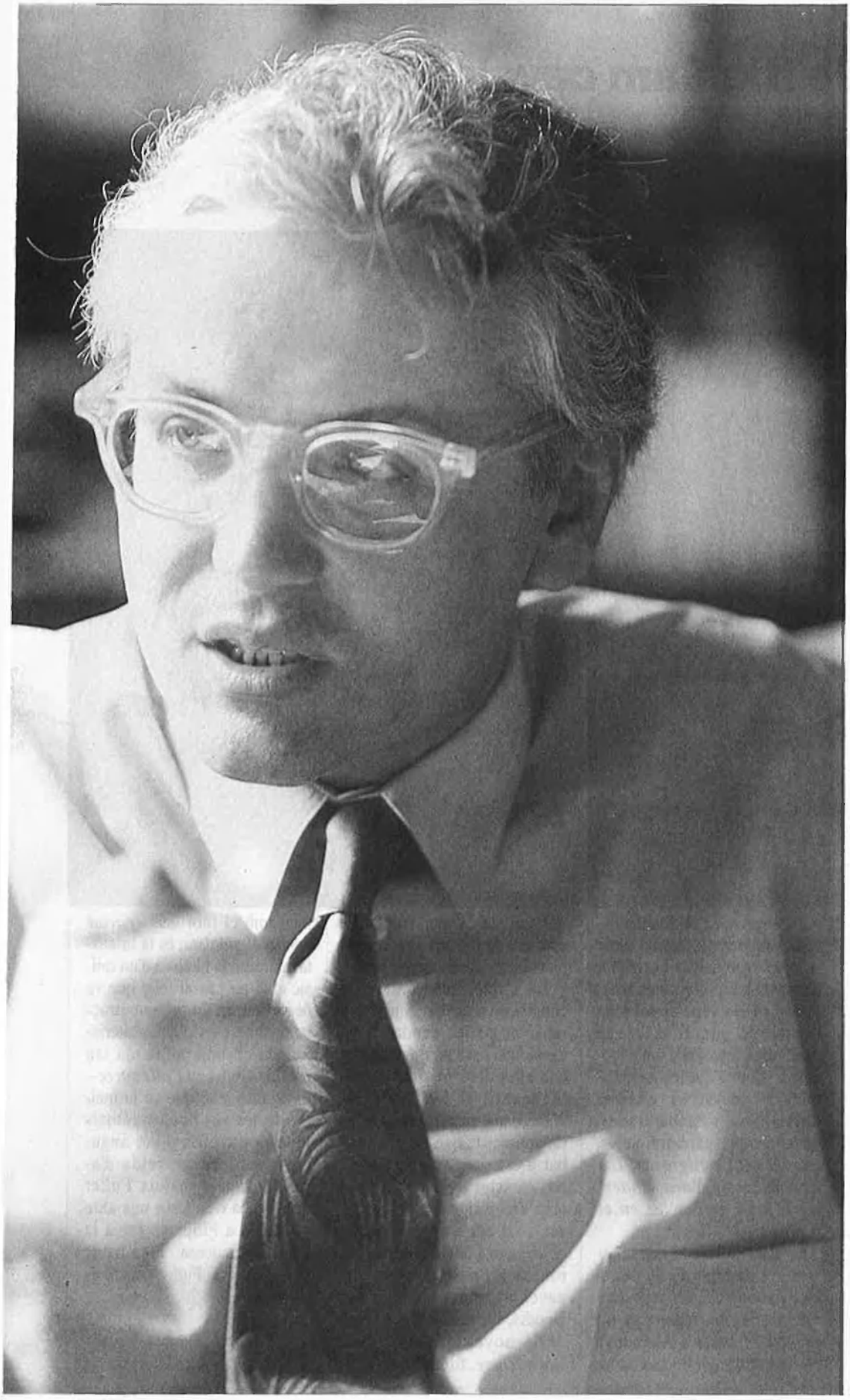
—¿Es pot interpretar, doncs, com un suport al Teatre Nacional promogut per aquests grups?

—M'agrada poc el concepte de Teatre Nacional. Tant aquest com el que es promou dirigit per Flotats. Es tracta d'un suport a la capacitat creativa que té el país perquè puguin tenir un lloc d'expressió. L'Ajuntament no té la funció de donar suports o de fer Teatres Nacionals sinó de fer espais per donar-los accés. Mantindrem l'espai A, la promoció d'avantguarda, i ho completarem amb l'espai C.

—Un altre dels pretendents del Mercat de les Flors ha estat Adolfo Marsillach i la seva intenció de reforçar la presència de les companyies promogudes des de la Direcció General del Ministeri de Cultura...

—Nosaltres demanem que el projecte expressat per Adolfo Marsillach sigui vinculat pel Ministeri de Cultura a través del Mercat de les Flors. Em sembla que el més coherent és que aquestes companyies ocupin un espai i una infrastructura a Barcelona que també sigui aprofitada per les altres produccions que progra-

mem. Per tant, aquesta oferta ha estat ben rebuda i a la vegada impulsada per nosaltres mateixos.

—El final de temporada ha estat el dels rumors sobre la pèrdua de teatres. El Tívoli ha estat l'últim amb la notícia de la venda de l'edifici a un grup comercial francès... ¿Es contemplen aquestes preocupacions des de la seva àrea?

—Sobre el Tívoli, l'Ajuntament pensa que ha de ser un teatre, tot i que com a teatre implica modificacions d'estructura i de seguretat. Si fins ara ha fet de cine, farem el que estigui a les nostres mans perquè no es perdi com a teatre. Fins al moment de la notícia de la venda no hi ha hagut cap projecte presentat. Hi ha hagut un canvi de propietari simplement. La zona és d'equipament i l'Ajuntament pot incidir a fer-la respectar i el que puc dir rotundament és que l'actitud nostra serà la de no deixar perdre el Tivoli com a teatre. I en el cas que el projecte presentat pretengués enderrocar el Tívoli, l'Ajuntament té altres vies per a evitar-ho.

—¿I les veus que s'aixequen dient que l'Ajuntament hauria d'adquirir locals com el Tívoli?

—Haurien d'adreçar-se no només a l'Ajuntament. Totes les institucions poden fer-ho. En tot cas, s'han de veure tots els projectes de remodelatge en els quals l'Ajuntament ja intervé.

—Hem parlat fins al 1993... Em sembla que ens hem oblidat de les eleccions municipals del 1991...

—Es que jo en parlo amb la certesa de qui les guanyarà, és clar...

—¿I aquesta nova legislatura municipal dotaria la ciutat d'un regidor de Cultura, per superar el paper actual de coordinador?

—Jo crec que sí. El més lògic és pensar que serà així.

Andreu Sotorra

CRÍTICA

Little Big Sam cavalca de nou

CINEMA

Calle sin retorno. Sam Fuller. Guió: Jacques Brai, S. Fuller, de la novel.la de David Goodis. Fotografia: Pierre Vargas, Bill Duke. Andréa Ferréol, Bernard Fresson. França/Portugal. 1989.

Diuen que el dol escau a Electra. També es podria dir que l'exili escau a certs directors americans. Per exemple, al desaparegut Joseph Losey. Si no s'hagués exiliat a Europa, és molt probable que aquest fill il.lustre de Wisconsin –és a dir, paisà d'Orson Welles i Nicholas Ray– s'hauria quedat a Hollywood, sense moure's de l'esfera de les modestes produccions de sèrie B dels seus començaments. Però el cas és que se'n va anar, l'esquerra culta europea el va adoptar, i va dirigir pel.lícules importants sobre temes escrits per gent important, com Harold Pinter, Tenesse Williams, Henrik Ibsen i Bertolt Brecht; si hagués tingut més sort hauria afegit Malcolm Lowry i Marcel Proust a la col.lecció...

Però cal afegir, i no necessàriament per amor a la simetria, que l'exili no escau a certs cineastes americans. Per exemple, a Samuel Fuller. Una llegenda des de mitjan dècada dels 50, quan els *Cahiers du Cinéma* el van comparar, no sense fonament, amb Christopher Marlowe, i els nois de la *nouvelle vague* el van adoptar com un dels seus ídols. A Amèrica no li feien molt de cas, el consideraven un simple director de *thrillers* barats, encara que Fuller era tota una personalitat: diminut, extravertit, nerviós, quasi constantment enganxat a un Montecristo del número u, aquest antic reporter criminalista i escriptor de novel.les policíaques tenia –i té– en les venes pura sang de cineasta, que cristal.litza en pel.lícules increïblement vigoroses, alhora que esquemàtiques i excessives, ensems didàctiques i desbaratades, quasi sempre extraordinàries, com *Manos peligrosas*, *La casa de bambú*, *Yuma*, *Underworld USA* o *Una luz en el hampa*.

Es clar, Fuller era massa estrany i independent per a Hollywood i el 1973 va buscar refugi a Europa. *Muerte de un pichón*, filmada a Alemanya amb molt d'enginy i molt pocs mitjans, va revelar cruelment com era de precari aquest trasplantament europeu.

Tot i això, quan tothom el considerava acabat, Fuller va renàixer de les cendres i va tornar a la seva pàtria per rodar una altra obra mestra, ja septuagenari, el 1982, *Perro blanco*, una sorprenent al.legoria antiracista que no s'ha arribat a estrenar a Amèrica pel seu caràcter polèmic. No per això s'ha resignat a desaparèixer, i ara ens arriba *Calle sin retorno*, una pel.lícula francesa rodada a Portugal sobre una novel.la del seu amic David Goodis, un dels genis maleïts de la novel.la negra. Com *Down There*, filmada per Truffaut amb el títol de*Disparad contra el pianista*, és la infausta, extremada història d'un músic amb un passat feliç que va degenerar en un present atroçment funest i violent, materialitzada en una pel.lícula tan notable –hi ha en *Calle sin retorno* més cine que en la meitat de les pel.lícules actuals juntes– com irregular, anguniosament desproveïda d'arrels. Com el mateix Fuller que acaba d'enllestir una altra pel.lícula a Filipines per a la televisió francesa. Tot i haver anat a menys, Fuller encara és molt de Fuller.

José Luis Guarner

DISSENY

L'absència de disseny a TVE

Si el disseny és un element que avui marca diferències, la que hi ha, per exemple, entre TVE i TV3, és, en aquest camp, abissal.

Els trenta anys que les separen haurien de ser, en principi, un avantatge per a la més vella, però encara hi afegeix més diferència. És clar que els fundadors de TVE procedeixen d'abans de l'Era Televisiva, d'una època en la qual el disseny no marcava diferències amb la facilitat d'ara. I això, als de TVE, els costa molt d'aprendre-ho. El disseny no és cosa del seu temps, i ni tan sols les lleis més elementals de la competitivitat els han fet considerar fins ara el reciclatge necessari. Avui hi ha emissions autonòmiques i privades, per exemple, força competitives. TVE, però, des de la seva prepotència, no en fa gens de cas i es dedica, com a màxim, a fer anar estúpidament l'ordinador i a practicar, en definitiva, la filosofia de l'embolica que fa fort.

Tot això ve a tomb perquè la inefable TVE ens ha sorprès molt agradablement amb l'emissió d'una sèrie precedida d'un disseny gràfic xocant. La sèrie es *La forja de un rebelde*, dirigida per Mario Camus, i el responsable dels crèdits, Daniel Gil. Tot i que l'autor de la imatge monumental d'Alianza Editorial ha fet aquí una obra menor, que coincideix amb el màxim que TVE podia admetre, l'aparició setmanal d'una seqüència que omplia la pantalla amb la categoria professional d'un dissenyador de debò ens ha tornat a la realitat, crua i depriment, de la programació habitual a TVE.

¿Què passa a TVE? ¿Per què els equips creatius, de direcció i de producció, no senten la necessitat de posar al dia els rètols i els grafismes, després de l'èxit que això ha significat per a altres empreses del ram, públiques i privades?

Potser és un problema de coordinació. El fet és que RTVE ha tingut diverses oportunitats de col.laborar i patrocinar seminaris de disseny gràfic i de publicitat, a Madrid i a Santander com a mínim. Ens han agraït el nivell de qualitat excel.lent que mantenim en el disseny i la publicitat televisiva, i han confessat el desvetllament a l'empresa d'una consciència participativa en matèries com ara el disseny gràfic i l'art d'anunciar.

Fins ara, però, tot aquest esforç ha estat estèril; no ha fructificat. I pensant-hi, hem hagut d'anar una colla d'anys enrere per tal de trobar un precedent en aquesta situació insòlita que ha provocat el disseny de Daniel Gil, si deixem ara de banda algunes col.laboracions de dissenyadors *Free-lance* a TVE i, sobretot, a TV 2, fetes, però, sota la implacable dictadura d'uns ordinadors desbocats, els quals, malgrat l'espetec de formes canviants i colors estridents, no aconsegueixen dissimular la manca d'inventiva. La sèrie *España, historia inmediata*, dirigida per José Luis Guarner i emesa per TV2 l'any 1983, anava encapçalada per uns crèdits igualment sorprenents, realitzats en aquest cas per un altre dissenyador de fora de la casa, Pelayo Izquierdo, des de Barcelona.

Ja se sap que una flor no fa estiu, ni dues tampoc. I si hem de considerar la lògica imperant a TVE, hem de sospitar que aquesta darrera flor ofrenada per Daniel Gil als funcionaris insensibles de la televisió de l'estat, es marcirà sense pena ni glòria, exactament igual com ho va fer en el seu dia l'anterior ofrena *floral* de Pelayo Izquierdo.

El més desesperant del cas és que tots dos dissenyadors van despatxar l'encàrrec aplicant-hi només correcció, i en cap cas genialitat. Per a ell, repetim-ho, aquestes col.laboracions escadusseres no significaren res extraordinari; una feina com una altra. En canvi, per als assedegats consumidors de disseny a la petita pantalla de la descomunal empresa pública, aquestes dues aparicions –en set anys– han estat com dos oasis al desert. Millor dit, com dos miratges.

Enric Satué

TEATRE

Grec-90: el teatre, de més a més

Cal creure que per al Grec són temps de trànsit. De fet, per mínimament rigorosos, raonablement oracletians, hem d'admetre que tot és en trànsit i malament si en els afers culturals, difícils de subjectar a les lleis físiques, inexorables, algú pensés que està cuinant un menú pels segles dels segles. De tota manera, els moviments i viratges del Grec, els condiments d'aquest habitual sopar d'estiu, tot i contemplar-los des d'una saludable relativitat històrica, semblen predestinats a la controvèrsia.

Ballet de Cristina Hoyos.

Aquest que se n'ha volgut dir Festival d'Estiu de Barcelona es troba, efectivament, en trànsit devers una oferta lluent i plàcida on la música, en les seves múltiples expressions, i les coreografies amb ganxo, assegurin unes nits amables, gratificants, deslliurades de cavil.lacions i amb assemblees cada vegada més multitudinàries de ciutadans a la fresca. I en aquest ordre de preferències, perfectament legítimes, el teatre sembla consolidar-se, no ben bé com un mal necessari, però sí com una disciplina subalterna, clarament complementària.

Inaugurar el Grec-90 amb *Suenos flamencos* del ballet de Cristina Hoyos té tot l'aire d'una afirmació programàtica, la qual, en el seu vessant més positiu, registra la recuperació de la plaça del Rei com a espai de recitals i concerts de petit format, una vegada restablerta, cal suposar, l'adhesió d'un veïnat que havia patit agressions acústiques improcedents, a causa d'un despotisme programador feliçment superat.

Aquesta, però, és una pàgina de teatre i sobre el teatre del Grec hem de dir, doncs, algun mot. El valor d'afegitó, la complementarietat que s'atorga a les manifestacions d'art dramàtic, eradica, per la seva mateixa lògica, el benefici de l'espai a l'aire lliure inherent al *marqueting* de l'operació estiuenca. Ja sé que això pot creure's com un qüestió frívola i, evidentment, menor, però no deixa de ser simptomàtic que no es detecti cap neguit per potenciar escenaris urbans exteriors que, malgrat plantejar deficiències tècniques més o menys importants, atorgarien una major coherència a l'oferta. I bé: només dos dels set espectacles programats –*Maria Estuard* de Schiller i el *Calígula* de Camus– es veuran al recinte del grec; els altres cinc, se situen encofurnats al Mercat de les Flors, repartits entre els espais A i B, amb la qual cosa s'elimina per a molts sectors de públic, habitualment reticents a l'oferta teatral, la quota d'excepcionalitat que té un cicle d'estiu, amb el pretext de veure una comèdia o un tragèdia, és el camuflatge de les ganes de sortir de nit. Ja ho he dit: potser el teatre no és un mal del tot necessari per al Grec, però sí que, en la *filosofia* general programadora, es diria que triomfa la idea que, al teatre, s'hi va a patir. Se'n podria parlar una llarga estona...

La companyia La Infidel, dirigida pel jove Calixto Bieito oferirà a la sala gran del Mercat *Els enamorats* de Goldoni en una versió catalana de Jaume Malendres. Al mateix escenari es veurà una de les parts de l'òpera *Ramayana* –que Avinyó oferirà íntegrament–, amb més de setanta intèrprets en escena, evidentment un dels plats forts del cicle. També a l'espai A es veurà una versió de la shakespeariana *Nit de reis* pel Talleret de Salt que aquesta vegada dirigeix l'alemany Konrad Zschiedrich. La incomoditat i les precarietats de la sala petita del Mercat, tenen, com a contrapartida, l'interès d'un Genet inèdit –*Ella* – amb quatre actors de Goliardos dirigits per Angel Facio i l'atractiu segur dels canadencs del Théâtre Repère que presentaran un *thriller* titulat *Le Polygraphe* de Robert Lépage i Maria Brassard.

Al Grec, la *Maria Estuard* és un muntatge del Lliure que dirigeix Josep Montanyès i el *Calígula*, una producció de Lope de Vega dirigida per Tamayo.

Joan-Anton Benach

ART

"L'H-art 1990", art per a la ciutat.

Juny. Centre Cultural Tecla Sala. L'Hospitalet.

L'Hospitalet de Llobregat, una població perifèrica de Barcelona, urbanament caòtica, sociològicament intensa i considerada estadísticament la tercera ciutat de l'estat, ha estat capaç de generar "L'H-art", un iniciativa tan vàlida com interessant.

Aquest certamen, que des del 1987 es convoca anualment, té com a pròposit fonamental propiciar un diàleg creatiu entre l'espai urbà i les noves propostes estètiques.

Es tracta d'interrogar sobre allò que és urbanisme, dialogar amb les seves conseqüències, enriquir les seves manifestacions, agredir/amorosir el paisatge urbà, buscar una nova dimensió de la ciutat, oferir als artistes nous escenaris per a treballar... tot això és el que s'ha proposat "L'H-art" en les edicions de 1987, 88 i 89.

L'edició d'enguany recapitula les experiències passades i atura els seus projectes de futur per endegar una reflexió que es farà palesa en una serie de debats i taules rodones que es duran a terme entre final de juny i començament de juliol. Es aquest un punt i seguit per a definir amb més coherència i des de més perspectives el seu futur.

Ciutadans de tota mena i condició són convocats per "L'H-art" en una experiència molt diversa que ens fa entendre que la ciutat no solament es configura de vies de comunicació i de blocs habitables, sinó també de signes d'identitat que li donen personalitat, qualitat i riquesa visual.

No és una paradoxa que una experiència d'aquestes característiques hagi nascut a l'hospitalet de Llobregat, una ciutat a la perifèria barcelonina, que ha viscut les conseqüències més negatives d'un urbanisme especulatiu, gregari en la seva configuració, dispers en els seus barris, i per tant radicalment necessitada d'un enriquiment formal que obri portes noves a la creativitat.

"L'H-art 1990" acull només sis projectes, triats entre els participants de les tres convocatòries anteriors. Francesc Abad, amb "Paisatge & Pròtesi", reconstrueix la memòria estètica mitjançant un rètol, situat sobre una construcció industrial, dins d'un discurs netament conceptual. Joan Duran, amb "Demoes aereos. Inminentem Tempestates", assaja un diàleg entre naturalesa i artifici conjuminant un xiprer de 12 m. d'alçada amb un parallamps Franklin, de 14 m. Gabriel, amb "Resultat general síntesi", combina una construcció de referències tecnomorfes i megalítiques, amb una instal.lació de parabrises de vidre concèntrics i peces de cautxú negre. Anton Roca, amb "Diàleg", cerca una conciliació entre les formes dures dels blocs de pedra i les formes blanes de la sorra i la terra. Un neó blau i el so de l'aigua com a remor, donen un alt grau de refinament a aquesta instal.lació. Conxa Jérez i José Iges, amb "Trànsit de desigs (Media interferències 2)", transporten el so i la veu a les instal.lacions de deu parelles de semàfors que emeten missatges poètics, missatges megafònics amb gran misteri. Mercè Batallé i Chus Garcia, amb "Gespa enrotllada", creen un autèntic artefacte ecològico-urbà que bobina en un gran cilindre una llarga catifa de gespa.

Entorn de la Tecla Sala, una gran nau industrial recuperada per a la cultura, s'han plantat aquestes sis propostes –amb el suport de l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat, l'Olimpíada Cultural i altres institucions públiques i/o financeres– que, ara com ara, ens demostren que l'art contemporani, integrat a l'espai urbà, té propostes importants per a formular.

Si Barcelona amb les seves propostes de places dures i escultura contemporània ha estat molt més formalista, a la manera de Dublín o Münster i ha encomanat a grans artistes a realitzar unes peces *in situ*, és a dir, a pensar i a treballar per a la ciutat.

Daniel Giralt-Miracle

DISCOS

Una fluixa versió analògica

És aquest l'exemple, pèssim exemple, del que pot ser un *remake* digital d'una gravació analògica (ADD). Per tal d'abaratir el preu del CD, s'acudeix a un *master* deficient. La gravació posterior –digitalitzada–, n'ix plena de sorolls de fons, cosa que n'impedeix una bona audició. I l'objectiu que creiem fonamental per a la casa discogràfica, oferir un preu que s'acoste a les possibilitats econòmiques de la massa, no justifica o no ha de justificar la pobra qualitat d'aquest CD. Ens referim a la versió que del concert núm. 1 per a piano i orquestra de Johannes Brahms fan el llegendari pianista Rudolf Serkin, el director George Szell i la Cleveland Orchestra.

A més dels sorrolls de fons, és penós observar també que els instruments de registre mig greu i greu, com els violoncels i els contrabaixos de l'orquestra, a penes si es poden escoltar amb finesa i claredat, ja que la major part de les vegades se sent com un eco confús *sottovoce*. Els violins, d'altra banda, tenen una sonoritat mat. Hi ha, a més, un altre factor tècnic negatiu: el piano s'escolta en primer pla, mentre que l'orquestra (probablement a causa de la col.locació dels micròfons durant la gravació real, feta el 1968) se sent en la llunyania; amb la qual cosa el diàleg solista-orquèstra queda distorsionat, i, en el *mezzoforte* i *piano*, l'instrument solista sembla no tenir interlocutor. Durant els passatges *forte* o *fortissimo*, en canvi, s'acumulen les veus orquestrals i produeixen un so obscur, i, si se'ns permet l'expressió, una certa arítimia.

Pel que fa al pianista, hem de dir que no és el Rudolf Serkin antològic del Concert núm. 20 per piano i orquestra de Mozart, també acompanyat a la direcció per Szell; però potser és un dels pocs aspectes dignes d'aquesta gravació. Manté, en aquesta versió, el mateix geni interpretatiu, però el fraseig és molt més nítid en el Mozart de l'esmentat concert.

Les interpretacions que Szell fa d'aquest concert són famoses per la seua durada. Recordem, per exemple, la gravació que va fer amb el pianista Clifford Curzon, on només el

tempo tranquil de l'*adagio*, ja és tres minuts més llarg que altres versions existents al mercat.

L'orquestra, per la seua part, està en perfecta sintonia amb la mediocritat de la gravació: tan sols el segon moviment aconsegueix tenir una elegància i un cert lirisme, d'alguna vàlua.

I, per acabar, és lamentable que la coberta no continga les mínimes nocions orientatives, de caràcter cultural, a propòsit d'aquesta obra: no s'especifica ni la tonalitat en què fou escrita, *re* menor, –com el concert núm. 20 de Mozart adés esmentat–, ni tampoc el número d'*Opus* (Opus 15).

Paco Bueno

MÚSICA

Grandiloqüència interpretativa

(Orquestra Filharmònica d'Oslo. Palau de la Música, dissabte, 2 de juny de 1990, 19.30 hores).

El concert ofert per l'Orquestra Filharmònica d'Oslo fou gradiloqüent, tant des del punt de vista de les obres elegides (particularment la cinquena Simfonia de Xostakòvitx) com, de la direcció i la interpretació.

Així, la primera de les obres seleccionades, la *Simfonia del Mare*, Op, 97, del compositro norueg Knut Nystedt, ja tingué un *finale* apoteòsic, afermat per la sonoritat de l'abundant percussió (xilòfons, caixa, gong, timbals, etc.), celesta i piano, aquest últim concebut amb un valor tímbric afegit a la percussió, i no amb un caràcter melòdic.

La segona de les obres interpretades constituí el moment més destacat del concert. En

tots els sentits. En primer lloc, la versió que ens oferiren del doble concert per a violí i violoncel, Op. 102, de Johannes Brahms, fou pomposa, grandiloqüent, i molt allunyada de l'autèntic Brahms, molt més líric, segons la nostra opinió. A causa de la *terribilità* sonora de l'orquestra, s'aconseguí silenciar la violoncel.lista solista durant els *tutti*. Cal dir també que Anne Britt Saeving Ardal, la violoncel.lista solista, ens oferí una pobra interpretació: una *cadenza* inicial fosca i amb frases musicals poc clares i definides. Per tal de lluitar amb la silenciadora orquestra (alerta: *lluitar*, no *dialogar*), colpejà en diverses ocasions amb l'arc la caixa de ressonància de l'instrument, cosa que produí un efecte sonor de poc gust, des del punt de vista estètic.

Pel que fa al violinista solista, Stig Nilsson, hem de dir que tingué una actuació molt digna, malgrat el trencament d'una corda del seu violí, a poc de l'inici del concert. Aquest és un fet inusual i fortuït, que Nilsson va resoldre paralitzant l'actuació, a diferència d'altres violinistes solistes, els quals permuten el seu violí pel del *concertino*, sense interferir la marxa normal del discurs musical. Això provocà un lleuger rumor "sottovoce" entre els espectadors. Una vegada solucionat el problema, el recital ja no registrà més incidents.

La segona part, en canvi, fou l'anvers de la moneda. Ens semblà prou clar que la Simfonia núm. 5, Op. 47, de Xostakòvitx és una obra de repertori de l'Orquestra Filharmònica d'Oslo, perquè la versió que ens oferiren resultà prou treballada; tant des del punt de vista dels matisos dinàmics com dels agònics. El lirisme aflorà en el *Largo*, 3er. moviment de la simfonia, ben dirigit per la batuta de Mariss Jansons. Durant el darrer moviment, tornà la grandiloqüència interpretativa; però en aquesta ocasió, justificada.

Per acabar, els *bis* foren deliciosos. El director, pensant potser en la ràpida retirada del públic, els oferí sense esperar massa la durada dels aplaudiments per part del públic, emocionat amb la Simfonia de Xostakòvitx.

Paco Bueno

Novetats

Juny **90**

Publicacions de la Generalitat de Catalunya

Els noms de lloc de Catalunya
per Pere Balañà i Abadia
PVP 2.500 ptes. 22×15 cm. Pàg.: 298.

Segona edició, revisada, actualitzada i augmentada. L'objecte d'aquesta monografia és l'estudi dels noms de lloc que corresponen a les capitals municipals catalanes, agrupats per comarques. La recerca s'ha realitzat aplicant-hi una tècnica inèdita a la consideració de cada topònim, a base d'enfocar-lo des de tres angles diferents: la configuració morfològica, l'etimologia i la fixació del significat de cada nom.

Illes ignotes
PVP 1.300 ptes. 24×22 cm. Pàg.: 96.

Presentació d'una mostra del panorama artístic francès dels anys vuitanta, vist a través de la col·lecció del Fons Regional d'Art Contemporani, de l'illa de Còrsega.

El projecte de gestió del centre educatiu
per Jesús Rul
PVP 1.800 ptes. 24×17 cm. Pàg.: 168.

Primer d'una sèrie de llibres concebuts com a eines de gestió dels centres educatius. Presenta, entre d'altres coses, un conjunt de programes tècnico-pedagògics per als professors i pares d'alumnes, per organitzar el govern de les escoles.

Primavera fotogràfica 1990
PVP 2.500 ptes. 24×22 cm. Pàg.: 196.

Publicació que recull l'obra dels artistes participants a l'edició del certamen "Primavera fotogràfica", que enguany celebra la seva cinquena edició.

17 pintors catalans i la Revolució Francesa
PVP 600 ptes. 30×21 cm. Pàg.: 48.

Testimoni imprès de la mostra artística de pintors catalans celebrada a París el maig-juny de 1990, arran de la commemoració dels 200 anys de la Revolució Francesa.

La interrelació en la cultura: art i tecnologia
PVP 600 ptes. 18×12 cm. Pàg.: 168.

Recull de ponències de la primera trobada organitzada per la Comissió Internacional de Difusió de la Cultura Catalana, celebrada a Barcelona el gener de 1988, sobre el tema esmentat al títol.

Dia d'Europa 1989. El Consell d'Europa: una dimensió humana
PVP 700 ptes. 22×21 cm. Pàg.: 54.

Recull de les intervencions a l'acte commemoratiu del Dia d'Europa 1989, que se celebrà a Ripoll, amb el lema "El Consell d'Europa: una dimensió humana".

Els serveis socials a Sabadell: una experiència al Vallès Occidental
per Pilar Porcel i Omar
PVP 700 ptes. 21×15 cm. Pàg.: 70.

Aquest treball, fruit de l'experiència d'una assistent social, examina una etapa de deu anys d'evolució dels serveis socials a la ciutat de Sabadell.

Lesió medul·lar. Què ens cal saber?
Aspayn-Catalunya
PVP 300 ptes. 21×15 cm. Pàg.: 28.

Opuscle de divulgació en què, de forma esquemàtica i amb un llenguatge senzill, es descriu el món del lesionat medul·lar, des del moment en què es produeix la lesió fins a la seva plena integració en la societat. Combina l'experiència mèdica amb la personal dels propis malalts.

Anuari estadístic de Catalunya 1989
PVP 2.500 ptes. 17×25 cm. Pàg.: 768.

L'anuari té per finalitat divulgar la informació estadística d'àmbit català disponible avui dia. Conté 610 taules agrupades en vint camps temàtics diferents, de les quals 162 són a nivell comarcal i la resta pel conjunt de Catalunya i a nivell provincial; en la majoria s'inclou la participació en el conjunt de l'Estat.

Informe al Parlament 1989
per Frederic Rahola, Elies Rogent, Maria J. Arnau i altres
PVP 950 ptes. 23×17 cm. Pàg.: 334.

A través de les pàgines d'aquest document es detecten les preocupacions i els problemes que afecten la societat civil catalana, sovint procedents dels mateixos ciutadans.

Les novetats que figuren en aquest anunci es poden trobar a les llibreries.
Si desitgeu rebre llibres contra reembossament, empleneu la butlleta.

Nombre d'exemplars i títol

Nom i cognoms

Adreça

CP i població Telèfon

Data

Signatura

Generalitat de Catalunya
E. A. del Diari Oficial i de Publicacions
Llibreria

Rambla dels Estudis, 118
08002 Barcelona
Telèfon (93) 302 64 62*

Programa 90/91 de Formació per a la Indústria

Especialització i Reciclatge

En els camps: • Ceràmic • Calcer • Tèxtil. • Moble. • Joguet. • Transformats metàl.lics. • Agroalimentació. • Materials de construcció. • Comerç internacional. • Gestió de la qualitat. • Gestió d'empreses.

Tecnologia/Disseny/Comercialització/Tècniques de gestió

Beques

Convocatòria: 35 Beques
Objectiu: Formació polivalent per a accés a les empresses.
Dirigida: A joves posgraduats amb titulació superior o mitjana.
Duració/Inici: 6 mesos/Octubre del 90.

Diplomes

Convocatòria: 10 Diplomes.
Objectiu: Formació polivalent per a accés a les empreses.
Dirigida: A joves sense treball amb estudis mitjans o superiors.
Duració/Inici: 500/860 hores/Octubre del 90.

Reciclatge

Convocatòria: 8 Cursos
Objectiu: Reciclatge i desenvolupament professional.
Dirigida: Professionals i tècnics de PIMES.
Duració/Inici: 100 hores/Octubre del 90.

Informació:
IMPIVA
Pl. Ajuntament, 6
46002 València
Tel. 351 01 00
Fax 351 40 64
De 9 a 14 h. de dilluns a divendres

Col.laboren:

FONS SOCIAL EUROPEU

VA VIDEO APLI, S.A.

Distribuïdor oficial SONY Divisió professional

SOLUCIONS A LES SEUES APLICACIONS D'ÀUDIO-VÍDEO

NOVES TECNOLOGIES:

• traducció simultània
• vídeo projeccions
• vídeo interactiu
• laboratori d'idiomes

Demane informació sobre
Sr.
Empresa
Carrer
Telèfon
Població

SANDOVAL & GÀMEZ

Abans que res la porta: i davant d'un Guernica fals i multicolor, el Xoko, un home de veritat, d'aquells amics que amb una abraçada et pot estrangular, encara que sigui afectuosament. DOMENEC UMBERT

Pedre's dins d'un altre món

Això és el que passa cada vegada que anem a *L'Atlàntida,* que no és el paradís submarí inventat, sinó la macrodisco que es troba a Sitges, quasi al final de la vila que du el nom del pecat per a alguns, però que és, d'altra banda, un dels centre lúdics més coneguts de la zona catalana a l'hora de la diversió, encara que sigui un divertiment molt marcat pel color rosa, no en va és un dels paradisos de l'estiueix gai del món.

Però *L'Atlàntida* és una altra cosa, allí les coses també estan molt clares, però, d'una altra banda. Allí es lliga molt, encara que l'entrada és cara i les copes estan incloses en el preu d'accés. Els turistes, italians sobretot, són els que més ataquen les noies que, a la fi, acaben amb l'espanyolet de torn, que és qui porta els calés a la butxaca, i se'ls gasta ben a gust, especialment a l'hora de demostrar qui és el mascle de l'assumpte. Abans, a l'Atlàntida s'hi podia sopar, però han fet del menjador un *privé* on pots trobar a tothom. Per això, per sopar, malgrat que l'entorn està més que farcit de llocs excel.lents per ferhi qualsevol àpat, el millor és agafar i anar-se'n cap al Port d'Aiguadolç, on hi ha un grapat de petits restaurants molt acollidors i on es menja bé. I, de tots, n'hi ha un d'especial. Es diu *El Faro* i el porten unes germanes *tope fashion,* una de les quals es diu Rosa, és maca i tranquil.la i fa de *maître* de la casa. Els preus són correctes, les racions abundants, la carta es curta, però no vol dir res, sovint és millor.

Si, a més, un té la sort de trobar **Cosme** i **Totto**, la presortida nocturna ja està més que marcada per la bona sort. Perquè Cosme és un paio, que no gitano, que canta com els àngels tota mena de cançó espanyola i el Totto l'acompanya als bongos. Escoltar-los quan fan la versió flamenca del *Devórame otra vez* és un plaer suprem que se t'emporta sense voler.

Després d'aquest sopar marxós, que es pot prolongar fins a les dues del matí, un ja se'n pot anar cap a *l'Atlàntida,* perquè és l'hora que arriben els Vips. Queda una estona lluny del centre i la carretera és quasi un pecat dels trànsit que hi ha, però val la pena. Es molt recomanable anar-hi serens, especialment perquè l'últim tros és estret i molt complicat de revolts, però, s'hi arriba bé i s'hi aparca millor. Allí el soroll no molesta ningú, especialment els veïns, perquè no n'hi ha, i ja se sap que són els que manen, i molt, en temps d'eleccions.

L'arribada a la *disco* es produeix entre mesures de seguretat extremes. Primer hi ha un control de dos *goril.les* forçuts que piconen amb la mirada. I després, ¡ah, després! després hi ha el Xoko a la porta, tot ben acompanyat d'en Paolo, que són els responsables que tothom pagui, de fer els ulls grossos quan convé i de fer respectar a tothom. No se'ls escapa ningú: ho saben tot, ho veuen tot, més i fins i tot que des dels monitors televisius que es troben al despatx de direcció.

El Xoko, que es diu Albert, té un restaurant a Roda de Berà, però es troba més a gust

aquí, a *L'Atlàntida,* més ajudant el seu amic Martí Farné. que n'és el propietari, i de qui és mà dreta, mà esquerra, ulls i tot el que faci falta. Perquè en Xoko té la virtut de ser amic, i aleshores t'ho dóna tot. o de ser enemic i també aleshores ho pots perdre tot, perquè té un geni i una força que no hi ha qui l'aturi. Per això. més que res, un el té d'amic: no se sap mai el que et pot passar. Després de l'abraçada estranguladora del Xoko, un ja es pot perdre per l'espai que, si més no, és molt singular. Al costat mateix del mar. amb cala privada, o sigui, que si vols i tens vaixell, pots arribar-hi per mar tranquil.lament, amb moltes terrases i *disckjokeys* repartits per les teulades, pistes a l'aire lliure. sala de billar, privat de vidre al pis superior, espais tranquils amb gespa. Hi ha de tot. cossos extraordinaris, homes i dones macos, com disposats a filmar qualsevol anunci en aquell mateix moment, sense cap mena d'additaments.

Aleshores comença el passeig. Com podeu veure per la fotografia, és inútil de poder plasmar tot el que allí passa: l'objectiu no dóna per més. encara que un altre dia esperarem la matinada i, amb la llum del sol us podrem donar una idea més àmplia de com és tot. El sol continua sent el *flash* més potent que s'ha inventat mai.

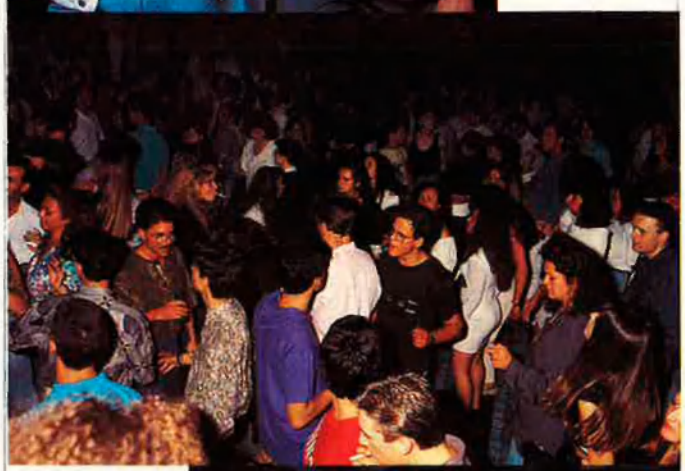
De moment vam trobar **Carles Cardús**, el supercampió de motos, que acaba de guanyar una altra vegada a Iugoslàvia. Hi ho va celebrar a *L'Atlàntida* amb la seva esposa, una noia preciosa que es diu **Silvia Abella**, que és la seva millor companya, perquè viatja sempre amb ell, a la *roulotte,* li cronometra els temps, el controla, el vigila i li cuina, que és una de les febleses del campió. Ells normalment viuen a Sitges, en una urbanització propera on tenen la seu de tots els problemes administratius, ja se sap que això de les motos és com una empresa. La seva casa és un món tranquil, sense sorolls, però malauradament no la poden disfrutar tant com volen, sempre estan viatjant i, sortosament, guanyant.

Carles Cardús amb la seva esposa, la bonica Sílvia Abella. DOMÈNEC UMBERT

En mànigues de camisa, Martí Farré, al costat del dissenyador Jordi Cuesta.

Un aspecte de la pista més gran: hi insistirem.

La nova model Mònica amb el promotor José Maria García Arnalot.

Més enllà van trobar **Martí Farré**, que és el gran senyor de la *disco.* És un tipus enrotllat que es diu que a Barcelona triomfa amb dos jocs ben diferents com son *Fibra Òptica,* seu dels moderns de tota mena que no matinen, i *Barçalles,* (abans Cine Versalles), que l'ha titolat així com un petit homenatge als culés de tota la vida. Té, a més, una agència de models, molt nombrosa, als quals dóna passi lliure a *L'Atlàntida,* on van tots els caps de setmana, que són els dies que obren: a partir del 10 de juliol ja ho faran cada dia.

Martí estava de xarrera amb **Jordi Cuesta**, un dels nou dissenyadors catalans que més ven arreu del món. I que, curiosament, no va estar triat per a formar part de l'expedició catalana que va anar al Japó fa unes poques setmanes. Malgrat que en Jordi és home molt seriós, no va voler comentar-ne res, però no va callar la queixa: té vint punts de venda a Tòquio i catorze a Osaka i ha signat un contracte per a fer la venda dels seus accesoris per tot el Japó. L'home no diu res, no vol criticar, però està molest i somriu, espera no deure el seu triomf a ningú. I així està de feliç.

Després vam trobar **José María García Arnalot**, que és el productor de la sèrie televisiva de la **Vaitiare** que veurem molt aviat a la *tele* nacional. L'home també està més que content perquè té una model nova, que es diu Mònica i surt amb ella la fotografia d'avui, i que serà un *boom.* De moment, ha ja fet alguns anuncis de roba interior i els poden jurar que si no la vol per a ell, doncs per a mi. I vostès dispensin, però jo la vaig veure primer.

Carmen Aranegui, J.C. Martin, Felipe Garin i senyora.

TOTS SOM POPS

Fa ja un bon grapat d'anys La Trinca –quan encara cantaven– van traure un disc que es deia *Tots som pops*. Així es podria titular l'exposició que omple aquests dies algunes de les sales de l'Institut Valencià d'Art Modern o IVAM. Per moviment o fenomen del Pop Art quasi sempre s'ha considerat solament una banda de l'Atlàntic, o siga, els EUA. Ara, a l'IVAM podem contemplar els primitius britànics que a finals dels anys quaranta posaven les bases del Pop. L'exposició, que ha estat coordinada per **James Linwood**, vé de Londres i ha comptat amb la presència el dia la inauguració de Richard Hamilton, figura emblemàtica del pop britànic. Pintor i comissari presidiren la inauguració amb el conseller de cultura, **Antoni Escarré** i la directora de l'IVAM, **Carme Alborch**. Hi eren també els directors del British Council en l'estat espanyol, **Richard Joscelyn** i a València, **Rainer Colgan.**

Antoni Escarré i Richard Hamilton.

També procedents de la capital britànica hi arribaren **Mary Banham**, viuda del famós crític, i **Iwona Blazwick**, especialista de l'Independent Group. Per l'edifici de Guillem de Castro es deixaren veure rostres com el de **Javier Casal**, subdirector del Palau de la Música, i una de les persones amb millor *pedegree* en qüestions musicals en aquest país. **Vicent Garcia Cervera** de la Galeria Val i 30 i **Miquel Navarro** deambulaven per la iconografia pop mentre **Javier Calvo** es delectava amb la música del *juke box*. Carme Alborch, com ja és costum, seductora.

D'un altre signe és l'exposició que **José García Poveda**, més conegut com *El flaco*, presenta al bar *Brillante* de València. Les fotografies que s'anuncien com a "fotoparides" responen a les senyes d'identitat que han fet d'aquest fotògraf un dels personatges més peculiars de la moguda valenciana, ara un tant decaiguda. Amb personatges de la vida política valenciana, *El flaco* ha realitzat una sèrie de fotomuntatges que compten amb el suport literari del periodista **Manuel S. Jardí**. Les fotos, malgrat els seus desitjos d'emprenyar, no deixen de ser simpatics *collages* d'inequívoc sabor camp. Segurament allò més *heavy* de l'expo és l'autoretrat d'*El flaco* a la manera clàssica... D'altra banda, els protagonistes de l'exposició –classe política i periodística– no hi van acudir, a pesar que el Flaco va posar una hora prudent per a la inauguració. Afortunadament, els amics no li foren infidels.

I ara una de romans. No sé si els lectors recordaran que el passat gener es va produir l'enderrocament d'una part del museu Romà de Sagunt. Ara, els seus fons finalment s'han pogut presentar també a la capital saguntina, a la Casa de la Cultura Capellà Pallarés. La inciativa de la Conselleria de Cultura ha comptat amb la col.laboració de la Caixa de Sagunt i dels Caves Marqués d'Estivella. Un enllaç patrocinador que el dia de la inauguració fou felicitat pel conseller de cultura, Antoni Escarré. Per cert, caldrà en una altra ocasió referir-se al *new-look* d'Escarré com a conseller. **Carme Aranegui**, catedràtica d'arqueologia de la Universitat de València i **Emilia Hernández**, directora del Museu Romà, feien l'explicació de la mostra escultòrica. Entre el nombrós públic present es podien veure el cronista **Santiago Bru i Vidal**, el director del museu de Belles Arts de València, **Felipe Garín**, el Síndic de Greuges, **Manuel Girona**, i la directora de Patrimoni Cultural, **Evangelina Rodríguez**, ànima de l'exposició. **Joaquín Lara** ha estat el dissenyador del muntatge de l'exposició, que estarà oberta al llarg dels mesos de juny i juliol.

Josep Sandoval i Carles Gàmez

Javier Casal. A la dreta, José María Poveda, *El flaco*. RAFA GIL

Richard Joscelyn i Iwona Blazwick.

* Per arrancar a córrer
** Ni fred ni calor
*** Es deixa veure bé
**** Al caire de la perfecció
***** Imprescindible

Víctimas del pecado (1950, 92 minuts) d'Emilio Fernández. Amb Ninón Sevilla, Tito Junco, Rodolfo Acosta, Ismael Pérez. Pel.lícula al servei de l'actriu de cabaret Ninón Sevilla, en l'habitual líniea desmesurada i melodramàtica d'Indio Fernández. Recomanable per a qui ha seguit el cicle. TVE2, 17.30 hores. ***

Cocodrilo Dundee (*"Cocodrile" Dundee,* 1986, 92 minuts) de Peter Faiman. Amb Paul Hogan, Linda Kozlowski, Mark Blum, David Culpilli. O, si voleu, *Un bon salvatge a la gran ciutat.* Un dels grans *sleepers* de fa quatre temporades, comèdia d'aventures una mica pocasolta, simpàtica, però limitadíssima. Tele5, 22 hores. **

Aventuras de playa (*Beach Ball*, 1965, 83 minuts) de Lennie Winrib. Amb Edd Byrnes, Chris Noel, Robert Logan, Gale Gilmore. Musical d'ambient estieuenc i jovenil –platja, ball, i parelles– que refresqui possiblement la tarda dels qui no poden tancar el televisor i anar directament a prendre el sol. Tele5, 16.45 hores. **

Dimecres 27

M, el vampiro de Dusseldorf (*M*, 1939, 119 minuts) de Fritz Lang. Amb Peter Lorre, Otto Wernicke, Gustav Gründgens, Theo Lingen. Primera pel.lícula sonora de Fritz Lang, i implacable relat sobre un psicòpata que assassina infants fins a trobar per tribunal tota l'hampa de la ciutat. Impressionant actuació de Peter Lorre. TVE1, 1.00 hores. ****

Quiéreme con música (1956, 89 minuts) de Ignacio F. Iquino. Amb Rosa Carmina, Anita Hallan, Luis Pena, Gustavo Re. Incursió del prolífic Iquino en la comèdia musical. Una novia espera a l'esglesia, mentre el novio se'n va amb una altra noia. Previsible i prescindible. * Antena 3, 19.03 hores.

El asesinato de Trotsky (*The assassination of Trotsky*, Joseph Losey, 1972, 100 minuts) de Joseph Losey. Amb Richard Burton, Alain Delon, Romy Schneyder, Valentina Cortese. No se'n va sortir massa bé Losey en aquesta història sobre les relacions entre Trotski i el seu assassí, però la pel.lícula interessarà als incondicionals del director.Antena 3, 22.00 h.**

Argelia (*Fort Algiers*, 1953, 78 minuts) de Lesley Selander. Amb Yvonne De Carlo, Carlos Thompson, Raymond Burr, Leif Erickson. Aventures colonials al desert, amb Yvonne de Carlo, habitual en produccions d'aquesta índole, fent una mica més atractiva aquesta convencional historieta d'amor i d'acció. TVE2, 17.30 hores. **

Reto a la muerte (*Appointment with danger,* 1949, 89 minuts) de Lewis Allen. Amb Alan Ladd, Phyllis Calvert, Paul Stewart, Jan Sterling. Pel.lícula d'intriga amb un paper a la mida d'Alan Ladd investigant un assassinat, i disposant com a únic testimoni d'una monja. Tele5, 16.45 hores. **

La leyenda de Lylah Clare (*The legend of Lylah Clare*, 1968, 120 minuts) de Robert Aldrich. Amb Kim Novak, Peter Finch, Milton Sezler, Ernest Borgnine. Altre cop el cinema dins el cinema: una actriu desconeguda ha d'encarnar una gran diva despareguda. Kim Novak tornava altre cop *d'entre els morts* per a interpretar aquest misteriós film. Canal 9, 21.35 hores. ***

Dijous 28

Perros de la noche (1985, 84 minuts) de Teo Kofman. Amb Emilio Bardi, Gabriela Flores, Héctor Bidone i Gustavo Belatti. Melodrama de denúncia social, on el món criminal és vist com a conseqüència de la misèria. TVE1, 1.00 hores. **

El ángel está en la cumbre (1958, 86 minuts) de Jesús Pascual. Amb María Cofán, Germán Cobos, Francisco Piquer, Mercedes Monterrey. En plena efervescència dels mundials de futbol, ensopida historieta sobre un ídol nacional que passa uns dies a una clínica i descobreix, amb una infermera, que hi ha altres esports tan interessants o més que el que practica. Antena 3, 19.03 hores. *

El nido (1979, 99 minuts) de Jaime de Armiñán. Amb Héctor Alteiro, Ana Torrent, Luis Politti, Agustín González. Ana Torrent, la nena protagonista de *Cría cuervos* s'havia fet tota una adolescent, i Jaime de Armiñán es va preguntar que passaria si un home madur (excel.lent Héctor Alteiro) s'enamorava d'ella. Un dels millors films d'Armiñán. Canal 9, 16.25 hores. ***

Lluna de paper (*Paper moon*, 1973, 99 minuts) de Peter Bogdanovich. Amb Ryan O'Neal, Tatum O'Neal, Madeline Kahn, i John Hillerman. Simpàtica variant de l'*Alicia* de Wim Wenders ambientada en temps de la depressió per un Bogdanovih que combina la *road movie* amb la pura picaresca,. Encantador tàndem de pare i filla O'Neil. TV3, 21.55 hores. ***

Los días del pasado (1977, 93 minuts) de Mario Camus. Amb Marisol, Antonio Gades, Gustavo Berges, Antonio Iranzo. La parella Marisol-Gades en un melodrama d'ambient rural i rerefons polític (el tema dels *maquis*) realitzat amb més correcció que genialitat per Mario Camus en un moment d'innegable inspiració. Canal 9, 16.25 hores. ***

Divendres 29

Los invitados (1986, 103 minuts) de Víctor Barrera. Amb Lola Flores, Amparo Munoz, Pablo Carbonell, Raul Fraire. Atípica i molt mediocre pel.lícula d´intriga inspirada en un cas verídic, que la realització de Victor Barrera converteix, malgrat la bona factura, en premiosa i mancada d´interès. TVE1, 1.00 hores. *

El león del desierto (*Omar Mukhtar, the lion of the desert*, 1981, 155 minuts) de Moustapha Akkad. Amb Anthony Quinn, Oliver Reed, Rod Steiger, John Gielgud. El mateix director de *Mahoma, el mensajero de Diós*, s'envolta d´un repartiment internacional per a conduir aquesta coproducció anglo-líbia, malauradament massa llarga. Canal 9, 21.35 hores. **

Al otro lado de Brooklyn (*Over the Brooklyn Bridge*, 1984, 105 minuts) de Menahen Golan. Amb Elliot Gould, Margaux Hemingway, Sid Caesar, Shelley Winters. Un repartiment poc corrent per a una pel.lícula tolerable, de tall gairebé costumista, feta amb més simpatia que autèntica eficàcia. Canal 9, 16.25 hores.**

Es quan dormo qui hi veig clar (1988, 90 minuts) de Jordi Cadena. Amb Carlos Pazos i Ona Planas. Una atractiva intrussió cinematogràfica a l´univers foixià, que va decebre els qui esperaven una simple il.lustració del món de Foix. Una de les pel.lícules catalanes més atractives dels darrers anys, per més que decebi certs llicenciats en filologia. TV3, 24.00 h. ***

Un grito en la noche (*A Cry in the Night*, 1956, 75 minuts) de Frank Tuttle. Amb Edmond O´Brien, Brian Donlevy, Natalie Wood, Raymond Burr. Discreta però distreta, aquesta pel.lícula de suspens signada per Frank Tuttle explica l´odissea d´una jove arrencada dels braços del seu promés per un misteriós pretendent. Tele5, 16.45 hores. **

El barbero de Sevilla (1938, 88 minuts) de Benito Perojo. Amb Miguel Ligero, Raquel Rodrigo, Roberto Rey, Estrellita Castro. Coproducció ni mes ni menys que amb l´Alemanya nazi, rodada en estudis berlinesos. Filmada amb poc sentit del cine per Benito Perojo, d´interès evident per als estudiosos de rareses històriques. TVE1, 17.30 hores. **

Dissabte 30

Calle sin salida (*Dead End*, 1937, 93 minuts) de William Wyler. Amb Sylvia Sidney, Joel McCrea, Humphrey Bogart, Wendy Barrie. Estilitzada mostra de film negre de vocació naturalista, sobre la vida a un barri baix novaiorquès, que no amaga el seu origen teatral, i un cert transcendentalisme, però que està entre els millors Wyler dels anys 30. TVE1, 1.00 hores. ***

Fugida a Burma (*Escape to Burma*, 1955, 88 minuts) de Allan Dwan. Amb Barbara Stanwick, Robert Ryan, David Farrar, Murvyn Vye. Pel.lícula d´aventures sense prentesions però amb ritme, dirigida pel sempre eficaç Allan Dwan, molts anys després de les seves col.laboracions amb Douglas Fairkbans. Canal 9, 14.55 hores. ***

Animes de metall (*West World*, 1973, 84 minuts) de Michael Crichton. Amb Richard Benjamin, James Brolin, Yul Bryner, Victoria Shaw. Opera prima del novel.lista de ciència-ficció Michael Crichton, aquesta és una divertida transposició del món dels robots al *western*, on Yul Bryner interpreta un memorable androide disfressat de pistoler. TV3, 15.35 h. ***

Tambores lejanos (*Distant Drums*, 1951, 97 minuts) de Raoul Walsh. Amb Gary Cooper, Mary Alden, Richard Webb. Una esplèndida mostra de l´art narratiu de Raoul Walsh. No és el seu millor *western*, però paga la pena tornar-lo a veure. TVE1, 16.00 hores. ***

El pirata (*The pirate*, 1948, 98 minuts) de Vicente Minnelli. Amb Judi Garland, Gene Kelly, Walter Slezak, Gladys Cooper. Original visita de Minelli als escenaris del Caribe, on assistim a una encantadora història d´amor i de pirateria a ritme musical. Agradarà per igual als aficionats al cine de pirates i als fans del musical. Antena 3, 16.00 hores. ****

Dos hombres y un destino (*Butch Cassidy and the Sundance Kid*, 1969, 106 minuts) de Goerge Roy Hill. Amb Robert Redford, Paul Newman, Katherine Ross, Strother Martin. La més reeixida col.laboració entre Roy Hill i el tàndem d´actors Redford-Newman, en un *western* mític pero de voluntat desmitificadora. Tele5, 16.45 hores. ***

Tres sombreros para Lisa (*Three hats for Lisa*, 1967, 95 minuts) de Sidney Hayers. Amb Joe Brown, Sophie Hardy, Sidney James, Una Stubbs. Comèdia britànica anys seixanta, quan encara es podia parlar de les estrelles italianes visitant l´estranger i produint una commoció generalitzada. Antena 3, 17.30 hores. **

Africa bajo el mar (*Africa sotto i mari*, 1953, 66 minuts) de Giovanni Roccardi. Amb Steve Barclay, Sofia Loren, Alessandro Fersen. Viatge científic a les profunditats del Mar Roig, tractat com a documental amb argument, amb una Sofia Loren iniciada ja en la feina de donar comercialitat a qualsevol producte. Antena 3, 19.30 hores. **

Diumenge 1

Un domingo en Nueva York (*Sunday in New York*, 1963, 94 minuts) de Peter Tewksburry. Amb Cliff Robertson, Jane Fonda, Rod Taylor, Robert Culp. Comèdia d´embolic tractada a ritme de vodevil, i extreta d´un èxit del teatre nord-americà. Film sense pretensions, però fàcilment tolerable. Antena 3, 21.30 hores. **

La alcoba del obispo (*La stanza del vescovo*, 1976, 105 minuts) de Dino Risi. Amb Ugo Tognazzi, Ornella Muti, Patrick Dewaere i Katia Tobenko. Comèdia italiana que no es compta entre les millors del desigual Dino Risi, per a estrictes amants de la interpretació de Tognazzi, o per a admiradors d´Ornella Mutti. Tan previsible com ensopida. TVE1, 1.00 hores. **

Imitación a la vida (*Imitation of life*, 1959, 120 minuts) de Douglas Sirk. Amb Lana Turner, John Gavin, Sandra Dee, Susan Kohner. És el darrer film de Sirk, i, com tants altres en la seva filmografia, un *remake* d´una pel.lícula de l´apreciable John M. Stahl. Rerafons racial en aquesta obra mestra del melodrama. TVE1, 16.00 hores. *****

Round midnight (1986, 125 minuts) de Bertrand Tavernier. Amb Dexter Gordon, François Cluzet, Gabrielle Haker, Lonette McKee. Una festa per a tots els amants del *jazz*, on Tavernier fa el seu homenatge a admirades figures del *jazz*. Gran interpretació de Dexter Gordon, música de Herbie Hancock. Canal 33, 21.30 hores. ***

El coloso en llamas (*The towering inferno*, de John Guillermin. Amb Paul Newman, Faye Dunaway, Steve McQueen, i William Holden. Potser el film més mític –que no el millor– de la moda de pel.lícules de catàstrofes. L´incendi d´un moderníssim gratacel permet lluir una colla de velles i no tan velles glòries. TVE1, 22.20 hores. ***

Cuatro cabalgaron (1970, 101 minuts) de John Peyser. Amb Sue Lyon, Julián Mateos, Pernell Roberts, Leslie Nielsen. Co-producció hispano-nord-americana, inscrita en el gènere del *western* de persecucions. Per a qui senti curiositat de veure plegats l´ara productor Julián Mateos i la inoblidable Sue Lyon-Lolita. Canal 9, 18.00 h. **

Belleza negra (1971, 106 minuts) de James Hill. Amb Mark Lester, Walter Slezak, Peter Lee Lawrence, Uschi Glas. Un cavall va passant per diversos propietaris. Coproducció hispano-anglo-germànica, de resultats ben poc estimulants. TVE1, 21.55 hores. **

Directe a l´infern (*Straight to hell*, 1986, 84 minuts) d´Alex Cox. Amb Sy Richardson, Dick Rude, Jo Strummer, Courtney Love. És una oportunitat per a descobrir aparicions de Hopper, Jarmush o Elvis Costello, entre altres. Però el creuament anunciat entre el *western* i el film independent va ser més aviat oblidable. Canal 9, 22.20 hores. **

Breaking Point (1976, 92 minuts) de Bob Clark. Amb Bo Svenson, John Colicos, Robert Culp, Belinda J. Montgomery. *Thriller* canadenc dirigit per Bob Clark en els inicis de la seva carrera, on l´actor Bo Svenson és perseguit per uns mafiosos després de testificar contra ells en un judici. Antena 3, 1.30 hores. **

Tolstoi I (1984, 82 minuts) de Serguei Guerassimov. Amb Serguei Guerassimov i Tmara Makarova. Primera part d´una producció soviètica interpretada i dirigida per Serguei Guerassimov sobre el gran escriptor rus Tolstoi. Diumenge vinent TV3 oferirà la segona part. TV3, 18.15 hores. ***

Este cotxe és una ruina (*Car trouble*, 1985, 91 minuts) de David Green. Amb Julie Walters, Ian Charleson, Strafford Johns, Hazel O´Connor. Desigual comèdia britànica d´amors i infidelitats matrimonials, que no va aconseguir l´èxit que la sola interpretació de Julie Walters hauria merescut. Canal 9, 22.20 hores. **

Chica, chica, boom (1969, 91 minuts) de Juan Bosch. Amb Bruno Lomas, Claudia Gravy, Kiko, Gustavo Re. Musical seguint les pautes de la joventut de finals dels seixanta, produït per l´inefable Iquino, i avui difícilment visionable. Antena 3, 23.30 hores. *

El retorno de Rin Tin Tin (*The return of Rin Tin Tin*, 1947, 65 minuts) de Max Nosseck. Amb Bobby Blake, Rin Tin Tin, Claudia Drake, Donald Woods. Noves aventures del gos Rin Tin Tin, segrestat per un grup de bandolers. Cinema infantil d´aventures per a la tarda del diumenge. Canal 9, 14.55 hores. **

Caballos salvajes (1973, 104 minuts) de John Sturges. Amb Charles Bronson, Jill Irfeland, Ettore Manni i Diana Lorys. El veterà i apreciable John Sturges va assumir la direcció d´aquesta curiosa co-producció italo-franco-espanyola,adscrita al gènere del *western* quasi ecològic, per a lluiment de l´aleshores molt en voga Charles Bronson. Antena 3, 18.30 hores. ***

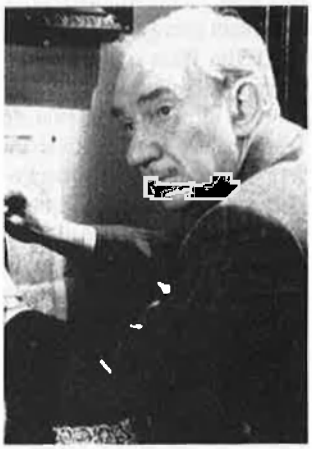
Noche infernal (*Nothing but the night*, 1972, 86 minuts) de Peter Sasdy. Amb Christopher Lee, Diana Dors, Peter Cushing, Georgia Brown. El tàndem Lee-Cusching en aquesta pel.lícula de terror desgraciadament dirigida pel rutinari Peter Sasdy, estricament reservada a fanàtics del gènere. Antena 3, 23.00 hores. **

Dilluns 2

Cateto a babor (1970, 79 minuts) de Ramón Fernández. Amb Alfredo Landa, José Gálvez, Florinda Chico, José Sacristán. Alfredo Landa a la Marina espanyola dels anys setanta. Broma fàcil, gens de malícia, i incorporació d´un nen per a fer el producte per a tots els públics. Definitivament passada de moda. Canal 9, 16.25 hores. *

¿Dónde pongo este muerto? (1962, 77 minuts) de Pedro L. Ramírez. Amb Fernando Fernán Gómez, Gila, Claude Arnol, Gustavo Re. Comèdia policíaca produïda per Iquino, de fàcil contemplació però més fàcil oblit. Fernando Fernán Gómez i l´humorista Gila als papers principals. Antena 3, 19.03 hores. **

Los novios de mi mujer (1972, 89 minuts) de Ramón Fernández. Amb Alfredo Landa, Esperanza Roy, Helga Liné, Mirta Miler. Subproducte eròtic amb l´inevitable Alfredo Landa, en el paper del jove nuvi temptat per una altra dona. TVE2, 17.30 hores. *

Un demonio con ángel (1963, 83 minuts) de Miguel Lluch. Amb Juan José, Maribel Ayuso, Cayetano García, Antonio Casas. Maribel Ayuso interpreta una jove que somnia ser ballarina de flamenc, com la seva avia. Mínim pretext argumental per a una pel.lícula també "mínima". Antena 3, 19.03. *

Espíritu de conquista (*Western Union*, 1941, 93 minuts) de Fritz Lang. Amb Robert Young, Randolph Scott, Dean Jagger, John Carradine. Segon *western* de Lang, que narra la història de l´establiment del primer cable transcontinental de telègrafs. L´èpica s´acompanya de l´habitual grau d´abstracció de la plàstica languiana. TVE1, 22.25 hores. ***

Murieron con las botas puestas (*They died with their boots on*, 1942, 130 minuts) de Raoul Walsh. Amb Errol Flynn, Olivia de Havilland, Arthur Kennedy i Anthony Quinn. Primer film de Walsh amb Errol Flynn, és també dels millors de tota la seva filmografia. La història del general Custer transcendida pel gran talent visual i narratiu de Walsh. Canal 9, 23.00 hores. ****

Dimarts 3

La presa nua (*The naked prey*, 1966, 90 minuts) de Cornel Wilde. Amb Cornel Wilde, Gert Van Den Bergh, Ken Campu. La caça de l´home –que va tenir la millor plasmació cinematogràfica a *El malvado Zaroff*–, en aquesta pel.lícula dirigida i interpretada per Cornel Wilde. TV3, 21.50 hores. **

Quan bufa el vent (*When the wind blows*, 1988, 81 minuts) de Jimmy T. Murakami. Producció anglesa de dibuixos animats, basda en un còmic de Raymond Briggs, amb música de David Bowie, Genesis i Roger Waters. ***

El mundo es de las mujeres (*Woman´s world*, 1954, 90 minuts) de Jean Negulesco. Amb Clifton Webb, June Allyson, Van Heflin, Lauren Bacall. Una elegant comèdia centrada en una fàbrica d´automòbils que necessita nou director general. Entre els candidats hi ha homes, però també dones. Brillant repartiment, i ponderada direcció. Tele5, 22.00 hores. ***

El contracte de Marsella (*The Marseilles contract*, 1974, 87 minuts) de Robert Parrish. Amb Michael Caine, Anthony Quinn, James Mason, Maurice Ronet. Pel.lícula d´acció ambientada a una ciutat clau del narcotràfic en cinema (pensem en "French Connection", i, sobretot, la seva continuació), servida amb correcció per Parrish. Canal 9, 22.00 hores. **

Duel a l´alba (*Il grande duello*, 1973, 95 minuts) de Giancarlo Santi. Amb Lee Van Cleef, Peter O´Brien, Alberto Dentice i Jess Hahn. Coproducció europea realitzada en l´època de decadència del *western*. Realització plana, i argument basat en l´esquema típic en els films de l´Oest de la venjança. TV3, 16.30 hores. **

Festivals d'estiu

De Plácido Domingo a Albert Pla, de Celia Cruz a I Musici, els festivals d'estiu als Països Catalans presenten una oferta àmplia i variada per a tota classe de paladars.

Una temporada més, l'arribada de l'estiu assenyala l'inici dels ja clàssics festivals de música i teatre. Amb patrocini públic o privat, els festivals d'estiu constitueixen cites imprescindibles per al *turista cultural*. A l'oferta de sol, gaspatxo i *lambada* cal afegir un menú amb *jazz*, salsa, òpera, teatre clàssic o avantguarda.

Amb caràcter especialitzat o apostant per l'heterogeneïtat artística, els festivals d'estiu s'enfronten a uns pressupostos com més va més quantiosos. El patrocinador o *sponsor* es presenta com una figura indispensable a l'hora de sufragar les despeses. Tot i així, els retalls pressupostaris fan que els programes dels festivals hagen de buscar inevitablement l'especialització, com la Fira de Juliol de València d'enguany. Els organitzadors del festival finalment han hagut de desestimar altres ofertes com dansa o ballet per qüestions pressupostàries. Amb la desaparició del teatre en les últimes edicions, la Fira de Juliol concentra la seua activitat artística en l'apartat musical.

A l'igual que altres anys, l'ajuntament ha buscat la col.laboració de promotors privats per a la programació de les nits musicals. Pel que fa a la plaça de bous, on actuaran Luz Casal (3 de juliol), Camarón i Los Chunguitos (11 de juliol) i Miguel Bosé (15 de juliol), ajuntament i diputació tindran una participació quasi simbòlica, amb un 16 per cent del pressupost dels concerts. Als Jardins dels Vivers també s'ha buscat un fórmula mixta entre la institució municipal i les empreses privades. Amb un pressupost de dos milions i mig de pessetes per actuació, hi actuaran enguany el músic africà Saif Keita, el Gran Combo de Puerto Rico, Luis Eduardo Aute, Yellow Jacket, Celia Cruz i Tito Puente o B.B. King, entre altres. Salsa, *jazz*, músiques ètniques per a un festival que intenta recuperar el prestigi d'altres temps. Finalment, cal anotar el concert de Prince a l'estadi Luis Casanova. L'Institut Valencià de la Joventut hi col.labora amb 7 milions de pessetes. Per la seua banda, l'ajuntament es limita a posar l'espai.

Pel que fa al festival de Sagunt, l'altra convocatòria de l'estiu valencià, no es durà a terme enguany i segurament tampoc l'any vinent. Les obres de restauració del Teatre Romà impedeixen la celebració del popular festival. De totes maneres, l'Ajuntament de Sagunt té prevista la celebració d'unes jornades de música i dansa.

A partir del 12 de juliol la ciutat de Palma de Mallorca albergarà una nova edició del festival Cançons de la Mediterrània. Iniciat el 1984 amb les actuacions de Maria del Mar Bonet i la cantant sarda Maria Carta, aquest festival ha assolit un destacat prestigi internacional. El festival, impulsat des de l'ajuntament, ha presentat en successives edicions les figures més rellevants de l'actual música popular europea. Angelo Branduardi, Manos Hadjidakis o Maria Farandouri han estat alguns dels invitats.

El festival, que té un pressupost de 40 milions –15 són de patrocini privat– obrirà amb les actuacions de Toti Soler i el músic gal Claude Nougaro, un dels noms imprescindibles de la cançó francesa, tot i que entre nosaltres la seua popularitat siga minoritària. A més, hi haurà les actuacions de Paco de Lucia, l'italià Mario d'Azzo, la cantant jueva d'origen iemenita, Ofra Haza o el grup mallorquí Els Valldemossa.

Una altra cita clàssica de l'estiu balear és el Festival Internacional de Música de Pollença. Organitzat per l'ajuntament es desenvolupa al llarg dels mesos de juliol i agost. El festival, en el qual col.labora la Conselleria de Turisme del Govern Balear i el Consell Insular, està pressupostat en 67 millons de pessetes. El 30 de juny s'obrirà amb l'actuació dels Petits Cantors de Viena i es tancarà l'I de setembre amb l'Orquestra Filharmònica de Txecoslovàquia. Per la població mallorquina passaran figures i agrupacions musicals com Nikita Magaloff, I Musici, Edith Wiens o la flamant Orquestra Simfònica de Balears.

"RAMAYANA", UN DELS MÉS ESPERATS

El Festival d'Estiu de Barcelona ve marcat per la celebració del Grec 90, que enguany comença el 28 de juny amb l'espectacle *Sueños Flamencos*, dirigit i interpretat per Cristina Hoyos, estrenat fa poc a l'òpera del París. Aquest serà el tret de sortida de quaranta nits fins el 5 d'agost amb un programa integrat per teatre, música i dansa que abasta la varietat més completa per a un públic que, segons dades dels últims anys, es mou en xifres globals de 100.000 espectadors.

El Grec, que té un pressupost de 400 milions de pessetes, ha reunit enguany els espais en una concentració bàsica entre el mateix Teatre Grec i els diferents marcs habituals del Mercat de les Flors. Després d'un parèntesi i per exigència de les obres de l'urbs barcelonina, alguns concerts tornen a la plaça del Rei, marc que havia estat abandonat amb aquesta finalitat a petició dels veïns. I, completament consolidat, el Velòdrom d'Horta donarà cabuda a cinc concerts multitudinaris amb la capacitat al màxim de 100.000 espectadors, les entrades del primer dels quals amb *El último de la fila*, ja fa dies que estan exhaurides.

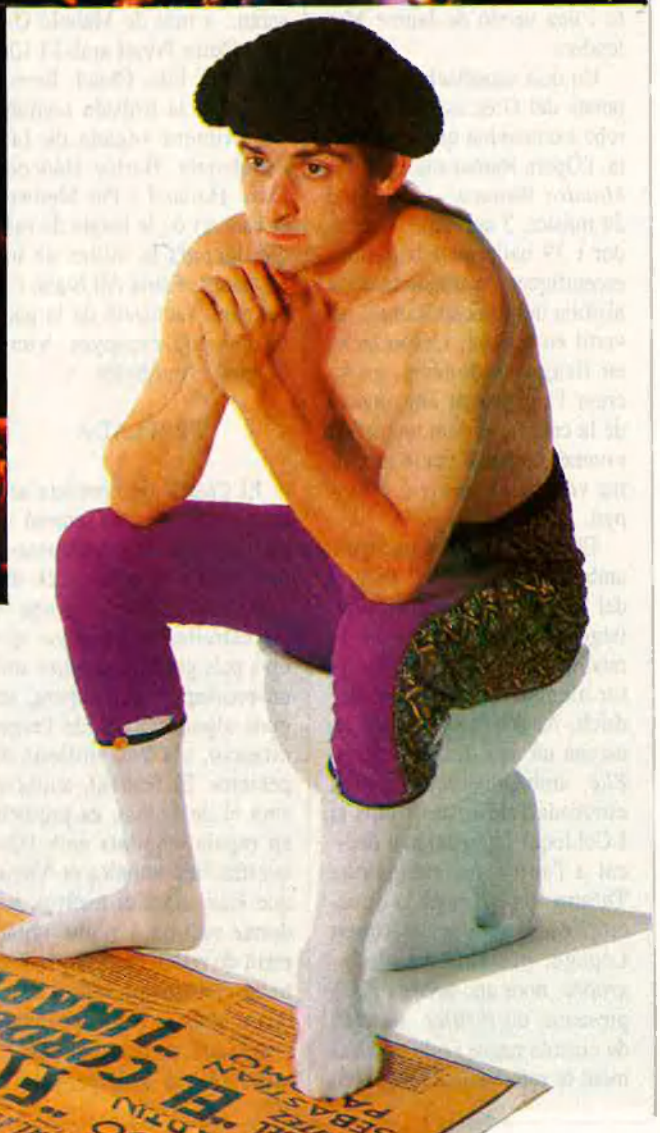
Amb aquest optimisme, l'engranatge del Grec ja fa més de dos mesos que ha començat a funcionar amb una campanya publicitària que està situant-se a la capçalera, pel que fa a efectivitat, en aquesta mena de manifestacions. A més del gran espectacle coreogràfic de Cristina Hoyos, com a estrena del Festival, les nits barcelonines d'estiu reserven altres programes promotedors, com la Missa en *si* menor, de Bach, a càrrec de la Coral Càrmina, l'Orquestra de Cambra de Granada amb Narciso Yepes, l'orquestra Ciutat de Barcelona, la coreografia de Jean Claude Gallorta, que presenta l'espectacle estrenat a Grenoble, *Les mystères de Subal*, amb la Compagnia Émile Dubois.

El Teatre Lliure hi estrenarà el muntatge *Maria Estuard*, de Schiller, i l'orquestra i Cor del Gran Teatre del Liceu presentarà l'òpera *Rossiania*, dirigida per Joan Ollé, que que ha substituït finalment Mario

El ballet i la dansa, omplen els programes dels festivals d'estiu. Albert Pla actuarà a la plaça del Rei.

Festivals d'estiu

Festival	Duració	Localitat	Pressupostos
Grec	Del 28 de juny al 5 d'agost	Barcelona	400 milions
Fira de juliol	Del 4 al 20 de juliol	València	41 milions
Cançons de la Mediterrània	Del 12 al 15 de juliol	Palma de Mallorca	40 milions
Pollen.ça	Del 30 de juny a l'1 de setembre	Pollença	67 milions
Perelada	Del 16 de juliol al 10 d'agost	Perelada	200 milions

Gas. Tete Montoliu tornarà al Grec en una única sessió acompanyat de Billy Higgins i Niels H.O. Pedersen, i la Compania Lope de Vega presentarà *Calígula,* de Camus, sota la direcció de José Tamayo, i amb la interpretació en un dels papers principals d'Imanol Arias. Una altra coproducció teatral correspon a la Companyia La Infidel, amb *els enamorats,* de Carlo Goldoni, sota la direcció de Calixto Bieeito i una versió de Jaume Melendres.

Un dels espectacles més esperats del Grec és, per la gairebé exclusivitat que representa, l'Opera Ramayana *Langen Mandra Wanara,* en la qual 24 músics, 3 coristes, 1 recitador i 39 ballarins i ballarines escenifiquen un fragment de la història del príncep Rama convertit en guerrer. L'espectacle, en llengua indonèsia, es va crear l'any passat amb motiu de la coronació d'un nou soldà i només es podrà veure una altra vegada al Festival d'Avinyó.

El teatre té una altra opció amb la companyia d'El Talleret del Salt, que presenta un muntatge de Shakespeare, Nit de reis, que serà dirigit pel director alemany Konrad Zschiedrich. Angel Facio posarà en escena un text de Jean Genet, *Elle,* amb Goliardos, SL, obra estrenada l'abril passat dins el I Col.loqui Internacional dedicat a l'autor. La companyia Théatre Repère, sota la direcció i escenografia de Robert Lépage, presenta *Le Polygraphe,* nom que serveix per a presentar un *thriller* en clau de cinema negre i que precisament fa referència a un aparell de detectar mentides. La plaça del Rei rebrà els concerts de Rosa Zaragoza, amb el seu recull de cançons sefardites, Kroneos Quartet, la Banda Municipal de Barcelona, el cantant Albert Pla –conegut ara, a més, per la censura d'un clip musical a TV3–, el Concerto Italiano, Balkana, Trio Barcelona i el Quartet Barroc. Els concerts massius del Velòdrom, que enguany estrena nova directora, Irma Coronilla, seran, a més de Manolo García i Quim Portet amb El Ultimo de la Fila, Chuck Berri + Dr. John, la trobada conjunta per primera vegada de Jack Dejohnette, Herbie Hancock, Dave Holland i Pat Metheny, el concert de la banda de salsa considerada la millor de tots els temps, Fania All Stars, i finalment, l'actuació de la parella del pop espanyol, Víctor Manuel i Ana Belén.

PERELADA

El Castell de Perelada acollirà en la seva IV edició un programa de luxe que transcorrerà del 16 de juliol al 10 d'agost. Josep Carreras és una de les estrelles del festival que opta pels grans muntatges amb un pressupost que supera, segons algunes fonts de l'organització, els 200 milions de pessetes. El festival, anunciat com el de la veu, es presenta en espais ampliats amb l'Orquestra Filharmònica de Viena, que inaugurarà el festival, per donar sortida a noms igualment de relleu que cobriran els tretze concerts previstos. El director Mstslav Rostropovich es presentarà amb el ballet *Romeo i Julieta* acompanyat d'una coreografia de Vladimir Vassiliev, i la interpretació del Ballet del Teatre Stanislavski de Moscou. Montserrat Caballé és una altra de les estrelles de Perelada que intervindrà juntament amb Josep Carreras i l'Orquestra Cors i Ballet de l'Òpera Nacional de Sofia. La mateixa orquestra oferirà un recital de Paata Burchuladze, i serà també la que acompanyarà l'òpera *Samsó i Dalida* que tindrà Josep Carreras com a eix del repartiment.

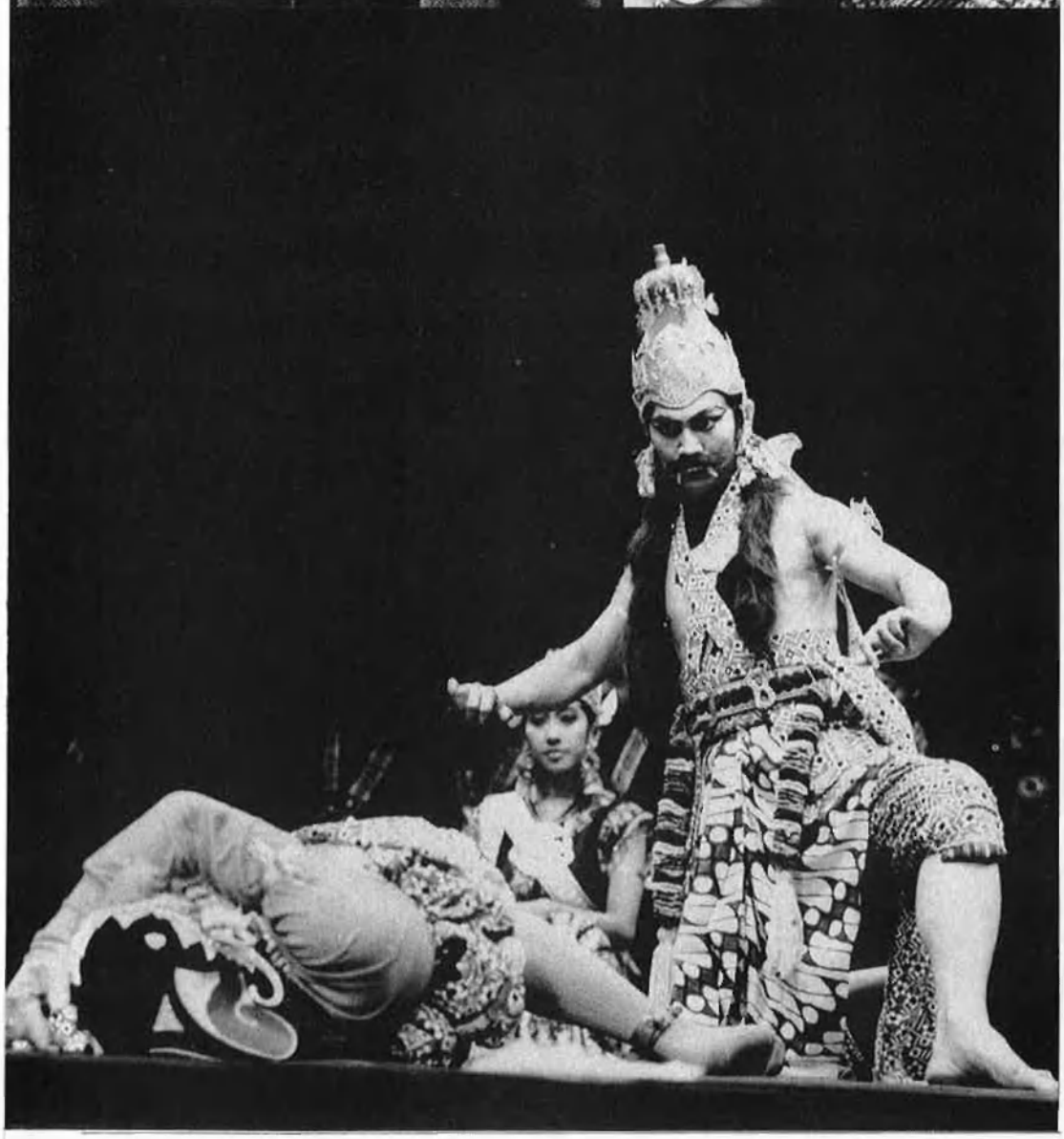
La mateixa orquestra serà dirigida per Xavier Güell en el marc de les Muralles del Carme. Carlo Bergonzi oferirà un recital acompanyat al piano per Vicenzo Scaliera. I finalment Montserrat Caballé encapçalarà el repartiment de l'òpera *Le convenienze ed inconvenienze teatrali,* de Gaetano Donizetti. En el Festival, que reunirà més de 300 persones, s'espera l'assistència en algun dels concerts de la reina Sofia, que presideix el comitè d'honor del certamen organitzat pel Casino de Perelada, caracteritzat per combinar en una celebració de gran espectacularitat i luxe la tradició del concert a la plaça de la població. El director del Festival Internacional de Música de Perelada, Luis López de Lamadrid, remarca que "en aquest concert tradicional no hi ha excusa perquè no s'hi vagi perquè, a més, és gratuït" . L'estiu, doncs, fins i tot posa a l'abast figures internacionals com les de Josep Carreras i Montserrat Caballé, tan cares de veure en la resta de la temporada musical.

Carles Gàmez, Andreu Sotorra, i Miquel Payeras

Plácido Domingo i Montserrat Caballé.

Josep Carreras i l'Òpera Ramayana, un dels espectacles estel.lars del Grec 90.

Itàlia, turisme i cultura

El grans festivals internacionals o italians de cinema, teatre i música se celebren a Taormina, Catolica, San Remo, Venècia, Pèsaro, Florència, Spoleto, Ravenna, Viterbo i Siena en l'època del bon temps. Totes aquestes localitats tenen molta història, sovint, atractius com ara les aigües termals o bé les cases de joc (prohibides en tot el territori italià, llevat de ben poques excepcions previstes per una llei especial).

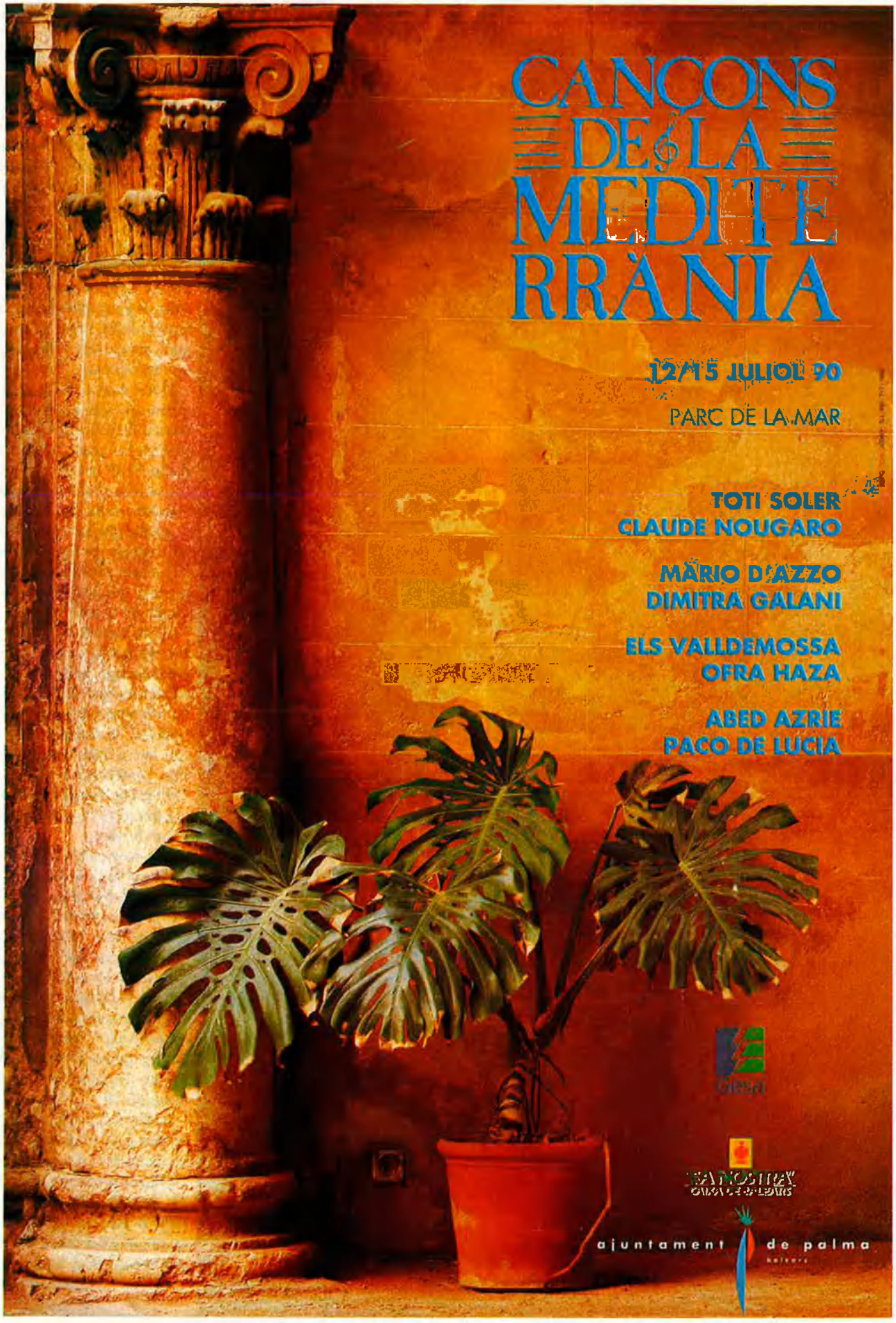
Trobar diners a Itàlia per a realitzar un festival cultural és bastant fàcil. La cosa, però, té un límit ben precís. L'organitzador ha de ser una persona jurídica, seriosa professionalment i econòmicament. En substància, es pretén que els organitzadors no concebin els festivals com a instrument mercantil, sinó com a ocasió que doni feina a la indústria del turisme.

Els organitzadors de qualsevol festival poden comptar amb la col.laboració financera de les administracions locals (municipi, província i regió) i de l'estat (Ministeri de Turisme i espectacle), que, a fi de comptes, té l'última paraula sobre el finançament públic. Ningú impedeix als organitzadors de trobar patrocinadors privats.

Els moviments econòmics i qualsevol festival són ben clars. La partida d'entrades (estat, administracions locals i patrocinadors, que diran clarament al fisc quant han gastat per tal d'obtenir les exempcions), la partida de sortides (despeses de realització i de representació) i els guanys (bitlles venuts que són controlats rigorosament per la Societat Italiana d'Autors i Editors, organisme oficial).

De fet, el món dels festivals és un dels pocs en què, intervenint els diners de l'estat, no hi ha mai escàndols econòmics. El veritable escàndol dels festivals italians potser rau en el fet que quasi tots estan concebuts per a una minoria intel.lectual.

Jordi Minguell

CANÇONS DE LA MEDITERRÀNIA
12/15 JULIOL 90
PARC DE LA MAR
TOTI SOLER
CLAUDE NOUGARO
MARIO D'AZZO
DIMITRA GALANI
ELS VALLDEMOSSA
OFRA HAZA
ABED AZRIE
PACO DE LUCIA
ajuntament de palma

CULTURA

Mozart, Schubert i Hemingway, entre altres, han deixat obra per acabar

L'obra inacabada

Les obres d'art incabades tendeixen a reflectir, millor que les concloses, la imprevisibilitat de l'existència.

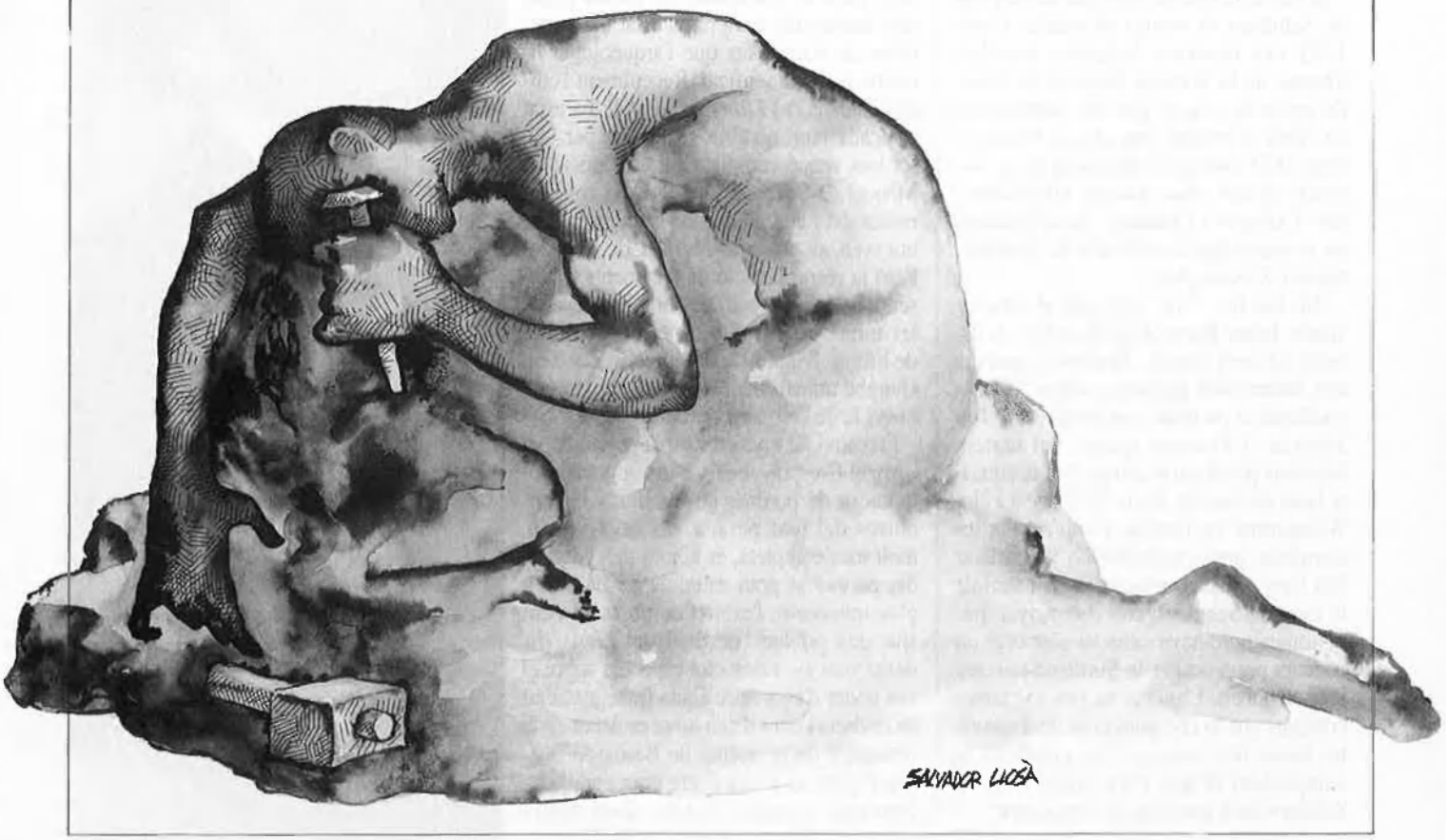
El protagonista d'una deliciosa novel.la del britànic J.L. Carr es dedica professionalment a la paradoxal tasca de despintar les empremtes del temps per deixar al descobert antigues pintures murals. Aquesta activitat restauradora provoca en el *despintador* un vell procés d'identificació amb l'anònim autor del mural ocult. L'artesà s'imagina l'artista enfilat a l'entarimat, just en la mateixa posició que ara ell es veu obligat a adoptar, però treballant en el procés contrari. Sent el seu alè el clatell mentre la ferum dels líquids restauradors deixa pas a la sentor de la pintura. Només el temps els separa, però aquesta magnitud esdevé de mica en mica inestimable, fins gairebé desaparèixer.

El cas concret que descriu *A Month in the Country* adquireix sobtadament una dimensió nova. L'escena bíblica que l'artesà fa aparèixer treballosament oculta una sorpresa. Per alguna estranya raó, l'obra de l'artista roman inacabada. L'artesà, bon coneixedor dels diversos estils dels anònims pintors de la zona, descobreix astorat que una mà maldestra –tal vegada un ajudant– va haver de completar precipitadament els darrers detalls del fresc. La imatge se'n ressent força, de la poca traça de l'intrús, i l'artesà, ofès per la troballa, no acaba d'entendre la desídia del mestre.

Cap al final d'*A Month in the Country,* Carr ens fa partícips de la sensacional conclusió del seu personatge. Quan ja resten pocs centímetres quadrats de mural per descobrir i la vida de l'artesà s'encamina notablement cap a una nova etapa nòmada, una mirada casual des de l'entarimat li fa descobrir amb certesa el motiu de l'obra inacabada: l'anònim autor va caure. Les pedres de l'ermita prenen una nova dimensió, molt més amenaçadora i el mural adquireix una força tràgica inusitada.

MÚSICA QUE ESDEVÉ SILENCI

La divulgació lluminosa del cinema s'ha encarregat de popularitzar la misteriosa

visita que Wolgang Amadeus Mozart va rebre el mes de juliol de 1791. El sinistre intrús li encarregà la composició d'una missa de rèquiem que havia de resultar letal per a Mozart, ja malalt. Conten que el genial músic va patir un procés obsessiu que el portà a identificar aquella missa de difunts amb la pròpia mort. El magnífic resultat d'un encàrrec tan tràgic és el *R èquiem en re menor* inacabat de Mozart. Sembla que la mà maldestra, en aquesta ocasió prou eixerida, fou la de Franz Sussmayer.

Els estudiosos li atribueixen la composició completa dels tres últims temps de *Rèquiem* ("Sanctus", "Benedictus" i "Agnus Dei"), l'orquestració de set temps més i la conclusió del "Lacrimosa", del qual Mozart només va deixar escrits els vuit primers compassos. De fet, Mozart va perdre el coneixement en plena composició del "Lacrimosa" només deu hores abans de morir. Sussmayer, a qui no se li coneix cap obra important, va esdevenir el mèdium de la composició automàtica de Mozart. Després resultà que l'enigmàtic visitant era el comte Franz Von Walsegg, que desitjava fer-se passar per l'autor de l'obra i pensava estrenar-la en els funerals de la seva esposa. Un excels inductor de l'obra inacabada que posaria fi la vida de Mozart.

El cas de la famosa simfonia incompleta de Schubert és menys dramàtic. L'any 1823 van nomenar Schubert membre d'honor de la Societat Musical de Graz. En prova de la seva gratitud, Schubert es va oferir a dedicar una obra a l'entitat i l'any 1824 entregà al president de la Societat –el seu amic Anselm Hüttenbrenner– l'*Allegro* i l'*Andante* d'una simfonia en *si* menor que esdevindria la Simfonia número 8 incompleta.

No fou fins l'any 1865 que el director vienès Johan Herveck la descobrí i la estrenà tal com estava. Aleshores s'encetà una interessant polèmica sobre la seva conclusió, a partir de nou compassos d'un *Scherzo* i diversos apunts del mateix Schubert per al tercer temps. Sobre aquesta base els músics Niels W. Gade i Fèlix Weingarther va intentar *completar* la incompleta, però l'escàndol no va esclatar fins l'any 1928. Aprofitant el centenari de la mort de Schubert, una companyia gramofònica nord-americana va convocar un concurs per a acabar la Simfonia número 8 de Schubert. L'anunci va suscitar tantes crítiques que la companyia al final canvià les bases del concurs i tot quedà en la composició d'"una obra amb l'estil de Schubert en homenatge al compositor".

LES OBRES PÒSTUMES

Tots els creadors viuen en un món envoltat d'obres en diverses fases d'inacabament. La diversa índole dels suports que contenen les creacions plàstiques, literàries o musicals permet que la part inferior dels icebergs individuals i col.lectius arribi algun dia a la llum. Com abans, la mort és l'únic element clau que tallarà el cordó vital que el creador manté amb la seva obra. Les transformacions en la pedra només cessaran quan desaparegui el seu escultor.

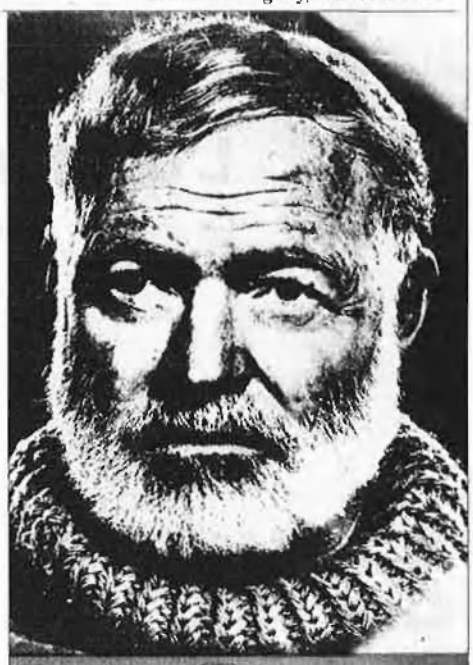
En l'àmbit literari, els volums pòstums van plagats d'una pararfernàlia heterogènia i moltes vegades impublicable. El cop de *marketing* que significa la desaparició d'un autor important provoca l'aparició de manuscrits, mecanoscrits o disquets de difícil classificació. I una de les troballes més habituals són les obres inacabades.

S'han publicat novel.les inacabades de Hemingway de la mateixa manera que als Estats Units es comercialitzen canyes de pescar amb el nom del vital escriptor nord-americà. Però també s'han publicat textos tan paradigmàtics del gènere com les delicioses *Pregàries ateses* de Truman Capote o el fantàstic *Llibre del desfici* de Fernando Pessoa.

De Pessoa cal dir que gairebé tota la seva obra és inacabada. El famós bagul dels manuscrits sempre ha estat un contenidor de documents que l'arqueologia literària ha de classificar. Recentment l'edició catalana del *Llibre del desfici* ha estat criticada amb notable virulència per "no ser una versió completa". La traducció de Manuel de Seabra i Vimala Devi conté la meitat del material que els estudiosos atribueixen al projecte-*Desfici* de Pessoa. Però la recombinació de fragments representa una lícita opció de completar una de les millors obres que conté aquest llibre de llibres. Seabra-Devi ho aconsegueixen. Gairebé transformen el vast dietari en una novel.la de l'esquerp Bernardo Soares.

En canvi, al traductor espanyol de l'obra –Angel Crespo– cedeix a la temptació voluptuosa de perdre's en els límits inclonclusos del text pessoà. La seva versió, molt més completa, és alhora més incabada, perquè al gran estudiós de Pessoa li plau transmetre l'exèrcit de punts suspensius que poblen l'original del *Livro do desassossego* i fins i tot especula sobre el seu poder d'evocació. Cada frase inacabada nodreix l'obra d'una nova escletxa en la percepció de la realitat de Bernardo Soares. De fet, es tracta d'una gran paradoxa: com més escletxes visibles anem desco-

Ernest Hemingway, Franz Schubert

Subirach.

brint més a prop som de la realitat. La vida és plena d'aquestes escletxes que ens tatxonen la percepció racional.

No cal dir que la vida és inacabada per definició perquè la mort només és possible si algú la certifica. Per això, l'obra inacabada per excel.lència és la documentació de les nostres vides: la història.

LA SOLUCIÓ AL CAS SUBIRACHS

Potser l'obra inacabada més paradigmàtica del nostre univers sigui la *Sagrada Família* barcelonina. Gaudí gairebé n'acabà el disseny, però el suport arquitectònic és un dels més temibles a l'abast dels creadors. De tots és coneguda la penetració social del caràcter *inacabable* d'aquest temple expiatori. Les generacions se succeeixen i l'enigma col.lectiu es manté amb fermesa.

La intromissió divina de les escultures de Subirachs ha aixecat una sorollosa polèmica que aquest més de juliol substituirà les serps d'estiu a les planes culturals dels diaris. La gent de la revista *Àrtics* proposa un acte d'oprobi general vers l'obra de Subirachs des de l'elegant ús de l'insult i la desqualificació. La tribuna d'insultadors automàtics serà instal.lada al davant de la façana del Temple, i els participants requerits a esmolar l'enginy desqualificador hauran de pujar-hi a desbravar-se públicament.

Un acte obert d'aquesta naturalesa no pot ser altra cosa que un presagi. Ben segur que l'obra de Subirachs, en el seu afany completador, acabarà inacabada. Ho augura la seva relació mental amb l'autor del Temple, la magnitud de la seva tragèdia i el ressò que la seva obra té en els parroquians perifèrics de la Sagrada Família.

L'enigma, a hores d'ara, és la via de les escultures de Subirachs per a accedir a la categoria d'inacabades. Tal vegada la via Arreola (l'escriptor mexicà Juan José Arreola passà mitja vida transformat a la baixa el seu *Confabulario* en els models D. base, C. total i C. definitivo); potser la via Who Lewis (és coneguda la flaca dels nois de Roger Daltrey per destruir les seves guitarres elèctriques dalt de l'escenari, com també la perillosa piromania del gran Jerry Lee Lewis); o l'elegíaca via Mozart (només cal encarregar-li un Rèquiem). La qüestió és que Subirachs sembla voler passar a la posteritat com el gran descobridor de la lletgesa plàstica dels braços perduts de la Venus de Milo.

Màrius Serra i Roig

Alemanys en català

La literatura alemanya ocupa, lamentablement, un espai més aviat escàs dins el catàleg editorial català. La xifra oscil.la al voltant dels cent títols i els autors acostumen a ser clàssics antics i moderns.

En el camp de les lletres destaca Bertolt Brecht pel nombre d'obres traduïdes (*Cinc dificultats per a escriure la veritat, Quatre converses sobre teatre, La compra del llautó, Les elegies de Buckow, Formalisme i realisme, Me-Ti, Llibre dels canvis, Santa Joana dels escorxadors, La novel.la de tres rals*). De Kafka també hi ha bastant on escollir: *Franz Kafka en els seus millors escrits* (una edició antiga d'Arimany), *La metamorfosi, Narracions completes* (dos vol.), *El procés, Diaris 1910-23, El castell* i *Carta al pare*. De Thomas Mann podem trobar *La mort a Venècia, Tonio Kroger, Tristany* i *Els caps bescanviats*. I de Peter Handke, que malgrat la seva joventut ha assolit un lloc privilegiat a les nostres llibreries –potser, per què la seva mirada-acció que vol incidir en la realitat que ell mateix protagonitza i provoca, arriba amb facilitat al lector– hi ha *Benvinguda al consell d'administració, La calvalcada sobre el llac Constança, La por del porter davant del penalty* i *El venedor ambulant*.

Dins d'aquesta llista no podien faltar els autors emblemàtics. Goethe apareix amb *Anys d'aprenentatge de Wilhem Meister, Faust i Les desventures del jove Werther,* Schiller, amb *Guillem Tell* i *Teatre;* Hölderlin, amb *Himnes* i *Poemes;* Heine, amb *Nits florentines* i *Quadres de viatges;* Novalis, amb *Novel.les i narracions romàntiques;* Rilke, amb *Cartes a un jove poeta, Els quaderns de Malte Laurids* i *Els sonets a Orfeu;* Hesse, amb *Damian* i *El joc de les granisses;* Musil, amb *Les tribulacions del col.legial Torless* i *Tres dones*. Els grans noms –no podia ser d'altra manera– han propiciat l'aparició d'un seguit de deixebles que acostumen a ser escriptors, generalment molt professionalitzats, que tan aviat es dediquen a la narrativa i l'assaig com al teatre o al drama radiofònic (amb excepcions, evidentment, com és el cas de Paul Colan, que va ser traduït al català l'any 76 per Antoni Pous). I un d'aquests escriptors tot terreny és Günter Grass (*El gat i la rata, Anestèsia local*). Però Grass és conegut, sobretot, pel seu tarannà contestatari i polític. No en va formava part del Grup 47 que va sorgir després de la guerra, amb l'objectiu d'aglutinar els nous escriptors de la nova Alemanya i amb la idea de recuperar la identitat perduda; i que apostava per una estètica diferent i per una literatura de compromís que, de bon principi, encara es vestia amb la parfernàlia de l'espectacle i la consigna. Böll (*Opinions d'un pallasso, El pa dels anys joves, Sense dir res, Dones a la vora del riu*), un altre membre del Grup 47, va assumir el compromís personal sense adscriure's a posicions ideològiques concretes. Cosa que no va impedir que ataqués la Democràcia Cristiana o treballés per la reconciliació entre l'Est i l'Oest.

Un camí més assossegat és el seguit pels suïssos Friedrich Dürrenmatt (*Opereta d'una banca privada, l'Encàrrec, La visita de la vella dama*) i Max Frisch (*Guillem Tell, una història exemplar*). I un camí en totes direccions és el de Jünger, que va traçar el seu itinerari moral amb materials de l'*infern* i que, als seus 94 anys, ha tingut l'oportunitat d'assajar diferents vies de reconeixement personal i de reflexió sobre els homes i les coses. De Jünger, considerat un hereu del corrent idealista que va de Goethe a Nietzsche, passa per Wagner i conclou en Heidegger, tenim ben poca cosa: *Jocs africans, En els espadats de marbre*. Com poc hi ha de Gottfried Benn (*Poemes*); de Klaus Mann (*Novel.la d'infants*); d'Erich Remarque (*Res de nou a l'Oest*); de Wagner (*Tanhaüser* i *Dos contes mitològics*); de Georg Tralk (*Helian i altres poemes*); de Peter Weiss (*Persecució i assassinat de Jean-Paul Marat*); d'Artur Schitzar (*La senyora Berta Garlan*) i de Fassbinder (*Les llàgrimes amargues de Petra V. Kont*).

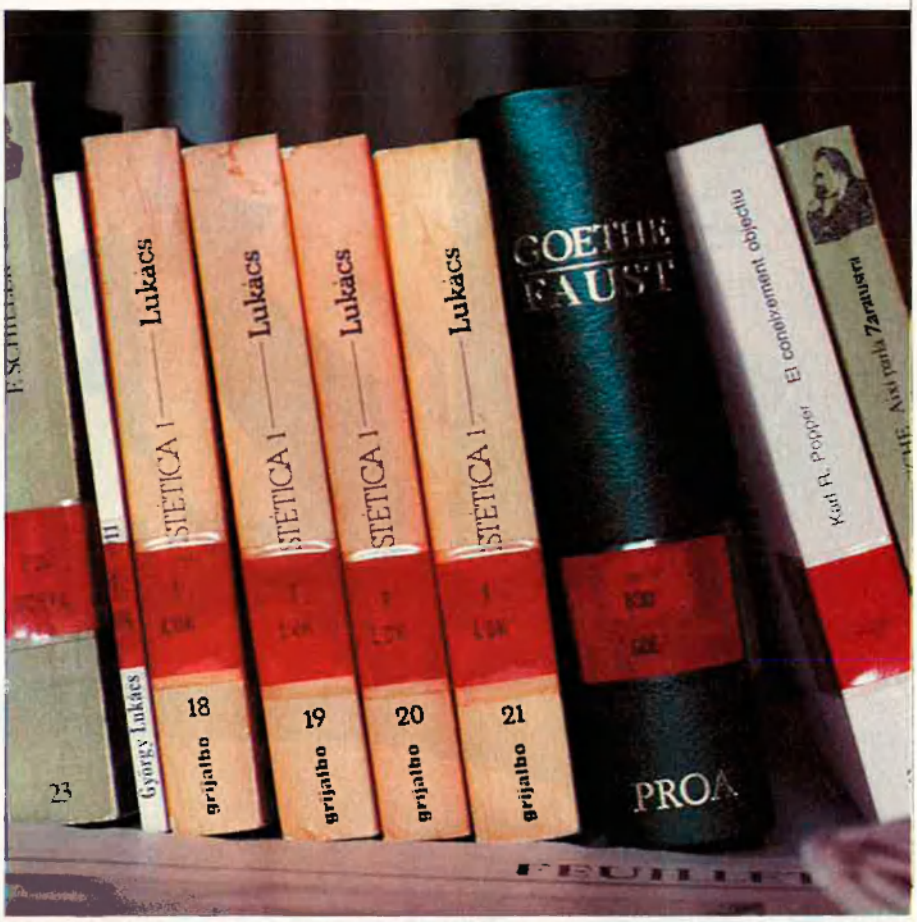
La mort recent de Thomas Bernhard –una de les figures més notòries i controvertides dels seixanta ençà– ha augmentat l'interès editorial per la seva obra: *El nebot de Wittgenstein, Trasbals, Historietes inexemplars* i *El Minetti*. Christa Wolf també està a l'ordre del dia, en particular per les seves declaracions arran de la caiguda del mur de Berlín. D'ella es pot trobar *Cassandra, Accident* i *L'avinguda del til.lers*. La moda, barrejada amb el sentit de l'oportunitat editorial, ha propiciat l'entrada d'una onada d'escriptors alemanys de distintes èpoques i tendències que ha vingut a aclarir l'encara borrós panorama d'una literatura –o literatures, segons es miri– tan àmplia com interessant. Uns anys enrere apareixia Christoph Hein (*Amic i estrany*); Parick Süskind (*El Perfum, El contrabaix*); Botho Strauss (*Cares conegudes, sentiments barrejats*); Stefan Zweig (*Amok, Els ulls del germà etern, Novel.la d'escacs*). No fa gaire temps que va sortir l'irònic Kurt Vonnegut amb *Escorxador 5* i el *Lenz* de Büchner, Joseph Roth amb *Rebel.lió,* Alfred Doblin amb *Berlín Alexanderplatz,* l'Anna Seghers de *Trànsit,* Peter Schneider amb *Papa* i Günter Walraff amb *Cap de turc*. I també és publicava una petita novel.la d'una escriptor quasi desconegut *L'amic retrobat* de Fred Uhlman, com també *Memòries d'una cantant alemanya* de Wilhemine Schroeder-Drevient. Es treien les obres biogràfiques de Canetti (*La llengua salvada, La torxa a l'orella, El joc d'ulls*).

Canetti, assagista de renom, ens obri les portes d'aquest gènere. Fa uns anys, quan l'assaig gaudia de millor salut, es van publicar tot un seguit d'obres dels millors autors alemanys. A les col.lec-

Ein rechtes Ekel?
DAS
GOETHE
FAUST
RIEDRICH SCHILLER TEATRE
Thomas Bernhard
Patrick Süskind
Perfum
Història d'un assassi
Günter Grass
EL GAT I LA RATA
CASSANDRA

cions *Textos filosòfics i Clàssics dels pensament modern i contemporani* es poden veure, entre altres obres de Marx (*La ideologia alemanya, El capital*), de Freud (*Escrits de crítica de la cultura*), de Kant (*Fonamentació de la metafísica* i *Prolegòmens*), d'Einstein (*L'evolució de la física*), de Jaspers (*Iniciació al mètode filosòfic*), de Luckacs (*L'ànima i les formes, Goethe i el seu temps*), de Mannheim (*Llibertat, poder i planificació democràtica* i *Ideologia i utopia*), de Nietzsche (*La genealogia de la moral*), de Planck (*El coneixement del món físic*), i de Weber (*L'ètica portestant i l'esperit*). Darrerament han aparegut altres autors de luxe com Benjamin amb *Art i literatura, Diari de Moscou, L'obra d'art a l'epoca de la seva reproductibilitat* el Simmel de *Sociologia I i II*; Habermas amb *Coneixement i interès*; el Wittgenstein de *De la certesa* i el Horkheimer de *L'hora foscant*. En fi, una relació –on naturalment falten alguns llibres– que sembla llarga, però que no amaga un buit editorial i un cert eclecticisme pel que fa a l'elecció de títols i autors.

Anna Ma Gil

Els seus bitllets d'avió, vaixell, tren, etc., a preus oficials, però amb les millors tarifes.

Aprofiteu les ofertes del mes de juliol per a viatjar:

Atenes, des de .....36.600.- ptes.
Atenes + creuer, des de .....61.600.- ptes.
Egipte, des de .....122.500.- ptes.
Turquia, des de .....98.000.- ptes.
Palma, des de .....15.300.- ptes.

I molts altres viatges.

Per a més informació:

EUROPA TRAVEL S.a
Agència de Viatges
C.V. 024. V
Paz, 35 - Telf. 352 93 53
46003 VALÈNCIA

DOMENEC UMBERT

El punt de vista d'un alemany

El Dr. Egon Olessak, l'actual director de l'Institut Alemany de Cultura, porta al nostra país només tres anys i, per aquesta raó, ens diu, no pot fer una valoració de les traduccions catalanes de l'alemany. "Perquè –i ho esmenta com de passada– aquesta és la setena llengua que he estudiat i encara no la domino prou bé". I també, com qui no vol la cosa, afegeix que les traduccions dels clàssics en català estan una mica obsoletes, que Jordi Llovet fa unes traduccions magnífiques "perquè sap impregnar-les de poesia", que Feliu Formosa és un bon traductor "molt especialitzat en el seu camp" i que admira el treball de Jordi Nadal.

Quan opina sobre literatura no intenta ser erudit. Parla de Mann amb familiaritat: "vam ser amics i vaig conèixer la seva esposa", i creu que es tracta d'un autor intel.lectual, però, al mateix temps, humanista: "La humanitat és el centre de la seva obra".

El Dr. Olessak valora positivament l'actitud d'aquells escriptors que no intenten glorificar el sistema i que prenen com a referència allò quotidià i allò social; que plantege els problemes i també –per què no– les seves solucions. Això és molt important en un "món com el nostre que canvia dia a dia". I en un món com el nostre, format per societats distintes i individus amb punts de vista diferents; amb conflictes que, moltes vegades, traspassen les fronteres territorials i amb problemes compartits, s'ha de començar a parlar –suggereix– de "literatures transnacionals". Fins a un cert punt, és clar.

Ho diu amb coneixement de causa, perquè ha viscut en llocs ben dissemblants (Alexandria, San Francisco...) i a tot arreu "hi ha coses que hem de canviar". Enlloc s'han trobat totes les respostes i a tot arreu els escriptors poden aportar la seva visió particular i aclaridora de la realitat actual. Avui, entre els autors alemanys, "falta la gran perspectiva que va tenir Grass deu anys enrere". Per a entendre l'Alemanya d'ara mateix cal tenir una certa distància que permeti la reflexió. I Walser –creu Olessak– és una bona mostra de com s'ha de plantejar la reflexió quotidiana en literatura. Com també Jünger, "un dels més grans autors contemporanis que ha sabut representar totes les transformacions del nostre segle tant en la seva vida com en les seves novel.les".

No, ningú és perfecte, però el director de l'Institut Alemany de Cultura sembla aspirar a la perfecció. Per això, "quan hi ha un llibre traduït al català –assenyala– el comprem immediatament". Per això, perquè estan al dia i disposen de pràcticament tots els títols de l'alemany que han estat vessats a la nostra llengua, tenen "quasi 8.000 visitants per any". Visitants que –comenta– en general no dominen la llengua alemanya perquè s'interessen per la seva cultura.

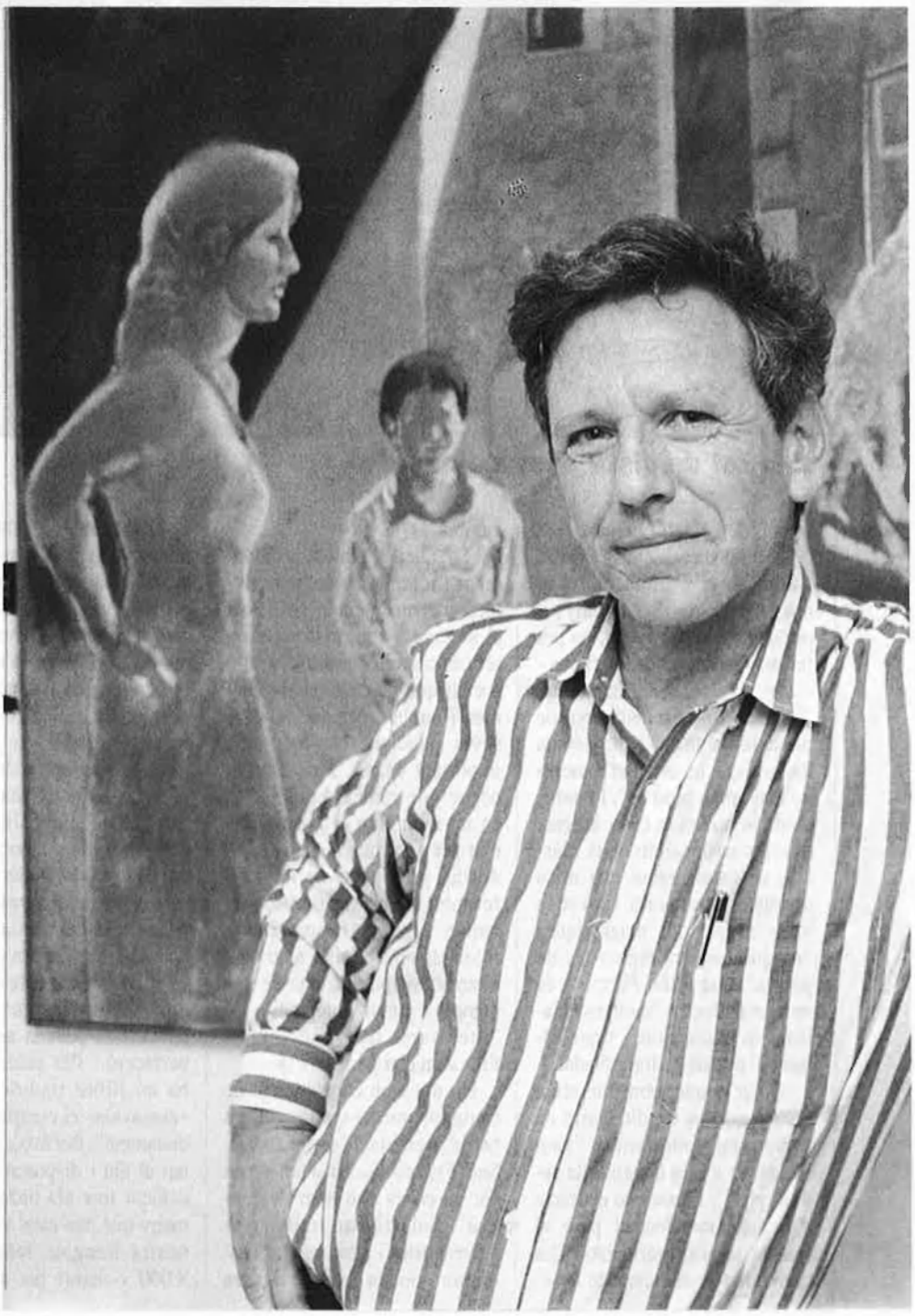
I la cultura d'àmbits petits –i aquí recorda les paraules de Jordi Pujol a Quatre Motors per a Europa– es fonamental per a conèixer "els aspectes interns d'una nació". Les petities coses que conformen la seva personalitat i que, al mateix temps, la distingeixen. Pel que fa a Alemanya, "cal accedir a la literatura regional –la literatura del Nord o del Sud, de Colònia o de Munic– per tenir una visió menys general i superficial del conjunt". Les fronteres, doncs, són obertes: d'una banda, ens arriben –més a poc a poc del que voldríem– els escriptors alemanys i, d'altra banda, "durant els passats deu anys –conclou– s'han traduït quasi trenta autors catalans a l'alemany amb molt bon resultat". ¿Es pot demanar més? Segurament, sí,

Anna M. Gil

Entrevista a Amos Oz

"Feu la pau, no l'amor"

Amos Oz (Jerusalem, 1939) és el novel.lista israelià més conegut arreu del món. Ha vingut a Barcelona per presentar l'úlitma novel.la, *Las mujeres de Voel*, que publica l'editorial Grijalbo, i alhora fer de jurat del Premi Catalunya.

Per desgràcia, encara no hi ha cap traducció catalana d'aquest excel.lent novel.lista, que a més de bona literatura ofereix una qualitat humana i intel.lectual gairebé única –i més tenint en compte que ha de viure en un país garratibat per les tensions i la guerra interminable entre àrabs i jueus; Oz, que viu en un *kibbutz*, és un dels dirigents del moviment *Shalom akhshav* ("La pau, ara"), partidari del compromís amb els palestins i d'aconseguir la pau a canvi dels territoris ocupats. Potser preveient l'enorme esforç que a l'Orient Mitjà demana qualsevol compromís va canviar el seu cognom patern, Klansner, per *Oz*, *valentia* en hebreu...

—Una de les coses més remarcables de la seva obra –sobretot la periodística i d'assaig polític– és la lucidesa sorprenent que tenen els seus articles, la seva força i independència. ¿Com pot un escriptor, a l'Israel d'avui, mantenir-se ferm enmig de tanta lluita, de tant de sofriment i d'extremisme? Dit altrament, ¿és possible, avui a Israel, no perdre la integritat, l'ètica personal, la llibertat per a escriure?

—És possible. No estic sol. Som molts els que volem dir la nostra i no ens empassem la política nefasta dels actuals governants d'Israel. No m'he volgut posar mai cap medalla, no sóc un màrtir. No m'han perseguit mai ni m'han prohibit mai res –Israel encara és una democràcia. De vegades em diuen que sóc un traïdor, però quin escriptor no ho és quan no diu el que s'espera que digui. Mantenir-se ferm, a Israel, no és un merit –i menys si saps tenir paciència; no ha estat mai popular defensar coses impossibles, com ara aconseguir la pau.

—En The Slopes of Lebanon *vostè afirma que Israel va perdre la seva, diguem-ne, virginitat –és a dir, la seva lluita per la supervivència, i no per la conquesta– arran de la invasió del Líban el 1982. ¿Pot una nació sencera recuperar*

aquesta pèrdua?

—És clar que pot. Fins i tot els imperis han pogut. Espanya mateix ha pogut. No hi ha cap nació, cap estat que no s'hagi tacat mai en empreses innobles. No hi ha societats verges. És veritat que, com a estat, van deixar-hi moltes il.lusions, al Líban, perquè ens pensàvem que no hauríem de lluitar mai en una guerra no defensiva. Però potser hem après la lliçó. No repetirem el mateix error.

—Una de les idees més sorprenents que ha manifestat sovint sobre la realitat social israeliana és la consideració del component mediterrani com a possibilitat d'assuaujar les tensions entre la realitat "asquenasita (els jueus d'origen centreuropeu) i l'oriental (el jueus més integrats en la realitat de l'Orient Mitjà). Que Israel pot ser un lloc millor per viure-hi si es va semblant més i més a Nàpols, Atenes o, perquè no, Barcelona...

—Bé, és un fet que, avui, els jueus d'origen sefardita –i doncs, mediterrani–, són majoria a Israel. La vella idea dels pares de la pàtria –bastir una espècie de nova Suïssa enmig del desert, seure tranquil.lament a prendre te i pastetes, el *fair play* i l'ordre–, no ha pogut quallar, Israel pertany al Mediterrani. No és, doncs, ni Oslo ni Bagdad. El procés de mediterranització és, crec, imparable. I, efectivament, suposo que aquest grau d'*anarquia* mediterrània que ha anat conformant la nova realitat israeliana ens anirà d'allò més bé.

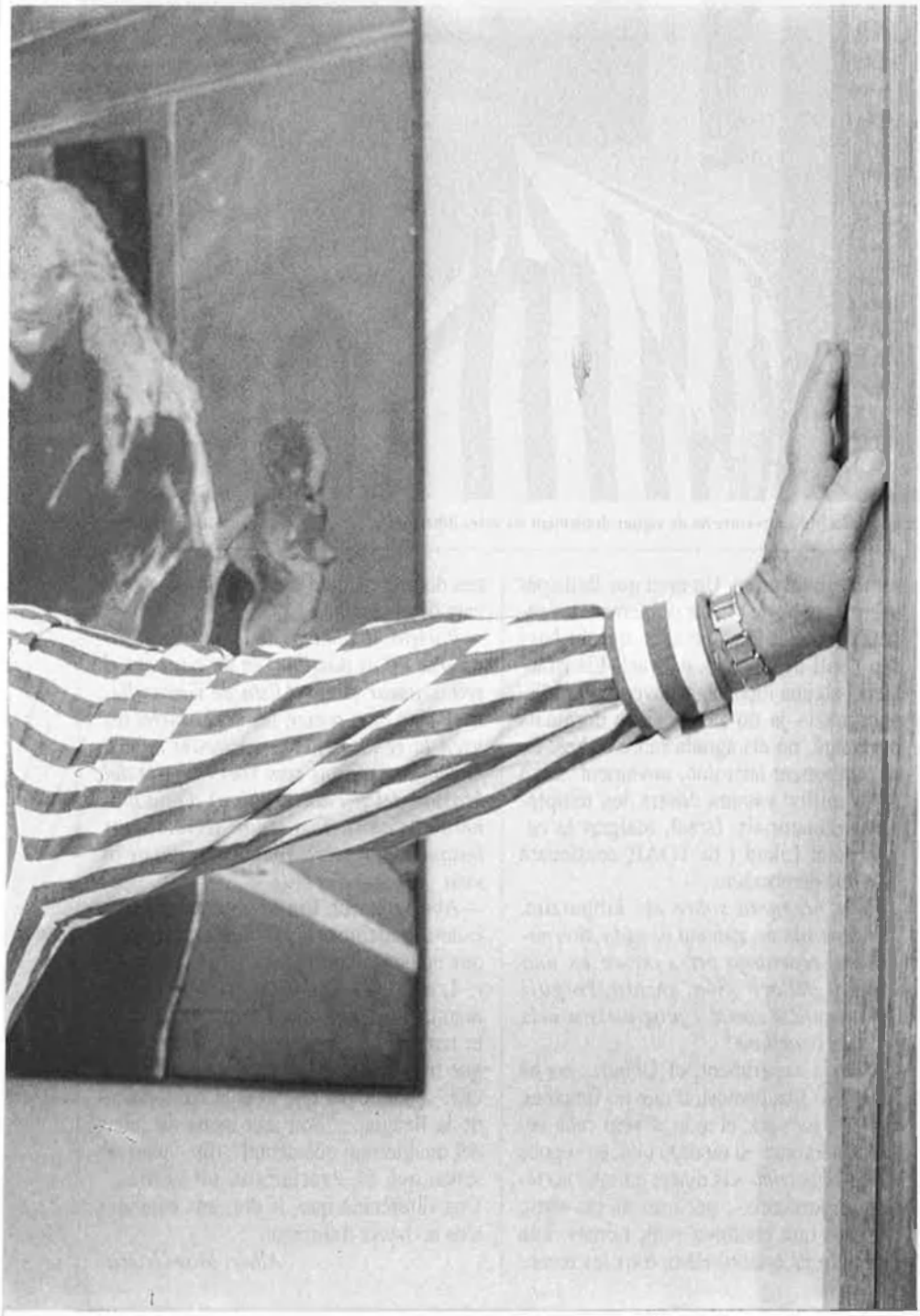
—Hi ha, en The Slopes of Lebanon, *un interessant capítol sobre la pel.lícula* Shoa *(nou hores esfereïdores sobre el nazisme i l'holocaust). A Espanya, la televisió va projectar-la en una hora impossible, ben entrada la nit, quan gairebé tothom dormia. ¿Què li sembla, això? ¿Com es pot lluitar contra el racisme i la intolerància si no podem saber com va ser de debò tot allò?*

—Fa de mal dir. L'interès de *Shoa* era de veure com el botiguer i el flequer de la cantonada es convertien en bèsties –el nom no fa justícia; no hi ha cap bèstia que els pugui definir. Ahir li compro el pa, demà fa de guàrdia a Treblinka. El nazisme no va ser una idea, no era res que depassés la vida quotidiana de la gent. En aquesta pel.lícula hi ha assassins que recorden la seva feina als camps amb una naturalitat increïble. "Era una pallissa descarregar tots aquells cadàvers"...el problema era que, de vegades, el gas s'encallava a les canonades"... coses així. *Shoa* hauria de passar-se obligatòriament a les escoles d'arreu del món. Perquè ni el flequer ni el botiguer hagin de treballar mai en un camp d'extermini. Això que m'ha dit de l'horari de projecció és gairebé d'escàndol, però em sembla que la televisió espanyola no ha estat l'única que s'ha atrevit a dedicar-li un horari més adient.

—Els immigrants jueus que vénen de la Unió Soviètica, ¿són un perill per a un possible acord de pau entre palestins i israelians?

—Aquesta qüestió és una mostra més de la incompetència del Likud –amb el silenci covard dels laboristes. Només setanta dels centenars d'immigrants soviètics han decidit viure a les zones ocupades. És gairebé impossible repoblar Gaza i Cisjordània amb gent de la diàspora. I menys si vénen de la Unió Soviètica. L'únic que volen és viure bé, fer diners, comprar coses. No volen venir a Israel –a casa seva– per a rebre pedrades en un lloc –les zones ocupades– on no els vol ningú. Els problema dels jueus soviètics l'han inflat els que només saben trobar motius per a allunyar la pau.

—¿Estan preparats, els israelians, per a conviure amb un estat palestí? ¿Poden

"La democràcia es fràgil sempre, a tot arreu. Un estat que lluita per sobreviure ha de vigilar doblement les seves llibertats". DOMENEC UMBERT

sacrificar la meitat de Jerusalem –reclamada com a capital també pels palestins– en nom de la pau?.

—En les condicions actuals, he de reconèixer que no. Gairebé ningú, a Israel, admetria perdre el que tenim. Però les condicions poden canviar. I això no vol dir, per res del món, haver d'admetre que els palestins eren els bons de la pel.lícula. Com he dit més d'una vegada, palestins i jueus hem de fer la pau, no l'amor. Si les condicions canvien, si trobem interlocutors vàlids i fiables, tot és negociable. Ningú creia que Israel arribés a tornar mai el Sinaí –i es va tornar, perquè hi havia una cosa sense preu a guanyar: la pau amb Egipte.

—La democràcia israeliana, tenint en compte el veïnatge –no gens permeable a la vida parlamentària i a la llibertat– és una mena de miracle, i fins a cert punt un exemple. ¿Es troba en perill, d'una manera o altra?

—Totes les democràcies es troben en perill. No naixem demòcrates –ni les persones ni els països. La democràcia és fràgil, sempre, a tot arreu. Un estat que lluita per sobreviure ha de vigilar doblement les seves llibertats. Però no crec que hi hagi cap perill d'involució, a Israel. Els israelians –alguna lliçó han d'haver pres de l'època nazi– ja no saben viure dominats per ningú, no els agrada rebre ordres. És el component anàrquic, novament. Això és la millor vacuna contra les temptacions dictatorials. Israel, malgrat la ceguesa del Likud i de l'OAP, continuarà sent una democràcia.

—Una pregunta sobre el kibbutzim. *¿Encara són un sistema de vida alternatiu, una esperança per a creure en una societat millor? ¿Són, encara, l'orgull de la tradició social i progressista dels primers israelians?*

—Com a experiment, el *kibbutz* no ha fallat. No s'ha demostrat que no funcioni. Potser, i més ara, el món el vegi cada vegada anacrònic –li recordo que, en segons quins *kibbutzim,* els diners gairebé no tenen importància–, però no és un error. Diguem que continua sent, només, una prova de laboratori. Però, tot i les recances de segons quin científic, la prova encara dóna resultats.

—Parlem, finalment, de la seva obra literària –si és possible, en un cas com el seu, separar el novel.lista de l'articulista. Penso que, potser, les seves novel.les usen la realitat jueva a Israel com a metàfora. Que tots som Yoel (l'agent del Mossad del seu darrer llibre) d'una manera o d'altra. Tots tenim secrets, tots busquem desesperadament el sentit de la vida. ¿Hi està d'acord?

—Absolutament. Em sembla una manera exacta de definir el que faig. La veritat és que no he d'afegir-hi res...

I, amb una amabilitat extrema que ha mantingut durant tota l'entrevista, encara té temps per a comentar les semblances que troba entre el problema jueu i el català, sobretot pel que fa a la recuperació de la llengua... "Sou una mena de jueus del mediterrani occidental", diu, "però no sabeu què és, exactament, un *ghetto*..." Una diferència que, li dic, ens estimem més no haver d'eliminar.

Albert Mas-Griera

L'OU COM BALLA

Joan de Sagarra

Dijous, 21 de juny

A les set i mitja en punt ha tornat a escoltar-se baix de casa, a sota mateix de l'habitació en què escric, el soroll de la trepadora que rebenta el paviment del carrer. Han desaparegut molts sorolls de la meva infantesa –el dels tramvies, el de l'esmolador, el del cornetí de l'escombriaire...–, però el de la trepadora continua, any rere any.

Barcelona, ¡posat guapa! Per a major desgràcia, acualment visc en l'anomenat Quadrat d'Or, la flor i nata, mai millor dit, del modernisme urbà, una zona molt ben atesa per les trepadores encarregades d'agençar carrers i voreres. Exactament, visc entre l'estàtua de mossèn Cinto i la d'Anselm Clavè –i molt prop de la de caputxeta vermella i el llop, que, de feroç, no en té res–, al passeig de Sant Joan, a pocs metres del palau Macaya, propietat de la Caixa, com déu mana.

Sotto il grigio diluvio democratico odierno, com diria Gabriele d'Annunzio, viatgen per la Gran Encisera, com icebergs a la deriva, les grans mones del modernisme. Eròticament, aquests palaus i casalots de nata, crema i caramel em fan evocar els amors de l'aristocràtic i esnob Andrea Sperelli amb Donya Maria Serres i Capdevila. Escenaris per a un amor apassionat, desenfrenat, en els quals s'havia de fer (l'amor) en mobles inversemblants, en posicions increïbles. Però, no sé per què, sempre acabo imaginant un parent de Santiago Rusiñol, o al mateix Don Santiago que surt de matinada de l'habitació de la minyona amb cara de son...

Juan Marsé em fa arribar el manuscrit de la seua darrera novel.la. *El amante bilingüe*, que acaba de guanyar el premi de novel.la que convoca l'Ateneo de Sevilla (cinc quilos). Marsé mostra el Walden 7, l'edifici de Ricard Bofill, com a metàfora d'una Barcelona *progre*, avui arraconada darrere les mones modernistes que enlluernen la parròquia en el poder. És un edifici que s'ensorra, dia a dia; habitat per uns éssers grotescos, criatures sorgides de la ment d'un Almodóvar o d'un Eduardo de Filippo catalans. Una d'aquestes criatures, després d'un pregon i patètic canvi de personalitat, acaba tocant l'acordió –el *Cant dels ocells*– vestit de torero, amb un antifaç als ulls –*el torero emmascarat*–, sota els mateixos cotxllons del Crist de Subirachs, al temple expiatori de la Sagrada Família. Toca l'acordió i pidola. Al coll porta penjat un cartell on s'identifica com a *xarnego* i fill natural de Pau Casals.

P.S. Estic totalment d'acord amb el senyor Xavier Martínez, d'Alacant, quan, en la seva carta a EL TEMPS (publicada en el núm. 314 de la revista), diu que està fart de "folklorades, de cultureta i de politiqueria" i afegeix: "Intel.lectuals: la batalla per la cultura catalana no és una batalla cultural". Així, doncs, invito el senyor Martínez a continuar el meu exemple: jo m'he casat fa poc amb una xiqueta d'Elda; el senyor Martínez pot fer el mateix amb una pubilla d'Olot. En el cas que el senyor Martínez ja siga casat, puc facilitar-li les coordenades d'un bon grapat de *call girls*, filles de la millor burgesia del Principat. El que és important, senyor Martínez, és continuar batallant. Fins que el món s'acabi.

LLIBRES

EL LLIBRE DE LA SETMANA

Sobre la poesia de Joan Fuster

Josep Ballester estudia l'obra poètica del primer Fuster.

Josep Ballester. *Joan Fuster: una aventura lírica*. Quaderns Tres i Quatre, 37. Eliseu Climent editor. València 1990.

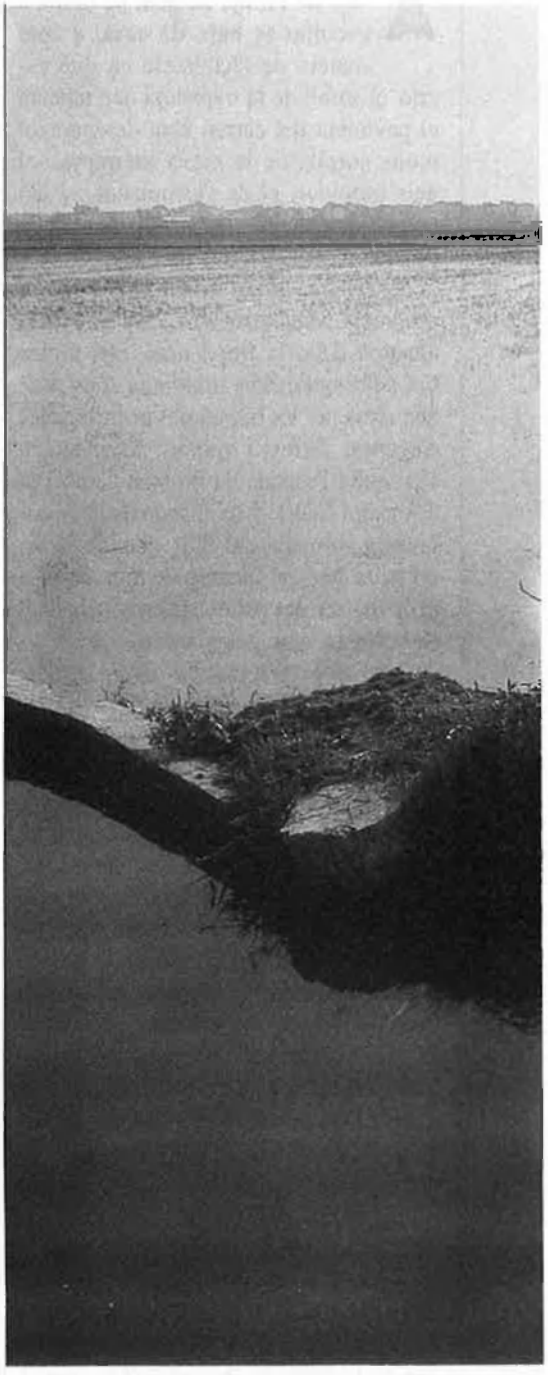
Amb la publicació de *Set llibres de versos* l'any 1987 en la sèrie "la unitat" de l'editorial Tres i Quatre, alguns despistats van descobrir que abans de convertir-se en aquell crític, assagista, pensador lúcid i apassionat que ja coneixíem (el meu primer contacte amb l'obra de Fuster va anar així: eren els primers dies de classe de primer curs de filologia en una universitat de Barcelona, un professor donava bibliografia i un alumne va preguntar si no ens podria ser també útil la *Història de la literatura contemporània* de Joan Fuster. El professor va arronsar les espatlles i va dir que potser sí, però que no era gaire fiable o no era prou objectiu o una cosa per l'estil. Vaig comprar-la i se'm van confirmar les sospites: valia la pena), vam descobrir, deia, que Joan fuster havia estat un poeta amb una obra a tenir en compte; si voleu un poeta menor en el sentit anglosaxó del terme, és a dir, amb una obra poètica relativament breu i lateral respecte al conjunt de la seva producció, però un poeta que va escriure versos on "el sentiment és ver, el lèxic precís amb tendres tebiors i ritmes preferents" (són paraules de J.V. Foix del pròleg de *Terra en la boca*) i també versos insolents i iconoclastes, amb una veu col.loquial plena de llistes de coses i noms propis, plena d'ironia, i de sensibilitat lingüística i d'intel.ligènica, un poeta que va tenir la barra d'escriure *Ofici de difunts* sobre un rotlle de paper higiènic, un poeta que té de llarg aquells set o vuit poemes que fan d'un escriptor de versos un poeta. No ens va deixar indiferents.

La recepció d'aquesta primera etapa de Joan Fuster no s'ha començat a normalitzar fins aquests últims anys, en part perquè ell mateix ho ha volgut així i en part perquè, en general, l'obra d'autors més o menys contemporanis a Joan Fuster com ara Blai Bonet, Agustí Bartra, Jordi Sarsanedas, Gabriel Ferrater, Joan Brossa. Vicent Andrés Estellés, Josep Palau i Fabre, Joan Perucho etc. sembla que no acaba d'interessar als nostres estudiosos i erudits que estan molt entretinguts discutint sobre el simbolisme i altres qüestions candents. Josep Ballester ha dedicat uns quants articles i una tesina a l'estudi de l'obra poètica de Joan Fuster: entra doncs en un territori gairebé inèdit, amb una bibliografia francament escassa.

L'assaig comença amb una aproximació a les idees que sobre poesia, sobre la pròpia poesia i sobre la poesia d'altres poetes ha escampat Joan Fuster pels seus escrits. Encara que amena i en algun punt esclaridora, aquesta aproximació no defineix nítidament una poètica: no es sistematitza ni s'analitza el material exposat. El resultat és un itinerari de citacions transitable, entretingut i, en el cas de les posicions sobre la pròpia poesia, prou interessant.

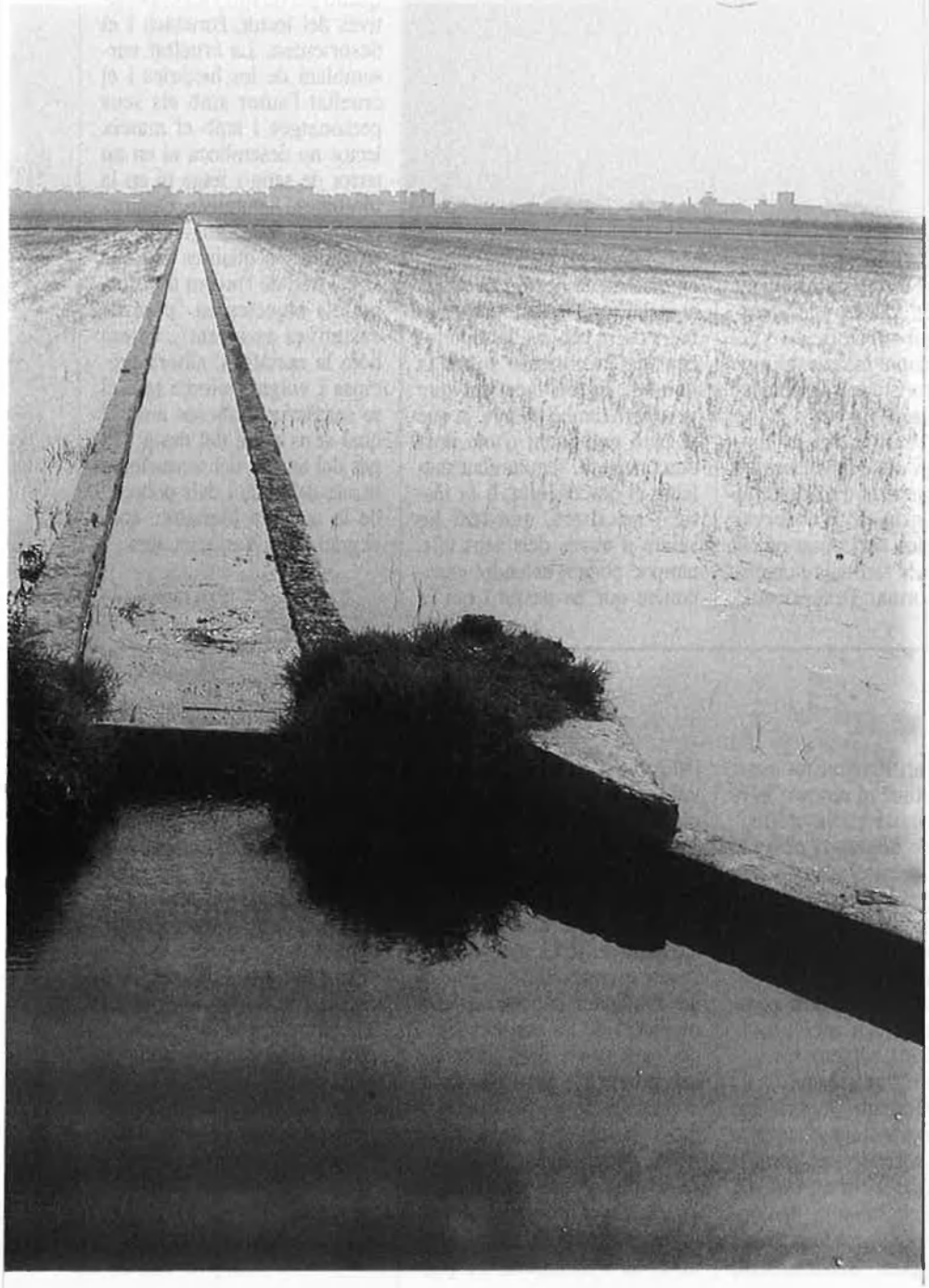
Després Joan Ballester ressegueix llibre a llibre les circumstàncies que van rodejar les respectives publicacions, descriu la temàtica i les constants formals més rellevants i llegeix minuciosament alguns poemes representatius, sense perdre's enmig de la logorrea metafísica i formalista habitual en aquests casos. Fins i tot es troben a faltar més tesis i menys dades; però Ballester obre camí i fa bé de començar per la descripció abans que per la interpretació. Amb *Set llibres de versos* al costat, aquest apartat es converteix en una guia de lectura útil.

La sorpresa arriba quan comprovem que no parla de dos llibres (per a mi els més interessants) que fins a la inclusió en *Set llibres de versos* restaven inèdits: *Ofici de difunts* (1950) i *Poemes per fer* (1953-54). ¿Què ha passat?: el llibre de Ballester va quedar finalista en el premi

Xarxa d'assaig de recerca de l'any 1988. Encara que la publicació dels dos reculls poètics inèdits que ara citava va ser anterior (abril del 1987), és possible que Ballester no hagués tingut temps d'incloure'n gaires referències. Si llavors aquestes omissions estaven absolutament justificades, sembla en canvi inexplicable que durant els dos anys que han passat entre la concessió del premi i la publicació efectiva de l'assaig Josep Ballester no s'hagi preocupat de modificar i ampliar-ne l'abast per així tractar el conjunt de l'obra poètica, que certament queda desenfocada amb aquestes dues absències significatives en quantitat i qualitat.

Després d'aquesta guia incompleta de lectura, trobem l'estudi de tres aspectes de l'obra poètica de Joan Fuster. En primer lloc es localitzen i comenten en tres poemes els procediments formals que produeixen efectes irònics (enumeració caòtica, intertextualitat, hipèrbole, tractament de la mitologia...). Aquest treball podria derivar en un futur cap a un rastreig de l'evolució i convivència en la poesia de Fuster d'una poesia d'imatges i d'una poesia basada no tan sols en la ironia sinó també en la paròdia, en la descontextualització en general, en les figures retòriques de pensament.

En segon lloc s'estudien les "complicitats i reminiscències": Josep Ballester es dedica a espigolar citacions i referències a altres autors i prova d'establir les fonts i influències que marquen la poesia de Joan Fuster. Les conclusions són que beu de Valery, de la "generación del 27", de la tradició autòctona i del surrealisme. En aquest camp em sembla que el mateix Fuster dibuixa un mapa més precís –ningú millor que ell ho pot explicar– en el pròleg de *Set llibres de versos*.

En tercer lloc s'estudia l'animalogia, selvologia i objectologia, és a dir, es fa una recolecció taxonòmica dels referents animals, vegetals i objectuals, interpretats en el seu funcionament connotatiu i simbòlic. Així en fred aquest sembla un exercici erudit, però podria servir de base de dades per copsar l'evolució des d'una retòrica simbolista –prolixa en referents naturals– a una retòrica poc lírica i distanciada, basada en "la ira i el sarcasme" –prolixa en antroponímia i objectes quotidians. El llibre acaba amb la lectura de tres poemes triats d'entre els últims que va escriure Joan Fuster i amb unes conclusions, a tall de cloenda, on Ballester divideix en períodes l'obra poètica de Joan Fuster i en remarca els trets més definidors.

En conjunt l'estudi de Josep Ballester constitueix una aportació interessant, però encara parcial i provisional. Les conclusions a què arriba es ressenten de les absències abans apuntades. La consideració d'*Ofici de difunts* i de *Poemes per fer* (llibres que no es van posar en circulació per gentilesa de la censura) pot acabar de perfilar el trànsit des d'una poesia mitificadora i convencional a una poesia desmitificadora i rupturista. La caracterització d'aquesta última etapa de la poesia de Joan Fuster queda encara pendent, ja que l'adjudicació de les etiquetes poc matisades de poesia irònica i surrealista sembla del tot insuficient. Potser l'adopció en aquests poemes d'un to conversacional és un aspecte clau. Pel que fa al suposat surrealisme, jo diria que si bé és cert que Joan Fuster incorpora –entre altres– procediments retòrics d'estirp avantguardista (automatisme, enumeració caòtica, vers lliure, metàfores abstractes i sinestèsiques...), aquests semblen procedir més aviat d'una accentuada consciència lingüística –el poema esdevé un espai de joc lingüístic i conceptual que no pas de cap immersió en els aiguamolls onírics de la inconsciència o de l'altra realitat.

Manel Ollé

Contes de Kosztolany

Deszö Kosztolany. El petó i altres narracions. Traducció: Kálmán Faluba 1990. Venècies. 110 pàgines

El petó i altres narracions és una selecció de contes de l'hongarès Dezsö Kosztolany, escrits entre 1911 i 1935. Només representa una petita part d'una obra diversa, feta d'articles, traduccions, poemes, obres dramàtiques i relats.

D'entrada, no ens és permès buscar en aquesta mostra cap altra unitat que l'autoria i algunes constants es-tilístiques. Cada una de les 6 peces del recull, tingui una extensió de 3 o de 37 pàgines, mereixeria –no és un dir– ser glossada separadament.

Tanmateix, el conte fantàstic ("La visita miraculosa de Krisztina Hrussz"), el relat del viatge iniciàtic de Kornél Esti, *alter ego* del l'escriptor, la faula del "Gerro xinès", totes les narracions, es construeixen a partir d'una idea senzilla (l'enterrament d'una cantant, un objecte, un viatge, una presagi, un petit robatori...) i s'eixamplen cap a la reflexió moral i humorística i l'especulació literària.

En *El petó*, el tren es converteix en l'espai novel.lesc on un jove aprenent d'escriptor es posa *en situació* d'observar llocs i gestos per copsar-ne els matisos més sensuals i cruels, de transformar l'experiència en matèria de ficció i de recrear-se en reflexions morals, sobre, posem per cas, la superioritat de la cortesia sobre la bondat. Entén més del que veu, però també menys, ja que el petó regupnant d'una noia desconeguda, segurament malalta, el desconcerta, li fa fàstic i nosaltres, que test ho veiem a través dels seus ulls, tampoc podem entendre exactament què ha passat i qui és ella. Només ens queda somriure de la fatuïtat de l'esteta desbordat per un instint aliè.

La vivisecció de gats que practicava el jovenet Kornél Esti, l'obliga, més endavant, a reconèixer que en ell "habita molta crueltat", tot i una "molt bona educació". "Guerro xinès" i "Bany" són contes cruels. No diré de quina manera ja que utilitzen subtilment (¿amb perversió?) les expectatives del lector, l'orienten i el desorienten. La crueltat versemblant de les històries i el crueltat l'autor amb els seus personatges i amb el mateix lector no desemboca ni en un terror de sang i fetge ni en la morbidesa naturalista. Quan es compara, fosc, enganxós de deixalles". o quan es diu que el vel fred de l'hivern transforma els objectes en "puré de castanyes ensucrat", veiem com la metàfora, alhora preciosa i vulgar, reforça tant el to sarcàstic i saborós amb el qual se'ns parla del desig, del pas del temps, del sensacionalisme, dels rics i dels pobres i de la mateixa literatura, com el gran rigor d'aquesta obra.

Vera Orlova

El laboratori sicilià

Leonardo Sciascia. Una història senzilla. Traducció de Francesc Vallverdú. Postfaci d'Assumpta Camps. "El confident" núm. 7. Edicions 62. 87 pàgines. Barcelona, 1990.

Al postfaci que acompanya l'edició catalana de la novel.la pòstuma de Leonardo Sciascia, Assumpta Camps conclou, al meu parer de forma un tant precipitada, que la darrera obra de l'autor sicilià és "un testament literari malgrat tot esperançat" perquè hi renova "la fe en la veritat i en la utopia". Després de llegida la novel.la es tenen serioses sospites que el missatge de Sciascia no sigui, precisament, el contrari: la desesperació de la raó.

Una història senzilla condensa menys de setanta pàgines la complexa confluència de situacions i interessos que determinen l'existència de la societat siciliana, alhora que proposa una lectura al.legòrica d'aquesta societat com a fracàs d'un projecte il.lustrat, és a dir, d'un projecte basat en la confiança en la raó, en la bondat i en el progrés. Estrictament, l'argument és típic d'una novel.la sobre la màfia. Hi són els elements necessaris: corrupció dins de tots els nivells; forta implantació en el teixit social de pràctiques viciades on predomina una violencia sistemàtica; finalment, els mecanismes psicològics i socials que expliquen la persistent manipulació de les consciències i de les actituds dels ciutadans que provoca la perversió del fi al qual ha de tendir tota organització social, la preservació del bé comú, doncs, es converteix, dins l'obra i sense que aquest tingui necessitat de grolleres explicacions, en un laboratori de la destrucció de qualsevol ordre basat en la llibertat individual, en la crítica i en la raó. Allò que podria desfer el nus que tenalla la societat italiana és desactivat per pressions que imposen als individus un silencia penós, però culpable.

Per a Sciascia, l'*omertà*, el silenci que acompanya tot el que fa referència a la màfia, representa la gran victòria de la por. Hi ha veritat, sí, però no hi ha utopia possible. Saber, parlar, ¿per què aconsenguir? Mort Sciascia, el silencia persiteix espès, algú somriu. Nosaltres compren llibres. Sicília és lluny, afortunadament.

Josep M. Lluró

Cercle metafísic

Francesc Torralba: *Cercles infernals. Sobre el pensament del jove Nietzsche*. Edicions 62. Llibres a l'abast, 255. Barcelona, 1990. 156 pàgs.

A Francesc Torralba no li agrada la postmodernitat, perquè no és sinó el reflex d'un temps "d'apatia", "passivitat", "nihilisme" i "hedonisme". Una postmodernitat, en fi, que el jove filòsof qualifica de "dissortada". Doncs bé, contra aquest fantasma de la postmodernitat, Francesc Torralba erigeix la figura de Nietzsche. Nietzsche contra la postmodernitat.

¿Per què Nietzsche? Doncs, perquè segons el nostre autor el corpus nietzscheà pot ser prou útil per a oposar resistència (o per a trobar alternativa o sortida) a una postmodernitat que ens està ensorrant en un pou sense fons on només trobem la insolidaritat, l'individualisme, l'egoisme, l'amoralisme, etc. I, ¿què ens brinda Nietzsche que permeti de fer front a la disbauxa postmoderna? Escoltem Francesc Torralba: la renúncia a "trobar un sentit teleològic de l'existència temporal", no apel.lar a "instàncies superiors", "afirmar la vida des d'ella mateixa", predicar l'amor "a la fràgil immanència", etc.

Passa, però, que si Torralba creu que aquesta és l'alternativa a la postmodernitat va errat, perquè precisament la majoria de les idees nietzscheanes del filòsof-artista són, si fa no fa, una mena de postmodernitat *avant la lettre*. I si l'autor s'hagués entretingut a llegir alguns textos postmoderns s'hauria adonat, com a mínim, de tres coses. Primera: que la seva concepció de la postmodernitat és reductiva, reduccionista i simplista. Segona: que la postmodernitat

no es la canonització del m'enfotisme. I tercera: que molts arguments postmoderns troben en Nietzsche el seu inspirador. Més val que deixem tranquil l'antipostmodernisme de Nietzsche. Costa massa de trobar.

Cercles infernals –llibre amb què Franacesc Torralba ha guanyat el darrer Premi Xarxa d'assaig–, però, no deixa de ser un llibre interessant. Interessant, perquè l'autor ens brinda una bona exposició del pensament del Nietzsche d'*El naixement de la tragèdia*. Torralba, en efecte, ofereix una bona mostra de la metafísica del jove Nietzsche. Encara que, per el meu gust, aquesta exposició es veu massa *viciada* per l'excés de religiositat que el llibre vessa de dalt a baix i de dreta a esquerra. Una religiositat que corre el risc d'anihilar Nietzsche, i una religiositat que està farcida de fe en el "fi últim", en la 'causa primera" i en Déu.

Diuen que la metafísica està a punt de tornar, que la reflexió sobre temes i qüestions de metafísica ja es troba novament a la cantonada del pensament. I, potser, *Cercles infernals* anticipi el tema. A mi, però, el cercle em sembla excessivament metafísic. Posats a triar, em quedo amb la postmodernitat. Resulta bastant més humana.

Miquel Porta Perales

Riba per ell mateix

Cartes de Carles Riba (I): 1910-1938. Recollides i anotades per Carles-Jordi Guardiola. Ed. de La Magrana, 1990. 527 pàgs.

Aquest primer volum de l'epistolari de Carles Riba –en seguiran dos o tres més– és el resultat d'un treball impagable que ha fet Carles-Jordi Guardiola. Impagable no sols perquè es tracta de la corrrespondència d'una figura tan important en les nostres lletres, sinó per les grans dificultats, de tot ordre, que plantejava la recollida d'un material geogràficament molt escampat. Carles-Jordi Guardiola ha establert relació amb 269 corresponsals d'arreu del món i n'ha aconseguit la contribució de 125 amb un total de 770 cartes, postals i altres papers epistolars que constitueixen una part substancial de cinquanta anys de correspondència ribiana. L'autor d'aquesta edició ja explica, ben circumstaciadament, al seu pròleg, les dificultats que ha hagut de vèncer al llarg d'una recerca apassionada. Però encara ha fet més. Tot el material epistolar va acompanyat d'un estudi preliminar i d'una interessant i riquíssima anotació que ajuda molt a concretar les referències més o menys implícites que Riba fa a les seues cartes. Tot plegat, n'ha resultat un gruixut volum de 527 pàgs, que aplega 267 cartes entre 1910 i 1938. Dir que la seva lectura resulta fascinant i d'un alt interès és formular una obvietat donada la personalitat de Riba i el lloc central i decisiu que va ocupar en la vida literària catalana, sobretot a partir dels anys vint. Fóra impossible ara explicar la varietat d'aspectes sempre interessants que presenta aquesta correspondència escrita des dels llocs més diversos, catalans o de l'estranger. I inspirades per les més diverses circumstàncies. La primera carta, adreçada a J.M. López Picó, comença amb una ratlla feliç: "Gaudint de l'encís de la Natura...". L'última, adreçada a Roser Matheu, acaba amb un prec patètic: "Que Déu ens compti aquesta pau per a tornar-nos, a vostès i a nosaltres, la nostra!". Entre el moment bucòlic (som al 1910) i el moment dramàtic (som al 1938) podem recórrer l'itinerari de l'aventura ribiana durant tres dècades. Hi trobem informacions sobre coses viscudes als seus viatges a l'estranger, uns per fer turisme cultivat, altres per raons d'estudi – a Munic, diu, "vosslereja"–, finalment –ja en plena guerra–, per ajudar Catalunya i els escriptors catalans. Ara bé, sota aquesta gran varietat temàtica i de registres, de curiositats i preocupacions, el que hi trobem sempre és l'acusada presència d'una personalitat noble i generosa, ferma i sempre civilitzada. Ho detectem, de més a més, en frases d'una escriptura sempre acurada i precisa. Riba s'hi preocupa molt de dir exactament el que vol dir, cosa que dóna una certa tensió a l'expressió ribiana, fins i tot quan es tracta de cartes molt *circumstancials*...

Fonamental, doncs, aquest corpus epistolar per a resseguir la trajectòria de Riba.

Josep Iborra

Ramon Guillem: premi ciutat d'Elx

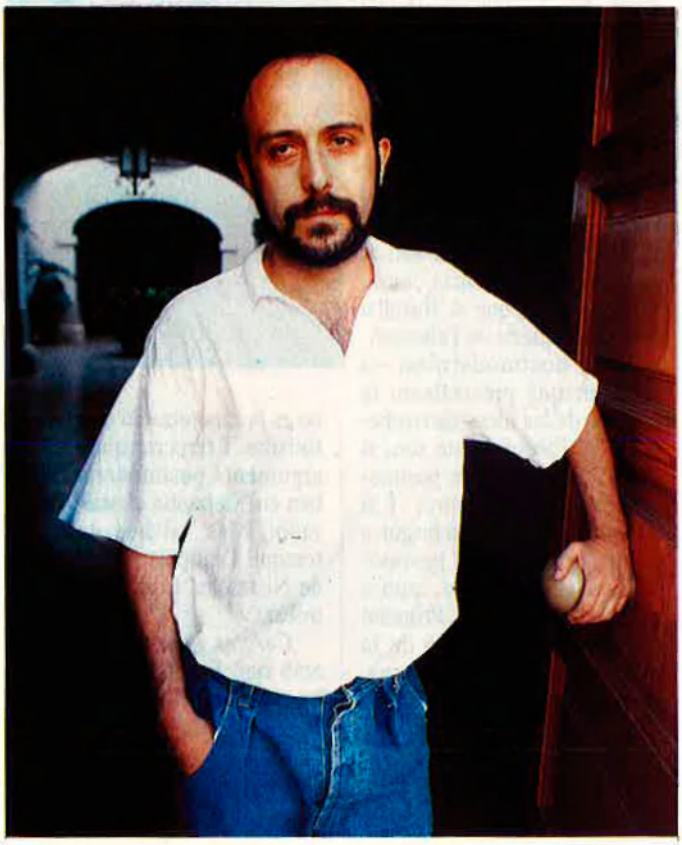
Ausiàs March i J.V. Foix semblen uns dels immediats referents que hi ha al darrere de l'obra poètica de Ramon Guillem. Potser de March ha tret l'interès per temes com l'amor o la mort –ben universals, d'altra banda–, i, si més no, de Foix li ha quedat aquesta contínua recerca de la perfecció, del treball acurat fins al límit possible. Ara, Guillem ha guanyat un premi de narrativa amb el dietari *La cambra insomne*. el Ciutat d'Elx, on hi havia de jurat Joan Francesc Mira. Avel.lí Artis Gener i Josep Franco.

—¿Què mou un poeta a intentar el camí de la prosa?

—En el meu cas, és un intent d'ampliar la pròpia perspectiva com a creador. Sempre m'ha atret la narrativa com a possibilitat de crear un món a part, la cosmogonia que representa tota novel.la. Ara bé. el que jo he escrit no té massa a veure amb això, perquè es tracta d'un dietari, com acabes d'apuntar. En realitat, si he triat aquest gènere ha estat inicialment com una mena de provatura narrativa. Fins ara, aquest intent de contar coses m'era una espècie de fantasma. Ara, almenys, crec que he vençut les meues primeres reticències.

—L'obsessió pel temps i la memòria sembla vehicular la teua poesia des D'on gran desig s'engendra *fins a* Les ombres seduïdes.

—Sí, no hi ha cap dubte que plana per damunt de tota la meua obra, i també, per descomptat, pel dietari. Però mentre *D'on gran desig...* dirigeix la seua atenció cap a un passat i una menòria pròximes, i el llibre feia referència a aquell temps en què naix el desig, *L'hivern remot* centrava la seua mirada en un futur que se sap i es vol llunyà. El

Ramon Guillem.

temps, en *Les obres seduïdes,* en canvi, és ara el present.

—Aquest últim apareixerà pròximament en l'editorial Bromera. ¿Quina és la idea que hi ha al darrere de Les ombres seduïdes*?*

—De fet, i seguint el fil que t'acabe de dir, *Les ombres seduïdes* és un llibre que representa una parada en el trajecte, una reflexió sobre el que és viu, en oposició al càntic d'absència del *D'on gran desig...* o a la pregària cap al futur de *L'hivern remot.* L'interès ja no se centra en tot allò que fuig o que pot fugir, sinó en tot allò que és present, totes aquelles ombres, en fi, que han estat seduïdes.

—Sembla que en Les ombres seduïdes *utilitzes per primera vegada la prosa, encara que amb marcats accents rítmics.*

—Sí, en la segona part del llibre. Però he d'advertir-te que en cap moment ho considere prosa. La seua disposició en prosa és aparent, perquè tant mètricament com rítmicament els poemes estan molt marcats. Hi ha en aquesta disposició un intent de fer possible una lectura més oberta. Aquesta segona part apareix constituïda per un grup de catorze poemes, que en realitat en són un, que, a mesura que avança, va ampliant el tema proposat al principi. Pense que una lectura independent de cada poema no és factible, i significaria una mutilació que desvirtuaria el conjunt, perquè cada un d'aquests catorze poemes és un fragment del poema total.

—El llibre guanyador, La cambra insomne, *és un dietari personal, però tinc entès que no es tracta d'un dietari íntim.*

—No es tracta de cap dietari íntim, perquè això no té cap interès per a mi, la meua intimitat la conec ja massa per a escriure-la, i no crec tampoc que tinga un interès especial per a un suposat lector. Si els autors se salven per alguna cosa, estic convençut que és per l'obra.

—Una de les característiques que més va ressaltar el jurat és que no has caigut en la temptació de fer la típica prosa de poeta.

—Era un perill que calia defugir, m'agrada que algú ho haja observat. Pense que a l'hora de fer narrativa tot poeta ha d'evitar un excés d'artifici (ha, ha, pensat-ho bé, molts poetes també ho haurien d'evitar en la seua poesia), com també el risc de caure en la temptació d'una prosa massa ensucrada, d'un fals i equivocat lirisme.

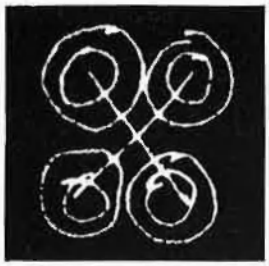
—La música també té una paper important al dietari.

—Sí, des el moment en què l'espai on es desenvolupa el dietari és la cambra. En la solitud d'aquesta, en la seua intimitat, les lectures, la creació, les reflexions i la música, hi són sempre presents. És lògic, doncs que la seua presència es faça palesa.

—Crec que ara treballes en un nou llibre de poemes.

—Des que vaig acabar d'escriure *Les ombres seduïdes,* a finals de l'estiu del 1988, he anat fent alguns nous poemes, però encara és molt prompte per a parlar d'un nou llibre. Amb tot, hi apunte una major contenció en l'emoció, com també el desig de despullar més l'aparell retòric.

Xulio Ricardo Trigo

RECULL DE FOLKLORE
DEL MONTSANT-SERRA DE PRADES

BREUS

Jaume Borí i Roqué, *Recull de folklore del Montsant-Serra de Prades*, Tarragona, El mèdol, 1990, 140 pàgs

La cançó, les danses les narracions populars i els jocs tradicionals són alguns dels aspectes que tracta Borí en aquest encertat i complet repertori.

Santiago Rusiñol, Adrià Gual, Alexandre de Riquer i Josep M. Roviralta, *Boires i crisantems (El poema en prosa modernista)*, Barcelona, La Magrana, 1990, 163 pàgs.

Una suggestiva antologia que serveix al lector com a mostra del poema en prosa modernista. El llibre ha estat a cura de Maria Àngela Cerdà, que ja havia fet una colla d'articles sobre el tema.

Lluís Ventosa Oliveras, *Delinqüència i dissocialitat*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill, 1990, 341 pàgs.

Convocats els premis Octubre de València

Edicions 3 i 4 ha fet públiques les bases dels XIX Premis Octubre, que inclouen tres convocatòries diferents. Per una banda, el premi d'assaig Joan Fuster per a treballs amb una extensió entre 150 i 200 fulls holandesos. El jurat serà: Fabià Estapé, Dolors Bramon, Oriol Bohigas, Carme Riera i Rafael Xambó. El premi de narativa Andròmina, amb la mateixa extensió en fulls, per a una obra de contes, novel.la, memòries, etc. El jurat queda contituït per Miquel de Palol, Emili Teixidor, Pep Coll, Miquel Àngel Riera i Enric Iborra. Tots dos premis estan dotats amb un milió de pessetes.

També ha estat convocat el premi de poesia Vicent Andrés Estellés, per a llibres de poemes no inferiors a l'extensió d'un volum normal de poesia. El premi serà de 250.000 pessetes i el jurat el formaran Joan Margarit, Joaquim Molas, Antoni Mari, Salvador Oliva i Xulio Ricardo Trigo.

Margarida Fonoll

TAULETA DE NIT

¿Què llegeix Francis Montesinos, dissenyador?

El creador valencià Francis Montesinos, que a hores d'ara enllesteix la seua col.lecció per a la pròxima primavera, col.lecció que es presentarà al saló Cibeles durant l'octubre vinent, no acostuma a llegir més d'un llibre a la vegada: "Al igual que amb altres coses, procuro ser ordenat amb les meues lectures."

"Ara mateix, estic llegint *El imperio de lo efímero*, de Giles Liplovetsky, un llibre publicat a l'editorial Anagrama que ens parla de la societat actual i dels problemes que pot suscitar en un futur la nostra forma de vida actual." "A més -afegeix- segurament per deformació professional, m'estime més llegir llibres relacionats amb el món de la moda."

X.R.T.

NOTES

Davant de la quantitat de premis que tenen el seu termini passat l'estiu u no pot deixar d'imaginar els esriptors catalans a la platja, amb una tauleta de campanya i un *dry martini* teclejant desesperadament la seua olivetti portàtil o el miniordinador de butxaca, tot, és clar, per a tenir a punt l'obrta que els donarà "fama" i "fortuna", tot entre moltes cometes.

Per a aquests treballadors incansables, s'ha convocat el VII premi "Josep Vallverdú" d'assaig, organitzat per La Paeria de Lleida i l'ajuntament de la mateixa ciutat. El tema és lliure i el termini de presentació acabarà el 31 d'octubre de 1990. El premi és d'un milió de pessetes per a l'obra guanyadora i la publicació de l'original mentre que per a l'accèssit serà només la publicació. Cal presentar els originals al Registre de l'Ajuntament de Lleida.

El premi que atorga el Grami d'Editors a la millor publicació sobre llibres en català, que l'any passat va ser atorgat a la nostra revista, ha recaigut enguany en la revista de literatura *Lletra de canvi,* que ha estat dirigida en aquesta nova etapa per Julià Guillamón. Des d'aquesta redacció, la nostra enhorabona.

X.R.T.

SEDUCCIONS

L'"Urc' de Pedrolo

A cavall de l'Urgell i la Segarra, Tàrrega és una ciutat que ha prosperat enormement en els darrers trenta anys, aprofitant la migdiada històrica dels pobles de la vora. A més, ha tingut l'encert de blanquejar els diners grassos amb passades de vernís cultural i només cal dos exemples per a argumentar-ho: l'embranzida de la Fira del Teatre i un nadó acabat de sortir de l'ou: *Urc (monografies literàries de Ponent)*. En el primer número, *Urc* repassava l'actualitat de les lletres a ponent i s'adreça, en el segon, a Manuel de Pedrolo, un dels targarins més il.lustres de la galeria municipal.

L'*Urc* de Pedrolo és riquíssim en matisos i aportacions que no fa al cas ara de detallar. Manllevo, només, unes ratlles de l'article de Ma. Aurèlia Capmany: "He arribat a la conclusió que Manuel de Pedrolo és un extraordinari novel.lista amb una obra tan extensa que ha ofegat, inquietat, molestat els normals comentaristes de la nostra lletra impresa. Llegir Pedrolo no és fàcil i no ho és, no sols perquè aclapara el lector fidel amb la seva obra abundant, sinó perquè defuig els tòpics, renega de si mateix per canviar de rumb estrictament literari, mentre es manté amb una absoluta fidelitat ideològica". Hi estic d'acord. Només hi afegiria la torna que, a hores d'ara, Manuel de Pedrolo és una llosa, pesada i aclaparadora, sobre la consciència col.lectiva de la cultura catalana. I les raons són tan òbives com el fet que Pedrolo s'hagi convertit, aquest darrers anys, en un escriptor ignorat i absent, dos adjectius que, a parer meu, magnifiquen la injustícia fins a l'alçada d'un campanar.

I és això: 1) Perquè l'obra enorme, dispersa i desigual de Pedrolo ha estat un dels taulons de salvament en el naufragi de la postguerra. 2) Perquè, per un grapat d'anys, fou el referent per excel.lència i un mestre de lectura de moltes generacions perdudes. 3) Perquè ha estat el primer a treballar una literatura al servei d'una normalitat que calia afirmar, encara que fos enganyosa. 4) Perquè les seves actituds ideològiques no han conegut la renúncia ni s'ha apuntat mai al poti-poti dels pactismes polítics. 5) Perquè en el conjunt de la seva obra –que és desigual– hi ha una dotzena de títols importants per a ell mateix i per a la narrativa catalana contemporània.

Es poden trobar més arguments, però aquests ja fan el pes. Repasseu, però, els papers de crítica publicats en els darrers cinc anys i us adonareu que Pedrolo hi és, com qui diu, absent. Dit d'un altra manera: som capaços de perdre el cap per un barbamec autor de quatre versos mal comptats i ens manca en canvi, capacitat per a mirar enrere: veure d'on venim i el treball que, de temps enrere, anem fent.

Urc és una primera aposta per recuperar Pedrolo i planteja, alhora, la necessitat de rellegir-lo. Ara i aquí, aquest és un dels reptes: l'esforç de rellegir Pedrolo i veure, exactament, què en surt.

Isidor Cònsul

Primavera NOVETATS en LLIBRES

edicions 62 s/a

M'HAURIA D'HAVER QUEDAT A CASA
Horace McCoy
Seleccions de la Cua de Palla, 102.
144 pàgines.

Un relrat de Hollywood dels anys daurats, a través de la gens daurada vida dels *extres* cinematogràfics.

EDITORIAL TRES I QUATRE

PALPA LA POR
Albert Dasí i Aloi

El Grill, 8

Dues històries que corren paral.leles. Una més que negra, negrissima. L'altra, la història de Marc i Raquel, uns xiquets que es revolten contra el món dels grans i arriben a palpar la por.

EDITORIAL TRES I QUATRE

ALGÚ, A LA NIT, RESPIRA
Joan Perucho
L'Estel, 9

Recopilació de contes de caire fantàstic feta per l'escriptor, crític i periodista Julià Guillamon.

Editorial Empúries

L'EDAT DE LES PEDRES
Pep Coll
Col.lecció Narrativa, 12

Un món mític entorn del poble imaginari de Malpui, al pirineu.

La Galera

LA MADONA DEL MAR I ELS PIRATES
Miquel Ferrà
Il.lustracions d'Isidre Monés
Els gruments de La Galera, 97
Premi "Guillem Cifre de Colonya" 1989

Una magnífica novel.la d'un autor consolidat.

curial

RANDA 26
Mallorca en el segle de la Revolució. Estudis sobre el segle XVIII.

Col.lecció dirigida per Josep Massot i Muntaner

Edicions Proa

CATEQUESIS BAPTISMALS TRACTAT SOBRE EL SACERDOCI
Joan Grisóstom
Col.lecció Clàssics del Cristianisme/14.

Escrita amb una puresa de llenguatge i amb un estil elegant, ha estat sempre considerada com un dels tresors de la literatura patrística.

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

L'ECONOMIA EN CANVI
Isidro Antunano i
Josep Maria Jordan

Cultura Universitària Popular, 9

Diputació de Lleida

COL·LECCIÓ LITERÀRIA "LES TALÚRIES"

La Diputació de Lleida convoca el tercer concurs de selecció d'obres de prosa literària (narrativa, llibres de viatges, memòries, dietaris, retrats literaris...) i de poesia, el qual es regirà segons les següents

BASES:

1.– Els treballs han de ser inèdits i en català. S'han de presentar 4 còpies mecanografiades, a doble espai, amb el nom i l'adreça de l'autor. L'extensió aproximada serà de 150 folis per a la prosa i d'uns 300 versos per a la poesia.

2.– Hi poden participar tots els escriptors de les terres de Lleida, com també aquelles obres vinculades al paisatge i a la gent d'aquesta geografia. El Jurat valorarà especialment les obres d'autors inèdits i novells.

3.– Els originals (4 còpies) han de ser enviats a la Diputació de Lleida, Departament de Cultura, C/ del Carme, 26. 25007 Lleida. El termini de presentació finalitza el 15 de setembre de 1990.

4.– El Jurat o Consell Assessor el formaran: Isidor Cònsul, Josep Murgades, Jordi Pàmias, Xavier Macià i Josep Piera. El Jurat seleccionarà un màxim de 4 obres entre prosa i poesia.

5.– Les obres seleccionades seran publicades per l'Editorial Tres i Quatre de València. El contracte d'edició, signat per l'autor i l'editorial, s'ajustarà a la normativa legal vigent.

6.– La participació en aquesta convocatòria comporta l'acceptació íntegra de les bases que la regeix.

SALA D'EXPOSICIONS DE LA FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS
CARRER CORREU 3 • VALÈNCIA

el petit Princep

DEL 8 DE JUNY AL 8 DE JULIOL DE 1990

Feiners, d'11 a 14 h. i de 17 a 21 h.
Festius, d'11 a 14 h.
Dilluns matí, tancat.

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

CIENCIA I MEDI AMBIENT

HGH, l'hormona del creixement humà

L'hormona per a donar la talla

Des de fa una trentena d'anys s'administra l'hormona del creixement a alguns nens amb problemes d'alçada. Aquests tractaments són controlats per consells assessors, que n'eviten l'ús en casos on es tracta més aviat d'estètica.

El 1909, el cirurgià Harvey Cushing va examinar el crani de Charles Byrne, un home que havia viscut a finals del segle XVIII i que feia 2'53 metres d'alçada. Cushing va observar que la hipòfisi, una glàndula situada a la base del crani, era més gran del que és normal. A partir d'aquest examen es va poder deduir que la hipòfisi fabricava la substància responsable del creixement.

Han passat 80 anys i no sols s'ha establert molt millor el paper de la hipòfisi, sinó que també s'han estudiat els casos en què el nen no creix tal com hauria de ferho. La hipòfisi, de la grandària d'un pèsol, rep ordre d'una altra glàndula, l'hipotàlem, la qual obeeix el cervell. Aquest envia unes substàncies anomenades neurohormones, que transmeten l'ordre de segregar somatotropina, l'hormona del creixement. La somatotropina arriba al fetge i al ronyó, on estimula la síntesi de somatomedines, que són les substàncies que fan créixer l'os.

El 1956, Maurice Raben va aïllar l'hormona del creixement o HGH –"Human Growth Hormone"–. A partir dels anys 60, els pediatres endocrinòlegs van començar a prescriure HGH a nens amb problemes de creixement. En aquell temps, calia extraure-la d'hipòfisis de cadàvers de persones mortes el dia anterior. Cada nen necessita anualment una dosi equivalent a la quantitat extreta de 60 hipòfisis. A tot el món es necessiten tres quilograms d'hormona, que s'haurien d'extraure de 600.000 glàndules.

A més, l'hormona extreta de cadàvers podia fer córrer el risc que aquests tinguessin alguna infecció no detectada. Fa uns anys es van produir a Estats Units, Gran Bretanya i Nova Zelanda uns cinc casos de la malaltia de Creutzfeldt-Jakob –una afecció degenerativa i mortal– en persones tractades amb la HGH. El virus que la provoca es pot trobar en el cervell en estat latent durant uns vint anys. Per això era possible que la persona tractada desenvolupés aquesta malaltia al cap de molts anys. L'ús del HGH va ser prohibida en aquells països el 1985.

HGH FABRICADA PER BACTERIS

Si bé es creu que les actuals tècniques de purificació impedirien que es repetissin casos com aquests, sempre seria possible que la HGH extreta de cadàvers tingués algun virus desconegut. Sortosament, el 1979 l'empresa Genetech va obtenir la HGH per enginyeria genètica. Aquesta tècnica permet incorporar a un microorganisme o a una cèl.lula en cultiu el gen responsable de la producció d'una substància determinada. Introduint el gen que ordena la síntesi de HGH, se'n poden obtenir grans quantitats, amb una efectivitat igual a la de la que s'extreia de les hipòfisis de cadàvers, però amb més seguretat. La nova HGH fou autoritzada als Estats Units el 1985. Des d'aleshores, altres empreses, com Kabi, Lilly, Sanofi, Novo-Nordisk i Serono han obtingut HGH per enginyeria genètica. Els primers assajos clínics a l'estat espanyol es van fer a l'Hospital de la Vall d'Hebron de Barcelona, sota la direcció dels doctors Enric Vicens-Calvet i Josep M. Cuatrecases, els anys 1984-85, i mostraren l'eficàcia i seguretat del fàrmac. Quan un nen no arriba a l'alçada normal, les causes poden ser diverses: nutrició deficient o diverses malalties cròniques impedeixen assolir una alçada normal. Les altres dues causes principals són degudes a una deficiència en els factors hormonals o en la falta de resposta a aquests. Aquests segons presentarien malalties òssies amb talla curta, presidida per acondroplàxia –tronc normal i membres curts.

Quan els nens són tractats amb el HGH, poden arribar a una alçada que es situaria a la zona baixa de la normalitat. Com abans s'iniciï el tractament, millors resultats es produiran. Així, nens que no passarien, d'adults, d'uns 1'30-1'35 metres poden arribar a un alçada 30 centímetres superior. Però una alçada per sota del que és normal pot crear problemes psicològics, mentre una alçada superior pot ser un avantatge. Per això, s'ha pensat en l'administració de l'hormona als anomenats "baixets constitucionals", en els quals no hi ha cap problema físic que provoqui un retard en el creixement, però que per constitució o factors genètics tenen una alçada en els límits menors de la normalitat.

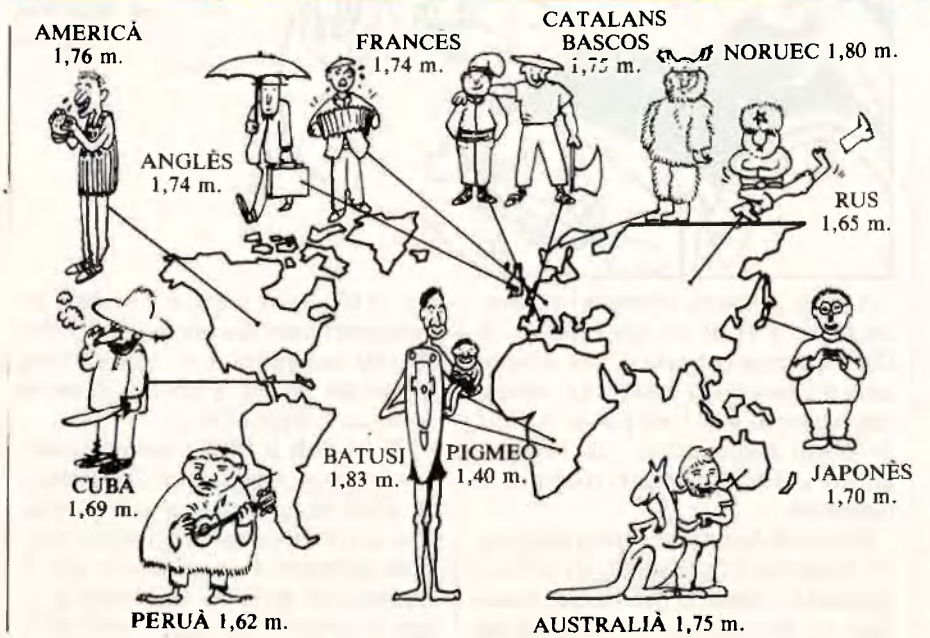
Als Estats Units i a països europeus s'han tractat també nens amb "talla baixa constitucional". Els resultats són esperançadors, ja que en molts d'aquests casos pot millorar-se la talla final, sempre que la deficiència en talla sigui severa.

LA DESCENTRALITZACIÓ NECESSÀRIA

Per això, a tots els països hi ha hospitals acreditats que dictaminen cada cas i en alguns funcionen uns consells assessors que dictaminen sobre cada sol.licitud i aproven o no el tractament amb hormona. Als Països Catalans es donen diferents situacions. El País Valencià i el Principat tenen consell assessor propi –el del Principat va ser el primer de l'estat–, ja que tenen competències exclusives en Sanitat. A les Illes, les sol.licituds s'han d'enviar al Comitè Central, a Madrid. I a Catalunya del Nord, les sol.licituds s'han d'enviar al Comitè Central, a Madrid. I a la Catalunya del Nord, les sol.licituds s'han d'enviar a l'òrgan central França-Hipòfisi, que controla també la distribució de l'hormona.

Amb aquesta diversitat s'observa quina és la millor manera d'organitzar el control. Per al doctor Enric Vicens-Calvet, president del consell assessor del Principat, "per avaluar els casos, cal conèixer-ne molt bé la història clínica. Per tant, els consells assessors funcionen millor en comunitats més petites. Nosaltres donem

L'alçada mitjana dels catalans és aproximada. D'aquí uns mesos es donarà a conèixer un estudi complet sobre el tema.

una explicació extensa quan rebutgem algun cas, mentre a Madrid l'Insalud simplement diu que "no procede". A l'estat francès molts metges tampoc estan satisfets amb l'estructura centralitzada a París".

A més, es produeixen casos d'entorpiment burocràtic. L'Insalud va rebutjar una sol.licitud procedent de les Illes perquè les proves i el diagnòstic s'havien fet a Barcelona.

La incidència del dèficit hormonal és, aproximadament, d'un per cada 10.000 dins la població infantil. Això dóna, al Principat, uns 800 casos en tractament. Cada mes s'examinen de 20 a 25 sol.licituds amb l'avantatge que els membres del Consell ja en coneixen la majoria. El Comitè Central a Madrid, pot arribar proximament a acumular uns 2.000 casos, que són pràcticament els mateixos que a l'estat francès ja estan en tractament. Al País Valencià enguany s'han aprovat 80 de les 99 sol.licituds examinades. Aquest tractament és pagat per la Seguretat Social i pot costar gairebé dos milions de pessetes anuals. Als Estats Units no hi ha assegurança obligatòria, per això, les famílies amb mitjans econòmics poden pagar el tractament, mentre les altres han de recórrer a assegurances privades, que no sempre paguen la totalitat del tractament.

ENDOCRINOLOGIA ESTÈTICA

En principi, el mercat no sembla gaire extens. Però les firmes que obtenen la HGH volen guanyar posicions. Això és degut a les possibles aplicacions de l'hormona fora dels casos de deficiència en la secreció. Així, es pot utilitzar en la síndrome de Turner, anomalia cromosòmica que afecta un de cada 10.000 nens i que provoca talla baixa i poc desenvolupament de l'aparell genital. Hi ha algun estudi que relaciona l'ús de la HGH amb la correcció de l'esterilitat, però encara no s'ha establert amb certesa. També s'administra en alguns casos en nens amb insuficiència renal –que provoca que no creixin prou–, nens que reben tractament d'hemodiàlisi i nens amb ronyó trasplantat –perquè les substàncies administrades per a evitar el rebuig poden dificultar el creixement.

Però al marge d'aquests casos, hi ha allò que l'americà John Parks ha anomenat "endrocrinologia estètica". Consistiria en la utilització de HGH en nens sense dèficit hormonal però amb talla baixa, com hem dit abans, o bé en atletes i en practicants de culturisme. Els *body-builders* utilitzen, de vegada, l'hormona. Però això

Qüestió de centímetres

Alexander Filonanko va nàixer a la Unió Soviètica. Té 32 anys, fa 2'40 metres d'alçada i actualment és l'home més alt del món. Al llarg de la història podríem trobar altres casos semblants. Però l'alçada mitjana no ha variat excessivament. A la prehistòria, els homes devien mesurar uns 1'66 metres, semblant a l'alçada dels cavallers que a l'Edat Mitjana duien armadura. És en aquest segle que l'alçada mitjana ha augmentat, gràcies al control de malalties infeccioses que dificultaven el creixement.

A més de factors genètics, l'alimentació i altres factors marquen la talla. Els nens de ciutat solen tenir, de 2 a 5 centímetres més que els de camp. La diferència és més marcada en els països en vies de desenvolupament. A més, el creixement s'estimula a la primavera i disminueix a l'hivern i la tardor.

La talla mitjana dels japonesos ha passat, després de la II Guerra Mundial, d'1'51 a 1'57, mentre que els seus compatriotes que viuen als Estats Units tenen mig pam més. Això pot ser degut al règim ric en arròs i peix cru dels que viuen al Japó. I té l'avantatge de trobar extres que portin les armadures a les pel.lícules de cavallers. En tot cas, menjar molt engreixa, però menjar millor amb més equilibri, fa que s'observi una millora secular en la talla.

En política, l'alçada pot ser un avantatge. A les eleccions a la Presidència dels Estats Units sol guanyar sempre el més alt. Això no va passar a França, ja que Chirac fa1'90 metres, gairebé un pam més que Mitterrand. El general De Gaulle feia 1'93 –i calçava un 47–. El rei Francesc I feia 2'02 metres, mentre Napoleó no arribava a 1'60. Si bé l'alçada pot ajudar a l'èxit polític, alguns exemples demostren que no és determinant. *XD*

A: L'hipotàlam envia les neurohormones.

B: La hipòfosi produeix la somatotrofina.

C: El fetge i els ronyons produeixen somatomedines...

D: ...que activaran el creixement dels ossos.

presenta molts problemes. En primer lloc, el seu pes fa que I en calgui una gran quantitat. En segon lloc, és el producte més car que es pot trobar a les farmàcies. I en tercer lloc, pot tenir efectes secundaris, com diabetis, artritis, problemes vasculars i d'altres.

Un atleta, per exemple, hauria de rebre hormona durant espais prolongats. Això fa necessari un pressupost elevat. A més, es pot detectar si la persona s'ha administrat HGH per tenir més força muscular o disposar de més energia amb vista a una prova esportiva.

Aquesta utilització incorrecta ha provocat tràfic de HGH en alguns països. A Gran Bretanya la venda es feia directament per prescripció mèdica. Les vendes van augmentar molt i una part de la HGH devia anar a altres països. Així doncs, el govern britànic va ordenar el control de la distribució.

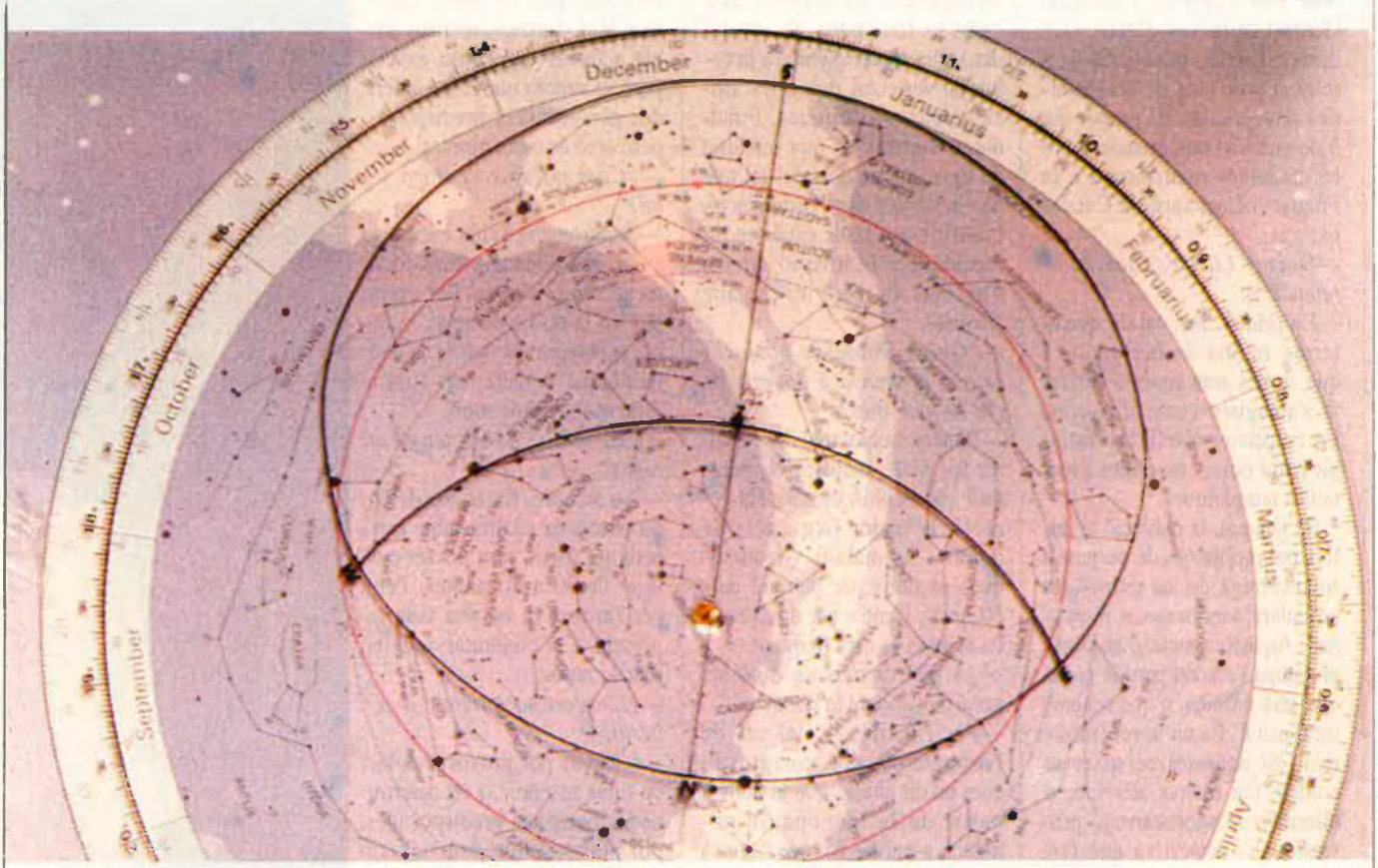
El control de cada cas permet assegurar un tractament eficaç contra els dèficits hormonals. També fa que aquest tractament no depengui de les disponibilitats econòmiques. Però l'aplicació de HGH a altres casos podria donar, a l'estat francès, uns 20.000 casos més per any. Amb un tractament durant cinc anys, això significa 100.000 tractaments. I si cada un costa gairebé dos milions de pessetes, el volum de mercat és impressionant.

El paper de la HGH passa per aquells casos on ja se n'ha establert l'efectivitat i els altres en què se'n vagi comprovant, però sempre al marge de qüestions purament estètiques. I es pot esperar que la competència entre els laboratoris i els nous processos d'obtenció i purificació puguin rebaixar el preu del tractament.

Xavier Duran

El cel al juliol

Després de la fugida de l'Austin cap l'hemisferi Sud, juliol es presenta com un mes molt interessant per a l'astrofotografia.

El cel visible el dia 01 juliol a les 00 hores, Temps Universal (T.U.) Dia 15 juliol a les 23 hores T.U.

Durant aquest mes el treball de l'aficionat a l'astronomia podrà dedicar-se més a la fotografia de la Via Làctia amb objectes com ara les nebuloses de Sagitari i l'Escut que poden ser observades des de mitjanit a certa altura sobre l'horitzó.

Si disposem d'un bon telescopi equatorial podem aprofitar i fer fotos a les diferents nebuloses que es troben en el braç visible de la nostra galàxia i particularment en la constel.lació de Cigne. L'anomenat triangle d'estiu format per les estrelles més lluents d'aquesta època de l'any, situades cadascuna en un vèrtex, ens pot servir per a trobar les constel.lacions més interessants. Aquest triangle el formen l'estrella Vega –la més lluent– de la constel.lació de la Lira: Altair, de la constel.lació de l'Àgila, i Deneb, del Cigne. Aquestes estrelles es trobaran a mitjanit en el nostre zenit i amb uns prismàtics poden guiar-nos per la Via Làctia.

Pel que fa als planetes, és Saturn sense dubte el que més atenció rebrà per la part de l'aficionat ja que Júpiter es trobarà en conjunció amb el Sol i per tant serà invisible. Diferents campanyes d'observació d'aquests dos planetes amb telescopis mitjans es duen a terme durant els últims anys per l'agrupació astronòmica de Sabadell i la de Barcelona –ASTER–. Urà i Neptú seran visibles a la constel.lació de Sagitari, mentre que Venus eixirà unes dues hores abans del Sol. La nostra estrella es mantindrà prou activa durant tot el mes i serà possible observar les seues taques i fàcules amb prismàtics o telescopis proveïts d'un bon filtre.

Els mesos de juliol i agost són també adequats per a l'observació de les estrelles fugaces. En concret, a final d'aquest mes serà l'època de l'any en què més se'n veuran, perquè l'agost les famoses Llàgrimes de Sant Llorenç perdran la seua espectacularitat per la presència de la Lluna. Per a final de mes hi ha preparades diverses campanyes de la Societat d'Observadors de Meteors i Cometes –SOMICE– i de la International Meteor Organisation amb seu a Bèlgica per a la investigació dels diversos radiants de fugaces que es troben a la constel.lació d'Aquari, record fantasmagòric d'antics cometes.

Josep Ma. Trigo

Doctor Lience, reumatòleg

"S'ha de viure d'acord amb les articulacions"

Cap de la Secció de Reumatologia de l'Hospital General de la Vall d'Hebron, el doctor Lience posa ciència i seny al problema de les malalties reumàtiques. El proper dia 3 donarà una conferència sobre les malalties reumàtiques a la Fundació Enciclopèdia Catalana.

—Doctor Lience, ¿què és el reuma?

—En primer lloc, cal dir que el terme reuma és incorrecte i que, a més sota aquesta etiqueta s'amaguen coses diferents. En un primer nivell, cal distingir entre dolors mecànics i malalties reumàtiques.

En general, la població té dolors per problemes de desgast o sobrecàrrega de les estructures articulars, tendinoses o musculars. Aquesta sensació dolorosa preocupa l'afectat perquè pensa que serà crònica, o que acabarà incapacitat. Es un terror immotivat. Si aquestes persones es cuiden, fan menys activitat; si eliminen la sobrecàrrega professional o esportiva que fan, es poden trobar lliures de dolor. En un altre nivell hi ha el que anomenem malalties reumàtiques, que són moltes i diverses i que demanen tractament mèdic.

—¿Quines són les malalties reumàtiques més usuals entre la població?

—Les més comunes són tres: l'osteoporosi o descalcificació, l'artrosi i l'artritis reumatoide. La primera és un problema important: la perdua d'os. Es un fenomen normal en el ser humà, que es dóna en la segona meitat de la vida. En el cas de la dona, per exemple, a partir de la menopausa comença a perdre os. La segona, l'artrosi, és una malaltia degenerativa del tendrum. Els cartílags que recobreixen els extrems dels ossos es fan malbé. Se sol donar amb més freqüència a la columna vertebral que a les articulacions perifèriques. Finalment, l'artritis és una malaltia de tipus inflamatori del tel que recobreix per dins l'articulació. L'artritis pot tenir caràcter infecciós, per la invasió directa d'un microbi, però no és gaire freqüent.

—¿Quina franja de població és mes propensa a aquest tipus de malalties?

—Podem trobar malalts de totes les edats, inclosos els nens, tot i que és molt estrany. En general, la major freqüència de dolors i de malalties reumàtiques es dóna per damunt dels 50 anys, i entre els dos sexes, en la dona és més freqüent.

—¿A què és deguda aquesta predisposició de la dona?

—Per exemple, en el cas de l'osteoporosi està comprovat, com he dit abans, que la dona a partir de la menopausa comença a perdre os, per l'alteració hormonal que això implica. Tot i així, no totes les dones hi són igualment propenses. Es dóna més en dones primes i rosses que en dones morenes i grasses, perquè el greix facilita la transformació d'una sèria d'hormones en estrògens (hormones femenines) que beneficien l'os.

—¿Quines serien les causes principals d'aquestes malalties?

—Per a algunes malalties hi ha factors coneguts, i per a altres no. En el cas de l'osteoporosi ja hem parlat que està vinculada a l'alteració hormonal femenina. També sembla que afavoreix la malaltia el fumar, el beure alcohol o els tractament amb cortisona, però no deixen de ser factors parcials. En altres casos, com el de l'artritis, no hem arribat a trobar cap causa exacta, però se suposa que hi ha individus genèticament predisposats, però això és mera hipòtesi.

—¿Com influeix l'entorn vital?

—Portar una activitat excessiva és el que condueix més fàcilment a tenir dolors. Per exemple, en la nostra societat, la dona, si pateix més dolors és també perquè treballa més i no té prou moments de repòs.

—¿És millor doncs tendir al repòs?

—No sempre. En el cas de l'osteoporosi és recomanable certa activitat física, com pot ser passejar de 30 a 60 minuts. Però, per l'artrosi va bé una vida reposada. Cal conjuntar activitat física i repòs.

—¿L'esport pot arribar a ser perillós?

—L'esport pot provocar dolors de tipus mecànic, i en determinades persones predisposades, pot afavorir una degeneració artròsica en els genolls, peus, etc.

—¿Una persona a qui surten morats sovint, és propensa a les malalties reumàtiques?

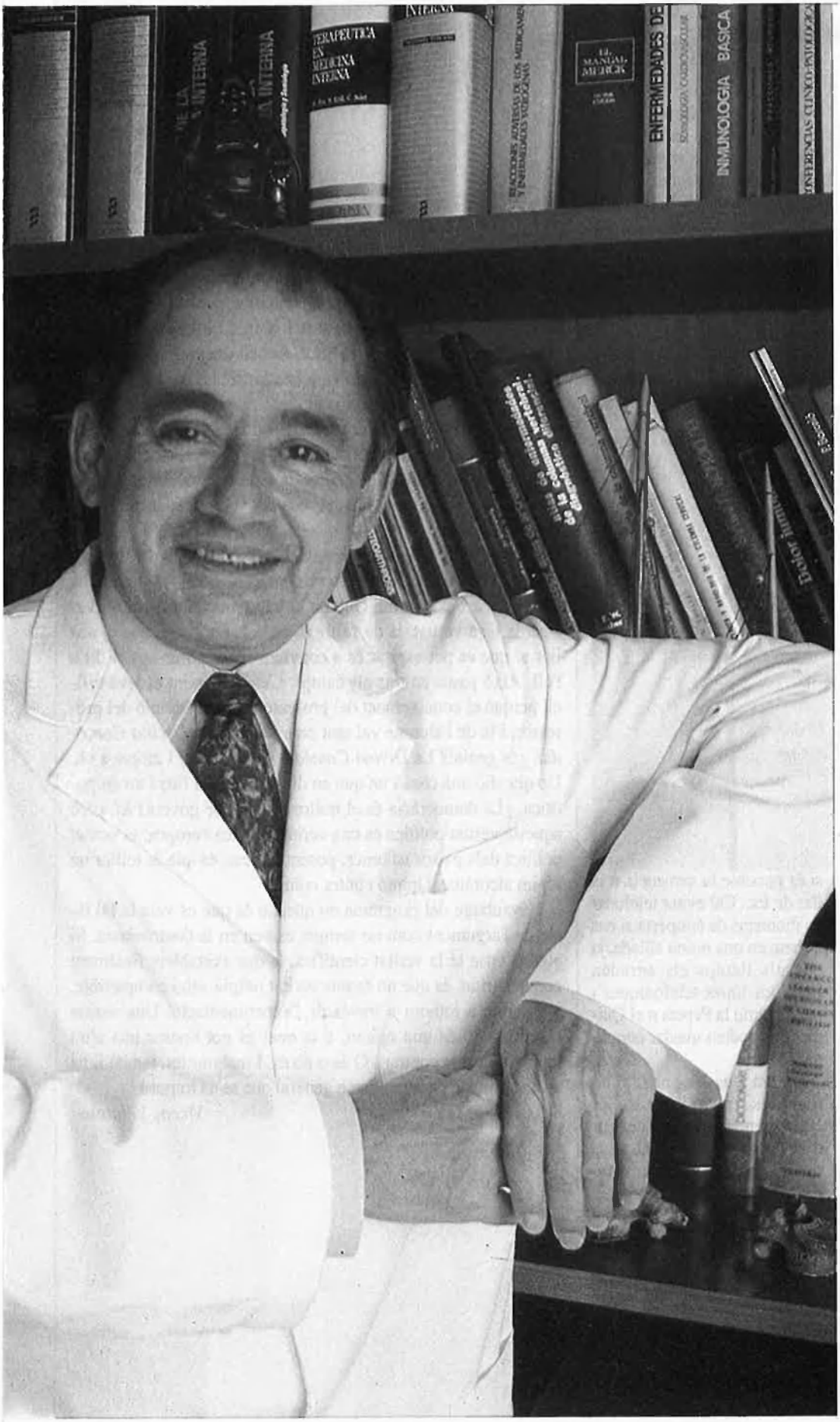
—Sobre això no hi ha res comprovat. Pot ser una impressió popular, però no té cap base real.

—¿Te curació un malat reumàtic?

—En general gairebé totes les malalties reumàtiques es poden compensar i controlar. Hi ha coses que es resolen bé, com els problemes dels teixits dels tendons si els reumatismes extra-articulars. Hi ha altres coses que no es curen.

—Malgrat tot, ¿hi ha remeis eficaços?

—Sí, hi ha malalties que tenen remeis, o com a mínim, en el cas de l'osteoporosi, s'està arribant a un esquema de tractament clar. En canvi, en el cas de l'artrosi només podem donar bons consells en relació al tipus de vida que ha de dur el pacient per a no sobrecarregar les articulacions. I pel que fa a l'artritis reumatoide, malgrat l'alt nivell d'investigació actual, la terapèutica no ha progressat i s'actua a la desesperada.

—¿Es cert que en alguns tractaments s'utilitza l'or?

—Sí, les sals d'or en reumatologia són un tractament de primera elecció en malalts d'artritis reumatoide. L'or és un fàrmac que anomenem inductor de remissió: en determinats malalts pot fer desaparèixer la malaltia. En un 10 o 15% dels casos. En el 50% dels casos alenteix la malaltia i en els altres no fa res.

—¿Què recomanaria a un malalt reumàtic?

—En primer lloc, visitar un reumatòleg, fer-li cas sense esperar miracles i que accepti la mala sort que té amb paciència i comprensió. En segon lloc només puc donar bons consells i molta informació. No puc recomanar més perquè el que és vàlid per a un malalt no ho ha de ser necessàriament per a un altre. En conjunt, recomanaria als malalts amb problemes d'aparell locomotor que visquin d'acord amb les seves articulacions i que reposin, perquè quan una articulació fa mal s'ha de tractar bé. Ni esforços innecessaris ni tampoc dietes estrafolàries, com no menjar carn, que no serveix per a res.

—¿El problema del reuma és parcialment un problema de manca d'informació?

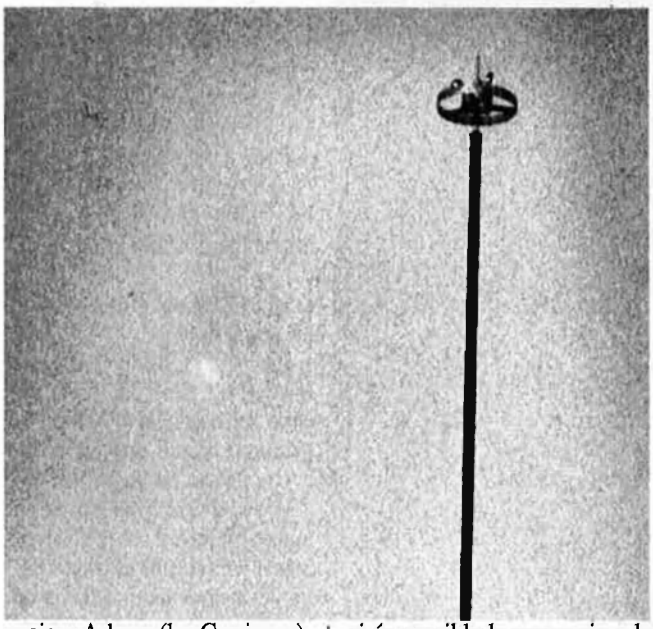
—Sí, la informació trauria pànic al tema. Els malalts informats es poden desangoixar més. Qui no està informat pot tenir idees absurdes com pensar que acabarà en una cadira de rodes. El malalt reumàtic pot no sentir-se desgraciat si coneix bé el que li passa.

Pere Martí

EL TEMPS EN EL TEMPS

Precaucions en cas de tempesta

La natura és molt poderosa i així ho demostren molts fenòmens meteorològics. Entre els més espectaculars i impressionants, però alhora perillosos, hi ha les tempestes, les quals afecten a tots els Països Catalans amb assiduïtat. Durant l'any moren diverses persones com a conseqüència directa de les descàrregues elèctriques que són els llamps. L'últim mort de què tenim notícia es va produir al maig a Arbeca (les Garrigues). Hi ha una sèrie de precaucions bàsiques que cal seguir. Si no volem que un llamp ens malmeti la televisió i el vídeo, cal desconnectar l'antena. No n'hi ha prou amb desendollar els aparells. Aquesta mesura és especialment recomanable per als habitants de cases aïllades o poblacions petites.

Però passem als aspectes de seguretat pròpia. Els llamps es veuen cridats pels objectes que acaben en punxa; això vol dir que, si ens trobem en un prat amb un sol arbre, no hi buscarem aixopluc i el que haurem de fer nosaltres és estirar-nos al terra per tal de no oferir-nos com a parallamps. Sóc conscient que aquesta mesura pot portar més d'una mullena o engafangada. Refugiar-nos en un bosc ja és mes efectiu, no perquè no hagin de caure llamps quan hi ha molts arbres; tot el contrari, també cauran, però la probabilitat que li toqui en el que estem resguardats és menor. Un altre fet a tenir en compte és que hem d'evitar posar-nos en llocs amb corrent d'aire, com balmes o aixoplucs naturals. Això també és vàlid a l'hora de tancar les finestres de casa i procurar tapar si és possible la xemeneia o la llar de foc. Cal evitar telefonar en moments de tempesta si ens trobem en una masia aïllada, ja que als llamps els agraden força les línies telefòniques i parlant amb la Pepeta o el Quimet ens podem quedar enrampats.

Dèiem que el poder d'un llamp és impressionant i és que la temperatura a l'interior d'un llamp és de 24.000 graus centígrads. Es a dir quatre vegades més que la de la superfície del Sol. La seva intensitat és de 50.000 ampers. Aquesta intensitat podria mantenir encesa una bombeta de 100 watts durant 100 dies seguits. Com podem veure, un llamp és un assumpte molt seriós.

Francesc Mauri

UN DE LLETRES

Relativisme

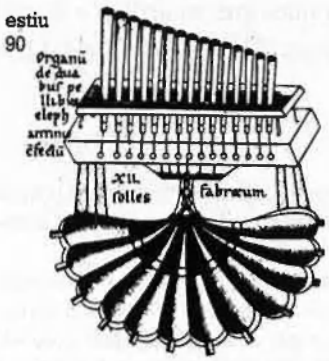
Fa unes setmanes, Xavier Duran comentava en aquest mateix espai un programa de *La vida en un xip* en el qual es van enfrontar, per dir-ho així, la mentalitat racionalista i científica i la mentalitat diguem-ne irracionalista i intuïtiva entorn de la possibilitat d'endevinar el futur. Aquell dia vaig anar a veure el programa en directe i em vaig quedar sobtat de l'aplicació al debat –per part dels adversos al cientifisme– d'una actitud intel.lectual i vital que avança a grans salts: el relativisme. Quan un representant del bàndol científic deia la seva, en alguns casos la resposta venia a ser: "Aquesta és la seva opinió. La meva és una altra. Respectem-nos, perquè tan valuosa és la seva com la meva".

A partir de la pregunta eterna del "¿Què és la veritat?", sembla que avanci una tendència creixent a considerar que no hi ha veritats sense possessiu. Que no hi ha veritat, sinó la meva veritat, la teva veritat, la de l'altre. I, en conseqüència, que el millor al que es pot aspirar és a conviure sense posar-nos el dit a l'ull. Això passa en tots els camps. L'ensenyament esdevé difícil perquè el coneixement del professor esdevé l'opinió del professor, i la de l'alumne val tant com la seva. La *Divina Comèdia*, ¿és genial? La *Divina Comèdia* és un *rotllo*. I empat a un. Un que diu una cosa i un que en diu una altra. I fins i tot en política. ¿La democràcia és el millor sistema de govern? Sí, però aquesta veritat política és una veritat política europea; la veritat política dels països islàmics, posem per cas, és que és millor un règim alcoràmic. Opinió contra opinió.

L'avantatge del programa en qüestió és que es veia la fal.làcia de l'argument com no sempre es veu en la controvèrsia. Si alguna cosa té la veritat científica, la que s'estableix finalment com a veritat, és que no és una veritat pròpia, sinó compartible, accessible a tothom a través de l'experimentació. Una veritat científica no és una opinió, a la qual es pot oposar una altra opinió de signe contrari. O és o no és. I malgrat tot, també li ha arribat l'onada de relativisme general que se'ns imposa.

Vicenç Villatoro

ELS ORGUES DE CATALUNYA

JULIOL - AGOST

BARCELONA Església de Sant Sever	5-7	JOSEP BORRÀS, baixó JORDI ARGELAGA, xeremia, oboè barroc, flauta dolça JOAN MARTÍN, soprano BERNAT BAILBÉ, orgue
TALARN	10-7 24-7 25-8	JOAN CASALS, orgue JOSEP BORRÀS, baixó JORDI ARGELAGA, oboè barroc BERNAT BAILBÉ, orgue JORDI VERGÉS, orgue
L'ALEIXAR	12-7 24-7 4-8	JOAN CASALS, orgue P. ROBERT DE LA RIBA, orgue GIANVITO TANNOIA, orgue
SITGES	14-7 11-8 18-8	JEAN PIERRE CANIHAC, corneta MARINETTE EXTERMANN, orgue ADOLFO GUTIÉRREZ VIEJO, orgue MARIA TERESA MARTÍNEZ, orgue
SOLSONA	17-7 14-8 28-8	JEAN PIERRE CANIHAC, corneta MARINETTE EXTERMANN, orgue MARIA TERESA MARTÍNEZ, orgue MONTSERRAT TORRENT, orgue
TORREDEMBARRA	19-7 31-7 9-8 30-8	JOSEP BORRÀS, baixó JORDI ARGELAGA, oboè barroc BERNAT BAILBÉ, orgue P. ROBERT DE LA RIBA, orgue MARÍA DOLORES ARENAS, soprano ADOLFO GUTIÉRREZ VIEJO, orgue MONTSERRAT TORRENT, orgue
CASTELLÓ d'EMPÚRIES	19-7 26-7 21-8	MARINETTE EXTERMANN, orgue P. ROBERT DE LA RIBA, orgue JORDI VERGÉS, orgue
BERGA	21-7 11-8	BERNAT BAILBÉ, orgue MARIA TERESA MARTÍNEZ, orgue
MONTBLANC	2-8 7-8 23-8	GIANVITO TANNOIA, orgue MARÍA DOLORES ARENAS, soprano ADOLFO GUTIÉRREZ VIEJO, orgue JORDI VERGÉS, orgue

El concert de Barcelona començarà a les 7 de la tarda.
Els de Sitges a les 10,30 de la nit. Els altres a les 10 de la nit.
TOTS SÓN D'ENTRADA LLIURE

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

ECONOMIA

Entrevista al ministre d'Hisenda de la RDA, Walter Romberg

"Construïm un nou ordre econòmic"

Romberg 61 anys, era ministre sense cartera del govern Modrow. En formar-se la gran coalició, aquest professor de matemàtiques que va arribar a la política a través del moviment pacifista clerical, va ser nomenat ministre d'Hisenda a Berlín Oriental.

—Senyor Romberg, vostè passa a la història com el ciutadà de la RDA, que amb la signatura del pacte polític a Bonn, ha decidit el final de la RDA...

—...això encara no és el final de la RDA. Hi ha una resta de sobirania que cal aprofitar. Jo m'he considerat com algú que col.labora a construir un punt en un nou ordre econòmic.

—A partir de l'1 de juliol, amb l'entrada en vigor del pacte, vostè només serà un ajudant executiu de Bonn. ¿Què tindrà a fer aleshores com a polític?

—L'adaptació estructural, per exemple, encara està pendent. Pensi en el comerç a l'engròs, el qual ja no està en situació de distribuir racionalment la producció. Hem de descentralitzar molt ràpidament el comerç.

—Per a això necessiten temps. Vostè mateix és un dels que van prevenir contra una unificació massa precipitada. I ara s'emprèn acceleradament, en poques setmanes es negocia un pacte polític i, segons el senyor Kohl, enguany ja hi ha d'haver eleccions en una Alemanya unida.

—Els resultats electorals de la Cambra del Poble el 18 de març han demostrat que la població del nostre país vol tenir molt aviat el Deutsche Marc (DM). Això és difícil de frenar. Però jo em mantinc en el parer que com més temps hi hagi millor.

—Unes eleccions comunes el 2 de desembre, tal com ho vol el govern de Bonn, ¿per a vostè no són acceptables?

—S'han de fer tots els possibles per ajornar aquestes eleccions fins a l'any vinent.

—Els seus amics socialdemòcrates de Bonn tenen dificultats amb el pacte polític signat per vostès. S'ha de corregir. ¿Està d'acord amb aquesta orientació?

—Jo desitjaria que els socialdemòcrates de la República Federal trobin una posició que sigui més fàcil de transferir als ciutadans de la RDA.

—S'ha donat el curiós cas que els socialdemòcrates de la RDA consideren haver fet un bon pas amb aquest pacte i que els de la RFA diuen que així és impossible.

—Naturalment, nosaltres fem costat als socialdemòcrates de la RFA quan volen aconseguir unes esmenes en algunes competències determinades. Però no em fa feliç que hi hagi la impressió que el SPD de la República Federal té reserves fonamentals en vista del pacte polític. Francament, jo no he sentit que, abans de signar-lo, ningú del SPD de la República Federal qüestionés tan decididament sobre punts fonamentals. Això s'ha produït aquests últims vuit o deu dies.

—De fet, ¿què es pot esmenar ara?

—Es tracta d'aconseguir unes millores determinades dins aquest àmbit, fent especificacions a les actes o a través d'altres formes. Per exemple, es pot disposar que el canvi monetari no afavoreixi l'antic personal de la Stasi, o que els havers del SED/PDS no se sotmetin a una simple conversió. Aquest és realment un dels molts problemes que ens afecten.

—Poc abans de signar el pacte vostè mateix encara va donar peu a certes confusions. Hi ha xifres importants que no van ser presentades.

—El motiu d'irritació dels dies abans de la signatura del pacte polític va ser que, durant la visita de l'homòleg Waigel, no vam fer declaracions en ferm sobre el dèficit dels nostres pressupostos.

—¿Per quina raó no podien fer-se aquell dilluns?

—Les xifres, naturalment les teníem...

—...precisament.

—Les teníem, però el govern encara no havia avançat prou en tot el procés. Hem de fer uns pressupostos sota les condicions del DM. Aquí, això encara no havia passat mai. Com a orientació, teníem les despeses efectuades els últims anys per a cada incumbència. Aquestes xifres, les havíem de calcular en DM, amb condicionaments nous. Hem de planificar ingressos fiscals en unes proporcions que desconeixem, perquè no sabem com anirà el desenvolupament econòmic a partir del mes de juliol. Tot plegat s'havia de decidir en el consell de ministres, i aquell dilluns encara no estava solucionat. Va quedar enllestit un dia abans de la signatura del pacte polític.

—Per al segon semestre del 1990, quan entri en vigor la unió monetària, compten amb un dèficit de 33.000 milions de marcs. ¿Ja és segura, aquesta xifra?

—Només és un marge. En el pacte hi ha una clàusula: en cas extrem s'ha d'augmentar.

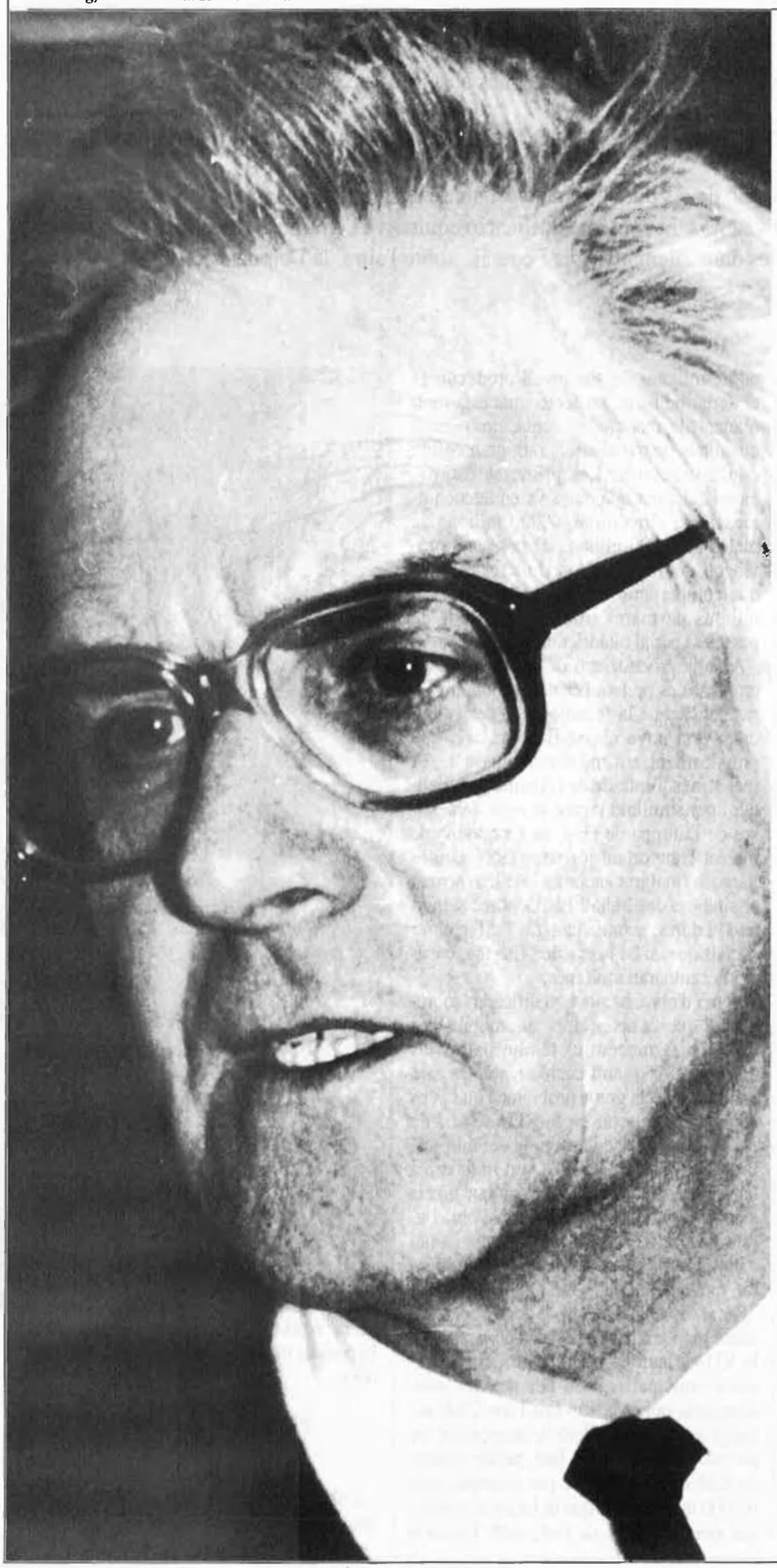
—Vostès volen obtenir 31.000 milions d'impostos. Però no disposen de cap dret fiscal, de cap administració d'Hisenda. ¿Com serà possible, això?

—Aquesta xifra també és estimativa, segons com hem suposat que seria el desenvolupament econòmic, el volum de transaccions, el consum. I pel que fa a l'administració fiscal: la qualificació de la gent ja fa temps que s'ha posat en marxa. Mentrestant ja s'han titulat, o estan a punt de fer-ho, centenars de persones que poden trobar una col.locació després de la conversió, a partir del 2 juliol.

—¿L'estat encara recapta diners en aquest moment, o les empreses de la RDA han suspès els seus pagaments al fisc de Berlín Oriental?

—Ara els ingressos són extremament insuficients, de moment estem concedint ajudes. Això es farà fins a la cancel.lació forçosa dels comptes en les empreses de les quals sabem que no han satisfet els deures de pagament. Ara també es faran revisions més àmplies en les empreses i en les agrupacions industrials.

—Després del 2 de juliol, ¿hi haurà encara suficients empreses que puguin pagar alguna cosa? Vostè mateix ha dit que potser el 30% de les empreses són com-

petitives.

—No puc garantir que en siguin el 30%, les que puguin mantenir-se de ple en el mercat. Segurament hi haurà empreses que no aguantaran gaire. Tampoc poden pagar cap impost.

—La setmana passada es va informar que vostè ha obert un crèdit de 15.000 milions de marcs al banc estatal de la RDA. A la RFA això va interpretar-se com si la RDA s'aprofités del tresor públic abans de la unió monetària. ¿Quin ha estat el motiu de fer-ho?

—El govern federal estava informat sobre aquesta situació. Durant les converses amb el senyor Waigel ja van indicar que s'obriria aquest crèdit. El motiu és un dèficit creixent en els pressupostos de l'estat.

—¿Havien deixat de tenir liquidesa?

—De liquidesa, en teníem, però la liquidesa també comporta tenir-hi un marge corresponent.

—Amb crèdit augmenta el capital poc abans de la unió monetària. Això no ha agradat gens ni mica al banc federal. Va l a dir que 15.000 milions no són cap bagatel.la...

—No, no són cap bagatel.la.

—Però, ¿era imprescindible?

—Ho era.

—¿Té idea de què passarà realment després de l'1 de juliol a la RDA, quanta gent hi haurà a l'atur?

—Hi haurà, de segur, fortes tensions socials que també es manifestaran en accions públiques. El nombre de desocupats és difícil de pronosticar, però crec que serà de sis xifres.

—¿Podria ser que els rebujos socials tinguin conseqüències polítiques?

—Si la situació es complica molt, i alguns polítics ja poden comptar-hi, la crida per una solució als problemes a través d'una unificació ràpida esdevindrà molt forta.

—Un diari de la República Federal ha escrit sobre vostè, senyor Romberg, que és una persona "de pell prima i permanentment sobrecarregat". Si fa una ullada a les darreres vuit setmanes, ¿tornaria a ocupar aquest càrrec?

—En la mateixa situació, potser sí. La cita que acaba d'esmentar, però, tampoc és falsa del tot.

—¿Quan estarà Alemanya completament unida? ¿Quan podrà deixar el seu càrrec?

—No té perquè ser en la mateixa data.

—Deixem-ho així, doncs: ¿Quan estarà unida Alemanya?

—Em penso que cap al segon semestre de l'any vinent.

Der Spiegel / Trad: Carme Gala

La unificació econòmica i social d'Alemanya, més absorció que fusió.

Una unificació no tan productiva

El procés de reunificació de les dues Alemanyes, unificació econòmica i social, a partir de l'1 de juliol comença a ser vist no tant com una unificació equitativa i equilibrada sinó com una mena d'absorció d'una de les dues Alemanyes, la Federal, sobre l'altra, la Democràtica.

L'acord a què han arribat per a establir el canvi de moneda serà a la paritat d'un marc occidental per un marc oriental, però això no és totalment cert. És a dir, fins a un límit de 4.000 marcs per als adults, 2.000 marcs per als joves i 6.000 marcs per als avis. A partir d'aquestes quantitats, el canvi serà d'un marc occidental per dos d'orientals. A partir de l'I de juliol el **Bundesbank** serà l'únic banc emissor del *deutsche mark* i, per això, fins aquesta data s'hauran retirat de circulació prop de 180.000 milions d'ost marks, uns 11 bilions de pessetes.

Però així com s'ha arribat a l'acord de l'equiparació dels marcs, el que ja no és equiparable és el nivell de qualitat de vida, ni les infrastructures dels dos estats, ni la competitivitat de les empreses ni els salaris dels treballadors, entre altres. I si bé en un determinat moment els habitants de l'Alemanya Occidental es mostraven eufòrics i contents per la caiguda del mur, ara sembla que no estiguin gaire disposats a carregar amb les despeses que comportarà la unificació. I els altres, els de l'Est, tampoc tenen tan clar que passin a ser considerats alemanys amb les mateixes condicions que els seus veïns capitalistes.

Algunes dades comparatives són les següents: la RFA té 61 milions d'habitants i la RDA en té 17 (dades de 1988). El PIB de la RFA és de 870 milions de dòlars mentre que el de la RDA és de 207 milions. La RFA exporta per valor de 323 mil milions de dòlars i la RFA tan sols arriba als 31 mil milions. Els costos de producció de la RDA són 4'04 vegades més alts que els de la RFA i inclús 10 vegades més en el camp de la microelectrònica. La diferència de productivitat entre la RDA i la RFA, per a productes equivalents, varia del 30% al 60%, d'on un terç solament d'aquesta diferència seria conseqüència del retard tecnològic.

El primer gran problema de la RDA per tal de millorar el seu nivell productiu és el de la indústria, un sector que està molt mancat de tecnologia punta, amb grans quantitats de treballadors i un gran dèficit d'infrastructures. Les primeres estimacions indiquen que, tan sols en telecomunicacions, s'invertiran 2.000 milions de marcs (126.000 milions de pessetes) provinents del Fons per a la Unitat Alemanya que compta amb una dotació de 115.000 milions de marcs (més de 7 bilions de pessetes) per al quadrienni 1990-94.

Amb la privatització de gran part de les empreses es pretén, per una banda, millorar l'eficàcia i la tecnologia i, per l'altra, crear una nova classe d'empresaris que pràcticament era inexistent fins ara. A més a més, l'entrada de l'Alemanya Oriental, i per similitud també la resta dels països de l'Europa de l'Est, en l'economia de mercat comportarà jornades laborals més llargues (malgrat l'acord a què han arribat el sindicat del Metall de 35 hores setmanals) i dures, acomiadaments i diferències socials que, si bé ja existien fins ara, encara s'accentuaran molt més.

La mà d'obra, barata i qualificada (sobretot pel que fa als sectors automobilístic i químico-farmacèutic) també patirà els efectes de la reunificació. L'atur és, ara per ara, un dels grans problemes que ja es comença a detectar en la RDA. Si bé en els primers dies de la caiguda del mur milers d'habitants de la RDA van fugir cap a la RFA per trobar-hi feina, cosa que no els resultava difícil atès que era mà d'obra barata, ara la RFA ha volgut aturar l'allau d'immigració que començava a ser, fins i tot, molesta.

Per això, en la majoria de les 49 corporacions industrials estatals (*Kombinaten*) de la RDA s'han començat a produir jubilacions anticipades. Ara per ara, les pensions dels qui es retirin fins l'any 2000 estan ja assegurades. Però la introducció de les noves tecnologies farà perdre milers de llocs de treball. Així, per exemple, dels 65.000 treballadors que hi ha en el combinat automobilístic de l'est, amb l'entrada de la Wolkswagen, la mateixa producció la podran realitzar tan sols 3.000 treballadors.

PRIMERES COMPRES I CONTACTES

L'obertura dels països de l'Est cap a una economia de mercat comporta la privatit-

zació de moltes empreses estatals per part de multinacionals de l'Europa comunitària. La majoria són empreses que estan totalment desfasades, amb mètodes de producció gens tecnificats i amb greus problemes de preservació del medi ambient. Tot i així, algunes multinacionals ja han iniciat els primers contractes i pre-acords per a formalitzar *joint ventures* amb empreses de l'Alemanya oriental.

Es el cas de **Volkswagen**, que té previst fer una *joint venture* amb l'empresa automobilística més important de la RDA, **Trabant**. La casa **Opel**, per la seva banda, du a cap contactes amb la **Wartburg**. Però no sols el sector de l'automòbil reunifica les empreses. Així, l'empresa d'òptica de precisió **Zeiss**, amb seus a totes dues alemanyes, tornarà a unificar les dues empreses en una de sola tal i com era al començament.

La banca també pren ja posicions i el **Deutsche Bank** ha firmat un acord amb el **Kredietbank** i el Dresner tornarà a la seva ciutat d'origen, com també el **Commerzbank** busca ja nous clients. També el **Deutsche Genossenschafsbank** (DG-Bank), el **Banc Corporatiu Alemany** i la **Confederació de Cooperatives de l'Alemanya Federal** (CONCAF) estudien les inversions a fer i el manteniment de les seves filials a l'Alemanya de l'Est. El DG-Bank té previst obrir sis sucursals a la RDA; però, ara per ara, la manca de sistemes informàtics, les deficiències de les línies telefòniques i la reconversió dels professionals de l'est són les principals traves per a tirar endavant el projecte. Segons els primers càlculs, la inversió inicial en la xarxa serà de 6.000 milions de pessetes més uns 600 milions de pessetes pel manteniment anual.

La construcció també veu un gran negoci al qual se li obren de nou les portes i és que si al Berlín Oest hi ha un dèficit de 200.000 vivendes, al Berlín Est hi ha 60.000 pisos desocupats. A més s'hauran de rehabilitar barris sencers i s'hauran de construir vivendes noves. Una altra cosa serà veure qui podrà pagar els preus dels lloguers de les noves vivendes atesos els salaris mitjans de la població. Tot i així, i amb vista a aquest *boom* immobiliari, la constructora **Holzmann** busca socis a l'Alemanya oriental.

Donat, doncs, a l'allau, relatiu, d'empreses de la RFA i de la resta de l'Europa comunitària cap a la RDA, el Parlament d'aquest estat ha previst legislar una llei antimonopoli i s'ha creat el **Treuhandanstals** (una mena d'**INI** a la RDA) que absorbirà la major part dels **Kombinaten**. De tota manera, i com que la major part de les indústries de la RDA no segueixen cap tipus de normativa per a preservar el medi ambient, les inversions que caldrà fer en aquest sentit poden ser de milers de milions de pessetes, cosa que dificulta la venda de les empreses a multinacionals

Comerç Exportacions totals en milers de mil de dòlars

Alemanya Unida:	354
RFA:	323
RDA:	31
França:	168
Gran Bretanya:	141
Itàlia:	129
Holanda:	103
Estat espanyol:	55

Població En milions, dades de 1988

Alemanya Unida:	78
RFA:	61
RDA:	17
França:	56
Gran Bretanya:	57
Holanda:	38
Estat espanyol:	40

Producte Interior Brut (PIB): En milions de dòlars

Alemanya Unida:	1.077.000.000
RFA:	870.000.000
RDA:	207.000.000
França:	762.000.000
Gran Bretanya:	755.000.000
Itàlia:	754.000.000
EUA:	4.864.000.000
URSS:	2.535.000.000
Japó:	1.758.000.000
Estat espanyol:	458.000.000

Qualitat de vida	**Oest**	**Est**
Inflació:	2.5%	2-3%
Expectativa de vida:	75	73
Avortaments per cada 100 dones:	15	27
Automòbils per cada 100 llars:	83	48
TV (color/total) cada 100 llars:	86/125	39/118
Telèfons per cada 100 llars:	92	7
Banys particulars % vivendes:	95%	60%

La reunificació dels dos estats alemanys comportarà fortes despeses i un considerable atur a l'antiga RDA.

estrangeres.

EL RETARD AGRÍCOLA

Si tots aquests aspectes anomenats fins ara fan sobretot referència al sud de la RDA, el nord té el gran problema de l'agricultura i les cooperatives agrícoles, escassament competitives. A l'Alemanya oriental hi ha prop de 4.500 granges de les quals tan sols un terç d'elles podran tirar endavant donades les seves condicions, però es calcula que unes 800 d'aquestes cooperatives hauran de tancar en els propers cinc anys i la resta hauran de fer fortes inversions per tal d'ajustar-se a les necessitats. D'aquesta manera, prop de 400.000 agricultors es quedaran sense feina.

Un altre problema que enllaça amb el de l'agricultura és el del proveïment de productes procedent de la RFA. És el cas, per exemple, dels tomàquets: fins ara la RDA tenia un acord comercial amb Albània pel qual importava 20.000 tones de tomàquets l'any que es venien a sis marcs el quilo. Ara, però, als supermercats arriben els tomàquets a provinents de l'Alemanya occidental i es venen a 12 marcs el quilo, i els tomàquets albanesos, o bé es podreixen en els magatzems o bé es venen en els recentment apareguts mercats ambulants, els quals donen sortida als tomàquets i a molts altres productes que ara no troben lloc en les estanteries dels comerços.

Tot això comporta una alça dels preus en la majoria dels productes, els quals provenen dels excedents de la RFA o de les firmes associades que han començat a constituir-se, encara que no s'han apujat els salaris. El sou mitja d'un treballador de l'Est és d'uns 1.000 marcs mensuals, unes 63.000 pessetes.

També cal tenir en compte que l'URSS, Polònia o Hongria s'aprovisionen de productes procedents de la RDA. Un 70% del comerç exterior és amb països del COMECON i caldrà veure si després de la reunificació la nova Alemanya continuarà aprovisionant aquests estats o si, tal i com s'especula, obrirà el seu mercat exterior a les multinacionals franceses, americanes i, fins i tot, japoneses.

UNA EUFÒRIA PASSATGERA

Els habitants de l'Alemanya de l'est es mostren escèptics davant de tots els canvis i les promeses que se'ls fan des de la banda occidental. Tot i així, amb la caiguda del mur i l'entrada a l'economia de mercat els alemanys orientals s'han llançat al carrer a comprar tot tipus de nous productes que ara aprovisionen els mercats d'aquesta banda. Des del gener d'aquest any fins a l'abril, els habitants de la RDA s'han gastat prop de mil milions de marcs en la compra de nous productes que van des de la roba fins a electrodomèstics, productes alimentaris o bitllets per a viatjar a l'estranger. És la nova febre del consumisme per a un estat que fins ara estava privat de la majoria d'aquests productes.

Per la seva banda, els habitants de l'oest comencen a inquietar-se davant el que pot ser una ajuda massa altruista per part de la RFA. L'alegria de poder abraçar familiars i amics de l'altra banda del mur, l'emoció de contemplar l'enderroc d'aquesta barrera, l'esclat d'eufòria viscut durant els primers dies ha anat deixant pas a una mena de recel pel que pot significar per als alemanys occidentals la pèrdua del nivell i qualitat de vida que tenien fins ara, acompanyat de l'augment dels impostos que tots temen que no triguin a pujar per a poder afrontar les fortes despeses que comportarà la reunificació dels dos estats alemanys. Les estimacions del cost de les inversions necessàries per a tornar a arribar al nivell necessari varien de 68.000 bilions a 95.000 bilions de pessetes, xifra que representa al voltant de quatre anys d'inversions de la RFA. Un esforç considerable, doncs, malgrat que les firmes estrangeres ajudin també amb les seves inversions.

Silvia Monfort

El País València perd posicions en la futura xarxa europea d'alta velocitat

Barcelona-Vitòria: lluita pel TGV

La decisió del govern francès de prolongar la seua xarxa de TGV per a enllaçar amb la Jonquera resitua les posicions de RENFE en matèria d'alta velocitat. És l'última oportunitat per al País Valencià de fer valer les seues tesis sobre la importància del corredor del Mediterrani.

Malgrat el potencial econòmic, RENFE no contempla un enllaç d'alta velocitat entre Barcelona i València. ANNA NAVARRO

Hermetisme, indefinició i ambigüitat són, probablement, els adjectius que millor defineixen la política del Ministeri de Transports, Turisme i Comunicacions pel que fa al TGV. Un projecte on els informes són molts i les decisions poques. Fins ara, el departament que encapçala **José Barrionuevo** tan sols ha formalitzat dues resolucions: aprovar i iniciar les obres del tram Madrid-Sevilla i elegir el nom d'AVE per a batejar el TGV espanyol.

En aquest context, les expectatives que crea la decisió que en un futur puga prendre el govern central sobre els traçats de connexió del TGV espanyol amb la xarxa europea són moltes. Irún o la Jonquera, aquesta és la qüestió amb la qual es desdejunen habitualment el president de Renfe, **Julián Garcia Valverde**, i el seu superior ministerial, Barrionuevo. La postura oficial és que els dos enllaços es realitzaran. La prioritat, però, no està tan clara. País Basc i Catalunya miren a Madrid i negocien a més de tres bandes perquè la balança s'incline favorablement a un dels dos extrems dels Pirineus.

Des del ministeri hi ha una primera proposta en matèria de TGV que contempla quatre traçats: el ja iniciat de Madrid-Còrdova-Sevilla, i tres de futurs, Madrid-País Basc, Madrid-Barcelona-frontera francesa, i Madrid-Brazatortas-Badajoz-Lisboa. Sobre els tres últims no hi ha una determinació ferma on es contemplen les prioritats i els terminis de realització. Aquest silenci oficial ha estat l'origen d'una lluita d'interessos entre Vitòria i Barcelona.

Es per això que qualsevol decisió aliena a Madrid, però relacionada amb la

xarxa europea de TGV, provoca reaccions en cadena. Així va ocòrrer el passat mes de desembre, quan la cimera de ministres de transports de l'Europa comunitària va presentar el document **Rail 1992**, un text que planteja 7 projectes d'interès comú i que per a l'estat espanyol destaca la línia Lisboa-Madrid-Barcelona enllaçada amb la frontera amb França. Brussel.les, fins i tot, destinarà 21.000 milions de pessetes anuals per a la realització.

Aquell document, amb una opció clara, no va provocar en el seu moment cap reacció al Ministeri de Transports. Ara la pugna ha augmentat davant l'anunci fet pel govern francès de prolongar la línia de TGV París-Avinyó fins a Perpinyà per connectar amb Barcelona per la Jonquera. El projecte, inclós en el pla director ferroviari francès, marca un període de 20 anys per a renovar 3.500 quilòmetres de via, amb una primera estimació pressupostària de 3'5 bilions de pessetes.

De fet, França va molt més lluny i la seua proposta planteja una autèntica reordenació del mapa ferroviari europeu que, seguint el més pur estil xovinista consolida l'estat gal com a nucli d'enllaços ferroviaris i primera potència europea en TGV. Aquest trencaclosques, però, proposa clarament al govern espanyol que opte per donar prioritat a l a línia Madrid-Barcelona i a l'enllaç amb la frontera. I és que, paradoxalment, des de París es té més consciència de la importància econòmica i de rendibilitat que tindrà en el futur el corredor del Mediterrani.

INTERESSOS ECONÒMICS CONTRA INTERESSOS POLÍTICS

Defensat tant per **Jordi Pujol** com per **Joan Lerma**, el projecte del corredor del Mediterrani no desperta cap interès a Madrid. Una prova d'aquesta actitud és la negativa de Barrionuevo a entrevistarse amb el president de la Cambra de Comerç de València, **Enrique Silla**, qui ha intentat infructuosament presentar-li al ministre l'*Estudi sobre la viabilitat i conveniència de la connexió de València i Alacant amb la xarxa europea d'alta velocitat.*

Aquest document, finançat per la Cambra de Comerç i elaborat per professors de les dues universitats valencianes –Politècnica i Literària– qualifica de fonamental per a la integració de l'economia valenciana en Europa que el TGV enllace la Jonquera amb Alacant. L'estudi, que calcula en 700.000 milions de pessetes el cost d'una línia de TGV que travesse de nord a sud els Països Catalans, es basa en els mateixos criteris econòmics que els exposats repetides vegades per **Albert Vilalta**, president de Ferrocarrils de la Generalitat de Catalunya i comissionat pel govern català en el projecte de TGV. Per a Vilalta, el criteri que ha de prevaler és l'econòmic, el mateix que ha aconsellat França a l'hora de projectar la seua xarxa.

I segons aquest punt de vista, el corredor del Mediterrani, amb els seus 804 quilòmetres, hauria de ser inqüestionable ja que en aquest traçat es concentren el 85% del tràfic de mercaderies amb un volum superior a les 1.000 tones i 10'9 milions d'habitants (enfront dels 10'5 milions del trajecte Madrid-Barcelona). Segons l'estudi de la Cambra de Comerç de València, la rendibilitat de la línia estaria assegurada l'any 2000 amb un tràfic anual superior als quatre milions de viatgers.

Junt amb els pronunciaments empresarials favorables –les patronals catalana i valenciana han passat els dos darrers anys reivindicant el TGV com a factor de desenvolupament i europeïtzació– han estat els polítics. Jordi Pujol, en l'encontre que va mantenir amb Lerma l'any passat a Castelló, qualificava al TGV-com l'eix vertebrador que podia permetre a les societats catalana i valenciana guanyar protagonisme davant l'Europa del Nord. Es tracta, segons Pujol, "que el TGV acomplesca la mateixa funció vertebradora que l'autopista". Una opinió compartida per l'alcalde de Barcelona, **Pasqual Maragall**, que en repetides ocasions ha definit l'eix València-Barcelona com "el més dinàmic de l'economia europea".

Així les coses, amb els interessos autonòmics divorciats dels plans de RENFE, València i Barcelona estan obligades a augmentar la seua estratègia de pressió davant Madrid si volen que una línia de TGV vertebre el corredor del Mediterrani. L'última fórmula per a fer confluir objectius l'ha enunciada el president de la Generalitat valenciana, Joan Lerma, que, en declaracions efectuades a EL TEMPS, ha manifestat: "s'ha pensat molt en el projecte Madrid-Barcelona per Saragossa, però hi ha una possibilitat oberta que nosaltres hem estudiat també i que passa per unir Madrid-Barcelona via València". La proposta és desestimada des de Madrid adduint que aquest traçat allarga excessivament la distància.

VIES DE FINANÇAMENT

Després de la deficitària experiència que ha representat per a les arques de l'estat la construcció del tram Madrid-Sevilla, el Ministeri de Transports cerca ara noves fòrmules de finançament per al tram Madrid-Barcelona. Tant des del ministeri com des de la Generalitat es veu amb bons ulls la hipòtesi de constituir una societat mixta que faci viable el finançament de la construcció a canvi d'una participació privada en l'explotació del servei. Es tractaria, per tant, de traslladar al transport ferroviari l'experiència de les autopistes.

De fet, RENFE en el seu poder un estudi de rendibilitat, elaborat conjuntament per experts de la mateixa empresa i per consultors internacionals, on es conclou que la participació pública hauria d'abraçar el 70% del total del pressupost per a fer atractiva la participació del capital privat. Tan sols amb aquest percentatge seria rendible la participació del sector privat, que participaria majoritàriament en l'explotació. BBV, Banesto, Banco Central, Caja de Ahorros de Madrid i la futura Supercaixa catalana ja han mantingut contactes.

El tema del finançament s'agreuja en el cas d'una hipotètica línia Barcelona-València. Els empresaris valencians no volen ni sentir-ne parlar, de l'esmentat cofinançament. Per la seua banda, Joan Lerma s'ha declarat partidari d'un finançament públic, si bé veuria amb bons ulls la participació privada "si es que això ens permet evitar que es retarde molt el projecte".

El president de la Generalitat valenciana arrodoneix la seua visió del tema assenyalant que "el TGV és un dels projectes modernitzadors de la societat valenciana, un projecte que costa molts diners. No obstant això, la nostra reivindicació no sols és molt forta sinó que és un tema clau des del punt de vista de futur. Necessitem, per tant, la col.laboració d'altres comunitats autònomes i, per descomptat, la col.laboració fonamental de l'estat".

Són raons suficients perquè els dos governs autonòmics establesquen una dinàmica que els permeta presentar un front comú de reivindicacions davant un ministeri marcat per la indefinició.

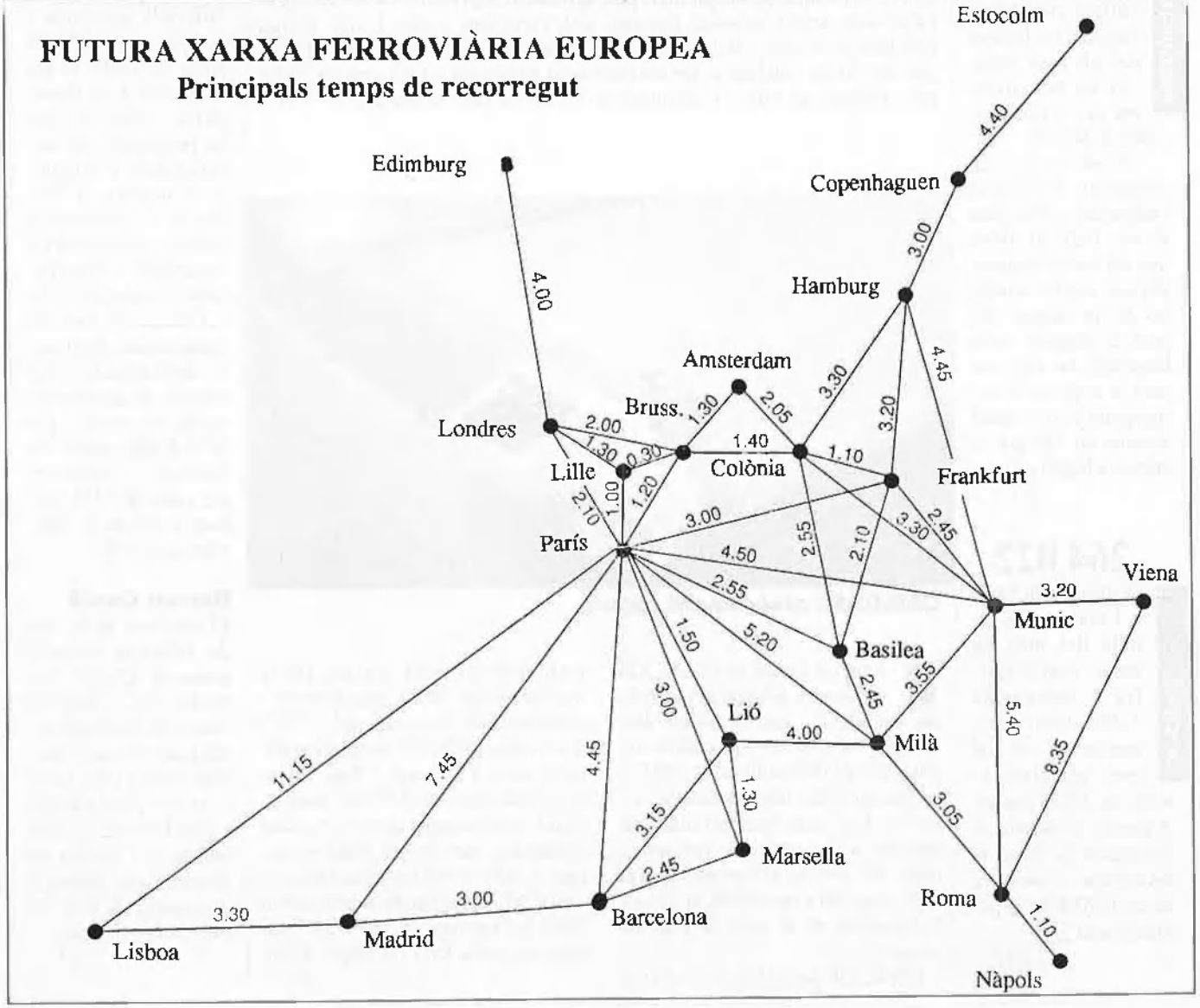
Albert Vicent

Lerma i Barrionuevo en tren, però no d'alta velocitat.

FUTURA XARXA FERROVIÀRIA EUROPEA

Principals temps de recorregut

PREGUNTA DE LA SETMANA

Arturo Tuzón
President del València Club de Futbol.

El C.D. Espanol llançarà al juliol obligacions hipotecàries exclusives per als seus socis, ¿és un bon sistema per a finançar clubs de fútbol?

"Si els socis estan disposats a comprar obligacions, el sistema és bo. Però jo dubte que els socis compren, perquè aquest esport no és un negoci del qual es puguen traure beneficis. De tota manera la resposta és una incògnita ja que aquest sistema no s'ha provat encara a Espanya".

A.V.

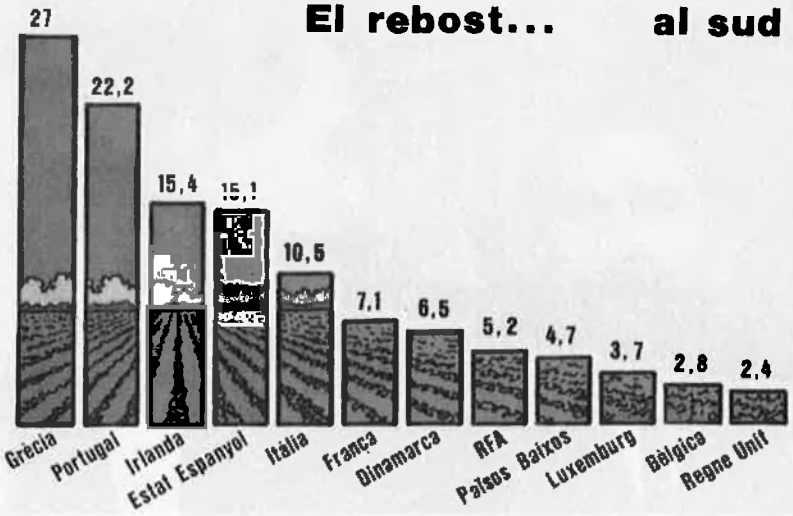
LA XIFRA

264.022

desocupats hi havia a Catalunya a finals del mes de maig. Aquesta xifra representa 7.352 desocupats menys que els del mes anterior, és a dir, un 2'71% menys. Aquesta evolució de l'ocupació ha situat la taxa d'atur a Catalunya en un 10'67% de la població activa.

S.M.

El rebost... al sud

Els estats del sud d'Europa concentren el major nombre d'agricultors en relació a la població activa. Així, segons Eurostat, a Grècia el 27% de la població activa treballa al camp, a Portugal ho fa el 22% i a l'estat espanyol el 15'1%. El volum de treball ofert pels agricultors representa un 8% de l'ocupació total de la Comunitat Europea, amb variacions segons l'estat. Aquest percentatge és baix a Bèlgica i el Regne Unit i més elevat a Grècia i Portugal. Els Països Catalans es desmarquen de la referència estatal amb un 7'04% per a Balears, un 5'6% a Catalunya i un 12'33% al País Valencià. *A.V.*

CAD/CAM: creixement rècord

El mercat estatal de CAD/CAM –disseny i fabricació assistida per ordinador– podria passar dels 14.222 milions de facturació del 1988 als 83.049 milions el 1993 si es compleixen les previsions del sector. Les mateixes estimacions apunten a una taxa de creixement mitjà del 40% en els propers quatre anys, una xifra que dobla el desenvolupament de la resta de mercats europeus.

L'aplicació de CAD/CAM es dóna principalment als sectors de la mecànica (un 49%), arquitectura i enginyeria (27%), cartografia (7%) i electrònica (6%). Per àrees geogràfiques, entre Catalunya i País Valencià concentren el 30% del mercat, igual percentatge que la cornisa cantàbrica, mentre que Madrid acapara el 26% de les instal.lacions.

El CAD/CAM estatal representa el 2'5% de l'europeu en un *ranking* encapçalat per la RFA i el Regne Unit.

A.V.

EN BREU

Comerç interior

El conseller de Comerç, Consum i Turisme, **Lluís Alegre**, ha presentat els objectius de la política de comerç interior de Catalunya entre els quals destaca promoure l'adaptació de les estructures i activitats comercials als canvis de producció i de mercat i a les necessitats dels consumidors.

El sector del comerç, que a Catalunya està format bàsicament per Pimes, representa el 14% del PIB, ocupa més de 300.000 persones i compta amb 145.000 punts de venda. El pla d'actuació de la Generalitat consta de quatre programes: de modernització a l'empresa comercial, de formació i assistència tècnica, d'associacions comercials i d'equipaments comercials en col.laboració amb els ajuntaments. Enguany es destinaran 1.525 milions de pessetes en ajudes al sector i pel 1992 Lluís Alegre ha anunciat inversions per valor de 5.000 milions a més de les subvencions. *S.M.*

Ramon Cerdà

El president de la Fira de València ha estat nomenat Cònsol honorari de la Llotja de València. Segons Cerdà, entre les dues institucions hi ha relacions de paral.lelisme i confluència ja que mentre el Consolat ha destacat per protegir el comerç, la Fira ha obert nous mercats.

A.V.

EL PRONÒSTIC

Fabià Estapé

La competitivitat com a ultimàtum

Des de fa algunes setmanes, representants del govern i de les centrals sindicals majoritàries –UGT i CCOO– s'han reunit en meses bipartides per tractar la concertació. S'arrosseguen aquestes reunions des de la gran manifestació de discrepància amb la política econòmica del govern que va representar la vaga del 14-D. Ara l'objectiu, des de la perspectiva del Ministeri d'Economia i Hisenda, és aconseguir un consens social amb vista a l'entrada en vigor de l'Acta Única Europea el ja pròxim 1 de gener de 1993

Fins ara s'han tractat qüestions conegudes i contingudes en l'anomenada Plataforma Sindical i s'han fet avanços substancials ja que el govern ha accedit a la demanda sindical que les empreses, en contractar personal nou –amb excepció del d'alta direcció–, donin una còpia del contracte als representants sindicals. D'altra banda, la CEOE, que s'ha vist exclosa d'aquestes reunions ha protestat iradament perquè els sembla una "sovietització de l'economia espanyola", i assegura que reclamarà per la via judicial i en els organismes internacionals que considerin adequats. En resposta a aquesta campanya de desobediència civil, el nou ministre de Treball, Martínez Noval, ha assegurat en l'assemblea de l'Organització del Treball, OIT, a Ginebra, que amb aquesta disposició es posarà fi als abusos manifestos que s'havien comès.

Però la veritat d'aquestes reunions de concertació, en les quals s'haurà d'incorporar lògicament a la CEOE, és que es discuteixen els *fons d'inversió* o percentatge dels beneficis que es dediquen a fins pactats amb els sindicats (seguint un model que no va donar bons resultats a Suècia) i la qüestió de fons que finalment ha desvelat el ministre d'Economia i Hisenda, senyor Solchaga. Amb tota claredat ha dit que o s'aconsegueix un pacte de competitivitat per a tres anys que inclogui sous o es procedirà a l'entrada en vigor d'un pla d'estabilització. Finalment, anem entenent-nos.

Vots amb permís

El món empresarial es pregunta què passaria amb els salaris abonats als treballadors per anar a votar en el cas que el Tribunal Constitucional declari inconstitucional la disposició que obliga els empresaris a abonar-los.

Crec que la pregunta no és correcta perquè, en la meva opinió, no ens trobem davant un problema de si és o no constitucional aquesta obligació imposada als empresaris, la qüestió és si hi ha o no aquesta obligació.

Si l'obligació figurés clarament en l'Estatut dels Treballadors, els empresaris no haurien gosat impugnar-la perquè és tan constitucional com pot ser-ho la que els obliga a concedir als treballadors permís retribuït per casament, naixement d'un fill o canvi de domicili, situacions que els empresaris no han impugnat en cap cas.

Ara bé, pel que es veu, el que ha resolt el Tribunal Suprem arran de la demanda dels empresaris de Saragossa és que l'absència del treball per anar a votar no es pot considerar inclosa entre els permisos retribuïts que actualment estableix l'Estatut dels Treballadors, tal com l'administració central i les autonòmiques han pretès en les disposicions que regularment han dictat amb motiu de les eleccions.

La pregunta, doncs, hauria de ser: si finalment es manté la tesi del Tribunal Suprem que en la redacció actual de l'Estatut dels Treballadors no es pot incloure un permís retribuït per a anar a votar, ¿caldria exigir a l'administració central i a les autonòmiques responsabilitat, és a dir, el reintegrament dels salaris abonats?

En abstracte sembla ser que sí, però en un terreny més concret, pel que fa als empresaris de Saragossa, en la meva opinió, ja se'ls ha passat el termini per a exigir aquesta responsabilitat. I quant als empresaris andalusos, l'exigència d'aquesta responsabilitat comportaria que cadascun d'ells recollissin la prova del pagament als seus treballadors i efectuessin una reclamació individual o conjunta a l'administració.

Ara bé, l'administració central, davant aquest panorama, no crec que encreui els braços, i realment, sense cap necessitat de modificar la Constitució com va insinuar el president del govern central, pot resoldre l'afer dictant una norma amb rang legal que incloga el permís per a votar entre els retribuïts i donant-li efectes retroactius per a convalidar el cas d'eleccions passades.

Per descomptat, en aquest cas els empresaris diran que aquesta retroactivitat de la norma, aplicant-la a eleccions passades, és inconstitucional i que tornarem a començar.

Però això ja és una altra qüestió que no tenim temps d'abordar ací.

F. Chamorro Bernal
(President de dret constitucional del Col.legi d'Advocats de Barcelona)

EMPRESES

ABC Pensions Comerç

L'Agrupament de Botiguers i Comerciants de Catalunya, ABC, ha encarregat el seu pla de pensions –ABC Pensions Comerç– al **Banc de Sabadell**. El pla promogut per ABC s'integrarà en el Banc de Sabadell, Fons de Pensions, gestionat per **Bancasabadell Gestió, SA.**

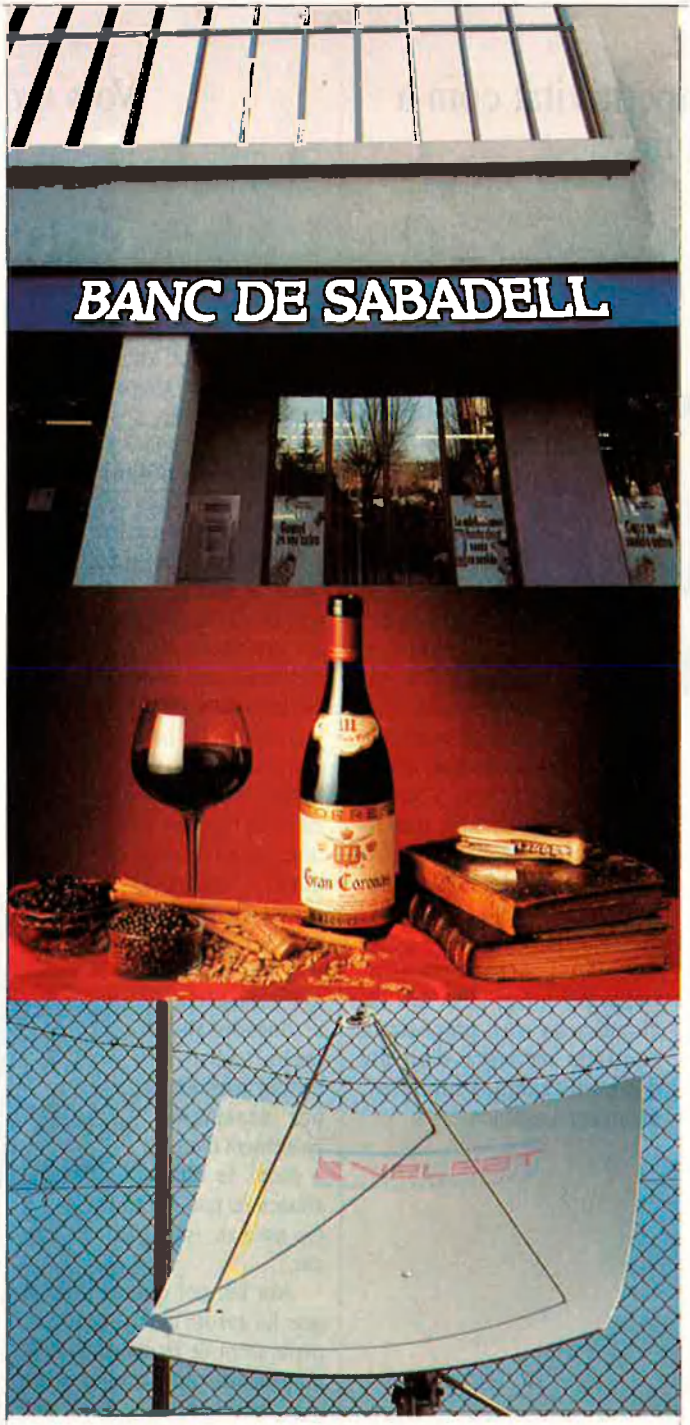
Aquesta iniciativa és conseqüència de l'interès mostrat pels associats per pal.liar la situació de precarietat respecte a la jubilació. L'aportació dels comerciants serà voluntària i donarà dret a prestacions en concepte de jubilació, viudetat, orfenesa i invalidesa. L'acord ha estat signat per **Joan Parcerisas**, president d'ABC, **Joan Corominas**, president del Banc de Sabadell, i **Ignasi Cami-Casellas**, director general de Bancsabadell Gestió, SA. *S.M.*

Torres'86

Bodegas Miguel Torres, SA, ha llançat al mercat el Gran Coronas de la seva collita de 1986. Aquest vi negre sec, elaborat amb *cabernet sauvignon* i *tempranillo*, fermenta en tonells d'acer inoxidable. Després, passa sis mesos en barrils nous de roure americà i francès i finalment envelleix en barrils de segon i tercer any fins a l'embotellament. Ideal per a carns i formatges, el Gran Coronas té un preu en mercat de 760 pessetes. *A.V.*

Velsat amplia la xarxa comercial

L'empresa valenciana **Velsat**, dedicada al tractament de senyals de televisió, projecta ampliar enguany la xarxa comercial amb la creació de noves delegacions. Velsat, que actualment té delegacions a Andalusia i Buenos Aires, on fabrica els components electrònics per a televisió per cable, contempla la possibilitat de crear una dinàmica de contactes amb grans entitats comercials per a distribuir els seus productes, especialment dels components de la comunicació via satèl.lit. Fa un any Velsat va destacar en aquest sector quan va presentar una antena parabòlica quadrada que aconseguia un rendiment superior en un 40% al de les antenes parabòliques convencionals. *A.V.*

Dalt, Banc de Sabadell. Al centre, Gran Coronas de Torres, ara la collita del 1986. Baix, antena parabòlica de disseny quadrat, fabricada per Velsat.

Divises en 24 hores

Aquest és el nou servei telefònic de **Banca Catalana** que permet aconseguir moneda estrangera en menys de 24 hores. Amb una trucada telefònica (no fa falta ser-ne client), donant les dades personals, la quantitat, el tipus de moneda que es vulgui i l'oficina on s'aniran a recollir, abans de 24 hores les divises estaran a disposició de l'usuari. *S.M.*

Crèdit remunerat

Caixa de Catalunya ha llançat al mercat el Compte de Crèdit Remunerat amb l'objectiu de penetrar en el sector de les Pimes. Aquest compte ofereix un crèdit especial per a empreses que incorpora la remuneració dels saldos creditors i permet optimitzar en un sol compte dues funcions: aconseguir finançament del circulant i fer rendibles els excedents de tresoreria. D'aquesta manera s'evita tenir dues comptes d'actiu i de passiu, no obliga a mantenir saldos mínims i ofereix quatre tipus de terminis trimestrals diferens.*S.M.*

Dénia Summer Show

Basat en l'experiència dels parcs temàtics nord-americans que s'estan construïnt a diverses localitats d'Europa, la societat Industrias y Servicios Hosteleros en General ha posat en marxa el parc d'estiu Denia Summer 90, concebut com un complex que engloba quatre àrees: Summer Show, amb espectacles destinats a adults; Summer Landia, amb atraccions i jocs originals per a xiquets; Summer Restaurant i Summer Shop.

El parc estarà obert durant la temporada turística alta, del 23 de juny al 16 de setembre. La construcció de les instal.lacions representa una inversió de més de 60 milions de pessetes, ocuparà 5.000 metres quadrats i donarà treball a 80 persones. S'hi calcula una afluència diària de 12.000 persones. *A.V.*

EL TEMPS

2/8 juliol 1990

Any VII - No. 315 - Setmanari d'informaci

GORBY

DOCUMENT

¿Qui és Mikhaïl Gorbatxov?

Mikhaïl Gorbatxov, l'home d'enlloc (1)

¿Com s'ho va manegar per a ascendir a través dels rangs d'un règim repressiu tot mantenint la seua visió revolucionària intacta? Al llarg de sis mesos, Gail Seehy va viatjat a la Unió Soviètica, Viena i Itàlia per confegir un extraordinari retrat humà de l'home d'enlloc

Els ulls. Tothom queda impressionat per l'espurneig que llueix en els seus ulls foscos. Presidents, sovietòlegs, agents de la CIA, psicòlegs, agents de borsa de Wall Street..., tots parlen d'una estranya reacció química, com si amb la intensitat de les seus conviccions, Mikhaïl Gorbatxov els haguera destrossat la imatge del nou món que tenia en la seua retina i que ja mai no podrà tornar a ser igual.

"Els seus ulls transmeten una intensitat lleugerament anormal", mussita un experimentat analista del servei d'intel.ligència que estudia el líder soviètic durant la cimera de Washington. "Es com si la seua temperatura fóra un poc més alta del normal i ell correguera un poc més de pressa que tota la resta".

"Crec que s'assembla molt a Pere el Gran, amb el mateix desig d'aprendre de l'Oest, de formar part de l'Oest", diu l'ambaixador americà d'Hongria, Mark Palmer, abans experimentat analista del Departament d'Estat sobre l'URSS. Palmer veu darrere del seu fàcil somrís una duresa d'acer en lloc de la calidesa que hi veuen la majoria dels russos. Palmer també fa menció de la intensitat dels seus ulls: "U pot sentir una energia tremenda, una curiositat i una quietud; ell, però, no para de moure's".

El líder soviètic pot omplir una cambra com ningú més ho pot fer avui, i ell ho sap. "Envaeix el teu espai", diu un oficial americà. "Es un mestre del cara a cara". En una cimera, ell prendrà la iniciativa. Solia deixar esglaiats els ajudants de Reagan per si ell arribava a ser l'únic protagonista. I quan arriben delegacions occidentals d'alt nivell a Moscou, té una frase enginyosa preparada per a cada financer que troba, esperant per si pot igualar-lo amb un rèplica que valga la pena. S'ho passa bé amb els debats i canvia de màscara i de to com un actor consumat.

Els seus ulls s'abrusen amb la febre d'un home que veu el seu món capgirat, un líder que ha patit una transformació revolucionària de la visió. Mentre els anteriors líders soviètics pensaven en la necessitat del secret, ell intueix l'avantatge de l'obertura i rebutja el punt de vista aïllat i expansionista dels seus predecessors. Gorbatxov va arribar al concepte, com ell mateix va escriure, d'un món "contradictori, però interconnectat". Deixant de banda les velles barreres ideològiques, lluità per establir una relació amb els Estats Units i demanà l'admissió en el club del països moderns.

Al començament, l'administració Bush pensà que Reagan "s'havia tornat boig" amb Gorbatxov. Però, a l'acabament de la cimera de Malta, el líder soviètic tenia a Bush buscant la seua aprovació, quasi: "M'agradaria pensar que ell pensava que jo sabia de què li havia parlat" digué Bush als periodistes. El president nord-americà accedí a donar suport a la petició de Gorbatxov per a unir-se a la gran organització de comerç occidental i comprometé els EUA en el suport de la campanya de Gorbatxov de *perestroika* per a la reforma econòmica.

Gorbatxov és sobretot un home que s'arrisca, un home de fortes conviccions i nervis d'acer. Es admirable la confiança que té a poder encetar una revolució i dur la seua societat, per damunt de l'abisme, a una renovació de signe oposat. Com els grans líders de la història, creu en el seu propi mite, la seua ment està sempre oberta a l'aprenentatge. Llegeix, sempre ha llegit, i té una memòria excel.lent. La implacable iniciativa per a reformar la seua societat ve de l'esforç que ha realitzat al llarg de la seua vida per a superar-se ell mateix.

Confiat en la seua agilitat intel.lectual, pren les seues pròpies notes en les reunions de les cimeres i adopta noves decisions sobre la marxa. Un important conseller americà hi quedà sorprès: "Pot fer treballar un mort".

Amb la política de no-tropes, controlà els esdeveniments que dugueren al col.lapse els tossuts governs comunistes de Polònia, Hongria, Alemanya Oriental, Txecoslovàquia i fins i tot Romania. Pel novembre descrigué la seua visió d'una nova Europa com "una república d'estats democràtics sobirans" que substituís la divisió est-oest. Des d'aquell moment, una reacció en cadena ha provocat una sèrie de moviments secessionistes dins les seues fronteres fins a amenaçar amb una guerra civil i quasi arribar a ser incontrolables per a la seua pròpia facilitat de persuasió i tot. Però Gorbatxov ha admès coses que eren impensables en un líder soviètic i, fins i tot, per a cap altre líder de tota la història que, generalment, han preferit liderar, segons paraules de Barbara Tuchman, "una marxa de follia abans d'admetre un error".

"Ja no pensem que sempre tenim raó", digué Gorbatxov. "Hem decidit fermament i inequívocament basar la nostra política en el principi de llibertat d'elecció".

Es aquesta absoluta valentia per a continuar pensant creativament el que l'ha dut a guanyar-se la gent onsevulla que vaja, fins i tot quan té un peu en cada extrem d'un cisma de la història. "Forza, Gorby" cridaren els italians durant la visita de novembre, animant-lo com s'anima un atleta perquè guanye una cursa.

I, efectivament, Gorbatxov està en una cursa amb la història.

Els italians li prepararen una benvinguda digna d'un tsar rus. Un estrèpit de cascos de cavalls sobre el paviment del palau del Quirinal de Roma anunciava l'entrada de genets gladiadors en uniforme de gala, amb el mateix aspecte que tenien fa segles quan anaven a les batalles. Fora del pati, tres limusines Zil hermèticament tancades. La primera, amb una bandera roja flamejant, va avançant a través dels estrets carrers on els amos de les tendes s'han aplegat amb *tutta* Roma per veure

Gorbatxov amb 14 anys, amb 25 i en l'actualitat.

un espectacle que no s'havia vist en aquesta indiferent ciutat des de la visita del president John Kennedy en la dècada dels 60.

De la limusina ix un home baix, rodanxó, amb una mitja lluna de pèl platejat i un lleu somrís: Mikhaïl Gorbatxov, comandant en cap d'un Exèrcit Roig de 635.000 homes a l'Europa oriental i un arsenal de míssils nuclears de combat. ¿Qui ho diria, però? Envoltat pels símbols de poder de l'antiga Roma, és només un civil que creua a peu tota l'extensió del pati. Les seues passes són relaxades, lluny de

Gorbatxov amb companyia del seus avis materns. El seu avi Pantalei Efimovich Gopkald era el president del soviet de Privolnoe.

la rigidesa del soldat i del cornetí d'ordres. A pesar que cada centímetre del seu cos denota el domini i la seguretat de la seua personalitat política, Gorbatxov no utilitza la màscara del domini, les seues armes són la mateixa personalitat i la visió.

"El papa", es burlà una vegada Stalin, "¿quantes divisions té?". Però aquest altre líder soviètic conclogué la visita a Itàlia travessant la plaça de Sant Pere per a cercar una aliança amb el papa. Els periodistes van poder veure bocabadats com eixia de la biblioteca privada el Vicari de Crist per saludar personalment l'Apòstol del Comunisme. El dia anterior Gorbatxov havia fet *confessió* davant el món de l'error soviètic de tractar la religió d'una manera simplista. Havia vingut preparat per a expiar el seu error parlant al papa sobre la nova llei de llibertat de consciència. En uns minuts, Gorbatxov "ja feia petar la xarrada" amb el pontífex, i tots dos començaren a somriure mentre parlaven.

"Vaig sostenir una conversació substancial amb Sa Santedat sobre política, moral i valors humans universals", digué més tard Gorbatxov. ¿Qui hauria sospitat, fa només dos anys, que un sistema comunista basat en el principi de la lluita de classes arribaria a transformar-se per a acomodar-se als estàndards universals dels drets humans?

L'equip de premsa format professionalment per a la visita de Gorbatxov descrivia l'objectiu de la *perestroika* com un sanejament moral de la societat i l'obertura de possibilitats creatives per a un desenvolupament lliure i complet de la personalitat. La definició continua ampliant-se. La *perestroika* començà com un eslògan per a un nou plantejament econòmic que posaria fi al sistema de poder central creat sota Stalin. Ara Gorbatxov utilitza el terme per a fer referència a una massiva psicoteràpia espiritual del seu poble.

LA DEFINICIÓ CONTINUA CANVIANT PERQUÈ ELL CONTINUA CANVIANT

Arribà a Itàlia cansat. Amb 55 anys segueix un horari que mata. Només ben prop d'ell podia notar-se-li les blaves arrugues de fatiga que queien com cortines sobre el brillant escenari dels seus ulls; solament mirant-lo de ben a la vora podia u adonar-se de les marques de les ulleres als costats del nas la nit anterior a la seua partida cap a Moscou. Havia estat despert fins a les 2 a causa d'una reunió d'emergència del politburó: el problema de les nacionalitats tornava a bullir a Armènia.

"En una època de canvis tumultuosos hem de tenir confiança i saber veure els resultats positius", digué a Milà, i la seua veu és un nucli ferm i digne de confiança en el remolí d'esdeveniments, "i decidir quins murs han de ser destruïts i quins altres construïts". Aclaparat per l'efusió d'afecte, a l'estil italià, en el passeig per la plaça principal de Milà, digué a la multitud: "Jo mateix sóc del sud i, de veritat, sé apreciar el temperament i les emocions de la gent". Però això només és part de l'explicació: la gent vol canvis. I després subratllà: "La gent vol canvis a tot arreu..., estan demanant als seus polítics que actuen".

Fotografia de la 8a. classe de l'escola mitjana a Krasnoyuardeieskop. Gorbatxov és el quart per l'esquerra, assegut. Tenia 17 anys.

La seua dona va gosar vestir-se de roig brillant, ignorant el tradicional negre utilitzat per les dones que són rebudes pel papa. "Aquest és el Sant Pare" digué Gorbatxov tot presentant-la, i ella es presentà a si mateixa de manera sorprenent, diferent a com ho fan els seus compatriotes que sempre s'identifiquen políticament més que culturalment com a soviètics: "Sóc Raïsa Maximovna, de Rússia".

La simbiosi entre Mikhaïl Gorbatxov i Raïsa Maximovna és extraordinària. En tot allò que fan i diuen demostren que formen un equip líder d'una nova època, més enllà de la guerra freda i de l'amenaçador malson nuclear.

¿Podeu veure-la allí, braç a braç amb ell, al damunt de l'escaleta d'Aeroflot"? També, durant la cimera de Washington, Raïsa romangué en la sala amb els oficials superiors, seguda cortesament en un canapè al costat d'Anatly Dobrinin, mentre Gorbatxov parlava amb George Schultz. I, l'any passat, a Bonn, s'estigué asseguda al costat de Gorbatxov i un grup de consellers fins a les 2 de la matinada, fent preguntes i comentaris mentre comentaven el tema central del viatge: la frontera amb Alemanya Occidental. El germà de Gorbatxov digué una vegada a uns periodistes, a Moscou, que Raïsa era l'arma secreta que l'empentà al poder. Veritat o no, als dos els toca continuar avançant, malgrat els sentiments maliciosos que molts russos manifesten envers la primera dama d'estil occidental.

En una societat en què es pot veure que un pròsper jove espòs es moca en la falda de la seua esposa, Raïsa Gorbatxov és possiblement més amenaçadora que la *perestroika*. Les esposes de la majoria de líders soviètics han estat invisibles fins al moment d'aparèixer al costat del taüt del marit. Llavors apareix Raïsa, la franca Raïsa, i aprofita l'oportunitat per a donar conferències culturals en televisió i estrenar un vestit nou cada vegada. "Nosaltres, les dones, ens adonem de coses que vosaltres, els homes, no veieu", escriu una ciutadana soviètica fent ús de la nova llibertat. "Ella es canvia de roba diverses vegades al dia, mentre que nosaltres no podem ni comprar-nos un senzill vestit. ¿D'on ixen els diners per a pagar això?" Arkadi Vaxberg, el diari del qual es veu bombardejat amb cartes d'aquest caire, diu: "L'home del carrer vol acceptar la necessitat de la presència d'ella a l'estranger, però no pot entendre ningú per què dimonis ha d'anar darrere d'ell per tot el país".

Provocà una gran commoció la vegada que pujà a un submarí nuclear en la base de Mursmask. Els líders militars, amb pitreres condecorades amb 4 i 5 rengles de medalles, s'avançaren per saludar Gorbatxov quan pujava a bord. "Salut, camarada almirall". I just al costat de Gorbatxov hi havia la seua dona, amb un elegant impermeable francès de coll alçat, amb els menuts peus en unes sabates de 10 cm. de taló de Saint-Laurent, ¡*ací* al *seu* submarí nuclear!

Els mariners amb les barbetes alçades semblaven estar aclaparats de debò. Darrere d'ella es podia veure la televisió soviètica que feien senyes amb les mans dient "¡Deslliureu-vos d'ella!". La tradició russa conta que una vegada una tsarina vi-

sità un creuer que en la següent eixida a la mar es va enfonsar i va morir tota la dotació. Després de la visita de Raïsa, segons una font del Pentàgon, la marina alliberà el submarí de servei actiu.

Recentment, Raïsa ha tractat de d'assuaujar la seua imatge pública perquè sempre ha estat atacada violentament pels seus gestos: en la visita als Estats Units per esmorzar amb Estée Lauder i, a París, per alternar amb Yves Saint-Laurent, de qui acceptà un xal estampat de seda, de manera que va haver de cancel.lar, a Roma, la visita planejada al taller de costura de Valentino i en lloc d'això va inaugurar una exposició titulada "Perestroika en acció".

Castigada pels soviètics per portar un abric de pell d'Armènia quan les víctimes del terratrèmol no en tenien de cap classe, en aquest viatge Raïsa va saber com vestir-se per a visitar una zona de terratrèmols. Volà a Sicília per fer causa comuna amb els residents de Messina, lloc d'un terrible terratrèmol en la dècada dels 60. L'Ajuntament va ser engalanat amb flors roges de Pasqua per rebre la *reina roja*, vestida amb un senzill abric.

"He vist una mar blava, camps d'oliveres, he vist els vostres camps de cultiu i he tingut bona prova de la vostra cultura, una cultura de tan alt nivell que rarament es pot trobar en cap altre lloc", murmura ella amb satisfacció i manté els oients encisats.

El seu rostre esdevé tan blanc com la Lluna sota els llums de la televisió, per a la qual actua amb la mateixa intensitat que una estrella de cine internacional. Una teranyina de fines línies en els extrems dels ulls i la boca són les úniques insinuacions de la vertadera edat, 57 anys, però en podrien ser 10 menys. Quan parla, mou un voluptuós llavi inferior, però cada frase es mantinguda fermament a ratlla pel fi i curt llavi superior.

El romanç secret entre els Gorbatxov i Itàlia es fa evident quan *roben* una hora per a recrear-se en una visita turística. A la moribunda llum del vespre, quan Roma es fon en les pures formes arquitectòniques de la seua antiguitat, la parella s'acosta fins al Pincio, una terrassa sobre el mur de la ciutat.

Gorbatxov baixa del cotxe, amb el seu borsalino d'ales amples, Raïsa el pren del braç i tots dos contemplen la bellesa i la prosperitat de la moderna Europa occidental.

"És formidable", exclama Gorbatxov mentre fa preguntes sobre les cases del centre, d'una exquisida pedra de color taronja que se separa en escates com si fóra maquillatge. "¿Hi viuen els romans, en aquestes cases? Pareixen molt velles". Li diuen que les façanes tenen centenars d'anys, però els interiors han estat reestructurats i equipats amb les comoditats modernes. Gorbatxov es dirigeix a l'alcalde de Moscou que viatja amb ell. "Molt interessant, molt bell. Hauries de prendre nota d'aquestes coses", li diu. "Podríem fer el mateix a l'URSS".

Aquesta absorció d'idees de l'Oest és una vella pauta dels Gorbatxov. Efectivament, la primera visita a Itàlia del matrimoni fou el 1972. Gorbatxov acabava de ser nomenat cap territorial del partit i la recompensa fou una gira per Itàlia, un *intercanvi* amb el Partit Comunista Italià. Ell era el núm. 3 de la reduïda delegació. Naturalment, Raïsa l'acompanyà.

Els van dur a un lloc meravellós, Città del Mare, prop de Palerm, a l'illa de Sicília. La jove parella va passar una setmana en una vil.la penjada en un abrupte penyasegat sobre la Mediterrània. Nadaren en una cala i lliscaren per tobogans que donaven al mar. Raïsa es recreà amb la seua passió per les ruïnes i Mikhaïl atacà amb plaer els *spaghetti alle vongole* i les fruites italianes. El lloc estava muntat com un Club Mediterranée. A Gorbatxov li feren gràcia els diners de joguet que els hostes duien com a collars, "just com en els temps primitius", li digué a un camarada, però s'hi havia de tenir molt de compte perquè "u perd el seu sentit del valor" i Raïsa podria comprar-ho tot.

Però per a aquesta parella soviètica de províncies, l'aspecte vertaderament admirable fou que tot el poble turístic havia estat construït per les cooperatives socialistes i comunistes de Bolonya. "Raïsa i Mikhaïl quedaren impressionats per la cultura italiana i, particularment, per aquest estrany partit comunista italià", recorda Adalbert Minucci, llavors líder comunista de Torí, que fou l'amfitrió de la parella durant la segona setmana. "Els va cridar l'atenció el pluralisme del nostre partit comunista, les relacions informals entre els líders superiors i tota la resta".

El que realment sorprengué Minucci i la seua esposa fou la vitalitat i l'extraversió de la jove parella: Mikhaïl contant acudits i Raïsa fent un milió de preguntes sobre el paper de la dona en la societat italiana. "Em vaig adonar immediatament que Gorbatxov i la seua dona estaven fora del clixé del liderat i la burocràcia soviètics", diu Minucci.

Gorbatxov era "molt animat, però acurat", sense fer mai cap crítica al partit comunista soviètic.

Era el segon de mitja dotzena de viatges que els Gorbatxov feren a Europa i als països del bloc oriental més liberals per veure com vivia la gent en les societats més lliures. El primer fou a França el 1966 i el que pogué causar-los una major impressió fou el viatge a Alemanya Oriental el 1975. Quan en tornaren, rapsodià al seu company d'universitat Dmitri Golavanov sobre la terra alemanya: ¡quina terra tan rica, bella i civilitzada!".

Mentre els Gorbatxov guanyen fermament l'Oest, ¿què sabem realment del pla del líder soviètic per a redibuixar el mapa de l'Est? Gorbatxov no és neocapitalista. La seua missió real és mantenir el poder del partit comunista en sa casa mitjançant un canvi en el sistema, de manera molt pareguda a com el FDR hagué d'alterar l'economia americana per mantenir el capitalisme quan la fe en ell era qüestionada per la Depressió. Roosevelt va manllevar coses del socialisme per a donar una nova forma al capitalisme. Gorbatxov està prenent coses del capitalisme per a reformar el socialisme.

Aquesta analogia, però, acceptada pels portaveus soviètics, es trenca en un punt crucial: el poble americà ha estat sempre capaç de destronar el partit en el poder. Ara mateix, les repúbliques bàltiques tracten de fer això mateix, i els reformistes radicals al bell mig de Leningrad i Moscou atien l'amarg debat nacional quan demanen una democràcia soviètica multipartidista.

Només cal esperar, adverteixen els dretans alineats amb el vice-president Quayle, perquè un d'aquests dies Gorbatxov tornarà al model totalitari. "Pense que és capaç d'una gran crueltat", diu l'ambaixador Palmer. A pesar del compromís del ministre d'Afers Estrangers, Edvard Xevardnadze, que "el Nou Pensament descarta la possibilitat de l'ús de la força militar", les revoltes internes a la Unió Soviètica –a Tbilisi o Azerbaidjan– han fet necessari l'ús de mesures severes: gas verinós i enviament de tropes des de Moscou.

Una mirada descarada a l'ortodoxa manera de pensar de Gorbatxov i al que té en ment per a l'últim imperi del món prové de fonts pròximes a les seues converses amb la primera ministra Margaret Thatcher. Aquestes dues personalitats amb voluntat d'acer tingueren una extraordinària relació en el seu primer encontre, relació descrita pels ajudants com "apassionada".

Va ser Thatcher qui va fer d'intermediària entre Reagan i Gorbatxov. Aquesta re-

lació encetaria un període històric de tensions i distensions en la cursa de les armes nuclears. I va ser Thatcher qui tingué la perspicàcia, pel en desembre de 1984, d'elegir Gorbatxov com el més probable successor de la moribunda gerontocràcia soviètica i el convidà a viatjar a Londres, tres mesos abans que esdevinguera secretari general. Gorbatxov, al seu torn, trià Thatcher perquè li proporcionara la roba d'assaig per a fer l'entrada en l'escenari mundial com el líder que desafiaria l'estereotipat punt de vista americà sobre la Unió Soviètica com a "imperi del mal".

"Ja des del començament em va parèixer fàcil discutir i debatre amb Gorbatxov d'una manera molt animada, sense que ningú dels dos haguera de cedir ni un centímetre", digué més tard Thatcher. A ella li agradava discutir amb totes les forces amb aquest home. Ell no tenia necessitat d'apunts, ni declaracions, ni escrits, ni tan sols de consellers. Ella el va creure preparat per a qüestionar una política i unes posicions anquilosades. Tanmateix, ni la "reina de l'Oest" va saber intuir el gir que prendrien les seues discussions.

Com descentralitzar la presa de decisions fou el tema que dominà el primer dinar dels dos, a Chequers. No hi havia cap mena de dubte que Gorbatxov estava provant l'experiència de Thatcher. Ell li forçà les idees perquè l'aconsellara sobre com descentralitzar l'economia, però també li preguntà com havia abandonat Gran Bretanya les colònies i l'imperi a canvi de la Commonwealth. Retrospectivament, sembla com si, ja en aquell moment, les seues idees estigueren obertes a la possible descolonització de la Unió Soviètica.

En aquesta promptitud per a considerar una extensiva descentralització del poder, Thatcher va veure el primer signe de canvi en el paradigma absolut de l'expansionisme soviètic. I fou aquest canvi soprenent el que la dugué a posar el segell d'aprovació a Gorbatxov. Quan les conversacions estaven a punt d'acabar, ella es dedicà a persuadir-lo que el seu amic *Ronnie* era algú en qui es podia confiar perquè era capaç de mantenir la seua paraula. Després, Thatcher viatjà a Camp David per contar-li-ho tot a Reagan. Això fou el preludi de la seua primera declaració al món: "M'agrada míster Gorbatxov. Podem fer negocis plegats". Cinc anys més tard queia el mur de Berlín.

Ara, de sobte, el mur *intern* de l'imperi ja no es manté ferm: el mur del comunisme monolític que conté les catorze repúbliques no russes dins del control de l'únic partit de Moscou. Una esquerda ha estat

oberta a mitjan desembre per la menuda república bàltica de Lituània, el partit comunista de la qual fou el primer a trencar vincles amb el partit nacional. El passat novembre un portaveu del president Gorbatxov em va dir que donar més poder a les repúbliques era ja una cosa que estava prenent forma com un nou pla estratègic: "Parlant clar, no teníem federació, però ara volem donar verdadera sobirania a les repúbliques", digué Nicolai Xixli, assessor del Comitè Central. Sota aquesta nova estratègia Moscou volia donar una empenta a les repúbliques no russes perquè assumiren responsabilitats per si mateixes, perquè es,formen governs reals amb polítiques reals sota un sostre comú de política exterior i acords de mútua seguretat.

Tanmateix, unes setmanes més tard, la calma d'esfinx de Gorbatxov començà a entrar en erupció mentre advertia que els que volien l'autodeterminació immediata podien "dinamitar" la unió. Els va renyar, va parlar amb brusquedat, amb menyspreu, va interrompre el debat i va endurir la seua resistència contra el que intuïa com una greu amenaça al treball de tota la seua vida: "Els renegats moviments secessionistes", profetitzà, "sembraran discordia, vessament de sang i mort".

¿Són aquestes diatribes emocionals part de l'estratègia de Gorbatxov per a mantenir la revolució al ritme que ell considera adequat? ¿O estem assistint a la desintegració del seu control?

Aquest autocontrol és llegendari entre els seus companys: "No he vist mai Gorbatxov enfadat sense intenció", em va dir un analista experimentat del servei d'intel.ligència americà. Pot ser que el líder soviètic estiga donant-se temps per a dur a terme l'acte de prestidigitació històrica que descrigué a Roma com "una revolució de la ment" i que espera el moment oportú per a aconseguir que el domini complet del partit comunista renuncie a l'estat.

¿Quin caràcter, quin tipus d'experiència vitals poden produir aquest fenomenal home arriscat? ¿S'amaga una dèria totalitària darrere del seu encís? ¿Com un home que arriba a través del sistema totalitari a base de guardar silenci durant 20 anys pot experimentar de sobte un canvi, amb més de 50 anys, i esdevenir exemple de valors democràtics en tot el món? Un líder ha de ser jutjat pels seus actes al llarg de tota una vida: aquesta és la línia d'investigació que jo volia seguir, en traçar la història de la vida d'aquest home.

©Vanity Fair
Trad.: Carme Martí Roig

¿Coneixes les solucions C.A.D. en Apple Macintosh?

T'invitem els pròxims dies 19 i 20 de Juny a conèixer-les.

Presentem diferents equips i programes enfocats al món de l'arquitectura i l'enginyeria.

- Disseny assistit per ordinador.
- Mòdul 2D.
- Mòdul 3D.
- Models Arquitectònics.
- Gestió de Projectes.
- Mesuraments i Pressupostos.
- Disseny Mecànic.

Comprova-ho tu mateix.
Nosaltres t'ajudarem.

Sateco ORDENADORES S.L.

Apple Computer

Per donar el millor de tu mateix.

c/. Finlandia, 23 Tels. (96) 361 92 36 • 47 Fax. 3362 07 66 46010 VALENCIA

MOBILIARI

La cua del davanter centre

En els seus bons temps, Johan Cruyff es vantava de la seva gran qualitat com a futbolista i, amb l'excusa de demostrar que l'important és jugar bé i fer gols al camps, escandalitzava els directius i els aficionats amb afirmacions com aquesta: "poc abans de començar el partit, em ve molt bé fumarme un cigarret. Em relaxa. També em relaxa fer l'amor a la mitja part. Surto amb més força que mai". El profeta del gol i tots els seus companys (sobretot els holandesos, és clar) van posar de moda una discussió que aleshores encara era molt verge: ¿És recomanable tenir relacions sexuals en la concentració prèvia a un partit important, durant el partit o en la mitja part del partit? En tota aquesta història, les senyores no hi tenien gaire res a dir perquè el que realment es debatia era la pèrdua de tensió física (segons els detractors) o el relaxament psíquic (segons els defensors) que el futbolista patia/experimentava després de l'orgasme.

Des d'aleshores, que el tema del sexe, a batzegades, ha estat present en els comentaris i les anècdotes que generen tots els Mundials. En el d'ara, per exemple, hi ha dues postures contraposades. Per un costat, Vicini, seleccionador italià, ha prohibit radicalment l'ajuntament carnal mentre duri el campionat. Lazaroni, a pesar de les crítiques per la pèrdua d'idiosincràsia brasilera, ha respectat al màxim un dels tòpics de la samba: sexe fins que el cor (o el que sigui) digui prou.

De totes maneres, l'actitud més revolucionària, la més educativa, ve de l'Argentina. Bilardo, amb un peu a la tomba esportiva, diu que sí, però amb condicions: "vosaltres sempre a sota. És ella la que es cansa, i vosaltres us ho paseu tan bé com de l'altra manera. No aneu massa de pressa, relaxeu-vos. Heu d'assaborir tots els moments del coit. ¡Ah! i sobretot, un cop s'hagi acabat, no foteu el camp sense dir res. Si sou amables, ella us ho agrairà".

Si és que algú havia dubtat mai de la necessitat dels entrenadors (escoltant els comentaristes de televisió, més d'un pot arribar a aquesta conclusió), els consells tàctics de Bilardo el faran adonar-se d'una obvietat: tots els esports, vistos de lluny, semblen fàcils de practicar.

Josep Maria Fonalleras

DESTAQUESE POR SU CALIDAD

La carrera hacia el 93 ha comenzado y usted y su producto no pueden quedarse descolgados.

Ahora su esfuerzo puede traducirse en mejores resultados que nunca.

Con el **Plan Nacional de Calidad Industrial**, el **MINISTERIO DE INDUSTRIA Y ENERGIA** ayuda al empresario español en la adopción de la estrategia más adecuada para mejorar la calidad.

Para ello, impulsa las tareas de sensibilización y formación, crea un Sistema Nacional de Información de la Calidad y potencia laboratorios de ensayo y calibración que le permitirán demostrar que su producto tiene "calidad europea".

Es el momento para asegurar la competitividad futura de su producto.
Es el momento para destacarse.

TIENE MUCHO QUE GANAR.
LA META ES EL MERCADO UNICO EUROPEO.

Infórmese en el 900-515151

Plan Nacional de **Calidad Industrial**
MINISTERIO DE
INDUSTRIA Y ENERGIA

CONTRAPUNT

Joan F. Mira

Obres

Ho deuen estar patint vostès, tant com jo, si no és que viuen tancats en una presó, reclosos en un monestir de clausura, o en un mas de l'Alt Maestrat: tots els governs que tenim, de totes les categories i nivells, s'han proposat alhora fer-nos impossible qualsevol forma de circulació. Tant se val que siga transport públic o privat, per tren, per carretera o per via urbana, o simplement fent servir les cames: allà on vas, per allà on passes, hi ha una obra en curs d'iniciació, en curs de realització, o en curs –més rarament– de finalització. No hi ha manera humana d'evitar-les, ni d'estalviar-te els embussos, les desviacions, les cues, la mala llet, els retards, o el risc, si vas caminant, de caure en alguna trinxera oberta o de perdre't en algun laberint de tanques metàl.liques. Són omnipresents, són el més visible signe dels grans canvis del temps, són el purgatori necessari, promesa de la glòria futura, qui sap què més són.

No dic tot açò per ganes de criticar, Déu me'n guard. Em sembla de primera que els poders públics es dediquen de sobte tan apassionadament a fer circumval.lacions i autovies, cinturons litorals i segons i tercers cinturons de totes les mides, ponts i túnels, passos elevats i passos inferiors, enterraments de vies (bé, al Cabanyal de València ja fa quatre anys que fan veure que enterren la via, i ningú sap si ho aconseguiran algun dia), rectificacions de carreteres, nous accessos, reformes, contrareformes i aparcaments. Tot això està molt bé, i és just i necessari. El que no acabe d'entendre és per què s'han posat a fer-ho tot alhora, i *tots* alhora: ministeris, conselleries i ajuntaments, autovies i aparcaments. Amb el resultat que, com tot alhora no es pot fer de pressa, tot s'allarga i dura, i el purgatori es fa extens i universal. Deixant de banda el fet, evident, que ara hi ha més diners públics –perquè n'hi ha més de privats evidentment– i per tant hi ha més possibilitats de gastar-los en excavadores i en asfalt, se m'acudeixen dues explicacions del fenomen.

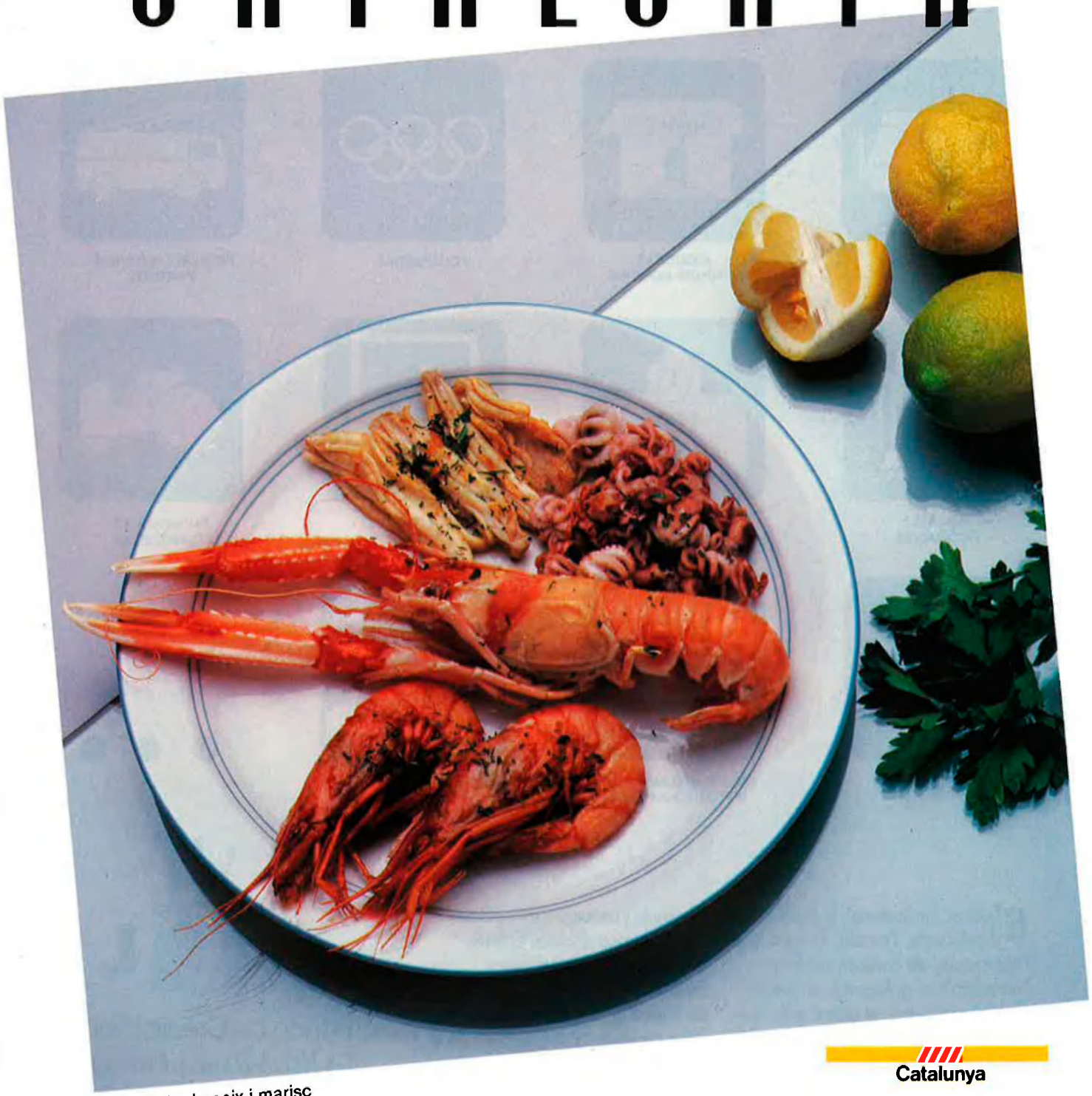
La primera, és que totes les administracions públiques han trobat de sobte una via pràctica de justificació política i moral. Com si volgueren dir: ací estem, senyores i senyors, vostès poden pensar el que vulguen, tenir la ideologia que més els vinga de gust, i fins i tot creure que som una colla de ganduls aprofitats, però ja veuen: les obres confirmen la nostra existència, són la prova irrefutable de la nostra funció, i això no ho podran negar. I com més obres troben en marxa, més evident és la prova. Alguna cosa d'aquest estil, directa o subliminal, ja he sentit o llegit: el poder –central, autonòmic o municipal– presenta els seus projectes i mapes, es fa retratar visitant obres en curs o inaugurant obres acabades, i diu amb satisfacció: ja veuen si en fem, de coses, ja veuen si som un bon poder. No sé si el missatge funciona, però en tot cas és un missatge molt vell. Don Gonzalo Fernández de la Mora, ministre de finals del franquisme, ja ho va explicar això, fa més de vint anys, quan inauguraven els últims pantans i les primeres autopistes: el *crepúsculo de las ideologias* venia a coincidir exactament amb l'*E stado* (amb majúscula) *de obras*. Dit d'una altra manera: el règim es justificava a través de les Obres Públiques, efecte visible d'un sistema estable, eficaç, sense sotracs ni parlament ni partits (s'oblidava, el gran pensador, de dir que pels mateixos anys a Itàlia, amb caigudes de govern cada mes, vagues, sindicats i partits, feien cent vegades més quilòmetres d'autopista que l'estabilíssim franquisme). El parany, però, és molt temptador, i és mol fàcil presentar com a mèrits del sistema o del partit allò que és una elemental obligació de l'estat. El mal és que ho fan. Dissimuladament, però ho fan.

La segona explicació deriva de la primera: ja que som tan eficaços, ja que fem tantes obres, etcètera, voteu-nos a les pròximes eleccions. No s'explica, si no és per això, que les obres municipals s'hagen multiplicat i accelerat de la manera que ho han fet. Cal que estiguen acabades a temps de deixar respirar el personal, gaudir uns mesos del cel dels *pàrkings* i circumval.lacions, i després a votar. No és mala idea meua, és així. Als Estats Units i al Canadà, on això del *màrketing* polític és molt més descarat, no ho dissimulen: al costat d'una obra en curs, pots trobar un gran cartell que diu amb lletres petites "Estat de Texas", i amb lletres enormes "John J, Johnson, Governador", i a continuació el rètol de l'obra. O el nom de l'alcalde igual de gros, si és una obra municipal. Ací són més discrets: posen "Ajuntament de València" o "Generalitat de Catalunya", i el viatger o vianant ja sap de qui és el mèrit.

En fi, la moral d'aquesta història és que fer obres públiques no és mèrit de ningú, ni de la monarquia parlamentària, ni del socialisme, ni de l'humanisme cristià, ni de Jordi Pujol ni de Clementina Ródenas: es fan perquè s'han de fer, i perquè es poden fer. Supliquem per tant, a VI i a VE que es prenguen la molèstia de no causar-nos tantes molèsties juntes i simultànies. Es gràcia que no confiem d'obtenir, etcètera.

L'ART DEL BEN MENJAR

CATALUNYA

Graellada de peix i marisc
Empordà
Foto: Jordi Pareto.

Catalunya

Generalitat de Catalunya
Departament de Comerç
Consum i Turisme
Direcció General de Turisme

Financem benestar.

PARCS TECNOLÒGICS

TRANSPORTS URBANS

ESCOLES I
CENTRES CULTURALS

DEPÒSITS D'AIGUA
I DEPURADORES

RECOLLIDA DEL FEM

ADQUISICIÓ
PATRIMONI MUNICIPAL

POLISPORTIUS

EXTINCIÓ I PREVENCIÓ
D'INCENDIS

MERCATS I
ESCORXADORS

CASES CONSISTORIALS

INFORMATITZACIÓ
LOCAL

PAVIMENTACIÓ
I CLAVEGUERAM

ENLLUMENAT PÚBLIC

RESTAURACIÓ PATRIMONI
HISTÒRICO-ARTÍSTIC

PARCS, JARDINS
I MEDI AMBIENT

• • •

El carrer, l'enllumenat, la flota d'autobusos, l'escola, la nova font, l'escorxador, els camions del fem, l'ambulatori, el polisportiu, el mercat, el depòsit d'aigua, el parc... Allò que necessite el seu carrer, el seu barri, la seua ciutat... El BCL li ho finança amb un interès i un termini excepcional. Som la banca pública. El banc especialitzat en Ajuntaments, Diputacions i Comunitats Autònomes. Demane-li al BCL allò que els seus veïns necessiten per a sentir-se en el carrer com en la seva casa.

BCL

Banco de Crédito Local.
La Nova Banca Pública

c/. Guillem de Castro, 46. 46007 VALÈNCIA. Tels. (96) 332 00 61 i 332 00 67
Avgda. Diagonal, 622 . 08021 BARCELONA . Tels. (93) 201 10 58 i 202 04 88